

Magdalena Rumińska

Polski

w dobrym stylu

**Felietony Bolesława Prusa
z ćwiczeniami dla obcokrajowców (B2/C1)**

Ilustrowała Katarzyna Wójcik

Magdalena Rumińska

Polski *w dobrym stylu*

Felietony Bolesława Prusa
z ćwiczeniami dla obcokrajowców (B2/C1)

Ilustrowała Katarzyna Wójcik

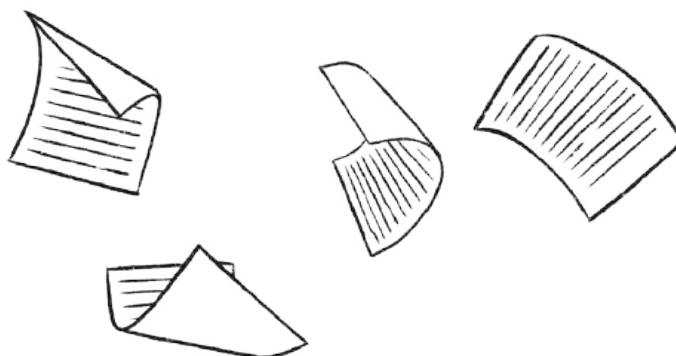

UMCS
CENTRUM JEZYKA I KULTURY POLSKIEJ
DLA POLONII I CUDZOZIEMCÓW

Lublin 2025

Spis treści

Bolesław Prus i jego epoka	5
Alkohol(izm)	19
Dziwny kraj	25
Higiena	31
Karnawał	37
Literatura piękna	43
Nałęczów	49
Niewytłumaczalne zjawiska (?)	55
(Nie)zawieranie małżeństw	61
Osoby niepełnosprawne	67
Plotka	73
Pomniki	79
Praca	85
Prawa zwierząt	91
Prima Aprilis	97
Rower	103
Studenci	109
Szachy	115
Wielcy (nie)znani	121
Wychowywanie dzieci	127
Zaduszki	133
Klucz do zadań	141

Bolesław Prus
(Aleksander Głowacki)
1847-1912

Bolesław Prus i jego epoka

1a. Połącz wyrazy z ich objaśnieniami.

0	ranga	A	człowiek wykonujący swoją pracę bez zaangażowania
1	schyłek	B	rozmowa na mało ważne tematy
2	wyrobnik	C	gazeta podająca informacje sensacyjne, niesprawdzone
3	periodyk	D	tekst omawiający ogólnikowo jakiś problem
4	kurier	E	czasopismo ukazujące się w stałych odstępach czasu
5	brukowiec	F	znaczenie; wartość
6	szkic	G	utwór ośmieszający i krytykujący coś lub kogoś
7	pogawędka	H	ostatnia faza czegoś; koniec, kres
8	satyra	F	gazeta codzienna

0	1	2	3	4	5	6	7	8
F								

1b. Uzupełnij zdania słownictwem z ramki w odpowiedniej formie.

szlachta ziemiańska
skrajna nędza

intratna posada
szablon fabularny

bić na alarm
zarabiać piórem

państwo zaborcze
wolny zawód

- W dawnej Rzeczypospolitej*szlachta ziemiańska*... stanowiła wyższą warstwę społeczną, posiadała różne przywileje stanowe i dziedziczne majątki.
- Polska przez 123 lata, aż do 1918 r., nie istniała na mapie Europy i była podzielona między trzy: Rosję, Austrię i Prusy.
- Pomagamy rodzinie, która wskutek pożaru straciła cały swój dobytek i od tamtego czasu żyje w
- W ostatnich latach ekolodzy coraz częściej w sprawie zmian klimatycznych spowodowanych działalnością człowieka.
- Nudzą mnie już powieści Jana Nowaka, który od kilku lat powtarza w nich znany z innych jego utworów.
- Mój ojciec wybrał, bo nie chce, aby ograniczały go jakiegokolwiek umowy o pracę podpisywane z pracodawcą.
- Dzięki w firmie X mam duże oszczędności i mogę sobie pozwolić na częste podróże do egzotycznych krajów.
- Jak myślicie, czy twórcy, którzy żyją w dostatku?

1c. Przeczytaj poniższe fragmenty i wybierz poprawną odpowiedź a, b lub c.

Literaci w czasach Bolesława Prusa

0. W świadomości społecznej okresu pozytywizmu ranga literatury uległa pewnemu obniżeniu w porównaniu ze znaczeniem przypisywanym jej w epoce romantyzmu. Podobnie jak w innych dziedzinach, tak i w literaturze założeniem nadrzędnym stała się użyteczność, a podstawowym obowiązkiem – służba ogółowi. W czasach politycznej zależności od państw zaborczych literatura polska miała bronić interesów narodowych, oddziaływać konstruktywnie na czytelników oraz rozwijać i utrzymywać w nich rozumienie obowiązków patriotycznych i społecznych.

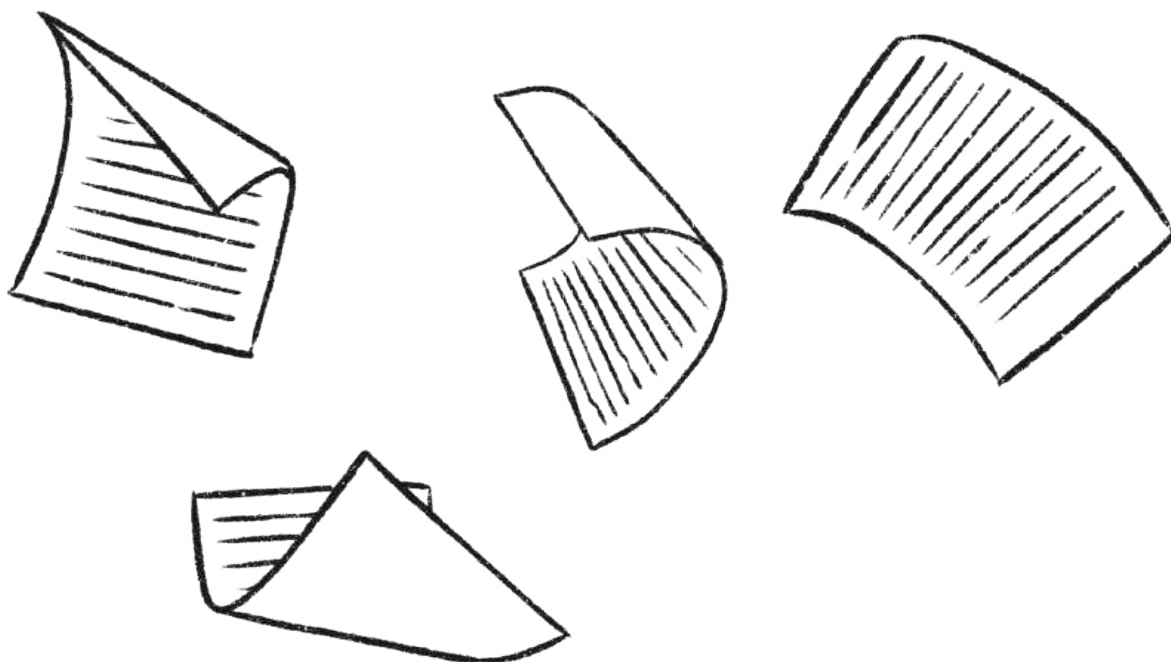
Z tego fragmentu dowiadujemy się, że

- a) społeczeństwo bardziej ceniło literaturę romantyczną od pozytywistycznej.
- b) celem literatury pozytywistycznej było kształtowanie świadomości i postaw Polaków w czasach zaborów.
- c) państwa zaborcze decydowały o kształcie literatury polskiej.

1. Zbiorowość pisarzy polskich (w zaborze rosyjskim i austriackim) wywodziła się przynajmniej w połowie ze środowiska szlachty ziemiańskiej; około 25% pochodziło z rodzin urzędników, pedagogów i przedstawicieli wolnych zawodów. Pisarz był zarazem dziennikarzem (ok. 50%, oba te zawody określano zresztą zazwyczaj tym samym mianem „literat”), czasem nauczycielem, profesorem, urzędnikiem czy adwokatem (ok. 25%), z rzadka już tylko właścicielem ziemskim (ok. 15%). Warto zwrócić uwagę na spory udział kobiet w pracy literackiej, zwłaszcza na terenie zaboru rosyjskiego (ok. 15% wybitniejszych nazwisk).

Z tego fragmentu dowiadujemy się, że

- a) większość pisarzy miała szlacheckie pochodzenie.
- b) literaci często łączyli twórcze pisanie z innym zajęciem zarobkowym.
- c) najwięcej pisarek było w zaborze rosyjskim.

2. Wynagrodzenia za pracę literacką były niskie. Według *Warszawskiego Rocznika Literackiego* z r. 1872 – pisarz musiałby wydawać rocznie co najmniej trzy spore tomy, by zarobić na „przyzwoite utrzymanie”. U schyłku lat siedemdziesiątych na mieszkanie i wyżywienie dwu osób w Warszawie trzeba było ok. 900 rubli rocznie. Tymczasem pisarka tak wybitna i produktywna jak Orzeszkowa zarabiała piórem zaledwie 1000 rubli, za tom powieściowy żądała zazwyczaj 600 rubli. Konopnicka otrzymywała w 1899 r. 200 rubli za tom poezji i 150 rubli za tom opowiadań. Szczególnie niskie było wynagrodzenie pisarzy początkujących.

Z tego fragmentu dowiadujemy się, że

- a) na początku lat siedemdziesiątych zarobki literatów były najniższe w Warszawie.
- b) wynagrodzenie wystarczało Orzeszkowej i Konopnickiej na przyzwoite utrzymanie.
- c) dochody twórców rozpoczynających działalność literacką były wyjątkowo niskie.

3. Niezbyt korzystne warunki materialne przemieniały pisarza, jeśli nie posiadał dziedzicznego majątku lub intratnej posady, w wiecznie śpieszącego się wyrobnika, który tworzyć musiał dużo i szybko, nieraz bez wewnętrznej potrzeby, powtarzał więc samego siebie, powielał opanowane już szablony fabularne i formy stylistyczne. Publicystyka ówczesna często biła na alarm z powodu skrajnej nędzy, w jakiej znajdowało się wielu literatów, zwłaszcza starszego pokolenia. Z tego powodu już w 1873 r. powstało we Lwowie Stowarzyszenie Wzajemnej Pomocy dla Literatów i Dziennikarzy. Warszawską Kasę Przeworności i Pomocy dla Literatów i Dziennikarzy założono zaś dopiero w 1899 r.

Z tego fragmentu dowiadujemy się, że

- a) literaci często pisali w pośpiechu, co negatywnie wpływało na jakość ich utworów.
- b) pisarze starszego pokolenia domagali się założenia dla nich instytucji pomocowych.
- c) literaci i dziennikarze zakładali wspierające ich finansowo stowarzyszenia.

4. W drugiej połowie XIX w. prasa polska przeżywała okres szybkiego rozwoju i zróżnicowania (np. w 1864 r. ukazywały się w języku polskim 83 periodyki, a w 1896 r. – 355). Wśród pism codziennych wyróżniano dwie odmiany: 1) tzw. „kurierki” albo „brukowce”, o charakterze wyłącznie komercyjnym i celach informacyjnych, przynoszące przede wszystkim wiadomości lokalne oraz materiały sensacyjno-rozrywkowe; 2) „gazety polityczne” – organy określonych orientacji lub stronnictw politycznych, zawierające np. szkice o aktualnych problemach społecznych, ekonomicznych i politycznych, a także korespondencje z kraju i zagranicy mające charakter kronikarski lub reportażowy.

Z tego fragmentu dowiadujemy się, że

- a) liczba czasopism wzrosła ponad czterokrotnie w ciągu trzydziestu dwóch lat.
- b) w drugiej połowie XIX w. polska prasa dzieliła się na codzienną i polityczną.
- c) brukowce to gazety, w których opisuje się problemy lokalnej społeczności.

5. W obu odmianach prasy codziennej stałym elementem numeru był tzw. felieton lub odcinek (odcięta linią dolna część kolumny), gdzie drukowano np. powieści oryginalne lub tłumaczone, nowele, opowiadania, recenzje literackie, naukowe, teatralne i muzyczne, a także cotygodniowe pogawędki o aktualnych wydarzeniach, powierzane zazwyczaj stałemu współpracownikowi. Pogawędki takie w swobodny sposób mieszały tematykę poważną i błahą, fakt z fikcją literacką, refleksję dydaktyczną z satyrą i żartem. Nazywano je felietonami lub „kronikami”. Tak rozumianą felietonistyką zajmowali się najwybitniejsi pisarze epoki: Jan Lam, Michał Bałucki, Aleksander Świętochowski, Bolesław Prus, Henryk Sienkiewicz, Wiktor Gomułicki.

Z tego fragmentu dowiadujemy się, że

- a) w felietonach podejmowano poważną tematykę i pisano je w jednolitym stylu.
- b) pisanie felietonów, zwanych także kronikami, zlecano tylko wybitnym twórcom.
- c) wydzieloną graficznie część gazety nazywano odcinkiem lub felietonem.

Na podstawie: H. Markiewicz, *Pozytywizm*, Warszawa 1999

2. Uzupełnij biogram czasownikami z ramki w odpowiedniej formie. Uwaga! Dwa wyrazy są zbędne.

pragnąć	wybuchnąć	marzyć	doczekać się	angażować się	używać
pomagać	przerwać	urodzić się	przejąć	szukać	uchodzić
znaleźć	przynieść	przybyć	zająć się	porzucić	wziąć

Bolesław Prus (właśc. Aleksander Głowacki) ~~urodził się~~⁰ 20 sierpnia 1847 r. w Hrubieszowie w rodzinie o szlacheckim pochodzeniu. Gdy miał trzy lata, zmarła jego matka, a sześć lat później – ojciec. Osieroconym chłopcem¹ najpierw jego babka, potem ciotka, a następnie opiekę nad nim² starszy o trzynaście lat brat Leon. Gdy w 1863 r.³ powstanie styczniowe, nastoletni Aleksander⁴ szkołę, aby wziąć w nim udział. W bitwie pod Białką został ranny. Za udział w powstaniu aresztowano go na kilka miesięcy i umieszczono w więzieniu na Zamku Lubelskim.

Prus⁵ o studiach i karierze naukowej. Z powodów finansowych w 1869 r. musiał przerwać studia na Wydziale Matematyczno-Fizycznym w Szkole Głównej w Warszawie. Rok później, z powodu konfliktu z jednym z rosyjskich profesorów,⁶ naukę w puławskim Instytucie Gospodarstwa Wiejskiego i Leśnictwa. Wrócił do Warszawy, gdzie⁷ zatrudnienia w różnych zawodach (m.in. jako guwerner, korepetytor, robotnik fabryczny, kasjer w banku). Jego celem było nie tylko utrzymanie siebie, lecz także przyszłej rodziny, którą⁸ założyć. W 1875 r. w kościele pw. Świętego Ducha w Lublinie Głowacki⁹ ślub z daleką krewną Oktawią Trembińską.¹⁰ oni za szczęśliwe małżeństwo, ale nie doczekali się potomstwa.

Na łamach prasy Głowacki zadebiutował w 1872 r. Gdy pisał poważne artykuły poświęcone nauce czy istotnym kwestiom społecznym,¹¹ swojego prawdziwego imienia i nazwiska. Teksty humorystyczne, rozrywkowe oraz felietony podpisywał natomiast pseudonimem Bolesław Prus. Niezwykłą popularność i uznanie¹² mu felietony (*Kroniki tygodniowe*), w których z właściwą sobie ironią i humorem komentował bieżące sprawy – lokalne (warszawskie), polskie i zagraniczne. Oprócz tego był poczytnym autorem nowel i opowiadań, jak np. *Antek*, *Katarynka*, *Kamizelka*, *Dziwna historia*, *Powracająca fala*, *Z legend dawnego Egiptu*, *Omyłka*, oraz powieści: *Placówka* (1886), *Lalka* (1890), *Emancypantki* (1894), *Faraon* (1897), *Dzieci* (1908). Niektóre z tych utworów¹³ w XX wieku adaptacji filmowych.

Prus zmarł 19 maja 1912 r. w Warszawie. Na pogrzeb¹⁴ niezliczone tłumy wielbicieli jego talentu. Został pochowany na Cmentarzu Powązkowskim, a na jego grobowcu nie bez powodu umieszczono napis *Serce serc*. Autor *Lalki* przez całe życie¹⁵ bowiem w działalność społeczną oraz na różne sposoby¹⁶ ludzi ubogich, słabych i opuszczonych.

3a. Dopasuj tytuły filmów nakręconych na podstawie powieści B. Prusa do podanych opisów.

Lalka

Faraon

Placówka

Pensja pani Latter

Powieści Prusa na szklanym ekranie

1. – na podstawie powieści historycznej, której akcja rozgrywa się w starożytnym Egipcie, Jerzy Kawalerowicz nakręcił w 1965 roku film pod tym samym tytułem. Głównym bohaterem jest młody następca tronu, a następnie władca – Ramzes XIII. Jego pragnieniem jest wprowadzenie reform w rządzonej przez siebie kraju i ograniczenie władzy potężnych kapłanów. Współcześni pisarze krytycy literaccy uznali powieść za doskonałą. Dzieło J. Kawalerowicza było nominowane do Oscara w kategorii najlepszy film nieanglojęzyczny. Dziś można je obejrzeć po rekonstrukcji cyfrowej.

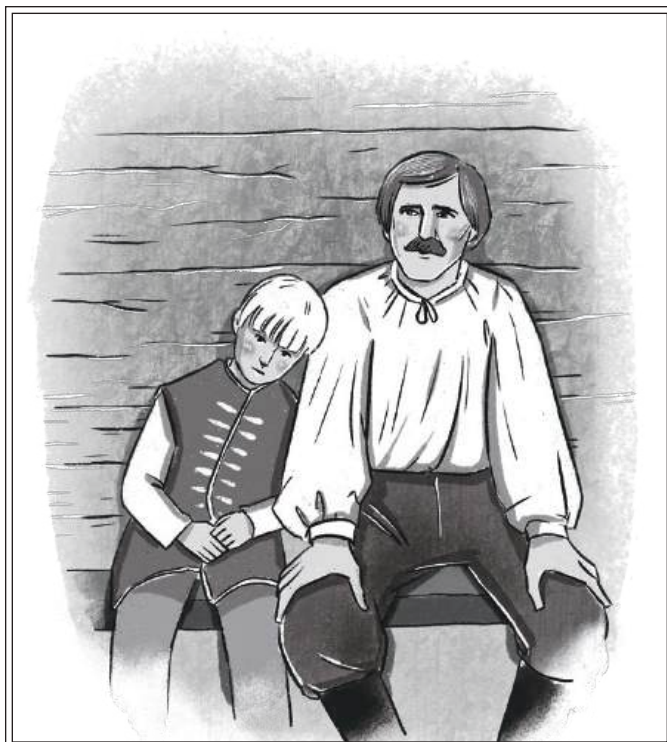
2. – w 1979 roku Zygmunt Skonieczny nakręcił na podstawie powieści Prusa film, którego bohaterem jest chłop Józef Ślimak. Akcja rozgrywa się w latach osiemnastych XIX wieku w zaborze rosyjskim, do którego przybywają niemieccy kolonizatorzy i chcą wykupić ziemię należącą do polskich chłopów. Ojcowizna to miejsce, którego Ślimak na różne sposoby broni przed „wrogami” (nawiązuje do tego „militarny” tytuł powieści), pokazując przy tym zarówno pozytywne, jak i negatywne cechy swojego charakteru.

3. – to tytuł filmu psychologicznego z 1982 roku, nakręconego na podstawie fragmentów powieści Prusa pt. *Emancypantki*. Reżyser Stanisław Różewicz (brat znanego poety Tadeusza Różewicza) skoncentrował się na wybranym wątku powieściowym, tj. życiu właścicielki prywatnej szkoły dla dziewcząt w Warszawie. Tytułowa bohaterka jest samodzielną i opuszczoną przez wszystkich kobietą, zmagającą się nie tylko z problemami finansowymi w prowadzonej przez siebie placówce, lecz także w życiu prywatnym z dorastającymi dziećmi, przed którymi ukrywa swoje kłopoty.

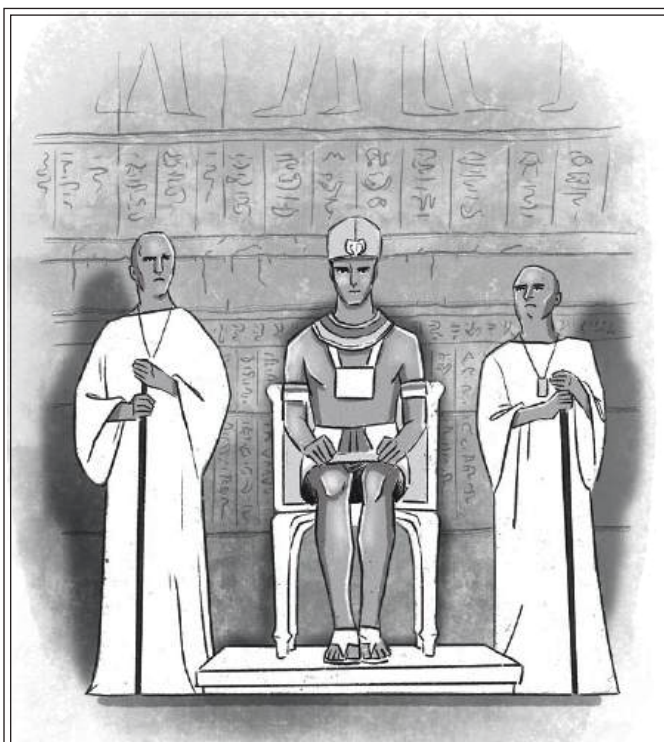
4. – ta najbardziej znana i uważana za arcydzieło powieść Prusa doczekała się dwóch adaptacji pod tym samym tytułem: w 1968 roku wersji filmowej w reżyserii Wojciecha Hasa, który często się rozmija z literackim pierwowzorem, oraz w 1977 roku – wiernego powieści dziewięcioczęściowego serialu telewizyjnego w reżyserii Ryszarda Beera. Głównym tematem są dzieje kupca Stanisława Wokulskiego, który zakochuje się nieszczęśliwie w arystokratce Izabeli Łękiej. Akcja toczy się w Warszawie w drugiej połowie XIX w., a w tle pojawia się panorama polskiego społeczeństwa. W drugiej połowie 2025 roku prace nad trzecią ekranizacją powieści Prusa rozpoczął Maciej Kawalski.

3b. Do poniższych kadrów filmowych dopasuj odpowiedni tytuł z ćw. 3a i uzasadnij swój wybór.

A -

B -

C -

D -

Ilustracje wykonane na podstawie kadrów filmowych:

Faraon (1965 r.) reż. J. Kawalerowicz

Lalka (1968 r.) reż. W. Has

Pensja pani Latter (1982 r.) reż. S. Różewicz

Placówka (1979 r.) reż. Z. Skonieczny

4. Dopasuj tytuły do podanych fragmentów, a następnie dopisz własne propozycje tytułów i uzasadnij swój wybór.

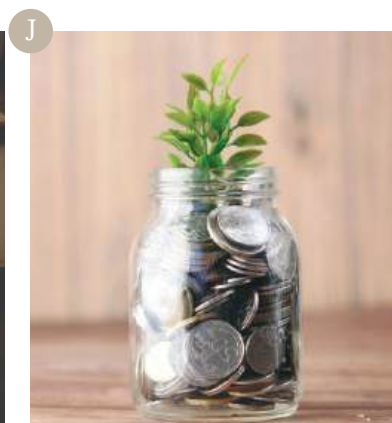
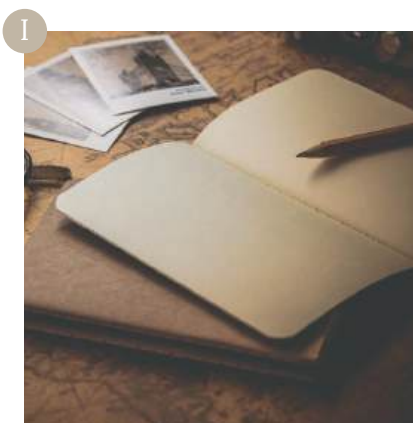
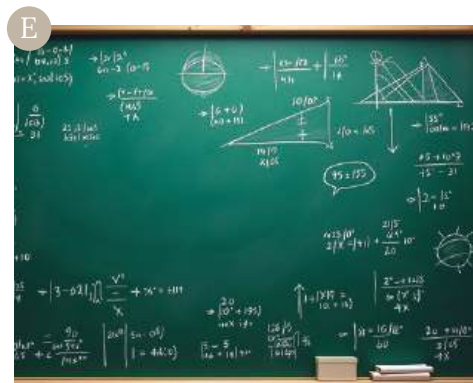
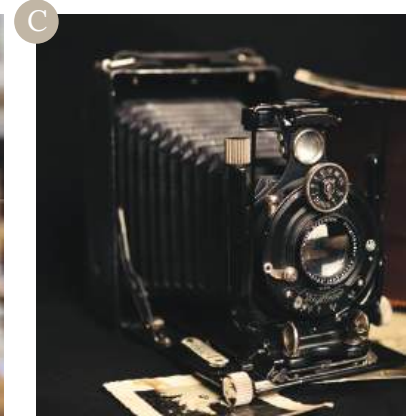
Twórcy epoki o Prusie

0	Książka dla każdego	A	Jest to talent zbyt mało może dotąd podnoszony przez krytykę, ale lubiany przez czytelników i wpływowy. Literaci, ludzie fachowi, umiejący ocenić robotę artystyczną, doznają przyjemnego uczucia, wczytując się w te prace pełne humoru i wprawy. Czytają go jednak z zajęciem i ludzie prości. Tworzy on sobie czytelników w sferach, w których nikt z piszących nie umiał ich dotąd utworzyć – i to jest wielka Prusa zasługa. (Henryk Sienkiewicz)
1	Głębia i oryginalność	B	Autor nasz jest tyleż myślicielem, co artystą. Umysł to spostrzegawczy, który zjawiska społeczne rad bada w najdrobniejszych szczegółach; szuka przyczyn skutków, a zestawiając jedno z drugimi, pobudza myśl czytelnika do wnikania w tajemnice skomplikowanej maszyny życia. (Maria Konopnicka)
2	Rozbrajająca ironia	C	Bolesław Prus nie znosi więzów, jakiekolwiek by one były. Dla niego nie istnieje koloryt organu, w którym pracuje. Musi wypowiedzieć zawsze to, co w danej chwili uważa za właściwe, bez troski o kierunek dziennika. Chodzi luzem własnymi drogami, jak młode źrebię, puszczane samopas. Nie ma teorii, która by go potrafiła okiełznać na czas dłuższy. (Teodor Jeske-Choiński)
3	Bolesna strata	D	Nawet ci, co przywołują znakomitego humorystę do porządku, czynią to z widoczną dla niego pobłażliwością. Bo co wolno... Prusowi, tego nie wolno... wszystkim. Jest to skutkiem szczególnego działania jego humoru. Prus umie być i bywa bardzo złośliwym i zjadliwym, ale jest dobrodusznym. Jest on pisarzem niezmiernie dowcipnym, może najdowcipniejszym we współczesnej literaturze naszej. (Aleksander Świętochowski)
4	Analityczne myślenie	E	Prus należał i należy do pisarzy, którzy w puste frazesy bawić się nie lubią. Na dnie wszystkich niemal jego utworów leży jakaś myśl, nieraz dziwna i paradoksalna, dotycząca ważnych spraw społecznych lub tajemniczych stron duszy człowieka. Jego umysł, serce i fantazja składają się na powstawanie dzieł, które myślą i wykonaniem wzbijają się ponad poziom przeciętnych wytworów literackich. (Piotr Chmielowski)
5	Niezależność poglądów	F	Chwila zgonu Prusa, wielkiego pisarza i wielkiego człowieka, ujawniła nam zjawisko, którego siły i doniosłości nie postrzegaliśmy dotąd. Pogrzeb i olbrzymie manifestacje żałobne potwierdziły wymownie, że Prus nie tylko był czytany przez wszystkich, ale że był wielbiony i kochany powszechnie. (Jan Lorentowicz)

Na podstawie: Prus. Z dziejów recepcji twórczości, wybór tekstów, opracowanie i wstęp E. Pieścikowski, Warszawa 1988

0	1	2	3	4	5
A					

5. Co przedstawiają te zdjęcia? Jaki związek z życiem Bolesława Prusa mogą mieć przedstawione na nich przedmioty i sytuacje? Wyszukaj informacje na ten temat i przedstaw swoje ustalenia.

Ławeczka Prusa, fot. Wikipedia, Autorstwa Henryk Bielałowicz - Praca własna; "Bitwa pod Grunwaldem" Jan Matejko, fot. Wikipedia, <http://cyfrowe.mnw.art.pl/dmuseion/docmetadata?id=4799>
Charles Wilda, fot. Wikimedia, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=15356722>

6a. Przeczytaj tekst, a następnie zdecyduj, które zdania są prawdziwe (P), a które fałszywe (F).**Cuda epoki**

Pozytywiści szanowali wynalazców i wynalazki. To oni byli nowymi wzorcami osobowymi bohaterów, a wynalazki często stawały się nowymi tematami literackimi. Epoka pozytywizmu przynosiła wzrost zainteresowania techniką, inżynierią, mechaniką, zwłaszcza jeśli dokonania w tych dziedzinach mogły dotyczyć życia codziennego. Tendencja ta pozostała do dziś – więcej interesują nas praktyczne możliwości wykorzystania Internetu niż odkrycia Stephena Hawkinga w dziedzinie fizyki kosmosu.

Strony gazet wypełniały się sprawozdaniami z prezentacji nowych wynalazków, reportażami z pracowni wynalazców, w końcu anonsami i reklamami, dzięki którym najnowsze zdobycze techniki mogły trafić pod strzechy. Cuda epoki, epoka wynalazków. Nie mogło ich zabraknąć w piśmiennictwie najbardziej uważnego obserwatora swojej epoki, jakim był Bolesław Prus. Prus, człowiek, którego interesowało wszystko i wszyscy, swoje osobiste i najbardziej prywatne pasje i zainteresowania zasadzał na matematyce. Równie ważna była dla niego technika. Jednym z pierwszych wystąpień publicznych Aleksandra Głowackiego był zresztą odczyt pt. *O odkryciach i wynalazkach* (1873).

Prusowi przyszło żyć w epoce cudów, które co jakiś czas elektryzowały społeczeństwo swoim nowatorstwem, albo śmiałością koncepcji, albo niesamowitością, albo w końcu funkcjonalnością. Wymieńmy je: ukończenie budowy pierwszej linii metra w Londynie (1863), ukończenie Kanału Sueskiego (1869), wynalezienie telefonu przez Bella (1876), wynalezienie fonografu (1878) i skonstruowanie żarówki elektrycznej (1879) przez Edisona. Hertz wytworzył za pomocą urządzenia elektrycznego fale elektromagnetyczne (1886), bracia Lumière zorganizowali pierwszy pokaz kinematografu (1895), a bracia Wright skonstruowali pierwszy samolot (1903).

Dziewiętnastowieczne cuda techniki pomagały usprawniać nie tylko życie codzienne, lecz także funkcjonowanie mechanizmu, na którym pozytywistom tak bardzo zależało – organizmu społecznego. Korzystamy z nich do dziś, często nawet nie wiedząc, że pokolenie Prusa i Orzeszkowej oglądało ich narodziny, rozwój i pojawianie się na naszym terytorium.

Na podstawie: J. Malik *Cuda epoki. Bolesław Prus o wynalazkach, technice i nowoczesności*

		P	F
0	Pozytywiści cenili wynalazców i ich dzieła.	V	
1	Tekst mówi o najważniejszych odkryciach przełomu XIX i XX wieku.		
2	Literatura pozytywistyczna odwołuje się do wynalazców i ich osiągnięć.		
3	W centrum zainteresowań Prusa była tzw. królowa nauk.		
4	Wynalazcy pisali do gazet ogłoszenia o sprzedaży stworzonych przez siebie „cudów techniki”.		
5	Głowacki wygłosił referat na temat swojego wynalazku.		
6	Ówczesnego społeczeństwa nie ekscytowały nowe osiągnięcia techniki.		
7	Dzięki braciom Lumière narodziło się kino i sztuka filmowa.		
8	W świadomości społecznej ważniejsza jest praktyczność wynalazku niż doniosłość jakiegoś odkrycia.		

- 6b. Wypisz nazwy wynalazków wymienionych w ćwiczeniu 6a, w internecie znajdź ich zdjęcia/ilustracje, a następnie porównaj ich dawny i obecny wygląd oraz działanie.

kinematograf

„cuda techniki”
przełomu XIX i XX

- 7a. Wyszukaj informacje o innych wynalazkach przełomu XIX i XX w., wybierz trzy Twoim zdaniem najważniejsze i uzasadnij swój wybór.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 7b. Wymień najważniejsze Twoim zdaniem wynalazki przełomu XX i XXI wieku, a następnie:
- opisz ich działanie prostym językiem, tak jakbyś tłumaczyła/tłumaczył to przedstawicielowi minionych epok,
 - krótko oceń każdy z wynalazków, wskazując jego wady i zalety.

1.

.....

.....

.....

„cuda techniki”
przełomu XIX i XX

2.

.....

.....

.....

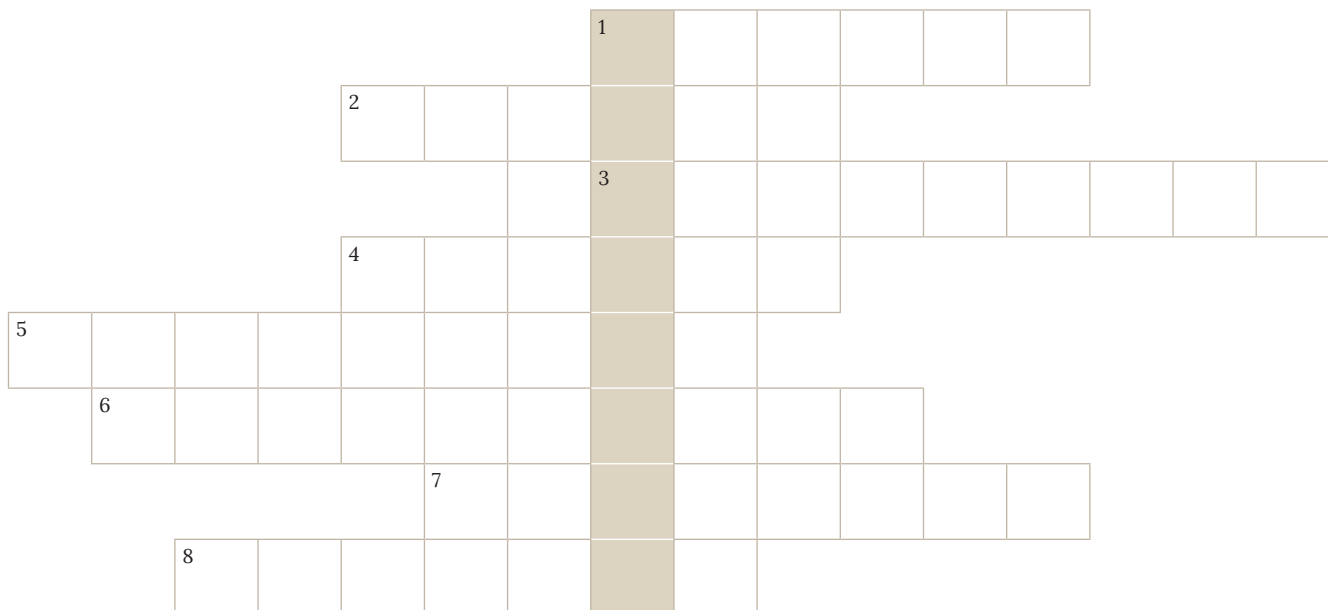
3.

.....

.....

.....

8. Rozwiąż krzyżówkę i odczytaj hasło. Czy wiesz, co oznacza to słowo?

1. powieść Prusa o władcy starożytnego Egiptu
2. Prus miał ich siedem, w każdym zapisywał inne obserwacje
3. prawdziwe imię Prusa
4. gazeta codzienna lub doręczyciel przesyłek
5. gazeta podająca niesprawdzone, sensacyjne informacje
6. królowa nauk
7. prawdziwe nazwisko Prusa
8. ... do pisania, autor *Lalki* był nią zafascynowany

Hasło:

9. Pokreśl odpowiedni wyraz.

Narodziny felietonu

Rzadka to rzecz, by cykl życiowy (terminu, modelu, prądu)⁰ literackiego dało się prześledzić z dokładnością do jednego dnia. Nazwa gatunku powstała 28 stycznia 1800 roku, kiedy to ks. Julien Louis de Geoffroy dołączył do gazety „Journal des Débats” dodatek w (figurze, sylwetce, postaci)¹ osobnego arkusza, który nazwał właśnie *feuilleton*. Francuska nazwa nie od razu (narodziła, przyjęła, zaakceptowała)² się w Polsce i początkowo była używana zamiennie z oswojonymi już terminami, jak „kartka”, „list”, „odcinek”, „rubryka” czy „kronika”. Dołączony arkusz został (mianowicie, bowiem, wprowadzie)³ z czasem wchłonięty przez gazetę, lecz najczęściej nadal zachowywał, wyznaczony typograficznie, (status, statut, stanowisko)⁴ odrębności w postaci kre-
ski odcinającej poważną część periodyku od kolumny felietonowej, gromadzącej redakcyjne róż-
ności – od (katalogu, repertuaru, projektu)⁵ teatrów i zbioru dowcipów po powieści w (odcinkach, tomach, podrozdziałach)⁶. Stopniowo felieton odrywał się od pierwotnego znaczenia „rubry-
ki” i chętnie podejmowany przez najwybitniejszych pisarzy XIX wieku (m.in. Bolesława Prusa i Henryka Sienkiewicza), przeobraził się (w, na, pod)⁷ gatunek literacko-publicystyczny, który ze względu na jego nieraz wysokie walory artystyczne lokowano odtąd nie tylko w sferze rozrywki, lecz czasem (też, także, zarówno)⁸ w przestrzeni literatury pięknej.

Na podstawie: *Ilustrowany słownik terminów literackich. Historia, anegdota, etymologia*

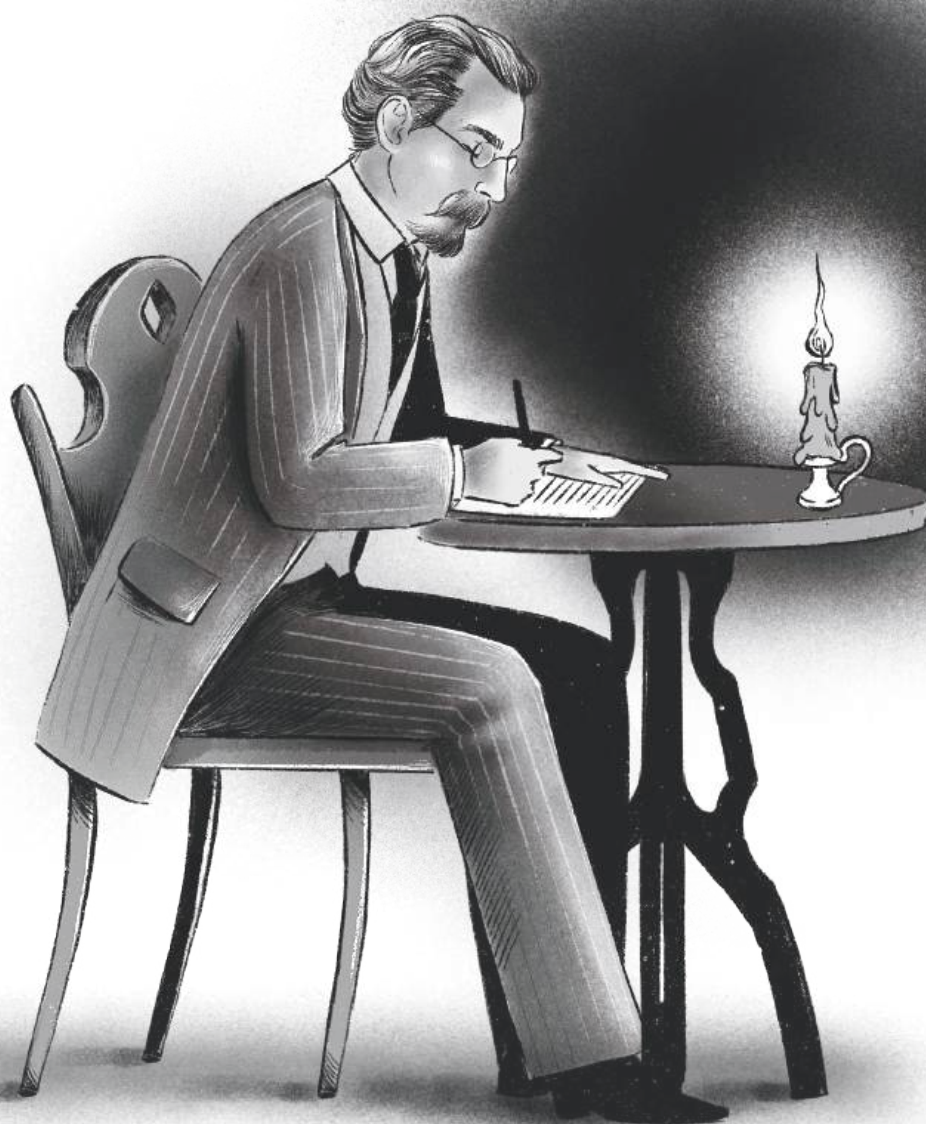
10. Zaprezentuj felieton prasowy, który wzbudził Twoje zainteresowanie, i uzasadnij swój wybór. Które z wymienionych poniżej cech pojawiają się w wybranym przez Ciebie tekście?

- A. Cykliczna wypowiedź prasowa, wyróżniona graficznie, zawierająca tytuł i podpis (lub pseudonim) autora.
- B. Jest związany z aktualnymi sprawami i wydarzeniami, np. kulturalnymi, społecznymi, obyczajowymi, politycznymi, sportowymi.
- C. Autor wyraża w nim subiektywną opinię na poruszony temat, nie kryjąc przy tym emocji (np. gniewu, oburzenia, zaskoczenia, irytacji, radości).
- D. Wyróżnia go dowolność tematyczna i swoboda kompozycyjna.
- E. Może mieszać różne style językowe, np. styl potoczny, artystyczny, naukowy.
- F. Może zawierać różne formy wypowiedzi, np. dialogi, anegdoty, dygresje, cytaty, dowcipy, wspomnienia (prawdziwe lub fikcyjne).
- G. Mogą w nim występować elementy humorystyczne, ironia, satyra, karykatura, groteska, swobodne skojarzenia.
- H. Autor może zwracać się do czytelnika w familiarnym stylu i zadawać mu pytania.
- I. Powinien zawierać puentę.
- J. Wyróżnia się oryginalnością, pokazuje talent i błyskotliwość autora.

Felietony

Bolesława Prusa

Alkohol(izm)

1. Przeczytaj tekst, streść go, a następnie wyraż swoją opinię na poruszony w nim temat.

Średniowieczni alchemicy zamęczali się poszukiwaniem takiego proszku, który zamieniałby ołów na złoto, i takiego eliksiru, który dawałby ludziom jeżeli nie wieczną młodość, to przynajmniej wesołość, niby odbłask raj na ziemi.

Zachodzi pytanie: czy tym eliksirem cudotwórczym nie jest... alkohol?... Ilu on ludzi wzmacnia, ogrzewa, uspokaja! Ile trosk łagodzi, ile wywołuje śmiechu!

Mnogie są typy pijaków; niektóre z nich wylicza doktor T. Jaroszyński w *Kwestii alkoholizmu*. Więc zmartwiony lub chory pije dla zapomnienia, zmęczony życiem i pracą dla podniecenia sił, głupiec, nieumiejący myśleć, pije dla zabicia czasu, rzetelny konserwatysta dla zwyczaju, człowiek ustępliwy pozwala się zmusić do kieliszka, a nareszcie „są i tacy, którzy świadomie poszukują alkoholu, gdyż im smakuje: są to właściwi pijacy-degeneraci”. [...]

Bieda tylko, że o „szczęściu” płynącym z alkoholu wie coś i medycyna, a bliżej poucza nas o nim doktor L. Bregman w broszurze *Przeciw alkoholizmowi*. Według lekarzy owo „szczęście” alkoholiczne ma nawet specjalną nazwę: euforia, a polega na „dobrym samopoczuciu, poprawie humoru, na zapomnieniu o troskach, na wesołości i zwiększonej ruchliwości”.

Wszystkie te rozkosze dźwięczą i promienieją przy małych dawkach alkoholu; przy większych – „zabawa może przejść w burdę i zakończyć się bójką, a nawet zbrodnią”. W każdym zaś wypadku – „po objawach podniecenia następuje porażenie; ludzie upijają się, tracą świadomość tego, co mówią i czynią, a na drugi dzień budzą się z bólem głowy, uczuciem ogólnego rozbicia i niezdolności do pracy”.

Uważane z tego punktu „szczęście” alkoholiczne zaczyna wyglądać niedobrze. Uciecha, po której następuje niesmak przykry a długotrwały, dużo traci na swoich powabach. [...]

Żołądek, wątroba i nerki, serce i arterie, krew i mózg, wszystko to zostaje zatrute i zmienione nawet małymi dozami alkoholu, wypijanymi co dzień. Dalszymi zaś skutkami są: większa skłonność do chorób, dłuższy czas leczenia się z nich, krótsze życie, gruźlica, obłąkanie, częstokroć samobójstwo. Nie mniej groźne są szkody natury duchowej. Alkohol przytępia pamięć, osłabia pracę umysłową, hamuje postępy w naukach. [...]

A szkody społeczne!... Zaniechanie obowiązków rodzinnych i obywatelskich, zubożenie, prostytutka, skłonność do przestępstw – oto skutki alkoholizmu. Kto z nas [...] nie spotkał w życiu ludzi bardzo zdolnych, wielkiej wartości moralnej, którzy wprost zmarnowali się przez alkoholizm? [...]

Dla [...] oświecenia obrazu przytoczę z broszury doktora Bregmana jeszcze następującą cyfrę. W Europie w ciągu każdego roku z powodu alkoholu ginie dwieście pięćdziesiąt tysięcy ludzi. A że podobno same Niemcy wydają na alkohol rocznie przeszło półtora miliarda rubli (!), więc za drogie, ale to bardzo drogie pieniądze kupujemy sobie śmierć w najohydniejszych postaciach tudzież mnóstwo chorób, zaczynając od lekkiego kataru gardła, kończąc na paraliżach i obłąkaniach. [...]

U Francuzów z dawien dawna istnieje przysłowie: „Pijany jak Polak”, które w nadzwyczajnych wypadkach zastępuje innym: „Pijany jak cała Polska”, z czego brać mamy naukę, że rodacy nasi nie zawsze jaśnieli pięknymi obyczajami przynajmniej w oczach Francuzów... [...]

Przychodzą cyfry jeszcze smutniejsze. [...] Okazuje się, że osiemdziesiąt sześć procent uczniów i osiemdziesiąt dziewięć procent uczennic w ogóle pije trunki, spośród nich jednak tylko dwadzieścia siedem procent uczennic, ale za to aż sześćdziesiąt siedem procent uczniów pije chętnie. Nadto sześć procent uczniów, a trzy i pół procent uczennic pije trunki codziennie...

Wobec tych spostrzeżeń, zapewne jak wszyscy staruszkowie, mam ochotę zawołać:

– Tego za „moich” czasów nie bywało!... (*Kroniki*, 1909 r., tom XX, str. 99, 100-101)

2a. Wpisz wyrazy do odpowiednich objaśnień.

alchemik burda bójka obłąkanie trunek ~~eliksir~~ gruźlica pijak degenerat broszura

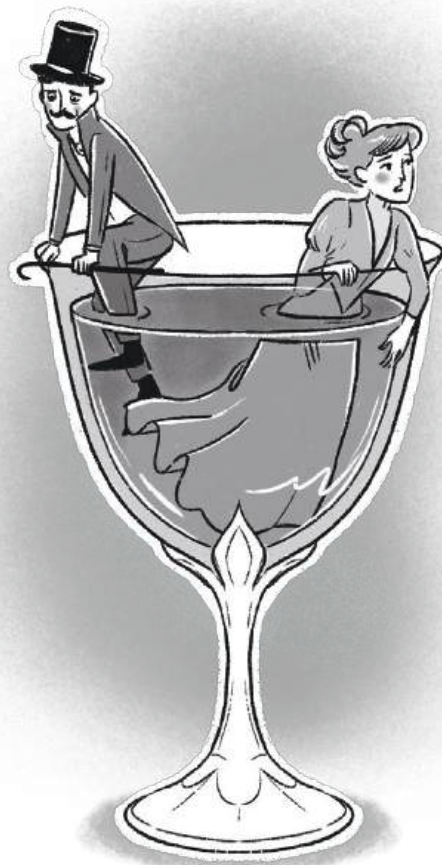
0.eliksir..... – napój lub inny środek, który w cudowny sposób przedłuża młodość, miłość, życie lub zaspokaja inne potrzeby, trudne do osiągnięcia zwykłymi sposobami
1. – cienka książeczka w miękkiej oprawie
2. – gwałtowna awantura, w czasie której dochodzi do przemocy
3. – książkowe określenie napoju alkoholowego
4. – przewlekła, zakaźna choroba atakująca głównie płuca
5. – osoba pijana lub pijąca zbyt duże ilości alkoholu
6. – sytuacja, w której kilka osób się bije
7. – osoba, która nie przestrzega norm moralnych i społecznych
8. – choroba psychiczna charakteryzująca się urojeniami

2b. Podkreśl odpowiedni wyraz.

0. Felietonista na poważnie / ironicznie / ze złością nazywa alkohol „eliksirem cudotwórczym”.
1. Człowiek ustepliwy to taki, który odwleka / podejmuje / zmienia decyzję lub postępowanie pod jakimś naciskiem lub na czyjąś prośbę.
2. Powaby, czyli przyjemności / przykrości / skutki wynikające z picia alkoholu są krótkotrwałe.
3. Niewielka doza, tj. ilość / zawartość / sprzedaż alkoholu negatywnie wpływa na organizm.
4. Wiele osób „zmarnowało się przez alkoholizm”, a więc z powodu nadużywania alkoholu uratowało / zniszczyło / przedłużyło swoje życie.
5. Polacy w oczach Francuzów „nie zawsze jaśnieli pięknymi obyczajami”, co oznacza, że często ich zachowania pozostawiały wiele do pogratulowania / życzenia / myślenia.

2c. Odpowiedz na pytania.

1. W jakim celu autor przywołuje przykład alchemików poszukujących substancji o niezwykłych właściwościach?
2. Do jakich tekstów odwołuje się felietonista? W jakim celu to robi?
3. Jakie typy osób sięgających po alkohol zostały wymienione w tekście?
4. Jakie rodzaje „szkod” wywołanych nadmiernym spożyciem alkoholu wymienia autor? Jakie skutki do nich zalicza?
5. Jakie liczby przytacza felietonista? Czemu służy odwoływanie się do tych liczb?
6. Jaki jest stosunek Prusa do opisanego zjawiska?

3. Przeczytaj tekst, a następnie zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe (P), a które fałszywe (F).

Alkohol w czasach Rzeczypospolitej szlacheckiej

O polskim pijaństwie i alkoholizmie można powiedzieć, że do XVIII wieku nie odbiegały one od wzorców uznawanych jako „picie narodów Północy”. Do tego kręgu należeli też Niemcy, Rosjanie, Skandynawowie. W sposób bardziej umiarkowany piły narody Południa: Włosi, Hiszpanie i Francuzi. Picie na umór w ciągu wieków oznaczało „picie po niemiecku”. W znacznym stopniu Niemcom pijacką „gębę przyprawili” Włosi, którzy od wieków pili wino z umiarem, z kolei Niemcy często za większych pijaków uważali Polaków, co nie było prawdą, gdyż „wychylanie pucharów po niemiecku”, czyli picie do dna, było typem biesiadowania, od którego elity polskie i szlachta do połowy XVII wieku raczej się odżegnywały. Z kolei dla Francuzów określenie „pijany jak Polak” nie oznaczało picia na umór, lecz umiejętność wypicia dużej ilości alkoholu i zachowania względnej trzeźwości.

Gorzałka na przełomie XVI i XVII wieku nie była szlachcie potrzebna. Piwo i wino zaspokajały potrzeby związane ze znieczuleniem się wobec plagi pcheł, wszy, mrówek, robaków, myszy i szczurów, bardzo uprzykrzających życie na co dzień. Człowiek był wobec nich bezradny, gdyż nie znano skutecznych preparatów likwidujących te stworzenia. Inaczej stało się na Ukrainie, gdzie ograniczenia propinacyjne stały się jednym z powodów wybuchu powstań kozackich. Właśnie wtedy rozpoczęła się prawdziwa kariera gorzałki, która w czasie wojen stawała się najlepszym środkiem na wiele dolegliwości: służyła do dezynfekcji ran i wody oraz łagodzenia bólu, głodu i bezsenności, zabijała nudę obozową, pobudzała animusz. Toteż podczas wojen prowadzonych przez Polaków pito wódkę znacznie częściej niż w czasach pokojowego lania się biesiadnych strug wina i miodu, uzupełnianych codziennym spożywaniem piwa jako niezbędnego składnika diety.

W świadomości pokoleń picie polskie sprzęgło się w jedno z rzekomą głupotą szlachty tracącej swe państwo. Jest w tym pewna racja, z takim jednak zastrzeżeniem, że brakiem trzeźwości należałoby obciążyć głównie magnatów z XVIII wieku, kupujących „kreski” wyborcze od upijanych szlacheiców. Dzieje Rzeczypospolitej udowodniły aż nadto tragicznie, że połączenie alkoholu z polityką tworzy destrukcyjną siłę. Nie jest więc rzeczą przypadku, że wiele ruchów, jak „rewolucja Cromwella” czy polska „Solidarność”, wprowadziło wymóg abstynencji. W wyniku wielowiekowych doświadczeń obecnie wyborcy poprzez oko kamer i innych mediów patrzą na stoły, ręce, ruchy posłów, ministrów i urzędników w demokratycznych krajach. Chodzi o to, by nie rządili nami pijani szaleńcy.

Na podstawie: J. Besala, *Alkoholowe dzieje Polski. Czasy Piastów i Rzeczypospolitej szlacheckiej*

		P	F
0	Tematem tekstu jest problem nadużywania alkoholu wśród tzw. narodów Północy		V
1	Niegdyś „picie po niemiecku” oznaczało picie do utraty przytomności.		
2	W czasach Rzeczypospolitej szlacheckiej do połowy XVII w. ucztowano raczej bez alkoholowych ekscesów.		
3	Francuzi podziwiali polską kulturę picia alkoholu, co wyrażało się w językowych sformułowaniach.		
4	W XVI i XVII w. alkoholem unieszkodliwiano plagi insektów i gryzoni.		
5	Uczestnicy wojen mocnym alkoholem łagodzili różne dolegliwości i niedogodności obozowego życia oraz dodawali sobie odwagi.		
6	W czasach pokoju polska szlachta częściej spożywała słabsze trunki.		
7	Upadek Rzeczypospolitej jest związany z nadużywaniem alkoholu przez szlachtę.		
8	Współcześnie od osób rządzących krajem wymaga się niepicia alkoholu.		

4. Ułóż fragmenty tekstu we właściwej kolejności, a następnie podpisz zdjęcia wyrazami wyróżnionymi w tekście pogrubioną czcionką.

Picie alkoholu w XIX wieku

...0.. Powszechne pijaństwo, które w XIX wieku przestało być zjawiskiem tolerowanym, zatrzażało moralistów i księży. Ci ostatni w latach trzydziestych powołali do życia stowarzyszenia trzeźwości, które skutecznie agitowały chłopów za dobrowolną abstynencją. W lecznicze i odżywcze właściwości **wódki** wierzone jednak powszechnie – ogrzewała, uspokajająco

..... były zastrzeżone dla mężczyzn. Picie alkoholu było w towarzystwie sformalizowane. Upijanie się przestało być tolerowane, stanowiąc oznakę braku dobrego wychowania i umiejętności panowania nad sobą. Na spotkaniach towarzyskich, obwarowanych licznymi konwenansami, pijak musi się wyszumieć, wraz z ożenkiem jednak nadchodził kres beztroskich rozrywek. W żadnym wypadku nie wolno było upijać się pannom i mężatkom, gdyż groziło to utratą dobrego imienia.

..... szło się w swaty, nie mogło jej zabraknąć na żadnej uroczystości rodzinnej. Tania wódka była napitkiem biedaków i studentów. Mieszczanie pozostali wierni **piwu**. Ziemiaństwo, inteligencja i elity także piły alkohol, ale szlachetny – głównie **wina**, słodkie wódki, **nalewki**, **koniaki**. Wypracowane reguły etykiety alkoholowej

..... nie żalowali sobie ani członkowie bohemy artystycznej, ani zbuntowana młodzież. Nad młodzieńczymi wybrykami alkoholowymi przechodzono zazwyczaj do porządku dziennego, zgodnie z zasadą, że młodość

..... wpływała na dzieci, a przede wszystkim zabijała głód, dając uczucie przyływu sił. Piciu wódki towarzyszyły rozmaite rytuały. Na wsi małopolskiej za honorowe uważano picie w zamian za zboże, które włościanin przynosił w worku do **karczmy** jako walutę wymienną. Z wódką

..... przyporządkowywały poszczególne gatunki stosownie do określonych potraw i sytuacji towarzyskich. Inne rodzaje trunków towarzyszyły posiłkom, inne serwowano na spotkaniach towarzyskich i przy rozmowach o interesach. Istniały także zasady normujące picie alkoholu przez kobiety, które raczyły się na ogół winami i słodkimi nalewkami. Mocne trunki

..... stanowił niebezpieczeństwo – mógł niekontrolowanym zachowaniem wywołać skandal, obrazić gości lub zachować się nieprzystojnie. W pewnych jednak kręgach pijaństwo nie było uważane za naganne. Studenci urządzali suto zakrapiane wieczory piwne. Taniego wina czy równie taniej wódki

Na podstawie: *Obyczaje w Polsce. Od średniowiecza do czasów współczesnych*, red. A. Chwalba

A. **karczma**

B.

C.

D.

E.

F.

5. Uzupełnij tekst odpowiednią formą liczebników podanych w nawiasach.

Problem alkoholowy w Polsce (2024)

Według danych Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) przeciętny Polak wypija rocznie odjedenastu..... (11)⁰ do (12)¹ litrów alkoholu. To plasuje Polskę powyżej średniej europejskiej wynoszącej około (9,5)² litra. Statystyki rodzajów alkoholu spożywanych w Polsce pokazują, że piwo stanowi ponad (50)³ procent całkowitego spożycia alkoholu, wódki i mocne alkohole zajmują (2.)⁴ miejsce, zaś wino stanowi najmniej popularną kategorię alkoholową.

Badania dostarczają niepokojących danych o spożyciu alkoholu wśród polskiej młodzieży w przedziale wiekowym od (15.)⁵ do (16.)⁶ roku życia. Aż 73 procent uczniów przyznało się do picia alkoholu kiedykolwiek w życiu, a 39 procent spożywało alkohol w ciągu ostatnich (30)⁷ dni. Wśród młodzieży w wieku od (17)⁸ do (18)⁹ lat aż 91 procent piło alkohol kiedykolwiek w życiu, a 73 procent wypilo go w ciągu ostatniego miesiąca. W grupie wiekowej od (19.)¹⁰ do (24.)¹¹ roku życia ponad 67 procent osób spożywało mocne alkohole w ciągu ostatniego roku, ale oprócz tego nastąpił w tej grupie wzrost liczby abstynentów do ponad (8)¹² procent, czyli o (5)¹³ punktów procentowych więcej od (2016)¹⁴ roku.

Statystyki uzależnienia są alarmujące: od około (4)¹⁵ do (5)¹⁶ milionów Polaków jest uzależnionych od alkoholu, ponad milion osób wymaga profesjonalnego leczenia, a tylko (15)¹⁷ procent osób jest nim objętych. Skala społecznych skutków alkoholizmu także jest porażająca: około (12)¹⁸ milionów Polaków żyje w zasięgu negatywnych skutków alkoholizmu, a to oznacza, że co (3.)¹⁹ osoba jest bezpośrednio lub pośrednio (tj. jako członek rodziny osoby pijącej) dotknięta problemem alkoholowym.

Badania pokazują, że w społeczeństwie dokonują się także pozytywne zmiany: (40)²⁰ procent Polaków ograniczyło spożycie alkoholu w porównaniu do 2023 roku, a wśród osób poniżej (30)²¹ roku życia ten odsetek przekracza 50 procent. Wpływ na tę tendencję ma rosnąca popularność stylu życia bez alkoholu.

Na podstawie: <https://trendytaste.pl/alarmujace-dane-alkoholizm-w-polsce/>

☞ Jak nadużywanie alkoholu wpływa na jednostkę i społeczeństwo?

- Dlaczego niektórzy ludzie nadużywają alkoholu? Jak to wpływa na ich życie?
- Jak stereotypowo postrzega się osoby, które regularnie piją alkohol? Jak wizerunek osoby pijącej różni się w zależności od płci, wieku czy statusu społecznego?
- Czy można mówić o „kulturze picia alkoholu”? Dlaczego tak/nie?
- Jak postrzegane jest picie alkoholu w Twoim kraju?

7. Wyraź swoją opinię w felietonistycznym stylu na temat spożywania alkoholu w Twoim kraju lub miejscu, z którego pochodzisz.

8. Jaki jest stosunek mieszkańców różnych krajów Europy i świata do alkoholu?

- Przedstaw swoje ustalenia w formie prezentacji.
- W podsumowaniu wyraż także swoją opinię na omawiany temat i ją uzasadnij.
- Przywołaj źródła informacji, z których korzystałeś/korzystałaś.
- Porównaj swoje ustalenia z ustaleniami koleżanek i kolegów. Jakie dostrzegacie podobieństwa i różnice w zakresie omówionej tematyki?

Dziwny kraj

➡ 1. Przeczytaj tekst, streść go, a następnie wyraż swoją opinię na poruszony w nim temat.

W naszym mieście bawił przez kilka dni pewien uczony Japończyk, z powołania farmaceuta, nazwiskiem Ya-la-pa. [...] Dzięki obszernym stosunkom redakcja nasza otrzymała taki raport dotyczący pobytu Ya-la-pa i drukuje go poniżej. [...]

„Kraj, w którym obecnie znajduję się, nie ma jeszcze ustalonej nazwy i dlatego jej nie wymieniam¹. Największym jego miastem jest Warszawa, zbudowana na dużym pagórku śmieci, skutkiem czego panują tu złe zapachy, niezdrowe powietrze i duża śmiertelność. W ostatnich czasach, w celu poprawienia warunków higienicznych miasta, wzięto się do budowy kanalizacji. Dzieło to nie jest jeszcze ukończone i istnieje dopiero kanał główny, nazywający się – Wisła, skąd mieszkańcy czerpią wodę do picia.

Zabudowanie Warszawy na pagórku śmieci pochodzi stąd, że ludność tutejsza ma tak szlachetne instynkta, iż z największym wstrętem unika zajmowania się rzeczami brzydkimi. Według ich rozumienia rzeczy, człowiek jest po to stworzony, aby tańczył, chodził na widowiska, bawił się dowcipną rozmową, jadł smacznie, a potem wypoczywał. Skutkiem tego gromadzi się między nimi tyle śmieci (na które nie chcą patrzeć), że z nich tworzą się nowe pokłady geologiczne. [...]

Obok tak niezwykłych cech zewnętrznych panuje tu jeszcze osobliwsza logika.

Niedawno spalił się teatr, a mieszkańcy, słysząc o nieszczęściach, jakie przy podobnych okazjach zdarzały się w Europie i w Japonii, są bardzo zatrwożeni. Pomimo to odbudowany teatr mieści się po dawnemu nad jakąś kuchnią, której dymy i śwedy alarmują widzów w czasie przedstawień scenicznych i mogą się stać przyczyną katastrofy.

Z tego powodu jedni radzą zamknąć kuchnię pod teatrem, a inni pragną, aby choć nauczono wychodzić publiczność z teatru. Prąd wszelako główny jest innego zdania i twierdzi, że właśnie owe dymy i śwedy, tak często zaglądające do teatru, osławiają publiczność z alarmami i uczą ją nie bać się lada zapachu, nawet wówczas, gdyby się co naprawdę paliło. [...]

Ludność tutejsza jest bardzo pobożna i na ten cel nie szczędzi ofiar. Obecna na przykład epoka poświęcona jest czci bożka Kar-naw-ał i trudno sobie wyobrazić, z jaką rozrzewniającą gorliwością odprawiają się tu odnośne ceremonie. Nie ma wieczora, ażeby w kilkuset punktach Warszawy nie gromadziły się tłumy płci obojej ubrane w najdroższe szaty, celem wykonania pobożnych płaśów. [...] Wydaje się na te ofiary wszelką gotówkę, a kto jej nie ma, zastawia swoje przyszłe dochody, zaprzeda je w niewolę, rujnuje się, byle tylko złożyć bożkowi należyte ofiary. [...] Toteż bóstwo Kar-naw-ał jest dla tego zacnego narodu łaskawe i w najcięższych okolicznościach zsyła mu pogodę umysłu. Niektórzy mówią o Polakach, że tańczą na lodzie, który lada chwila może puścić; lecz oni tego nie widzą i wciąż płaśają. Szczęśliwi, wybrani przez bóstwo!... [...]

Już na wyjeździe dowiaduję się, że ma tu powstać spółka do sztucznego wylęgania kurcząt i że jeden z miejscowych uczonych ma mieć odczyt o miłości. Dziwny to kraj, w którym kurczęta trzeba produkować sztucznie, a ludzie dopiero od uczonych dowiadują się: co znaczy miłość. U nas bowiem, w Japonii, maszyny bywają najgorszymi kwokami, a uczeni najmniej pojętymi praktykantami miłości.”

Nie widzę potrzeby komentować potwornych błędów, jakich w opisie naszego kraju dopuścił się podróżnik japoński.

Dodam tylko, że redakcja nasza, dzięki swoim stosunkom, postarała się już na drodze dyplomatycznej o to, ażeby raport pana Ya-la-pa przedstawić jego rządowi we właściwym świetle. (*Kroniki*, tom VII, str. 45-46, 48-49, 51)

/ 2a. Podkreśl odpowiedni wyraz.

0. Czerpać to znaczy nabierać / wylewać / zanieczyszczać wodę.
1. Japończyk bawił w Warszawie, czyli tu oddawał się zabawie / przebywał / nocował.
2. Warszawiacy czują w teatrze swąd, tj. nieprzyjemny smak / zapach / chłód.
3. Polacy rujnują się / poświęcają się / gromadzą się z powodu karnawału, czyli pogarszają swoją sytuację materialną, wydając zbyt dużo pieniędzy.
4. Wylęganie się to wydostawanie się ptaków z jaj / gniazd / karmników.
5. Polacy oddają się karnawałowej zabawie gorliwie, czyli sporadycznie / niechętnie / ochoczo.

/ 2b. Podkreśl odpowiedni wyraz.

raport	bóstwo	spółka	pląs	bożek	kwoka	odczyt
--------	--------	--------	------	-------	-------	--------

0. bożek – istota lub jej wyobrażenie otaczane kultem w religiach politeistycznych
1. – rodzaj wykładu popularnonaukowego, wygłaszanego przed publicznością
2. – kura w okresie wysiadki jaj i opieki nad pisklętami
3. – sprawozdanie z jakiegoś wydarzenia, opisywanie jakiejś sytuacji
4. – skoczny taniec, w którym osoba tańcząca wykonuje chaotyczne ruchy
5. – zawarty na piśmie związek między wnoszącymi jakiś wkład osobami lub firmami, którego celem jest osiągnięcie wspólnych zysków
6. – istota duchowa otaczana kultem w religiach, które uznają istnienie wielu bogów

/ 2c. Podkreśl odpowiedni wyraz.

		P	F
0	Japończyk przestał raport do redakcji gazety, w której pracuje felietonista.		V
1	Japoński uczonej jest zachwycony Warszawą i jej mieszkańcami.		
2	Według cudzoziemca w Warszawie jest za mało śmietników.		
3	Warszawiacy nie wyciągnęli właściwych wniosków po pożarze teatru.		
4	Polacy unikają zajmowania się nieestetycznymi sprawami.		
5	Cudzoziemiec opisuje zamiłowanie Polaków do tańca i zabawy w kategoriach religijnego kultu.		
6	Polacy oddają się szaleńczej zabawie mimo trudnej sytuacji, w jakiej się znajdują.		
7	Japończyka zaniepokoił pomysł wybudowania wylęgarni kurcząt.		
8	Felietonista utożsamia się z opiniami Japończyka.		

3. Dopisz samodzielnie do każdego fragmentu odpowiedni tytuł.

Co zaskakuje obcokrajowców w Polsce?

0. *Kanapki na jednej kromce*

Brytyjczyk przyjeżdża do Polski, kupuje w barze kanapkę i... zaczyna się zastanawiać, gdzie się podziła druga kromka chleba. W większości krajów kanapka zawsze składa się z dwóch kromek, a do tego ma zwykle znacznie więcej dodatków niż u nas. Obcokrajowców zaskakuje też fakt, że jemy kanapki tak często – w wielu częściach świata jest to przekąska spotykana głównie na imprezach.

1.

Wiedzieliście, że Polaka można rozpoznać na ulicy po... minie? Większość z nas ma w miejscach publicznych neutralny, kamienny wyraz twarzy. Bardzo zaskakuje to m.in. Włochów i Hiszpanów, którzy znacznie częściej uśmiechają się na ulicy, w autobusie czy sklepie. Tymczasem w Polsce roześmiany przechodzień od razu się wyróżnia i przykuwa uwagę.

2.

Czy goście powinni zdejmować buty? Jedni uważają, że tak, a inni, że w żadnym wypadku. W efekcie często się zdarza, że gość z zagranicy jest bardzo zaskoczony, gdy odwiedza dom, w którym w kwestii butów obowiązują zasady zupełnie inne niż u niego. Cudzoziemców często dziwi też proponowanie gościom w Polsce kapci (ciapów lub pantofli – w zależności od regionu).

3.

„Płaci pani/pan 2,34 zł. Nie ma pani/pan drobniej? A czy dostanę końcówkę? Albo chociaż cztery grosze?”. Dla nas to codzienność, ale wielu obcokrajowców robiących zakupy w Polsce jest tym zaskoczonych. W innych państwach kasjer zwykle po prostu bez słowa wydaje resztę bez proszenia o drobne. Cudzoziemców zdumiewa także słynne pytanie: „Czy mogę być winna/winien grosika?”.

4.

Huczne polskie wesela i związane z nimi zwyczaje zaskakują większość obcokrajowców. Niewiele rzeczy dziwi ich jednak tak bardzo, jak poprawiny. Wesele, po którym od razu następuje drugie? Wspaniały wynalazek! Szkoda tylko, że później tak okropnie boli głowa...

5.

Wielu cudzoziemców na pytanie: „Jak się masz?” z uśmiechem odpowie, że znakomicie. Polak w tej samej sytuacji westchnie, że głowa go boli, że jest za zimno lub za gorąco, a w domu tyle rzeczy niezrobionych. Obcokrajowców dziwi to, jak bardzo lubimy narzekać i że w każdej sytuacji potrafimy znaleźć coś do skrytykowania. Tylko czy faktycznie sztuczny uśmiech jest lepszy niż szczerłość?

6.

To prawdziwy szok kulturowy dla wielu cudzoziemskich przybyszów. Jeśli pochodzą z krajów, w których zagraniczne programy są wyświetlane z napisami lub dubbingiem, zwykle nie mogą się nadziwić, jak możemy oglądać telewizję, gdy wszystkie kwestie czyta ten sam męski głos. Gwiazdy kina brzmiące jak znudzony 40-latek? Coś strasznego!

7.

Dla wielu z nas zalety parawanu na plaży są oczywiste – daje on prywatność i sprawia, że inni plażowicze mniej nam przeszkadzają. Tymczasem ten popularny polski zwyczaj jest rzadko spotykany w innych krajach. Cudzoziemiec, który wybierze się nad Bałtyk, może się zdziwić...

Na podstawie: <https://nowosci.com.pl/obcokrajowca-w-polskim-domu-zdziwi-wiele-rzeczy-co-najbardziej-sprawdz-kanapki-kapcie-i-okna-to-tylko-niekt>

4. Jakie inne polskie zwyczaje i zachowania mogą być zaskakujące dla cudzoziemców? Co zaskoczyło Ciebie w Polsce, gdy po raz pierwszy tu przyjechałeś/przyjechałaś?

5. Ułóż fragmenty tekstu w odpowiedniej kolejności.

Szok kulturowy

Szok kulturowy i różnice kulturowe mogą wywołać pozytywne emocje, ale też niepokój. Różnice kulturowe są widoczne w języku, zachowaniach, religii, sztuce, architekturze, gestach, kuchni czy ubiorze. Szok kulturowy to termin używany do określenia uczuć niepewności, dezorientacji

...0. i niepokoju, które mogą pojawić się w wyniku zmiany środowiska kulturowego – po przeprowadzce do innego kraju, a nawet podczas krótkiej podróży zagranicznej. Co dziwi obcokrajowców, kiedy przyjeżdżają do Polski? – Ulice są bardzo czyste, nie ma śmieci na chodnikach,

..... i pilnuje, żeby każdy skasował bilet. Część zachowań i obyczajów Polaków budzi niechęć obcokrajowców. – Najbardziej zaskoczyło mnie to, ile alkoholu są w stanie wypić Polacy – mówi Ming z Chin, która pracowała w jednym z hostelów w Zakopanem. – Byłam w stanie rozpoznać, że wieczorem przyjechali polscy goście, kiedy rano

..... pojazd się nie zatrzyma, żeby przepuścić pieszego. Trzeba przejść przez jeden pas, zatrzymać się i czekać na odpowiednią chwilę. Potem kolejny pas i tak to końca – mówi. Kamil dostrzega też pozytywne rzeczy. – W RPA jest wielu naciągaczy, ale ochrona, taksówkarze, obsługa hotelowa, policja, a nawet liderzy społeczności starają się opiekować turystą. Przestrzegają

..... jest dużo zieleni. Ruch uliczny jest cichy, rzadko słyszeć klaksony – mówi pochodzący z Turcji Furkan, który mieszka w Warszawie. – Mnie zaskoczył transport publiczny. W Bogocie autobusy jeżdżą o przypadkowych godzinach,

..... wyrzucałam śmieci. W workach było mnóstwo pustych butelek – wspomina. – Dla mnie zaskoczeniem było to, jak bardzo Polacy są chłodni i zdystansowani. Mieszkam w Polsce cztery lata i jeszcze się do tego nie przyzwyczaiłem – mówi z kolei Rishabh z Indii. Obcokrajowcy w Polsce narzekają też m.in. na zmienną pogodę, szybką jazdę Polaków na drogach czy

..... adaptacji. Zaczynamy przyzwyczajać się do odmiennego otoczenia, rozumiemy podstawowe zwroty. To, co wcześniej nas denerwowało, staje się dla nas normą. Na końcu przychodzi akceptacja. Przestajemy czuć się obco i mamy więcej zrozumienia dla odmiennych obyczajów. Dzięki temu możemy cieszyć się pobytem w innym kraju i dużo się dowiedzieć o jego kulturze.

..... biurokrację, która wydłuża załatwianie różnych spraw w urzędach. Co zaskakuje Polaków za granicą? O szoku, jaki przeżył w RPA, opowiada Kamil, który wyruszył w podróż po Afryce. – W Republice Południowej Afryki przejście na drugą stronę ulicy to prawdziwe wyzwanie, zwłaszcza kiedy nie ma świateł lub nie działają. Jest duże natężenie ruchu, ale żaden

..... rzadko są na czas. – W Polsce zaimponowało mi to, jak punktualne są środki transportu – mówi z kolei Miguel z Kolumbii. Podoba mi się, że Polacy mają szacunek do komunikacji publicznej. Jest przyjęte, że kupuje się bilet w autobusie, tramwaju czy metrze. To jest naturalne i nie ma kontroli na każdym kroku. W Kolumbii wszędzie jest ochrona, która stoi przed bramkami w metrze

..... tym, co widzimy, i cieszymy się ze zmiany środowiska. Później następuje okres frustracji, zwłaszcza gdy nie znamy języka kraju, do którego się udajemy. Na tym etapie niektóre różnice kulturowe mogą nas irytować. Potem przychodzi okres

..... przed niebezpieczeństwem. Zależy im, żeby promować swoje miasto i okolice – mówi. – Bardzo dużo osób chce otworzyć swój własny biznes i rozwiązywać problemy, które dostrzegają w swoim kraju. Mam wrażenie, że mają do tego większą motywację niż Polacy – dodaje. Szok kulturowy zazwyczaj ma cztery stadia. Najpierw jest tzw. miesiąc miodowy. Jesteśmy zachwyceni

Na podstawie: <https://twojaskola.com/szok-kulturowy-a-roznice-kulturowe-przyklady/>

6. Jakie są Twoje doświadczenia związane z przezwyciężaniem szoku kulturowego? Co poradziłabyś/poradziłbyś osobom, które po raz pierwszy wyjeżdżają do innego kraju?

7. Wpisz do tekstu brakujące wyrazy z ramki w odpowiedniej formie (czasowniki w czasie teraźniejszym).

sprawiać przebiegać sprzyjać ~~stawać~~ się podkreślać rosnąć
 poszukiwać oferować dostrzegać dawać utrzymywać przyczyniać się
 odnajdować przyciągać przekładać się wpływa łagodzić pozwalać

Polska ...~~staje się~~.....⁰ coraz bardziej atrakcyjnym miejscem dla cudzoziemców poszukujących nowych możliwości życiowych i zawodowych. Na decyzję o osiedleniu się w RP¹ wiele czynników.

W ostatnich dekadach nasza gospodarka odnotowała stabilny wzrost, co² na nowe możliwości zatrudnienia w wielu branżach, np. w sektorze technologii informatycznych (IT) czy usługach finansowych. Polska³ także konkurencyjne wynagrodzenia w porównaniu z innymi krajami regionu. Centralne położenie Polski w Europie⁴ , że nasz kraj jest doskonałą bazą do podróży służbowych i turystycznych. Rozbudowana sieć połączeń lotniczych, kolejowych i drogowych⁵ szybko dotrzeć do innych części kontynentu. To szczególnie ważne dla osób, które⁶ bliskie relacje z rodziną lub współpracownikami za granicą.

Cudzoziemcy⁷ również wysoką jakość życia w Polsce. Miasta mają dobrze rozwiniętą infrastrukturę, w tym transport publiczny i dostęp do edukacji. Historyczne dziedzictwo, bogata kultura oraz malownicze krajobrazy⁸ tych, którzy⁹ miejsc atrakcyjnych pod względem zawodowym i przyjaznych na co dzień. Wzrost liczby programów integracyjnych (np. kursów językowych)¹⁰ procesowi asymilacji. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej¹¹ dodatkowe korzyści, jak np. możliwość swobodnego przemieszczania się po krajach UE i korzystania z różnych udogodnień międzynarodowych. Wielu cudzoziemców¹², że Polacy są gościnni i że codzienne życie¹³ tu w atmosferze akceptacji. W polskich miastach¹⁴ liczba międzynarodowych społeczności, organizowane są wydarzenia kulturalne i inne przedsięwzięcia wspierające budowanie relacji międzykulturowych. Pozwala to cudzoziemcom poczuć się jak w domu,¹⁵ trudności związane z adaptacją i pomagają w nawiązywaniu kontaktów.

Polska staje się przestrzenią, w której coraz więcej cudzoziemców¹⁶ swoje miejsce do życia i rozwoju, a to z kolei¹⁷ do dalszego rozwoju naszego kraju.

Na podstawie: <https://zielonalinia.gov.pl/-/dlaczego-cudzoziemcy-wybijaja-polske-na-miejsce-do-zycia-i-pracy>

8. W jaki sposób znajomość różnic kulturowych wpływa na życie w obcym kraju?

- W jaki sposób można zdobywać wiedzę na temat różnic kulturowych?
- Czym jest tabu kulturowe? Jakie skutki może powodować jego nieznajomość?
- Jak należy reagować w sytuacji, gdy ktoś popełnia gafę?
- Czego możemy się nauczyć od osób reprezentujących odmienne przestrzenie kulturowe?

9. Wyraź swoją opinię w felietonistycznym stylu na temat zwyczajów, tradycji i/lub zachowań, które mogłyby zaskoczyć cudzoziemca w Twoim rodzinnym kraju.

10. Co może zaskoczyć cudzoziemców w innych krajach Europy i świata?

- Przedstaw swoje ustalenia w formie prezentacji.
- W podsumowaniu wyraż także swoją opinię na omawiany temat i ją uzasadnij.
- Przywołaj źródła informacji, z których korzystałeś/korzystałaś.
- Porównaj swoje ustalenia z ustaleniami koleżanek i kolegów. Jakie dostrzegacie podobieństwa i różnice w zakresie omówionej tematyki?

Higiena

1. Przeczytaj tekst, streść go, a następnie wyraż swoją opinię na poruszony w nim temat.

Każdy człowiek przychodzi na świat z pewnym zasobem sił, które mogłyby mu wystarczyć na kilkadziesiąt, może na sto, a może i na sto kilkadziesiąt lat życia. Na nieszczęście każdy z nas jest niby podróżnym wśród okolicy, którą nieustannie przebiegają pociski niosące – śmierć, kalectwo lub przynajmniej chwilowe osłabienie. Co wszystko razem wzięte sprawia, że siły nasze wyczerpują się przed czasem, że zapadamy na rozmaite choroby i że nareszcie, zamiast żyć w czerstwym zdrowiu około stu lat, umieramy, nie dosięgnąwszy nawet połowy tej cyfry, po wielu niepotrzebnych cierpieniach.

W tej bolesnej wędrówce przez życie, gdzie prawie za każdą radość płaci się łzami, gdzie tyleż jest pożegnań, ile powitań, tyleż prawie śmierci, ile narodzin, niby anioł opiekuńczy zjawia się Higiena i cudowną tarczą wiedzy odbija mnóstwo pocisków, jakimi los zasypuje człowieka.

Pomimo ciemnoty, która jak noc wisi nad światem, pomimo przesądów, które jak rój nietoperzy krążą nad ludzkością, tyle już jednak zdobyliśmy higienicznych doświadczeń, że – choć krótko, jednak żyjemy. Lecz gdyby nagle ustał nawet ten drobny wpływ Higieny, jaki dziś istnieje, zapanowałaby straszliwa śmiertelność w Europie i zmiotłaby chyba więcej niż połowę dzisiejszej ludności. [...]

Można powiedzieć, że świat jest zapełniony chorobami i śmiercią. Suchoty, tyfusy [...], cholera i mnóstwo innych zakaźnych chorób unoszą się w powietrzu, pływają w wodzie, kryją się w ziemi, w odzieży, w pokarmach. Nie dość na tym. Owe bowiem główne klęski rodu ludzkiego mają jeszcze drugorzędnych sprzymierzeńców w postaci zbyt silnego ciepła lub zimna, zbyt ostrych dźwięków, zbyt jaskrawych blasków, zbyt wielkich ciężarów. W następnym zaś szeregu odwiecznych wrogów ludzkości spotykamy: nadmierną pracę, brak wypoczynku, gwałtowne wybuchy uczuć, niedostatek, rozpustę, nasze własne smutki i cudze okrucieństwo. [...]

Natura chwilami robi takie wrażenie, jakby nienawidziła ludzkiej duszy, a dążyła do samowładztwa nad stadami dzikich zwierząt. Tu jednak występuje Higiena.

Zanim człowiek przyjdzie na świat, już Higiena bierze w opiekę przyszłą matkę, tłumaczy jej oczekujące obowiązki, czuwa nad jej pokarmem, odzieżą, pracą i odpoczynkami, nakazuje ludziom otaczającym, ażeby z nią postępowali w sposób łagodny i wyrozumiały.

Rodzi się dziecko i otóż Higiena przygotowuje mu kąpiele, odrzuca powijaki, zaleca ciszę, reguluje dopływ światła, karmienia go, wsłuchuje się w każdy krzyk niemowlęcia.

Nadchodzą czasy szkolne i otóż Higiena buduje dziecku obszerną i widną salę do nauki, dostarcza mu w miarę ciepła, a jak najwięcej powietrza, sprawia wygodną odzież, dobre ławki, zaleca gimnastykę i wniebogłosy upomina się, aby nie przeciążano młodego umysłu pracą bezużyteczną i jałowymi egzaminami...

Gdy człowiek zaczyna pracować na siebie, Higiena idzie za nim do biura czy do warsztatu, domaga się światła i powietrza, wypoczynku i posilnej żywności, ostrzega przed niebezpieczeństwami związanymi z zawodem, wynajduje okulary, przyrządy do oddychania, siatki zabezpieczające od trybów, pasów, pił i tym podobne.

Dla chorych, kalek, starców Higiena wznosi budynki, które zdrowych zabezpieczają od zarazy, a chorym czy niedołącznym dostarczają wygod.

Nareszcie przychodzi chwila śmierci, lecz Higiena i teraz nie porzuca człowieka. Zabezpiecza ona nie tylko otaczających od zakażenia, ale i nieboszczyka od okropnych następstw pozornej śmierci.

Czy można wyobrazić sobie lepszego i rozumniejszego przyjaciela nad Higienę?... I czy właściwie nie zasługuje ona na tytuł: opiekunki cywilizującej się ludzkości?... (*Kroniki*, 1898 r., tom XV, str. 370-371)

2a. Wpisz wyrazy do odpowiednich objaśnień.

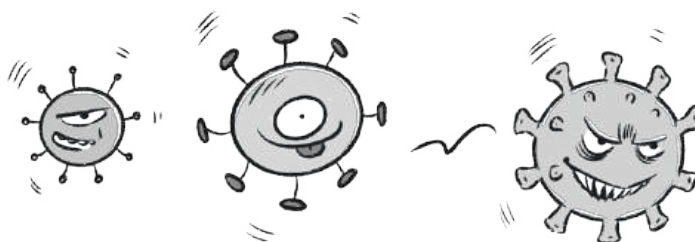
pocisk tarcza klęska sprzymierzeniec rój powijak ciemnota zasób kalectwo rozpusta

0. sprzymierzeniec – osoba, która popiera inną osobę i w razie potrzeby jej pomaga
2. – pas tkaniny służący dawniej do owijania niemowląt
3. – duża grupa zwierząt określonego gatunku
4. – pewna ilość czegoś; zapas, rezerwa
5. – niechęć do przyswajania wiedzy i akceptacji zmian
6. – tutaj: coś stanowiącego ochronę przed negatywnymi działaniami
7. – sytuacja, którą mówiący uważa za złą i szkodliwą
8. – nieodwracalne uszkodzenie części ciała człowieka, utrudniające lub uniemożliwiające mu normalne funkcjonowanie w społeczeństwie
9. – przedmiot wyrzucany z różnych rodzajów broni w celu zniszczenia jakichś obiektów lub zabicia istot żywych
10. – dążenie do przyjemności erotycznych wykraczających poza powszechnie przyjęte normy

2b. Połącz wyrazy z ich objaśnieniami.

0 jaskrawy	A taki, który jest w rzeczywistości czymś innym niż się wydaje
1 zapadać	B odżywczy i dający uczucie sytości
2 zmieść	C o kolorze: mający jasny i bardzo intensywny odcień
3 wyczerpywać się	D usunąć kogoś lub coś, powodując wielkie straty
4 czuwać	E chorować na coś
5 pozorny	F taki, który nie przynosi żadnych korzyści ani postępu w sprawie, której dotyczy
6 posilny	G tracić siły i energię; zużywać się
7 niedołężny	H pilnować kogoś lub czegoś; nie spać w nocy
8 jałowy	I świadczący o tym, że organizm nie jest zdolny do wykonywania pewnych czynności z powodu choroby lub wieku

0	1	2	3	4	5	6	7	8
C								

2c. Odpowiedz na pytania.

1. Do czego autor porównuje ludzkie życie? W jakim celu to robi?
2. Dlaczego słowo „Higiena” pisane jest w felietonie wielką literą?
3. Na jakie kategorie można podzielić „klęski”, które według autora spadają na „ród ludzki”?
4. Dlaczego autor odwołuje się do różnych etapów ludzkiego życia?

3. Uzupełnij tekst brakującymi fragmentami.

Warunki sanitarne w XIX-wiecznych miastach

Higiena w miastach utrzymywała się na niskim poziomie, zależąc [0 - A.] zaopatrzenia w wodę. Przez cały wiek XIX korzystano głównie ze starych urządzeń wodociągowych, niewystarczających już [1 -]. Beczkowozy w większych ośrodkach, nosiwody w mniejszych stanowili więc zwykły element pejzażu osiedli. Korzystano też ze [2 -] znajdowały się na terenie miast. Jakość tak uzyskiwanej wody pitnej pogarszała się jednak szybko [3 -] ściekami fabrycznymi. Zbudowanie nowoczesnej sieci wodociągowej wyposażonej w filtry było kosztowne, niewiele więc [4 -]. Najwcześniej nowoczesny wodociąg powstał w Warszawie (1851) [5 -]. W 1888 roku podłączonych do niego było zaledwie 1250 domów, obsługiwał więc nieliczną grupę mieszkańców. Także w niektórych innych miastach budowano wodociągi (Płock 1896, Ciechocinek 1895, Lublin 1899, Olkusz 1903), [6 -]. Królestwa ludność nadal korzystała z wody rzecznej lub studziennej. W Galicji do 1918 roku wodociągi założono tylko w 30 miastach. Nieco [7 -] wodociągów w zaborze pruskim – na przełomie XIX i XX wieku prawie wszystkie większe miasta już ją miały, [8 -] podłączenia ogółu budynków. Tak więc nie wszyscy mieszkańcy miast byli pod względem zaopatrzenia w wodę uprzywilejowani [9 -].

System kanalizacji i oczyszczania miast także nie nadążał za potrzebami. Odziedziczona po XVIII wieku wąta sieć kanałów [10 -] stanie. Rynsztoki biegnące wzdłuż ulic wypełnione były po brzegi ściekami, uprzątnięcie i wywózka śmieci, organizowane częściowo przez magistraty, częściowo przez właścicieli posesji, [11 -]. Powietrze miejskie, przesiąknięte fetorem, było [12 -] przywilej mieszkania w dużym, ludnym ośrodku. Skanalizowanie, i to tylko częściowe, większych miast polskich – poza jak zwykle uprzywilejowaną Warszawą – przypada dopiero na koniec XIX wieku.

Na podstawie: M. Bogucka *Kultura, naród, trwanie. Dzieje kultury polskiej od zarania do 1989 roku*

A. w dużej mierze od	H. studzien, źródeł i strumyków, jakie
B. w stosunku do ludności wsi	I. choć w większości ośrodków miejskich
C. wobec znacznie wzrastających potrzeb	J. co nie oznaczało oczywiście
D. więc ceną, jaką należało płacić za	K. znajdowała się w zdecydowanie złym
E. wskutek zanieczyszczenia rzek i rzeczek	L. pozostawiały wiele do życzenia
F. wedle projektu Henryka Marconiego	M. miast mogło sobie na to pozwolić
G. lepiej przedstawiała się sieć	

4. Odpowiedz na pytania.

1. Jakie mogą być przyczyny złych warunków sanitarnych we współczesnych miastach?
2. Jakie konsekwencje dla zdrowia mieszkańców mogą mieć złe warunki higieniczne w przestrzeni publicznej?
3. Jak oceniasz warunki higieniczne w miejscu, w którym obecnie przebywasz?

4. Ułóż fragmenty tekstu w odpowiedniej kolejności.

Higiena w czasach PRL

...0. Z początkiem lat 60. XX wieku nadal spotykano opinie, że częste korzystanie z wanny to rozrzutność czy nawet rozpusta. Jakość i dostępność artykułów higienicznych zachowaniu brudu sprzyjały. Sprzyjały też przesady – na wielu wsiach panowało przekonanie, że skórę

..... blisko 90 proc. społeczeństwa co najmniej kilka razy w tygodniu myje całe ciało. Znacznie mniejszą uwagę przywiązywano do pielęgnacji włosów, zwłaszcza

..... kilka razy w miesiącu. Znaczące zmiany nastąpiły także w zakresie higieny jamy ustnej. Statystyki z 1968 roku określały, że przeciętny Polak zużywa rocznie półtorej tubki pasty do zębów, co oznaczało w praktyce jedno z ostatnich miejsc w Europie i 90-procentowy wskaźnik

..... laurowym tryumfującego Polaka stały się „zdobyte” w sklepie i zawieszzone wokół szyi rolki papieru toaletowego. Mimo utrzymujących się wśród obcokrajowców opinii o „brudnych Polakach” badania prowadzone pod koniec XX wieku wskazywały, że już

..... męskich. Porady z lat 60. zachęcały do ich mycia (w zależności od rodzajów włosów) co najmniej raz w miesiącu. Dostępność nowoczesnych szamponów, które po 1989 roku pojawiły się na półkach, powoduje, że co dziesiąty Polak myje włosy codziennie, a co czwarty

..... chorych na próchnicę. Szkolne akcje zwalczania próchnicy stopniowo przekonały do regularnej pielęgnacji uzębienia. Brak odpowiedniej opieki dentystycznej i jej wysoki koszt

..... można co najwyżej przemywać spirytusem, a i to nie za często. Koszmar lat 80. w szczególny sposób kojarzył się z trudnością nabycia podstawowych środków higienicznych. Wiencem

..... powodowały, że nieczęsto pojawiający się na twarzy Polaka uśmiech obnażał tylko nagość jego dziąseł.

Na podstawie: *Obyczaje w Polsce. Od średniowiecza do czasów współczesnych*, red. A. Chwalba

6. Odpowiedz na pytania.

1. Jak wyglądała sytuacja higieniczna w Twoim rodzinnym kraju w drugiej połowie XX wieku?
2. Jak zmieniły się standardy higieny na przestrzeni ostatnich dekad?
3. Jak oceniasz Polaków i Twoich rodaków w zakresie nawyków higienicznych?

7. Uzupełnij tekst odpowiednią formą wyrazów z ramki.

scenariusz udać się zmieniać ~~pandemia~~ kilka lat nadciągać
 łowca stanowić upodobanie zagrożenie sprzyjać rezerwuar cień
 skutek naukowiec potencjał monitorować pobierać

Czy grożą nam kolejne pandemie?

Czy można zapobiec kolejnym*pandemiom*.....⁰? Gdyby to było takie proste, to można by było przedsięwziąć pewne działania znacznie wcześniej. WHO od lat prowadzi listę 10 największych zagrożeń dla zdrowia człowieka i przed¹ na tej liście znalazła się pandemia X, czyli przyszłe², wywołane przez nieznany jeszcze patogen, najprawdopodobniej przenoszony drogą oddechową. SARS-CoV-2 doskonale pasuje do tego³. Pandemie na pewno będą się pojawiały, bo z jednej strony taka jest natura, zaś z drugiej – mamy działalność człowieka. Wysokie zaludnienie i zagęszczenie naszej planety⁴ częstszym kontaktom ze zwierzętami jako⁵ wirusów. Człowiek przykłada się też do zmian klimatycznych, które⁶ zasięgi występowania np. gryzoni, również posiadających swoje wirusy. Wzrok⁷ szczególnie zwrócony jest w rejony Azji, skąd⁸ ostatnie pandemie – również grypy ptasiej. Tam powodem licznych kontaktów z dzikimi zwierzętami są⁹ kulinarne, dla których zaspokojenia odławia się np. nietoperze.

W celu szacowania przyszłych zagrożeń kilka grup badawczych stale¹⁰ środowisko. Są to tzw.¹¹ wirusów, którzy docierają do różnych miejsc na świecie, np. do jaskiń z nietoperzami, i¹² materiał badawczy, sprawdzając, czy występują tam jakieś nowe wirusy o¹³ pandemicznym. W ciągu ostatnich kilku lat¹⁴ wykryć ponad 2 tys. nowych gatunków koronawirusów nietoperzy, z których wiele było zdolnych do zakażenia komórek człowieka w warunkach laboratoryjnych. Obecna pandemia¹⁵ dla nas nie tylko lekcję pokory. Pozwoliła ona także na ustalenie protokołów postępowania w celu złagodzenia jej¹⁶. Te opracowane i stale doskonalone zasady mogą się jeszcze przydać w przyszłości. Na razie musimy nauczyć się żyć w¹⁷ SARS-CoV-2.

Na podstawie: <https://www.umcs.pl/pl/aktualnosci,4622,-musimy-nauczyc-sie-zyc-w-cieniu-sars-cov-2-,108940.htm>

8. Na czym polega higiena życia codziennego?

- Jakie jest znaczenie słowa „higiena”? Do jakich obszarów ludzkiego życia odnosi się to słowo?
- Jakie zasady higieniczne minionych epok / dekad mogą dziś budzić zaskoczenie?
- Jakie mogą być skutki nadmiernej dbałości o higienę?
- Czego nas nauczyła, a czego nie nauczyła pandemia covid z 2020 r.?

9. Wyraż opinie w felietonistycznym stylu na temat warunków sanitarnych w Twoim rodzinnym mieście.

10. Jakie zwyczaje higieniczne panuj w różnych czesciach swiata? Ktore z nich bylyby dla Ciebie nie do zaakceptowania i/lub moglyby sie zaskoczyc?

- Przedstaw swoje ustalenia w formie prezentacji.
- W podsumowaniu wyraz takze swoja opinie na omawiany temat i ja uzasadnij.
- Przywołaj źródła informacji, z których korzystałeś/korzystałaś.
- Porównaj swoje ustalenia z ustaleniami koleżanek i kolegów. Jakie podobieństwa i różnice dostrzegacie w zakresie omówionej tematyki?

Karnawał

- ➡ 1. Przeczytaj tekst, streść go, a następnie wyraż swoją opinię na poruszony w nim temat.

Karnawał – już!...

W ostatni wtorek oddał ducha, a w środę Wielki Post objął po nim dziedzictwo i tańcząca ludzkość, na znak żalu, posypała głowy popiołem.

Od tej pory na każdym chrześcijańskim stole ukazuje się śledź... po wódce. I tańczyć również przestaliśmy zupełnie – na balach. Jeżeli zaś jeszcze kto praktykuje powyższy rodzaj gimnastyki, to chyba na lekcjach tańca albo po rautach i tylko – „tak sobie”.

Ostatni dodatek jest niezmiernie ważny.

Gospodarz bowiem, który by, zachęcając w obecnym czasie swoich gości do tańca, nie objaśnił ich, że to tylko „tak sobie”, byłby winnym złamania wielkiego postu; a tego strzec się wypada, jeżeli nie z uwagi na własną duszę, to ze względu na niegorszenie małuczkich.

Przez kilka ostatnich dni hulano wszędzie: w salach publicznych, domach prywatnych, nawet w cyrkułach, szpitalach i prosektoriach; podobno aż jeden z zagranicznych konsulów zwrócił na to baczenie i jakoby wysłał do swego rządu raport donoszący o nowych ruchach polskich.

„Kto widzi – pisał – upór Polaków w tańcowaniu, choćby nazajutrz do południa, ich zawziętość w wybijaniu hołubców i strumienie potu spływające na rozmaite części ich garderoby, ten nie łudzi się co do znaczenia ostatnich demonstracji. Można również być pewnym, że ich muzykanci pozornie tylko grają walce Straussa albo kontredanse z *Pięknej Heleny*, w myśli bowiem każdy śpiewa:

*Jeszcze Słowiańszczyzna nie zginęła
Póki my żyjemy!...*

A tancerze przytupują sobie w tym właśnie znaczeniu, nie zaś w duchu postanowień kongresu berlińskiego, na którym książę Bismarc okazał tyle «miłości pokoju i troski o jego utrzymanie».

Nam owe ostatnie dni powszechnej radości dostarczyły jednego więcej argumentu przeciw balom prywatnym. Zdarzyły się bowiem aż dwa wypadki, że w jednym lokalu na zabój tańczono, a w sąsiednim – umierano. W jednym zaś i drugim razie gospodarz, nie chcąc psuć zabawy, w szorstki sposób odpowiedział na prośby osób czuwających nad chorymi.

Nigdzie częściej jak u nas nie słyszy się frazesów „o poświęceniu”. Nie wiem jednak, kto u nas poświęca, co i dla kogo, jeżeli nawet nie każdy wyrzeka się przyjemności tańca dla spokoju umierających.

Kulminacyjnym punktem rozrywek publicznych była, rozumie się, maskarada z tombolą na dochód kasy pożyczkowej teatrów warszawskich. Obyła się dopiero w zeszłą niedzielę, a już w następujący po niej piątek otrzymałem list, który opiewa, co następuje:

„Szanowny Panie! Podobno w najbliższej *Kronice* ma Pan zamiar napisać nieprzychylnie o tomboli, o naszej kasie, tudzież o artystach i artystkach teatru itd.”

Milutka Korespondentko! Ręka by mi uschła, gdybym kiedykolwiek poważyl się napisać coś niezyczliwego o płci pięknej w ogóle, a tej, która przyozdabia nasz teatr, w szczególności.

Wreszcie – z jakiego, u licha, powodu miałbym złorzeczyć tomboli? Maskarady są moją słabą stroną, tombola zaś odbywa się na tle maskarady. Liczne maskarady są jeszcze słabszą moją stroną, ta zaś była bardzo liczna, była tak liczna, że niektóre osoby narzekały na ciasnotę, mogę jednak panią zapewnić, że między utyskującymi na ciasnotę nie znajdował się żaden mężczyzna w wieku młodym, średnim, a choćby i bardzo średnim. (*Kroniki*, tom XI, str. 46-48)

/ 2a. Wpisz wyrazy z ramki do odpowiednich objaśnień.

kontredans cyrkuł ~~raut~~ maskarada frazes prosektorium tombola

0. raut – uroczyste wieczorne przyjęcie bez tańców
1. – w zaborze rosyjskim: komisariat policji
2. – dawny, tańczony parami taniec towarzyski o określonych figurach
3. – zabawa polegająca na losowaniu nagród rzeczowych (fantów); loteria
4. – stwierdzenie często powtarzane, oczywiste, powszechnie znane
5. – placówka medyczna zajmująca się przeprowadzaniem sekcji zwłok w celu znalezienia przyczyny czyjejś śmierci
6. – zabawa, często taneczna, w czasie której uczestnicy przebierają się w kostiumy i zakładają maski

/ 2b. Połącz zwroty i wyrażenia z ich objaśnieniami.

0 oddać ducha	A tańcząc, podskakiwać i uderzać obcasem o obcas
1 objąć dziedzictwo po czymś	B ogół kobiet
2 wybijać hołubce	C bardzo mocno; bez opamiętania, do szaleństwa
3 na zabój	D zakończyć życie, umrzeć; skończyć się
4 płeć piękna	E niedelikatnie, niemiło, niechętnie
5 niegorszenie maluczkich	F zająć miejsce czegoś, co było wcześniej
6 w szorstki sposób	G zachowywanie się w taki sposób, aby nie wywoływać niezadowolonia i niesmaku wśród zwyczajnych ludzi

0	1	2	3	4	5	6
D						

/ 2c. Wybierz poprawną odpowiedź a, b lub c, zgodnie z treścią felietonu.

0. Tematem felietonu jest
- trwający karnawał.
 - miniony karnawał.
 - zbliżający się karnawał.
1. W karnawale wszędzie „hulano”, czyli
- balowano.
 - zakładano maski.
 - łamano zakazy.
2. Według zagranicznego konsula Polacy
- cenili walce Straussa.
 - są utalentowani muzycznie.
 - do przesady uwielbiają taniec i zabawę.
3. W tekście pojawia się aluzja do
- Mazurka Dąbrowskiego.
 - znanej modlitwy.
 - utworu pt. *Piękna Helena*.
4. Autor opowiada się przeciwko
- balom maskaradowym.
 - imprezom prywatnym
 - rautom i tombolom.

5. Felietonista odpowiada korespondentce w sposób.
- niegrzeczny
 - ironiczny
 - nieżyczliwy.

3. Przeczytaj tekst, a następnie zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe (P), które fałszywe (F), a w których brakuje informacji na dany temat (BI).

Karnawał dawniej

Tadeusz Żeleński-Boy wspomina, że w XIX wieku szal tańca w miastach był umiejscowiony w czasie, bawiono się bowiem od sześciu do ośmiu tygodni. I to z jaką intensywnością! Tańczyli wszyscy, bez mała co dzień i w dodatku do białego rana. Społeczeństwo żyło jak w letargu i nikt nie musiał tłumaczyć się swojemu pracodawcy ze zmęczenia.

Były to dwa miesiące nierealnego życia, przewracającego wszystko do góry nogami. Karnawał było widać wszędzie: w gazetach, w kalendarzach, na ulicach, w sklepach. Miasto obklejało afiszami zapraszającymi na bale. Do tego dochodziły wielkie plakaty reklamowe, informujące o możliwości nabycia to tu, to tam wszystkiego, co wiązało się z zabawą: wiązanek kwiatów balowych, sukien balowych, gorsetów balowych i masek, oczywiście też balowych... Podobnie było w przypadku ogłoszeń prasowych. I oto w jednym z nich czytamy, że fabryka kapeluszy wynajmuje takowe w okresie karnawału po niskich cenach. W gazetach opisywano ze szczegółami modę obowiązującą w danym sezonie, pojawiały się relacje z maskarad, żarty na ich temat, felietony. Wszystko naznaczone było stygmatem karnawału. Kraj stawał się małą Wenecją.

Jak łatwo się domyślić, w ten sposób nie można było funkcjonować przez cały rok. Huczne, publiczne zabawy należało ograniczać w czasie. W 1826 roku wydane zostało rozporządzenie władz austriackich określające dni, w których „muzyka z tańcami i inne zabawy miejsce mieć mogą”. Artykuł pierwszy rozporządzenia stwierdzał, że „bale maskowe” i reduty (publiczne bale maskowe) mogą odbywać się jedynie w okresie karnawału, natomiast w pozostałej części roku – wyjątkowo i to za zezwoleniem władzy zwierzchniej. Przepis ten dotyczył tylko balów publicznych, w domach prywatnych, w szczególności poza miastem, skakano w rytm muzyki przez cały rok, wyjąwszy post, adwent i inne ważniejsze święta kościelne. Gdy w majątku ziemskim przytrafiło się, że goście przyjechali do gospodarzy, po obiedzie wynoszono stoły z największego pokoju, kazano stroić instrumenty muzykom i stawano do tańca. Nikt z zabawą nie czekał na karnawał.

Na podstawie: A. Lisak, Życie towarzyskie w XIX wieku. Wspaniałe czasy Belle Époque, Warszawa

		P	F	BI
0	W dziewiętnastym stuleciu karnawał trwał kilkanaście tygodni.		V	
1	W karnawale bawiono się prawie każdego dnia, a zabawy trwały całą noc.			
2	Przełożeni usprawiedliwiali podwładnych, którzy po karnawałowej zabawie przychodzili zmęczeni do pracy.			
3	W czasie karnawału w sklepach i na ulicach wszystko było przewrócone do góry nogami.			
4	Reklamy prasowe zachęcały do sprzedawania karnawałowej odzieży po obniżonych cenach.			
5	W ówczesnej prasie pojawiały się sprawozdania z karnawałowych balów.			
6	Gazety informowały o zmieniających się trendach w karnawałowej modzie.			
7	Polacy jeździli na karnawał do Wenecji.			
8	Ziemiańskie bawili się i tańczyli przez cały rok bez wyjątku.			
9	W latach dwudziestych XIX wieku ogólnie ustalono, w jakim czasie można było organizować różnego rodzaju publiczne imprezy.			
10	W majątkach ziemskich goście pomagali gospodarzom wynosić meble z domu, aby można w nim było bez przeszkód tańczyć.			

 4. Dopasuj tytuły do poniższych fragmentów.

Siedem powodów, dla których nie warto tańczyć

A. Poznasz nowych ludzi	E. Unikniesz odosobnienia
B. Zaczyniesz gimnastykować swoje ciało	F. Będą Ci towarzyszyć różne melodie
C. Zaczyniesz uprawiać turystykę taneczną	G. Będzie Ci towarzyszył dobry nastrój
D. Nauczysz się czegoś nowego	

Mało osób zdaje sobie sprawę z istnienia ciemnej strony tańca, którą ogromne koncerty taneczne próbują przed nami zatuszować. Specjalnie dla Was ujawniamy niewygodne fakty na temat tańca!

1.Poznasz nowych ludzi.....

To jeden z największych minusów chodzenia na zajęcia taneczne: musisz stykać się z innymi osobami. Nie dość, że trzeba na nie patrzeć, to jeszcze istnieje możliwość, że będą one trzymać się w tańcu za ręce. Jeszcze inne będą się odzywały, a wtedy przecież wypada nawiązać chociaż krótką rozmowę! Paskudna sprawa. Jak żyć?!

2.

Zamiast tkwić w przyjemnej, szarej rzeczywistości z dobrze już znanymi umiejętnościami i wyrobionymi przyzwyczajeniami oraz nieustannie powtarzać te same czynności, które dają ci poczucie bezpieczeństwa, zaczniesz się rozwijać w nowej dziedzinie. Na co to komu potrzebne?!

3.

Amerykańscy naukowcy dowiedli, że częsty śmiech może być szkodliwy dla zdrowia. Niestety, uczestnicy kursu tanecznego są nieustannie narażeni na przebywanie w wesołej atmosferze, wywołującej regularny śmiech i gwarantującej świetną zabawę. Lepiej miej się na baczności!

4.

Taniec jest uzależniający, a jak wiadomo uzależniają tylko złe rzeczy. Jednym z częstych objawów uzależnienia tanecznego jest regularne wychodzenie z domu wieczorem na tańce. Spowoduje to, że spędzisz dużo mniej czasu w samotności, zatem pomyśl dwa razy, zanim zapiszesz się na kurs tańca!

5.

Niestety, w czasie tańca nie można siedzieć. Ba, nie tylko nie można siedzieć! Trzeba stać, a nawet się ruszać! A jak doskonale wiadomo – ruch to wysiłek, a wysiłek to zmęczenie. Po co Ci to?!

6.

Z niewiadomych przyczyn muzyka jest nieodłącznym elementem tańca. To powoduje, że uczestnicy zajęć oraz imprez tanecznych są narażeni na oddziaływanie fal dźwiękowych, które są przecież szkodliwe dla słuchu. Jeśli mimo wszystko chcesz tańczyć, rób to w ciszy!

7.

Uzależnieni od tańca regularnie skarżą się na tańczenie podczas urlopów i wakacji. Tancerze zamiast jeździć na spokojne wczasy do Ciechocinka, wybierają najczęściej szalone tańczenie na greckich lub włoskich plażach, w chorwackich kurortach czy na rynkach dużych miast. Nie pochwalamy tego rodzaju praktyk!

Mamy nadzieję, że udało nam się przekonać Cię do pozostania w domu i niezapisywania się na jakiegokolwiek kursy taneczne. Jeśli jednak z jakiegoś niezrozumiałego powodu zamierzasz to zrobić, przeczytaj ten tekst jeszcze raz, aby się upewnić, że dobrze go zrozumiałeś.

Na podstawie: <https://www.quierosalsa.pl/7-powodow-dla-ktorych-nie-warto-tanczyc/>

 5. Jakie jeszcze powody powinny nas zniechęcić do tańczenia?

6. Uzupełnij tekst odpowiednimi przyimkami.

Polak w karnawale 2025

Karnawałowe tradycje wpajamy kolejnym pokoleniom ^{od}⁰ dziecka. Bale przebierańców to wciąż żelazny punkt programu karnawału¹ przedszkolach, ale też² zimowiskach czy półkoloniach.³ maskarady raczej, ale za to⁴ tanecznymi płasami bawią się seniorzy. W Toruniu czy Bydgoszczy wystarczy 15–20 złotych, by zaszaleć⁵ „karnawałowym wieczorku 50 plus”. Popularność takich imprez⁶ klubach osiedlowych wciąż rośnie. A „średniacy”? – Na karnawał to trzeba mieć czas i pieniądze, proszę pani – stwierdza 40-letni pan Michał. Mówi, że jest przemęczony. A męczy się⁷ to, żeby spłacić⁸ czas ratę kredytu i utrzymać rodzinę. Nastroju⁹ żadne karnawałowe domówki w tym roku też nie ma.

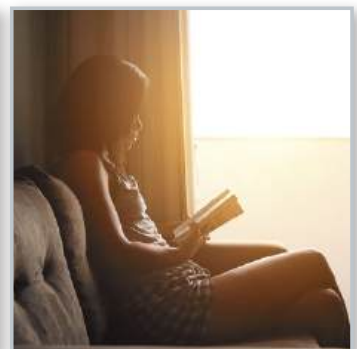
W grudniowych badaniach było widać trend ograniczania wydatków¹⁰ rozrywkę. Potwierdziły to kolejne raporty różnych instytucji. Powód? Rosnące koszty życia, szczególnie widoczne¹¹ rachunkach i sklepowych półkach.¹² koniec 2024 roku niezbyt optymistyczne nastroje rodaków potwierdziły badania zleczone¹³ Krajowy Rejestr Długów (KRD). Wynikało¹⁴ nich, że przytłoczeni wizją rosnących rachunków Polacy gotowi są¹⁵ cięcia.¹⁶ połowa badanych (52 proc.) zadeklarowała robienie oszczędności. W tej grupie najwięcej osób planowało oszczędzać na ubraniach (78,5 proc.), rozrywce – czyli np. wyjściu¹⁷ restauracji i kina (73,6 proc.) oraz wakacjach (70,1 proc.).¹⁸ takiej tendencji trudno oczekiwać masowej chęci¹⁹ wydawania pieniędzy na karnawałowe szaleństwa.

.....²⁰ zlecenie portalu Handel Extra panel badawczy Ariadna przeprowadził badanie, pytając rodaków²¹ spożywcze plany karnawałowe. Okazało się, że²² z początkiem roku chcemy dotrzymać noworocznych postanowień związanych²³ zdrowym odżywianiem się, a²⁴ tym wciąż jeszcze mamy zapasy batoników²⁵ Bożego Narodzenia. Mimo wszystko jednak trochę zaszalejmy.²⁶ Walentynki kupimy słodkości. Alkoholu nie planuje nabywać²⁷ tej okazji 40 proc. Polaków. W całym karnawale natomiast największe wzięcie²⁸ klientów będą miały słone przekąski, mięsne przekąski z kabanosami²⁹ czele oraz sery (zwłaszcza żółte i pleśniowe). Na co dzień wolimy pić wodę mineralną (przynajmniej tak twierdzimy), ale³⁰ karnawale kupimy colę. I tyle tej rozpusty, przynajmniej deklaratorywnie.

Na podstawie: <https://nowosci.com.pl/tak-sie-bawi-polak-w-karnawale-2025-od-przedszkola-do-seniora-oto-atrakcje-ceny-trendy-i-preferencje/ar/c1-19048166>

7. Jaką rolę pełni zabawa na różnych etapach życia człowieka?

- Dlaczego jedni ludzie lubią się bawić w towarzystwie, a inni wolą domowe zacisze?
- Czego się można nauczyć w czasie zabawy?
- W jaki sposób bawili się Twoi dziadkowie i rodzice? Jak Ty lubisz się bawić?
- Czy każda rozrywka jest zabawą? Gdzie przebiega granica między zabawą a nałogiem?

8. Wyraź swoją opinię w felietonistycznym stylu na temat zabaw typowych dla Twojego kraju, regionu lub miejsca, w którym się wychowałeś/wychowałaś.

9. Jak obchodzi się karnawał w innych krajach? Co decyduje o niepowtarzalności zwyczajów karnawałowych w danym kraju?

- Przedstaw swoje ustalenia w formie prezentacji.
- W podsumowaniu wyraż także swoją opinię na omawiany temat i ją uzasadnij.
- Przywołaj źródła informacji, z których korzystałeś/korzystałaś.
- Porównaj swoje ustalenia z ustaleniami koleżanek i kolegów. Jakie dostrzegacie podobieństwa i różnice w zakresie omówionej tematyki?

Literatura piękna

1. Przeczytaj tekst, streść go, a następnie wyraż swoją opinię na poruszony w nim temat.

Starszą i bogatszą siostrą literatury naukowej jest literatura tak zwana piękna, obejmująca powieści, poezje, nowele, dramaty i felietony. Na pozór dzieje się jej u nas dobrze. Posiada specjalne organa na przykład „Romans i Powieść”, „Tygodnik Romansów i Powieści”, a prócz tego we wszystkich innych pismach, poczynawszy od „Kurierów”, skończywszy na tomowych miesięcznikach, zajmuje najwydatniejsze rubryki. Kapłani jej, czyli autorzy, są zwykle wynagradzani, niekiedy bardzo dobrze, co nader rzadko trafia się autorom naukowym. Arcykapłani zaś, czyli wydawcy, nie tylko nie dopłacają ze swej kieszeni [...], ale jeszcze cieszą się dosyć okrągłym dochodem. Nareszcie, co stanowi najlepszą miarę powodzenia, czytelnicy dzieł i artykułów naukowych liczą się u nas na setki, czytelnicy dzieł beletrystycznych na dziesiątki tysięcy.

Otóż dziwna rzecz. Ta najpoczytniejsza gałąź literatury, ta obfita spiżarnia umysłowej stawy nie jest bynajmniej skarbnicą narodowego ducha, a raczej składem modnych ubiorów damskich. Powieści to suknie, nowele – kapelusze, poezje to rękawiczki albo kwiaty. Każde z nich, gdy się ukaże w magazynie, budzi czyjś zachwyt, znajduje nabywców, jest przedmiotem żywej rozmowy... na tydzień. Po tygodniu ustępuje miejsca nowemu, równie popularnemu artykułowi mody, a samo – idzie na śmietnik. I tak z tygodnia na tydzień, z miesiąca na miesiąc, z roku na rok. Autorom zdaje się, że swoje utwory piszą na mózgach i sercach, a oni piszą je na wodzie; nim wypowiedzą drugie zdanie, już pierwsze zatarło się i w publicznej, i w ich własnej pamięci. Nikt nie wyprowadza żadnych wniosków ani robi uogólnień z tego, co czyta.

Tymczasem literatura tak zwana piękna, obok stron przyjemnych i bawiących, na które u nas kładzie się największy, jeżeli nie wyłączny nacisk, posiada stronę niesłychanie poważną. Jest ona obrazem społeczeństwa pewnej epoki. Pokazuje ludzi żyjących w danym okresie, ich stan umysłu, ich pragnienia, sposoby, w jakie zdobywają szczęście, jeżeli je zdobywają, i przeszkody, z którymi muszą walczyć. Krótko mówiąc, w literaturze tak zwanej pięknej społeczeństwo poznaje samo siebie. A jeżeli godnym szacunku jest uczony, który odkrył nowy pierwiastek chemiczny, nową roślinę albo jakiś pokład geologiczny w pewnej okolicy, nie mniej szanowany musi być autor, który pokazuje nam nowy typ, nowy ludzki charakter albo prąd społeczny. On jest nie tylko artystą, ale badaczem i odkrywcą; nie tylko bawi, ale i uczy przedmiotów najważniejszych, bo tych, które nas bezpośrednio otaczają, z którymi mamy ciągle stosunki.

Dlatego żałować wypada, że obok corocznych sprawozdań z literatury naukowej, nie posiadamy roczników literatury beletrystycznej. Skutkiem czego nie tylko nie wiemy, czy ona rozwija się, czy cofa, ale co gorsze – nie wiemy, jak wyglądamy sami. Epoka zaś bieżąca jest bardzo ciekawa. Nawet bez pomocy roczników, wprost na zasadzie niedokładnych wspomnień tego, co każdy z nas czyta, widać, że od kilkunastu lat duch społeczny i literatura ogromnie się zmieniły. Utwory minionej epoki odznaczały się przede wszystkim optymizmem. Bohaterowie ich prawie zawsze byli piękni, mężni i cnotliwi. Dobre serca odnosiły zwycięstwa, źli ulegali karom, niekiedy wskutek interwencji nieba. Z dzisiejszej literatury widać, że nie tylko pozbyliśmy się optymizmu, ale nawet wpadliśmy w pesymizm. Utwory beletrystyczne roją się hultajami i nędzarzami; cnota najczęściej ginie, a występki triumfuje. [...] Gdyby istniał rocznik literatury pięknej, obejmujący choćby najkrótsze [...] streszczenia utworów beletrystycznych, już dziś ostrzegłby nas on, że bodaj czy nie zaczynamy się cofać do tak zwanych epok historycznych. Powieści, dramaty i poematy dziejowe w najlepszym razie są niedokładnym, a często zupełnie fałszywym popularyzowaniem podręczników historii, w najgorszym zaś – odciągają myśl społeczną od rzeczywistości, tworzą sztuczną atmosferę, podsuwają sztuczne charaktery i sztuczne sytuacje życiowe. (*Kroniki*, 1886 r., tom IX, str. 75-76, 77)

2a. Podkreśl odpowiedni wyraz.

0. Pęd / Prąd / Wir społeczny to kierunek rozwoju określonej grupy ludzi.
1. Warstwa surowców znajdujących się pod ziemią to podkład / pokład / nakład geologiczny.
2. Bogaty zbiór jakichś wartości niematerialnych to skarbonka / skarbnik / skarbnica.
3. Czyn naruszający normy etyczno-społeczne to występek / uczynek / wystąpienie.
4. Miejsce w gazecie lub piśmie, w którym stale ukazują się artykuły na ten sam temat lub artykuły tego samego autora to rubryka / strona / okładka.
5. Coś, co staje się przedmiotem pozytywnych przeżyć intelektualnych i psychicznych człowieka to potrawa / strawa / zakąska duchowa.

2b. Wpisz wyrazy do odpowiednich objaśnień.

cnotliwy sprawozdanie ~~hultaj~~ beletrystyczny kapłan wydatny rocznik nędzarz

0.hultaj..... – osoba lekko traktująca życie, z której nie ma żadnego pożytku
1. – dotyczący twórczości prozatorskiej
2. – tutaj: znaczący, duży; ważny
3. – czasopismo ukazujące się raz na rok
4. – osoba pozbawiona podstawowych środków do życia
5. – przestrzegający zasad etyki, moralności lub religii
6. – ustna lub pisemna informacja o przebiegu zdarzeń lub o działalności np. jakiegoś zespołu, jakiejś instytucji
7. – w wyznaniach chrześcijańskich osoba duchowna; osoba, która poświęca się bezgranicznie jakiejś sprawie

2c. Zaznacz odpowiedź a, b, lub c zgodnie z treścią felietonu.

0. Przedmiotem opisu jest literatura a) naukowa. b) <u>beletrystyczna</u>. c) historyczna. 1. Mniejszą popularnością cieszyły się a) dzieła literackie. b) utwory beletrystyczne. c) prace naukowe. 2. Autorzy piszą utwory „na wodzie”, co oznacza, że czytelnicy a) szybko o nich zapominają. b) w pośpiechu je wykupują. c) zachowują je w pamięci. 3. Według Prusa a) powinna dostarczać rozrywki. b) ma wartość poznawczą. c) nobilituje uczonych.	4. Felietonista dostrzega pewne w powstającej literaturze. a) zalety b) zmiany c) mankamenty 5. Prus przestrzega przed źle pojętym a) historyzmem. b) pesymizmem. c) optymizmem.

3. Przeczytaj tekst, a następnie zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe (P), które fałszywe (F), a w których brakuje informacji na dany temat (BI).

Książki dawniej

Lektura książek – podstawowego źródła wiedzy o świecie w erze Guttenberga – z wolna stała się w XIX wieku udziałem nie tylko elit, lecz także warstw niższych. W dwudziestoleciu międzywojennym czytelnictwo – głównie prasy – zaczęło nabierać charakteru masowego. Pod koniec tego okresu po gazety codzienne sięgało ok. 3 milionów czytelników, książki regularnie czytało 700–800 tysięcy osób. Był to krąg niemały, zważywszy na wysoki odsetek analfabetów (zwłaszcza na terenach wschodnich), sięgający ponad 20 proc. w 1939 roku. Pod koniec XIX wieku rocznie wychodziło ok. 8 tysięcy książek i broszur; w następnych dziesięcioleciach liczba ta stale rosła.

Istniała ogromna przepaść pod względem formy i treści między lekturami, po które sięgały elity, a popularną wśród ludu literaturą jarmarczno-odpustową. Ludziom wykształconym książka dostarczała informacji z zakresu kultury wysokiej, prądów umysłowych, stając się często pożywką i punktem wyjścia do samodzielnej przygody intelektualnej. Lud czytał z zupełnie innych powodów. W XIX wieku największą poczytność miały na wsi polskiej żywoty świętych, średniowieczne romanse, opowieści o diablach, czarownicach i upiorach. Wśród mieszkańców miast ogromną popularność, zwłaszcza w XX wieku, zyskały powieści sensacyjne i romanse z wyższych sfer, i chociaż zmieniła się treść i fabuła, pozostawała ona równie daleko od świata rzeczywistego jak baśnie ludowe. Taka tematyka wskazuje, że w książkach w mniejszym stopniu szukano wiedzy o świecie – nierealnym i odległym, ale czytano je dla emocji, rozrywki i pożywki dla wyobraźni czytelnika. Zjawisko to nie dotyczyło wyłącznie niewykształconych chłopów, robotników, mieszczan czy służących. Podobnymi romansami, choć na wyższym poziomie i często w języku francuskim, zaczytywały się panny i damy z tzw. towarzystwa, nad czym ubolewali moraliści, widząc w tego typu lekturze źródło upadku obyczajów, w ich przekonaniu bowiem książka miała wpływ na postawy i poglądy moralne czytelników. Dlatego towarzystwa dobroczynne, Kościół i organizacje edukacyjne propagowały lektury o tematyce religijnej i moralizatorskiej, które miały być rodzajem drogowskazu życiowego dla niewyrobionych czytelników. Książka, zwłaszcza historyczna, odgrywała niebagatelne znaczenie w rozwoju nowoczesnej tożsamości narodowej. Chętnie czytane opowieści o przeszłości Polski budowały nowe rozumienie wspólnoty, obejmującej już nie tylko krąg sąsiedzko-rodzinny, ale abstrakcyjny w swej liczbie naród.

Na podstawie: *Obyczaje w Polsce. Od średniowiecza do czasów współczesnych*

		P	F	BI
0	W tekście analizuje się stan czytelnictwa wśród dziewiętnastowiecznych chłopów.		V	
1	Między 1918 a 1939 rokiem czytano przeważnie prasę.			
2	Przed drugą wojną światową wiele osób nie umiało czytać i pisać.			
3	Od końca XIX w. proporcjonalnie rosła liczba wydawanych książek i broszur.			
4	Gusty czytelnicze elity i prostych ludzi diametralnie się różniły.			
5	Na polskich wsiach najchętniej sięgano np. po biografie świętych i historie, w których pojawiały się postacie fantastyczne.			
6	Mieszkańcy miast fascynowali się baśniami ludowymi.			
7	Dla wszystkich grup społecznych książki pełniły rolę najważniejszego, rzetelnego źródła wiedzy o świecie.			
8	Kobiety z wyższych sfer najchętniej czytały romansy.			
9	Przedstawiciele Kościoła publikowali książki o tematyce religijnej.			
10	Dzieła historyczne poświęcano narodowi polskiemu i jego relacjom z sąsiadami.			

4. Oddziel dwa wymieszane ze sobą fragmenty poświęcone wadom i zaletom czytania kilku książek jednocześnie.

Czy warto czytać kilka książek jednocześnie?

Choć mogłoby się wydawać, że rozdzielanie uwagi między różne lektury osłabia koncentrację, badania naukowe Czytanie kilku książek naraz ma też swoje wady. Jest to co prawda forma temu przeczą. Regularne przeskakiwanie między książkami aktywizuje i wzmacnia mózg, który musi nieustannie przełączać się między różnymi narracjami, stylami czy tematami, treningu mentalnego, ale jego efekty osiąga się tylko wtedy, gdy czytanie wielowątkowe jest prowadzone świadomie i z umiarem. Zbyt duża liczba zaczętych tytułów może bowiem prowadzić do chaosu informacyjnego, co tylko będzie obciążało mózg. Możemy też co sprawia, że tworzą się w nim połączenia neuronalne. W efekcie polepsza się koncentracja i pamięć krótkotrwała, a także zwiększa kreatywność, efektywne przetwarzanie informacji, zdolność czuć się przytłoczeni liczbą książek czekających na dokończenie. Ta metoda nie sprawdzi się u osób, które szybko się rozpraszają i łatwo gubią wątki. Lektura ma być przecież przyjemnością, a nie ciągłą frustracją, bo znowu zapomnieliśmy, rozwiązywania problemów i elastyczne myślenie w codziennym życiu. Przeskakiwanie między książkami zapobiega także znużeniu i czytelniczemu wypaleniu. Nasz mózg szybko się męczy i zniechęca do powtarzalnych czynności, a za pomocą tej metody o czym jest powieść albo pomyliliśmy bohaterów. Nie da się też ukryć, że taki sposób czytania wydłuża czas potrzebny na ukończenie pojedynczej lektury. Dla osób, które cenią sobie satysfakcję z końca książki, może to być irytujące. Reasumując, korzyści płynące naturalnie go stymulujemy. Czytając kilka tytułów jednocześnie, możemy dopasowywać je do naszego nastroju, poziomu energii, a także miejsca, w którym przebywamy (np. w podróży łatwiej sięgnąć po kryminał niż z czytania kilku książek naraz zdecydowanie przeważają nad potencjalnymi trudnościami. Jeśli więc jesteśmy dobrze zorganizowani i potrafimy skutecznie opasnąć powieść historyczną). Czytanie kilku książek jednocześnie zmniejsza też presję, by dokończyć lekturę za wszelką cenę. Jeśli jakaś książka nas nie wciąga, możemy przerzucić się na inną. Dzięki temu łatwiej jest utrzymać motywację do czytania. panować nad swoją uwagą, efekty tej metody mogą pojawić się bardzo szybko i być wyjątkowo satysfakcjonujące. Zresztą przekonajcie się sami!

Na podstawie: <https://zwierciadlo.pl/psychologia/552120,1,czytasz-kilka-ksiazek-jednoczesnie--co-na-to-twoj-mozg-odpowiedz-moze-cie-zaskoczyc.read>

5. Odpowiedz na pytania.

1. Jakie książki czytasz najchętniej?
2. Która z opisanych metod Cię przekonuje? Dlaczego właśnie ta?
3. Jakie jeszcze są zalety i wady czytania kilku książek jednocześnie?
4. Wolisz czytać książki tradycyjne czy e-booki? Uzasadnij swoją opinię.
5. W jaki sposób zachęciłabyś / zachęciłbyś do czytania osobę, która nie lubi tego robić?
6. Jaki los czeka książkę papierową w nadchodzących dekadach? Uzasadnij swoje zdanie.

6. Uzupełnij tekst odpowiednią formą wyrazów podanych w nawiasach.

Stan czytelnictwa w Polsce w 2024 roku

Biblioteka Narodowa prowadzi systematyczne badania czytelnictwa książek w Polsce już od przeszło trzech dekad (3, dekada)⁰. Niedawno opublikowała raport o stanie czytelnictwa w (2024, rok)¹. Wynika z niego, że co najmniej (1, książka)² w ciągu (12, miesiąc)³ przeczytało 41 procent ankietowanych. Odsetek osób, które przeczytały siedem lub więcej książek w ciągu roku, wynosi (7)⁴ procent. Z badań Biblioteki Narodowej można wyciągnąć wniosek, że czytelnictwo książek w Polsce ustabilizowało się na poziomie powyżej (40)⁵ procent.

Z raportu wynika, że wciąż częściej czytają kobiety (47 procent) niż mężczyźni (35 procent). Najwięcej czyta młodzież od (15.)⁶ do (18.)⁷ roku życia (54 procent), a najmniej – osoby, które przekroczyły (70, rok)⁸ (25 procent). Aktywność lekturowa Polek i Polaków maleje po (60.)⁹ roku życia. Najczęściej po książkę sięgają respondenci w miastach powyżej (500, tysiąc)¹⁰ mieszkańców, czyli w Warszawie, Krakowie, Wrocławiu, Łodzi i Poznaniu (51 procent). Najmniej czytających jest wśród mieszkańców wsi i miast do (20, tysiąc)¹¹ mieszkańców (36 procent). Książki czytamy przede wszystkim w formie papierowej – tylko co (20.)¹² czytelnik wymienia co najmniej¹³ (1, książka), z którą miał do czynienia na ekranie komputera lub urządzenia mobilnego.

Jak dotychczas, najczęściej czytaliśmy literaturę sensacyjno-kryminalną i romansowo-obyczajową. Na uwagę zasługuje fakt, że w¹⁴ (ubiegły rok) wśród najpoczytniejszych książek znalazł się reportaż historyczny – *Chłopki. Opowieść o naszych babkach* Joanny Kuciel-Frydryszak. Spektakularna popularność tej pozycji wynika stąd, że jest ona historią opowiadaną z perspektywy grup, których głos był dotąd słabo słyszalny.

Na podstawie: <https://bn.org.pl/download/document/1744372368.pdf>

7. W jaki sposób książki kształtują nasz sposób myślenia?

- Jak zmieniała się rola książek na przestrzeni wieków?
- Dlaczego jedni czytają książki chętnie i systematycznie, zaś inni robią to rzadko lub nie czytają w ogóle? Jak czytanie wpływa na nasz rozwój?
- Jakie konsekwencje może mieć spadek czytelnictwa wśród młodych ludzi?
- Jaki jest stan czytelnictwa książek w Twoim kraju? Po jakie gatunki najchętniej sięgają Twoi rodacy? Jakie wnioski z tego wypływają?

8. Wyraż opinie w felietonistycznym stylu na temat Twojej ulubionej książki lub książki, której nie przeczytałabyś / przeczytałbyś po raz drugi.

9. Jak wygląda stan czytelnictwa książek w różnych krajach? Co najchętniej czytają ich mieszkańcy?

- Przedstaw swoje ustalenia w formie prezentacji.
- W podsumowaniu wyraż swoją opinie na omawiany temat i ją uzasadnij.
- Przywołaj źródła informacji, z których korzystałaś/korzystałeś.
- Porównaj swoje ustalenia z ustaleniami koleżanek i kolegów. Jakie dostrzegacie podobieństwa i różnice w zakresie omówionej tematyki?

Nałęczów

➡ Przeczytaj tekst, streść go, a następnie wyraż swoją opinię na temat opisanego miejsca.

Życzliwość dla gości, spokój, delikatność w obęjsiu są to, o ile poznałem Nałęczów, charakterystyczne cechy Zakładu. Toteż kto raz tu przyjedzie, powraca, a niektórzy spędzają od kilkunastu lat każdoroczne wakacje. Mówią oni: pięknie jest w Alpach, pięknie nad morzem, ale w Nałęczowie jest mi dobrze. [...]

Całość, oznaczona wyrazem: Nałęczów, składa się z kilku części: 1. właściwego zakładu; 2. willi prywatnych, które stanowią jego najbliższe sąsiedztwo; 3. wąwozów, gór, lasków i tym podobnych, które tworzą dalsze sąsiedztwo.

Właściwy zakład mieści się w parku, mającym około trzydziestu morgów rozległości. Park leży w dolinie, zasłoniętej od północy Górą Armatnią, ma formę (od biedy) nieregularnego czworoboku, a odróżnić w nim można trzy dosyć wyraźne części. Park stary, który zajmuje środek, stronę wschodnią i południową czworoboku; tu mieści się większa część budowli i sadzawka i znajdują się dwie piękne aleje: lipowa i kasztanowa. Park górny zajmuje stronę północną, rozciąga się na zboczu Góry Armatniej, a cechuje się przewagą młodych sosen, które przy ciepłym dniu mile pachną. Nareszcie park nowy, założony przez [...] pana Stanisława Thilego, mieści się przy zachodnim brzegu; charakteryzuje go przewaga świerków.

Pałac, gdzie znajduje się kilkanaście mieszkań i prywatna, bardzo dobra restauracja, a dalej: mieszkanie dyrektora doktora Puławskiego i nowa oficyna leżą w parku starym. Pałacyk Angielski, czyli willa zakładowa, Hydropatia, tak zwany Zakład, kuchnia zakładowa tudzież poczta z telegrafem mieszczą się u stóp parku górnego, a Łazienki mineralne naprzeciw parku nowego. Budująca się w tej chwili leżalnia, czyli weranda dla chorych, którzy powinni spędzać dni na otwartym powietrzu, mieści się w granicach parku górnego, a budowla przeznaczona na kąpiele słoneczne leży w ogrodzie kwiatowym na zachód od starego parku. [...]

Nałęczów posiada kilka godnych uwagi osobliwości, których na próżno szukalibyśmy w innych „wodach” krajowych. I tak: muzeum etnograficzne mieści się w pałacu, a może będzie posiadało budynek własny. Towarzystwo oszczędnościowo-pożyczkowe umieściło się przy aptece, która leży w północno-wschodnim kącie parku. W Zakładzie znajduje się obserwatorium meteorologiczne i pracownia biologiczno-chemiczna.

Tanie kąpiele dla ludu są zbudowane za parkiem, w zachodnio-południowej stronie, ambulatorium dla chorych przychodzących zbudowano przy bramie zachodniej [...].

Wreszcie sala balowa, a zarazem koncertowa, czytelnia pism i biblioteka znajdują się w „Pałacu”. Od czerwca do września grywa orkiestra w altanie nad sadzawką.

W ogóle park nałęczowski jest bardzo ładny. Posiada mnóstwo drzew starych liściastych i iglastych, mnóstwo ozdobnych krzewów, kwietników, trawników, gajków i alei. Masa bżów robi wrażenie ścian, płonących fioletowym ogniem; białe, czerwone i żółte kwitnące kasztany przypominają wigilijne choinki, oblepione zapalonymi świecami. Po sadzawce pływają czółna i łabędzie, w źródle i strumieniach szumi woda, w gęstwinach rozlegają się najrozmaitsze głosy ptaków, a gdzieś z daleka słychać szczekanie psów i żabią orkiestrę.

Ktoś powiedział, że Nałęczów jest wilgotny. Bajka. Warszawa jest zanadto sucha, a Nałęczów posiada ten umiarkowany stopień wilgotności, jakiego potrzebują neurastenicy tudzież dotknięci pewnymi cierpieniami dróg oddechowych. Malaria nigdy tu nie było, trafiały się zaś wypadki leczenia jej form bardzo ciężkich. [...]

Krótko mówiąc: Nałęczów posiada doskonałe powietrze, wodę i żywność, wygodne mieszkania, wiele rozrywek i prześliczne krajobrazy. (*Kroniki*, 1905 r., tom XVIII, str. 124-125, 126)

/ 2a. Podkreśl odpowiedni wyraz.

0. Gaik to malowniczy / mały / stary las z drzewami zazwyczaj jednego gatunku.
1. Przewaga to inaczej ważność / dominacja / doniosłość.
2. Malaria to choroba dziedziczna / nieuleczalna / zakaźna wywoływana przez pasożyty.
3. Dawniej wyjazd „do wód” oznaczał pobyt w miejscowości turystycznej / nadmorskiej / uzdrowskiej, w której znajdowały się źródła wód mineralnych.
4. Człowiek „delikatny w obejściu” zachowuje się kulturalnie w domu / wobec innych / w miejscu pracy.
5. Neurastenik to człowiek pobudliwy, którego układ nerwowy szybko się wyczerpuje / regeneruje / rozwija.

/ 2b. Wpisz wyrazy z ramki do odpowiednich objaśnień.

wąwóz	gęstwina	sadzawka	oficyna	weranda	strumień
-------	----------	----------	--------------------	---------	----------

0.oficyna..... – osobny budynek przy pałacu lub skrzydło pałacowe, gdzie mieściły się pomieszczenia dla służby, niekiedy pokoje gościnne
1. – basen z wodą stanowiący ozdobną część budowli lub parku
2. – gęste skupisko roślin stanowiące zwartą całość
3. – obniżenie terenu otoczone terenem położonym wyżej
4. – woda płynąca wąskim, płytkim korytem
5. – pomieszczenie przylegające do zewnętrznej ściany budynku, o częściowo otwartych lub przeszklonych ścianach

/ 2c. Wybierz poprawną odpowiedź a, b lub c zgodnie z treścią felietonu.

0. Felieton jest opisem
 - a) miejsca.
 - b) sytuacji.
 - c) krajobrazu.
1. Główna część uzdrowiska mieści się
 - a) na wyspie.
 - b) w pałacu.
 - c) w parku.
2. Do rzeczy osobliwych Prus nie zalicza
 - a) muzeum etnograficznego w pałacu.
 - b) Pałacyku Angielskiego.
 - c) obserwatorium meteorologicznego w Zakładzie.
3. Nałęczowski park posiada
 - a) bogatą faunę.
 - b) urozmaiconą florę.
 - c) liczne akweny.
4. Mikroklimat Nałęczowa sprzyja leczeniu chorób
 - a) zakaźnych.
 - b) przewlekłych.
 - c) układu oddechowego.
5. Prus wypowiada się o uzdrowisku
 - a) z niedowierzaniem.
 - b) sceptycznie.
 - c) z uznaniem.

3. Przeczytaj tekst, a następnie zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe (P), które fałszywe (F), a w których brakuje informacji (BI) na dany temat.

Uzdrowisko Nałęczów dawniej a dziś

Początki uzdrowiska w Nałęczowie sięgają schyłku XVIII wieku. Cierpiący na podagrę Antoni Małachowski, jeden z właścicieli miejscowych dóbr, szukał wówczas lekarstwa na powtarzające się zapalenia stawów. Ukojenie przynosiły mu nałęczowskie wody, których lecznicze działanie potwierdzono w 1817 roku. Od tej pory do Nałęczowa zaczęli przybywać liczni kuracjusze z całego kraju, a to spowodowało, że zbudowany na potrzeby uzdrowiska Pałac Małachowskich stał się zbyt ciasny. Małachowscy podjęli więc decyzję o budowie pierwszego profesjonalnego obiektu kuracyjnego, który dziś funkcjonuje jako Stare Łazienki.

Dziewiętnastowieczne powstania zahamowały rozwój uzdrowiska, które odrodziło się w 1878 roku, kiedy to lekarze Sybiracy założyli spółkę. Jej działalność sprawiła, że Uzdrowisko Nałęczów stało się najpopularniejszym ośrodkiem leczenia w Królestwie Kongresowym. Powstał wówczas nowy obiekt – Sanatorium Księżę Józef, a park zdrojowy został powiększony i obsadzony unikalną roślinnością według zasad fitoterapii. Dzięki nowym inwestycjom Nałęczów w miesiącach letnich tętnił życiem, a częstymi gośćmi byli m.in. pisarze: Bolesław Prus, Henryk Sienkiewicz i Stefan Żeromski.

Obie wojny światowe przyniosły przerwę w leczniczej działalności uzdrowiska, które jednak odradzało się za każdym razem. Od 1950 roku funkcjonowało już jako firma państwowa, intensywnie rozbudowując zaplecze zabiegowe, lecznicze i mieszkalne. Kamieniem milowym w rozwoju uzdrowiska było wybudowanie Szpitala Kardiologicznego oraz Sanatorium Fortunat, które wyposażono w najnowszą aparaturę leczenia uzdrowiskowego. Po sprywatyzowaniu Przedsiębiorstwa Państwowego „Uzdrowisko Nałęczów” w 2005 roku powrócono do dawnej nazwy Zakład Leczniczy (ZL). Obecnie ZL „Uzdrowisko Nałęczów” SA wchodzi w skład grupy Uzdrowiska Polskie.

Uzdrowisko oferuje usługi w zakresie leczenia sanatoryjnego, SPA oraz Medical SPA. Do wyboru jest ponad sto różnych zabiegów umożliwiających poprawę stanu zdrowia. Do dyspozycji kuracjuszy i gości jest ok. siedmiuset miejsc noclegowych. Większość obiektów – zarówno centrów zabiegowych, jak i noclegowych – położona jest w parku zdrojowym oraz na jego obrzeżach.

Na podstawie: <https://50ok.pl/uzdrowisko-naleczow-dawniej-dzis/>

		P	F	BI
0	Początki nałęczowskiego uzdrowiska sięgają końca XVIII stulecia.	V		
1	Nałęczowskie wody uśmierzały dolegliwości związane z chorobą, na którą cierpiał Antoni Małachowski.			
2	Przybywający do Nałęczowa kuracjusze leczyli głównie choroby stawów.			
3	W parku zdrojowym rosły zioła o unikalnych właściwościach.			
4	Latem w Nałęczowie zamierało życie.			
5	Kolejne postania i wojny nie miały wpływu na funkcjonowanie uzdrowiska.			
6	W drugiej połowie XX wieku uzdrowisko prężnie się rozwijało.			
7	Wszystkie obiekty lecznicze znajdują się w obrębie parku zdrojowego.			
8	Znaczącym osiągnięciem w rozwoju uzdrowiska było powstanie sanatorium oraz szpitala specjalizującego się w leczeniu chorób serca.			

4. Zapoznaj się z atrakcjami Nałęczowa i okolic, a następnie zaplanuj kilkudniowy pobyt w tym miejscu wraz z rodziną.

5. Ułóż fragmenty tekstu w odpowiedniej kolejności, a następnie podpisz zdjęcia słownictwem wyróżnionym pogrubioną czcionką.

Bolesław Prus i Nałęczów

...0. Bolesław Prus z powodu rozwijającej się choroby (agorafobii) zmuszony był do wyjazdu na kurację. Wybrał Nałęczów. Spędził tu dwadzieścia osiem sezonów – od 1882 do 1910 roku. Będąc w Nałęczowie przede wszystkim intensywnie się leczył, ale też nie zaniedbywał pisarstwa. Ulu-

bionym w nim przemiana – znowu popadał w konflikty z redakcjami i krytykami, zamykał się w sobie, stronił od towarzystwa. Dla nałęczowian pozostał natomiast „Dziadziem Prusem”. Zyskał też miano kronikarza Nałęczowa, sławiąc uroki tej miejscowości i znajdujące się w niej uzdrowisko.

..... ze środków lokalnej społeczności. W pobliżu można zobaczyć **pomnik Bolesława Prusa** zaprojektowany przez Alinę Ślesieńską, odsłonięty w 1966 roku. Przedstawia on dwa bloki skalne przypominające otwartą książkę z wyciętą pośrodku szczeliną i sylwetką pisarza. Nowszy pomnik, przedstawiający Prusa

..... pisarza Stefana Żeromskiego i jego żony Oktawii. **Chata Żeromskiego** zbudowana została w stylu zakopiańskim i jest najstarszym na ziemi lubelskiej muzeum literackim (1928). Prusa postrzegano w Nałęczowie jako człowieka pogodnego, rozmownego i otwartego. Z każdym porozmawiał, dzieciom rozdawał słodycze, kobietom – czekoladki, potrzebującym pomagał. Po powrocie do Warszawy zachodziła

..... miejscem pisarza był **Pałac Małachowskich**. W pokoju na piętrze, a potem na parterze, Prus mieszkał i tworzył. Obecnie w Pałacu mieści się **Muzeum Bolesława Prusa**, otwarte 3 grudnia 1961 roku. To jedyne w Polsce muzeum poświęcone

..... siedzącego na ławeczce, powstał w 2005 roku. W **Domu Zdrojowym** można napić się wody ze źródła „Miłość”, które tak nazwał sam Prus. W centrum Parku Zdrojowego jest malowniczy **staw z wyspą**. Obok stawu, od strony północnej, stoi piętrowy gmach zwany dawniej **Zakładem**, w którym mieściły się w czasach pisarza pokoje dla letników. Autor „Lalki” był też gościem

..... temu twórcy. Można tu zobaczyć m.in.: widoki miejsc związanych z życiem Prusa, fotografie jego rodziny, żony i znajomych, zbiory listów i rękopisów. Odtworzono też biurko pisarza i maszynę do pisania podobną do tej, jakiej używał. W 1924 roku w ścianę Pałacu wmurowano **tablicę pamiątkową** ufundowaną

Na podstawie: <https://www.naleczow.com.pl/historia/boleslaw-prus/639-boleslaw-prus-w-naleczowie.html>

A B C D

E F G H

6. Uzupełnij tekst wyrazami z nawiasów w odpowiedniej formie (tworzenie przymiotników od rzeczowników).

Uzdrowiska w Polsce

Uzdrowiska w Polsce to 45 miejscowości spełniających warunki wymienione w Ustawie z 28 lipca 2005 roku. Są to miejsca o wyjatkowych (wyjątek)⁰ walorach leczniczych, do których zalicza się zwłaszcza naturalne surowce lecznicze oraz właściwości lecznicze klimatu. W tego rodzaju miejscowościach pobyt łączy się z (różnorodność)¹ zabiegami mającymi poprawić stan zdrowia kuracjuszy.

Urządzenia lecznictwa (uzdrowisko)² pozwalają na wykorzystanie surowców naturalnych w celach leczniczych. Takimi surowcami są: gazy lecznicze wykorzystywane np. w inhalacjach oraz kopaliny lecznicze, czyli np. wody podziemne, które wykorzystuje się w kuracji (picie)³. Do urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego należą: pijalnie uzdrowiskowe, tężnie, parki, ścieżki (ruch)⁴, urządzone odcinki wybrzeża (morze)⁵, lecznicze i (rehabilitacja)⁶ baseny uzdrowiskowe oraz urządzone podziemne wyrobiska (górniki)⁷.

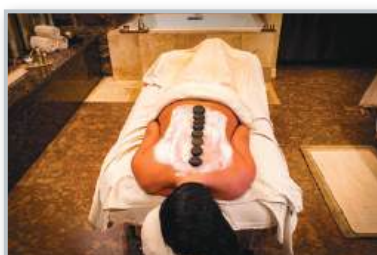
Kierując do sanatoriów w uzdrowiskach, lekarz bierze pod uwagę schorzenia pacjenta oraz profil leczenia danego uzdrowiska – muszą one być (zgoda)⁸. W uzdrowiskach leczy się choroby: ortopedyczne (uraz)⁹, układu (nerw)¹⁰, reumatologiczne, (kardiolog)¹¹, endokrynologiczne, naczyń obwodowych, (górze)¹² i (dół)¹³ dróg oddechowych, układu trawienia, skóry, (kobieta)¹⁴, nerek i dróg (mocz)¹⁵, krwi i układu krwiotwórczego, oczu, a ponadto nadciśnienie, cukrzyce, otyłość i osteoporozę.

Każda z miejscowości uzdrowiskowych posiada (wyjątek)¹⁶ cechy, które pozwalają na prowadzenie terapii leczniczych różnych schorzeń.

Na podstawie: <https://www.sanatoria.com.pl/content/uzdrowiska>; <https://web.archive.org/web/20170904024927/http://www2.mz.gov.pl/wwwmz/index?mr=m8&ms=0&ml=pl&mi=625&mx=0&ma=10282>

7. Czy współczesny człowiek potrafi odpoczywać? W jaki sposób odpoczywano i dbano o zdrowie kiedyś, a jak jest dzisiaj?

- Jaki wpływ na zdrowie i samopoczucie ma brak równowagi między pracą a odpoczynkiem?
- Czym się kierują ludzie, wybierając miejsce, w którym spędzą urlop / wakacje / ferie?
- Jak jest postrzegana w Twoim kraju turystyka zdrowotna?
- Jakie kryteria powinno spełniać idealne uzdrowisko?

8. Wyraź opinię w felietonistycznym stylu na temat popularnej miejscowości uzdrowskiej w Twoim kraju.

9. Jak odpoczywają oraz dbają o zdrowie mieszkańcy różnych krajów Europy i świata? W jakich miejscach najczęściej regenerują swoje siły?

- Przedstaw swoje ustalenia w formie prezentacji.
- W podsumowaniu wyraż swoją opinię na omawiany temat i ją uzasadnij.
- Przywołaj źródła informacji, z których korzystałeś/korzystałaś.
- Porównaj swoje ustalenia z ustaleniami koleżanek i kolegów. Jakie dostrzegacie podobieństwa i różnice w zakresie omówionej tematyki?

— Niewytłumaczalne zjawiska (?) —

➡ 1. Przeczytaj tekst, streść go, a następnie wyraż swoją opinię na poruszony w nim temat.

Za żadne skarby świata nie mogę powiedzieć, w jakim piśmie (w „Kurierze Warszawskim”) doktor filozofii Ochorowicz drukował rzecz wyglądającą na bajkę z „tysiąca i jednej nocy”. Był to mianowicie opis jego posiedzeń z Eusapią Palladino w domu Henryka Siemiradzkiego w Rzymie.

Co jest Rzym, wiemy: miasto stołeczne Italii, dawniej Państwa Kościelnego. Co jest Siemiradzki, wiemy: sławny malarz z upodobania, przyrodnik z ukształcenia, człowiek nieskazitelny z charakteru. Co jest Ochorowicz, także wiemy: przyrodnik, wynalazca najsilniejszych telefonów, psycholog i człowiek w ogólności niezwykle zdolny. O jego charakterze nie wspominam: znam go od ławy szkolnej i do tego, co mówi lub robi, przywiązuję bezwarunkową wartość.

Ale co jest pani Eusapia Palladino?

Otóż – tu leży zagadka. Pani Eusapia jest Włoszką, damą „z prostej sfery”, dość pełnoletnią. Dama ta zaś posiada następujące własności, które ją odróżniają od wszystkich innych ludzi:

Pod wpływem jej woli czy tylko – w jej obecności – sprzęty w pokojach poruszają się bez dotykania ich czyjąkolwiek ręką. Prócz tego fortepian gra, stoły i krzesła podnoszą się w górę, w ciemnym pokoju zapalają się jakieś iskry, niewidzialne ręce dotykają twarzy obecnych, na mokrej glinie robią się odciski – jakichś rąk i jakichś fizjognomii. [...]

Bardzo wielu ludzi rozsądnych i uczonych twierdzi (na mocy wewnętrznego przeświadczenia), że wszystkie te zjawiska są – kuglarstwem i oszustwem. Istotnie magicy umieją wywoływać zdumiewające fakta za pomocą dość prostych oszukaństw. [...]

Nareszcie, tak H. Siemiradzki, człowiek niepospolity, jak Ochorowicz, jak i wielu innych ludzi, również nietuzinkowych, twierdzą, że widzieli te fakta, dotykali ich własnymi rękoma, nawet fotografowali (!) je..., lecz nic nie rozumieją...

Ja sam widziałem, a czytelnicy mogą zobaczyć w „Tygodniku Ilustrowanym” cztery fotografie „mentalne” stołu podnoszonego w górę tudzież dziewięć (czy ileś tam) odcisków w glinie – jakichś twarzy. Wznoszenia się stołu absolutnie nie rozumiem, a o odciskach twarzy „duchów” to mogę powiedzieć, że – nie podobały mi się.

Jeżeli to są „duchy”, to są marne duchy w rodzaju tych, które z genialną intuicją odtworzył pan Bolesławski w *Manfredzie*. „Duchy” Eusapii Palladino, jeżeli nie są oszustwem, są złowrogimi duchami, z którymi nie chciałbym mieć stosunków. Wyglądają oni na zbrodniarzy, co karierę swoją skończyli na szubienicy albo pod gilotyną. Niemiłe facety.

Niektórzy (a gdzie nie ma malkontentów?) poczytują za złe Ochorowiczowi, że o swoich posiedzeniach z Eusapią ogłasza w pismach popularnych. Pytam się jednak: dlaczego to ma być złe?...

Jeżeli przed dziewiętnastoma wiekami Chrystus wypędzał duchy z opętanych, to dlaczego dziś, po dziewiętnastu wiekach, nie mamy prawa choćby tylko – mówić o istnieniu duchów? I – pytam się – co straci ludzkość, jeżeli uwierzy, iż poza tym światem materialnym i widzialnym istnieje inny, niewidzialny, niemniej jednak rzeczywisty?

Mówiąc tak, zastrzegam się przeciw wszelkim „spirytyzmom”. Należę do tych, którzy Eusapię Palladino uważają raczej za kuglarzkę i oszustkę aniżeli rezerwuar nieznanej siły. Byłbym jednak śmiesznym, gdybym nie zamyślił się poważnie nad nienormalnymi zjawiskami, które działy się w domu Siemiradzkiego pod okiem Ochorowicza. (*Kroniki* t. XIII, str. 353-354)

2a. Co oznaczają te słowa? Pokreśl właściwą odpowiedź.

0. Posiedzenie to mające określony cel spotkanie / zdarzenie / zaproszenie.
1. Kuglarstwo to zręczne i szybko wykonywane sztuczki / czary / zabobony.
2. Nietuzinkowy to inaczej kulturalny / wyjątkowy / przewidywalny.
3. Tudzież to spójnik używany w znaczeniu „oraz/a także”, „lub/albo”, „więc/toteż”.
4. Malkontent o osoba często ironizująca / żartująca / niezadowolona z ludzi, rzeczy i sytuacji.
5. Rezerwuar to inaczej pudełko / opakowanie / zbiornik.

2b. Zastąp podkreślone fragmenty słownictwem neutralnym/uwspółcześnionym.

0. Autor za żadne skarby świata / ...nigdy... nie wyjawia tytułu gazety.
1. Opisana historia to bajka z „tysiąca i jednej nocy” /
2. Według Prusa magicy często stosują proste oszukaństwa /
3. Jak można wyjaśnić te zjawiska? Tu leży zagadka /
4. Prus ironicznie stwierdza, że Palladino była „dość pełnoletnia” /
5. Niezwykłe zjawiska działy się pod okiem / Ochorowicza.

2c. Zaznacz właściwą odpowiedź a, b lub c.

0. Tematem felietonu są a) <u>trudne do wyjaśnienia zjawiska</u>. b) oszustwa znanej włoszki. c) prasowe ataki na Ochorowicza. 1. Prus ocenia charakter Siemiradzkiego a) pozytywnie. b) negatywnie. c) ambiwalentnie. 2. Prus i Ochorowicz a) siedzieli w tej samej ławce. b) byli zdolnymi uczniami. c) znali się ze szkoły. 3. Eusapia Palladino a) podnosiła ciężkie sprzęty. b) była tzw. medium. c) robiła sztuczki magiczne.	4. Seanse z Eusapią Palladino wzbudzały a) śmiech. b) zdumienie. c) zachwyt. 5. Felietonista widział niezwykle seans a) na własne oczy. b) na fotografiach. c) z ukrycia. 6. Według Prusa „duchy” Eusapii Palladino a) są tylko wytworem wyobraźni. b) to w rzeczywistości groźni przestępcy. c) mogą budzić przerażenie. 7. Autor sugeruje, że świat nadprzyrodzony a) nie istnieje. b) z pewnością istnieje. c) może istnieć.

3a. Dopasuj słowa do podanych objaśnień.

odpokutować	bezszelestnie	zawodzący	komtur	upiór	dzienniczek
rezydencja	błąkać się	loch	widmo	nawiedzony	

0. *bezszelestnie* – po cichu, nie wydając żadnego dźwięku
1. – taki, w którym występują niewytłumaczalne zjawiska, np. dom, zamek
2. – okazała i reprezentacyjna siedziba np. dostojnika lub osoby zamożnej
3. – duch, w którym można rozpoznać osobę zmarłą
4. – zwierzchnik zakonu rycerskiego
5. – otoczony murem plac okazałego budynku
6. – odbyć karę za przewinienia (złe czyny)
7. – podziemne pomieszczenie służące np. jako więzienie, piwnicę
8. – taki, który głośno płacze i jednocześnie skarży się na coś
9. – chodzić bez celu lub nie mogąc znaleźć właściwej drogi
10. – duch o strasznym wyglądzie, będący zagrożeniem dla żywych

3b. Dopasuj zamek do związanej z nim legendy.

Nawiedzone zamki polskie

0	Zamek w Janowcu (woj. lubelskie)	A	Tuż przed północą z portretu wiszącego w sali jadalnej schodzi bezszelestnie kobieta ubrana w białą suknię. Była to właścicielka tej rezydencji. O północy do Białej Damy dołącza widmo rycerza na czarnym koniu. Oba duchy aż do świtu przechadzają się po zamkowym parku.
1	Zamek Grodziec (woj. dolnośląskie)	B	W księżycowe noce można tu spotkać przechadzającego się po zamku komtura krzyżackiego. Widmo schodzi na dziedziniec, po czym znika przy Wieży Straceń. Duch nie zniknie dopóty, dopóki nie odpokutuje za swoje czyny (na skutek tortur i egzekucji zginęło wielu poddanych Zakonu).
2	Zamek w Kórniku (woj. wielkopolskie)	C	Od niepamiętnych czasów straszy tu Czerwony Upiór – widmo rycerza-kościotrupa odzianego w purpurowy płaszcz. Legenda głosi, że jest to duch średniowiecznego okrutnego rycerza, który przypadkiem zamordował swojego syna.
3	Ruiny zamku w Olsztynie (woj. śląskie)	D	Podobno można w nim spotkać Czarną Damę. To duch dziewczyny, której rodzice, właściciele zamku, nie pozwolili na związek z rybakiem. Nieszczęśliwa kobieta rzuciła się z okna komnaty. Rodzice pochowali córkę w czarnej sukni w podziemiach miejscowego kościoła.
4	Zamek w Bytowie (woj. pomorskie)	E	Jedna z legend przywołuje wojewodę Maćka Borkowica, który był przeciwnikiem króla Kazimierza Wielkiego i zorganizował przeciwko niemu spisek. Za karę Borkowica zamknięto w lochu, skazując go na śmierć głodową. Od tamtej pory jego zawodzący duch błąka się nocą po zamku.

0	1	2	3	4
D				

4a. Ułóż fragmenty tekstu w odpowiedniej kolejności.

Tajemnica lubelskiego lasu

...0. W województwie lubelskim nie brakuje atrakcji turystycznych, ale też tajemniczych miejsc przyprawiających o dreszcze. Jednym z nich jest uroczysko Muszaryniec (potocznie: Mucharyniec) na północy Lubelszczyzny,

..... choć teren jest podmokły. Tajemnicze miejsce, zlokalizowane w środku lasu, nie jest łatwe do od-

nalezienia. Co prawda na terenie gminy Sławatycze utworzono szlak rowerowy „Na Mucharyniec”, ale kończy się on kilkaset metrów przed tzw. „suchą wyspą”. Nie biegnie też do niej

..... statek kosmiczny, czym wyjaśnia się problemy z zasięgiem telefonii komórkowej i „wariowaniem” wszelkich urządzeń elektronicznych w pobliżu leśnej „wyspy”. Według innej – w tym miejscu znajdowała się przed wieloma laty cerkiew, która w niewyjaśnionych okolicznościach

..... że zapuszczający się w głąb lasu ludzie gubią orientację w terenie. Muszaryniec jest owiany legendami, które przekazują sobie okoliczni mieszkańcy. Jedna z nich głosi, że w tym miejscu spadł kiedyś meteoryt lub...

..... okoliczni mieszkańcy przenieśli kamień przed kaplicę znajdującą się we wsi Krzywówółka, gdzie do dziś można go oglądać.

..... żadna wytyczona ścieżka piesza. Niektórzy twierdzą, że odnalezienie drogi do uroczyska jest utrudnione ze względu na działanie jakiejś nadprzyrodzonej siły, która sprawia,

..... zapadła się pod ziemię wraz obecnymi w niej ludźmi w czasie jakiejś uroczystości. Jeszcze inna legenda głosi, że objawiła się tam Matka Boska, która odcisnęła ślady swoich stóp na jednym z kamieni. Aby upamiętnić ten cud,

..... w powiecie bialskim, w gminie Sławatycze. Wygląda ono jak okrąg i zajmuje powierzchnię około pięciu hektarów. Drzewa i inne rośliny rosną tu niechętnie lub usychają,

Na podstawie: <https://lublin.eska.pl/tajemnicze-miejsce-w-woj-lubelskim-znajduje-sie-w-srodku-lasu-aa-m4Xk-zR6M-MpJN.html>

/ 4b. Zaznacz poprawny wyraz zgodnie z treścią przeczytanego tekstu.

- Muszaryniec to tajemnicze miejsce / miasto / miejscowość na Lubelszczyźnie.
- Na Lubelszczyźnie są miejsca wywołujące uczucie zimna / gorączki / lęku.
- Teren odludny, trudno dostępny, najczęściej bagnisty lub leśny to uroczysko / wyspa / krąg.
- Fauna / Flora / Przyroda uroczyska Muszaryniec jest niezwykle skąpa.
- Niedaleko Muszaryńca biegnie / obiega / jedzie szlak rowerowy.
- Dostępu / Wglądu / Wjazdu do Muszaryńca bronią tajemnicze siły.
- W pobliżu uroczyska urządzenia elektroniczne rozładowują się / źle działają / łamią się.
- Legenda głosi, że niegdyś znajdowało się tam miejsce rytuału / obrzędu / kultu religijnego.
- Na pamiątkę / Ku pamięci / W rocznicę cudu do wsi Krzywówółka przyniesiono kamień.

5. Chcesz na własne oczy zobaczyć uroczysko Muszaryniec. Przekonaj kolegów i koleżanki, aby wybrali się tam razem z Tobą. Wspólnie zaplanujcie kilkugodzinny wypad w to miejsce.

6. Uzupełnij tekst czasownikami w odpowiedniej formie (formy osobowe i nieosobowe czasowników w czasie przeszłym i teraźniejszym).

przeprowadzić wylądować skontaktować się ukazać się przyśnić się
 uwierzyć odsłonić poinformować okazać się zaangażować mieć zaprosić
 poddać wdrukować zgadzać się odnotować zmyślić poddać

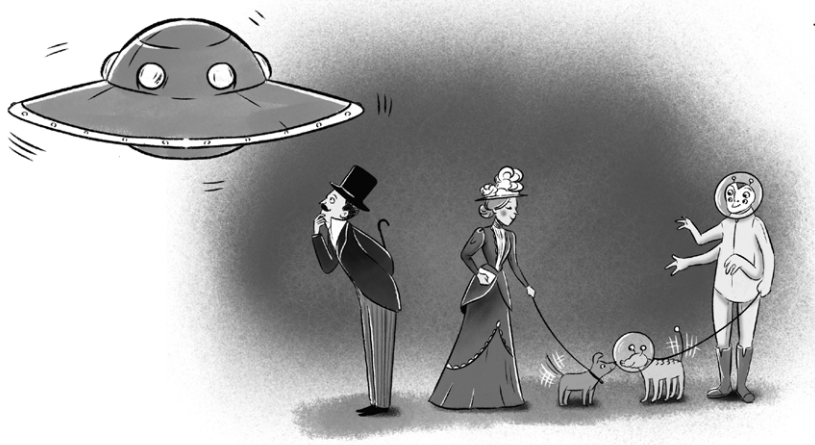
Pomnik UFO w Emilcinie

Przemierzając Lubelszczyznę, można się natknąć na Pomnik UFO w Emilcinie. To jedyne takie miejsce w Polsce. Na pomniku widnieje napis: „10 maja 1978 roku w Emilcinie⁰ obiekt UFO. Prawda nas jeszcze zadziwi...”. Czy naprawdę⁰ w lądowanie kosmitów?

Dwóch przybyszów o piskliwym głosie¹ napotkać rolnik Jan Wolski. Jego oczom podobno² srebrzysty obiekt zawieszony około 4–5 metrów nad ziemią, do którego kosmici³ mężczyznę. Tam⁴ go badaniom. O zdarzeniu⁵ Komendę Milicji Obywatelskiej. W raporcie⁶, że opisane przez rolnika zdarzenie po prostu mu⁷. Po jakimś czasie z Wolskim⁸ ufolog amator Witold Wawrzonek, który w sprawę⁹ badacza zjawisk paranormalnych Zbigniewa Błanię. Rolnika¹⁰ badaniom medycznym. Według psychiatry Wolski nie¹¹ historii.

Jan Wolski zmarł w 1990 roku. W 2005 roku, z inicjatywy Fundacji Nautilus,¹² pomnik UFO w Emilcinie. W 2012 roku Bartosz Rdutowski¹³ śledztwo w sprawie kosmitów z Emilcina.¹⁴, że Wawrzonek zahipnotyzował Wolskiego i¹⁵ mu fałszywe wspomnienia, żeby zdyskredytować Błanię. Z tą teorią wciąż jednak nie¹⁶ część ufologów.

<https://wiadomosci.radiozet.pl/Nauka/pomnik-ufo-w-emilcinie-to-jedynie-takie-miejsce-w-polsce>

7. Odpowiedz na pytania.

- Jakie niewytłumaczalne zjawiska są najczęściej przywoływane w kulturze popularnej? Jakie znasz teksty kultury poświęcone tej tematyce? Zaprezentuj wybrany przykład.
- Dlaczego jedni ludzie wierzą w zjawiska paranormalne, a inni im zaprzeczają? Jakie jest Twoje zdanie na temat tego rodzaju zjawisk?
- W jakim celu mogą być wykorzystywane informacje o niewytłumaczalnych, tajemniczych zjawiskach? Podaj przykłady.

8. Wyraż swoją opinię w felietonistycznym stylu na temat niewytłumaczalnych zjawisk. Odwołaj się do przykładów związanych z krajem Twojego pochodzenia.

9. „Są rzeczy na niebie i na ziemi, o których się nie śniło naszym filozofom...” (William Szekspir). Jakie niewyjaśnione zjawiska lub wydarzenia stanowią część kultury w innych krajach?
- Przedstaw swoje ustalenia w formie prezentacji.
 - W podsumowaniu wyraż także swoją opinię na omawiany temat i ją uzasadnij.
 - Przywołaj źródła informacji, z których korzystałeś/korzystałaś.
 - Porównaj swoje ustalenia z ustaleniami koleżanek i kolegów. Wyciągnijcie wnioski na temat omówionego zagadnienia.

(Nie)zawieranie małżeństw

➡ 1. Przeczytaj tekst, streść go, a następnie wyraż swoją opinię na poruszony w nim temat.

Kiedy „Kurier Warszawski” otworzył gościnne podwoje dla prześladowanego hipnotyzmu, nasz „Codzienny” zaczął nierównie ważniejszą kwestię, bo:

„Dlaczego mężczyźni nie żenią się” – i – „Dlaczego panny nie wychodzą za mąż?...”

Duża to sprawa i zwiastująca przemianę obyczajów, a co najmniej poglądów.

Dlaczego więc kawalerowie nie żenią się?

W ten punkt już trafiono. Nie żenią się, a raczej żenią coraz rzadziej, ponieważ: dzięki warunkom ekonomicznym, które manifestują się z każdym rokiem wyraźniej, kawaler, choćby arcyinteligentny, z pracy swojej może mieć utrzymanie tylko dla siebie.

Czy on jest lekarz, czy inżynier, kupiec, buchalter czy artysta – może zarobić 1200-1300 rs rocznie, która to suma akurat wystarcza na mieszkanie, życie, odzież, książki, teatr itp. dla niego. A ponieważ młoda osoba „ze sfery inteligentnej” również potrzebuje z 1000 rs rocznie na zaspokojenie swoich wymagań i ponieważ w rok, we dwa, we trzy itp. po ślubie dobry Bóg może ich uprowadzić dziećmi, które również kosztują z 1000 rs rocznie, więc – zarobki w mowie będącego „kawalera” w żaden sposób nie mogą wystarczyć na opędzenie potrzeb domowych.

Nastręczają się więc cztery kombinacje:

1. Albo młoda panna wnosi kapitał co najmniej 20 000 rs.
2. Albo młody człowiek sercowe popędy swoje musi umieszczać na mniej drogich hipotekach.
3. Albo oboje wraz z domniemanym potomstwem zgodzą się żyć za 1200-2000 rs rocznie, co wytrąca ich ze „sfery” i spycha na poziom zwykłych wyrobników.
4. Albo młoda panna musi zarobić owe 1000 rs rocznie, co znowu wymaga pewnego przygotowania.

Lecz „przygotowanie” to, polegające na nauczaniu się i odaplikowaniu jakiejś pracy, wytwarza nowy skandal. Panna bowiem, przestawszy być gąską, staje się wymagająca i ostrożna. A że jednocześnie mężatki nie zaniedbują objaśnić jej, iż błogosławiony stan małżeński nie jest takim znowu rajem, jak przedstawia się w powieściach, więc...

Mamy odpowiedź na drugą kwestię: „Dlaczego panny nie wychodzą za mąż?”

Sprawę tę polecam pilnej uwadze ziomków moich ze „sfery inteligentnej”. Jest niewątpliwym faktem, że sielankowe poglądy na małżeństwo, złożone z „kapłana i kapłanki domowego ogniska”, z „dwu dusz” itd. już skończyły się. Z każdym rokiem na scenę życia występują nowe generacje, którym nie wystarcza ani księżyc w pełni, ani pieśń słowika, ani miłość zakwitająca dopiero po błogosławieństwie rodziców i Kościoła. Oni są tak zuchwali, że sięgają wzrokiem o kilka lat w przyszłość i ośmielają się pytać: jak to wówczas będzie z miłością i... dochodami?... I jakie wówczas będą mieli poglądy na małżeństwo oni, biedacy, jeżeli dziś myśli o rozwodzie nawet król Milan i królowa Natalia pomimo miliona czy dwu milionów rubli rocznego dochodu?... I pomimo że piękna Natalia pięknie zbudowanemu Milanowi zostawiła wszelką swobodę pocieszania się na wypadek... małżeńskich targów!...

Takie to z każdym rokiem występują na świat generacje! I doprawdy trudno je będzie zaspokoić radą, ażeby panna miała posag, znała się na cenach targowych i nie wydawała pieniędzy na zbytki...

Skończyłem czy nie skończyłem ze sprawami publicznymi? Skończyłem. Mogę więc przystąpić do... innej sprawy publicznej. (*Kroniki*, 1888 r., tom XI, str. 202-204)

2a. Wpisz wyrazy do odpowiednich objaśnień.

buchalter dziatki kombinacje popęd wyrobnik gąska
raj zaspokojenie ziomek zatarg posag opędzenie

0.*kombinacje*... – tutaj: możliwość, coś prawdopodobnego
1. – konflikt między osobami, organizacjami lub państwami
2. – trudna do opanowania skłonność
3. – spełnienie potrzeb lub oczekiwań jakiejś osoby
4. – przenośnie: piękne miejsce, w którym panuje wieczne szczęście
5. – określenie kobiety uważanej przez mówiącego za mało inteligentną
6. – osoba pochodząca z tego samego kraju, miasta itp.; tutaj: kolega
7. – książkowe określenie dzieci
8. – dawniej: majątek wnoszony do małżeństwa przez żonę
9. – zaspokojenie pilnych potrzeb, wydatków
10. – osoba, która wykonuje ciężką i powtarzalną pracę, otrzymując za nią małe wynagrodzenie
11. – przestarzałe określenie ekonomisty zajmującego się prowadzeniem wykazu wpływów i wydatków jakiejś instytucji

2b. Połącz wyrazy z ich objaśnieniami.

0	ośmielać się	A	będący zapowiedzią czegoś, zapowiadający
1	manifestować się	B	pojawiać się; powodować, dostarczać
2	uprowidować	C	pewny siebie do tego stopnia, że z nikim i niczym się nie liczy
3	nastęczać się	D	związany ze spokojnym, szczęśliwym życiem
4	zwiastujący	E	mieć odwagę coś robić
5	domniemany	F	dawniej: zaopatrzyć w coś
6	sielankowy	G	ukazywać się, uzewnętrzniać się, okazywać swoje uczucia
7	zuchwały	H	przypuszczalny, prawdopodobny

0	1	2	3	4	5	6	7
E							

2c. Odpowiedz na pytania.

1. Jakie podobieństwa i różnice dotyczące opisanego zjawiska dostrzegasz w odniesieniu do czasów współczesnych?
2. Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem, że „błogosławiony stan małżeński nie jest takim znowu rajem”?
3. Jakie poglądy na temat małżeństwa mają Twoi rodzice i dziadkowie? Czy podzielasz ich opinie?

3. Uzupełnij tekst brakującymi fragmentami.

Małżeństwo w XIX wieku

W warstwach wyższych – ziemiaństwa, burżuazji, inteligencji, arystokracji – przyszli partnerzy zazwyczaj należeli do [0 – ..A..]. Mezalianse, zwłaszcza popełniane wbrew woli rodziny, mogły prowadzić do ostracyzmu towarzyskiego, czasem jednak dochodziło do zawierania ślubów między przedstawicielami różnych warstw, [1 –] w tym korzyści. W rodzinach bogatej burżuazji ożenek służył nie tylko łączeniu fortun, ale też [2 –]. Zdarzały się zatem małżeństwa ziemian i arystokratów z pannami z domów burżuazyjnych. Związki, w których szlachcianka wchodziła do rodziny burżuazyjnej, [3 –]. U schyłku XIX wieku, wraz ze wzrostem prestiżu pracy umysłowej, coraz częściej zdarzały się zamążpójścia za przedstawicieli inteligencji technicznej i pracujących w wolnych zawodach. Bez względu na to, jakie warstwy łączyły się w związku małżeńskim, [4 –] kobieta, wchodząc do rodziny męża, opuszczała swoją warstwę i przejmowała wzorce i normy obyczajowe nowego środowiska. Z tego względu w środowiskach patriotycznych Niemce były widziane małżeństwa Polek z przedstawicielami zaborców, traktowane jako [5 –]. W wypadku dziedziców fortun i majątków zgoda rodziców, a zwłaszcza ojca, była konieczna do zawarcia małżeństwa. Finansowy aspekt małżeństwa [6 –] między rodzicami panny i kawalera, z których to rozmów [7 –]. Z wolna jednak uczucia przyszłych małżonków zaczęły odgrywać dominującą rolę, i to na nich przechodziła decyzja o założeniu rodziny. [8 –] należał do samych zainteresowanych, jakkolwiek w granicach wyznaczonych konwenansem, dobrym obyczajem i stopniem hermetyczności środowiska.

Niezamężne dziewczęta miały mocno ograniczone możliwości kontaktu z płcią przeciwną. [9 –] nie mogły (a przynajmniej nie powinny) przebywać poza domem bez opieki i nadzoru, pod groźbą nadszarpnięcia własnej reputacji. [10 –] nawet wtedy, gdy powód samodzielnego opuszczenia domu był szlachetny, jak np. uczestnictwo w praktykach religijnych czy działalność dobroczynna. Okazjami do poznania [11 –] rodzaju imprezy towarzyskie, spotkania rodzinne i wyjazdy do kurortów, w których panna brała udział pod opieką rodziny. Gdy do spotkania już doszło, inicjatywa należała do osób trzecich. Reguły dobrego wychowania wymagały, by [12 –] prezentacji nieznanemu, dając tym samym gwarancję, iż jest on człowiekiem godnym zaufania. Rozmowy między nowymi znajomymi odbywały się w obecności osób trzecich, które pilnowały, by dobre imię panny nie zostało naruszone. Mężczyźni mieli jednak [13 –] w wyborze partnerów życiowych, do nich też należała inicjatywa kontynuowania znajomości.

Na podstawie: Obyczaje w Polsce. Od średniowiecza do czasów współczesnych

A. tego samego środowiska	H. Na obmowę narazić się mogły
B. podnoszeniu prestiżu społecznego	I. należały do rzadkości
C. młodzi byli wyłączeni	J. gdy obie strony widziały
D. obowiązywała reguła, że	K. forma apostazji narodowej
E. znacznie większą swobodę	L. przyszłego męża były wszelkiego
F. wymagał także uzgodnień	M. Dobrze wychowane panienki
G. Wybór przyszłych partnerów	N. bliscy i krewni dokonali

4. Jak oceniasz zmiany, które na przestrzeni wieków zaszły w sposobie zawierania małżeństw? Czy któreś z opisanych zjawisk istnieją jeszcze współcześnie?

5. Ułóż fragmenty tekstu w odpowiedniej kolejności.

Nowy model rodziny

...0 „Socjalistyczny model rodziny” zwiększył oczekiwania wobec męża i ojca. Jeszcze w 1946 roku w poradniku dobrego wychowania czytamy: „Rozsądna żona zawsze potrafi uszanować ciężką nieraz pracę męża i będzie się starała pobyt jego w domu po powrocie z pracy uprzyjemnić, oszczędzić mu o ile możliwości wszelkich trosk związanych z szarym życiem codziennym”. Postępujące

..... na pracę społeczną. Tylko nieliczne rodziny mogły sobie pozwolić na pomoc domową czy też gosposię, która w socjalistycznym nazewnictwie zastąpiła dawną służącą. W 1962 roku prasa szacowała liczbę kobiet pracujących w tym zawodzie na 20 tys. w skali kraju, podkreślając, że

..... z czasem osiągnąć poziom mistrzostwa, zwłaszcza w zakresie potraw wykwintnych. W ogólnonarodowej dyskusji nad tym, czy małżonkowie powinni spędzać wczasy razem czy osobno, istotnym argumentem stawało się przetrwanie biologiczne mężczyzny, opuszczonego na kilka tygodni przez żonę. Z właściwym rozumieniem nowoczesności łączy się także „świadome ojcostwo” – podział obowiązków związanych z opieką nad dzieckiem. Postawy takie najczęściej upowszechniały się

..... do przygotowywania posiłków. W latach 70. intensywnie lansowano model małżeństwa, w którym kobieta może realizować swoje ambicje zawodowe i społeczne. Przygotowaniem do nowego modelu rodziny było przyzwyczajanie małego chłopca do prac domowych, szczególnie

..... zubożenie społeczeństwa i upowszechnienie modelu małżeństwa pracującego wpływały na zmianę postaw. Już kilka lat później idolem prasy staje się kobieta, która nie ogranicza się do drepantiny pomiędzy pralnią i garnkami kuchni, ale znajduje też czas

..... w rodzinach pracowników umysłowych. Znakiem naszych czasów stało się rozwiązanie ustawodawcze problemu „urlopów tacierzyńskich”, które odwróciły tradycyjny podział ról w rodzinie – mężczyzna zajmuje się wychowaniem dziecka, a kobieta pracą zawodową.

..... zapotrzebowanie jest znacznie większe. W latach 60. szacowano, że blisko 60 proc. mężczyzn wykonuje różnego rodzaju prace domowe. Bliższa analiza wykazywała jednak, że o ile kobieta poświęca na prace domowe średnio 232 minuty dziennie, to mężczyzna 87 minut. Najłatwiej było skłonić mężczyznę do zabawy i spacerów z dziećmi, a najtrudniej

..... do chodzenia po sprawunki. Poglądy, jakoby zmywanie naczyń przez mężczyznę czy jego pomoc w kuchni miały go ośmieszać, uważano za prowincjonalne. Wzorzec małżeństwa partnerskiego wymagał także od męża zajęcia się kuchnią. Hasło „Ludwiku, do rondla” wspierano tezę, że mężczyzna zmuszony czasową nieobecnością żony przechodzi przez fazę kucharzenia amatorskiego, aby

Na podstawie: *Obyczaje w Polsce. Od średniowiecza do czasów współczesnych*

6. Czy według Ciebie słuszny jest podział obowiązków na „kobiece” i „męskie”? Uzasadnij swoją opinię.

7. Uzupełnij tekst odpowiednią formą wyrazów w nawiasach. Liczebniki zapisz słownie.

Ślub? Raczej nie!

Coraz więcej ...*Polaków*... (Polak)⁰ nie chce brać ślubu i wybiera związki nieformalne, co widać w danych (urząd)¹ statystycznych. Na przykład, na Lubelszczyźnie od (2000)² roku liczba zawieranych małżeństw spadła o ponad 40 proc. Jak wynika z (dane)³ Urzędu Statystycznego w Lublinie, z roku na rok regularnie spada liczba zawieranych małżeństw, o czym mówi Elżbieta Łoś: „W 2023 roku w (województwo)⁴ lubelskim zawarto 7344 związki małżeńskie. W porównaniu z (2022)⁵ rokiem liczba nowo zawartych małżeństw zmalała o 8,2 proc., a w stosunku do 2000 roku – o 41,5 proc. Zarówno w miastach, jak i na (wieś)⁶ – w porównaniu z poprzednim rokiem – zawarto mniej małżeństw. Ale jednocześnie w 2023 roku ponad połowę małżeństw zarejestrowano właśnie na wsi”. Jak dodaje E. Łoś, były dwa (rok)⁷: 2014 i 2021, gdy liczba małżeństw delikatnie wzrosła.

Dlaczego odchodzimy od (małżeństwo)⁸? Wyjaśnia to demografka, profesor Jolanta Grotowska-Leder z Katedry Socjologii Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie: „Po pierwsze, mamy takie czasy, że wybieramy wolność w wielu wymiarach życia. Wtedy, kiedy ludzie starają się być (wolniejszy)⁹, (swobodniejszy)¹⁰, funkcjonują w sposób mniej sformalizowany. Ten proces zaczął się mniej więcej dwie, trzy (dekada)¹¹ temu. Po drugie, istotna jest rola (kobieta)¹². Legitymują się one zdecydowanie wyższym wykształceniem i wolą te często luźniejsze relacje. Związki tak, ale małżeństwo już niekoniecznie. Kobiety chcą mieć przestrzeń także dla siebie i łączyć swoje różne (aktywność)¹³. Po trzecie – wydaje mi się, że żyjemy w czasach niepewności i ryzyka. Małżeństwo nie jest dziś takim zabezpieczeniem, jak było kiedyś. Te czasy ryzyka powodują też, że staramy się być bardziej (swobodny)¹⁴ w swoich decyzjach, bardziej (elastyczny)¹⁵ w życiu. To jest stała tendencja, demografia zauważa ten trend – związki nieformalne są dziś jedną ze współczesnych form życia rodzinnego.”

Na podstawie: <https://www.tokfm.pl/polska/lubelskie/tokfm-7-189654-31413951-na-przestrzeni-ostatnich-24-lat-liczba-zawieranych-na-lubelszczy>

8. W jaki sposób zmieniło się postrzeganie małżeństwa na przestrzeni ostatnich dekad?

- Jakie formy życia rodzinnego istnieją współcześnie? Jak są odbierane przez społeczeństwo?
- Jak media i popkultura wpływają na wyobrażenie o „idealnym” ślubie?
- Z jakimi trudnościami w związku mogą się mierzyć osoby reprezentujące odmienne kultury i/lub wyznania? Jakie mogą być pozytywne aspekty życia w takim związku?
- Jaki jest model rodziny w Twoim kraju? Czy w ostatnich latach zaszły w nim jakieś zmiany?

- 9. Wyraż opinie w felietonistycznym stylu na temat (nie)zawierania małżeństw w kraju, z którego pochodzisz.**

- 10. Scharakteryzuj modele rodziny w różnych częściach świata. Jakie czynniki wpływają do dominację określonego modelu?**

- Przedstaw swoje ustalenia w formie prezentacji.
- W podsumowaniu wyraż swoją opinie na omawiany temat i ją uzasadnij.
- Przywołaj źródła informacji, z których korzystałaś/korzystałeś.
- Porównaj swoje ustalenia z ustaleniami koleżanek i kolegów. Jakie dostrzegacie podobieństwa i różnice w zakresie omówionej tematyki?

Osoby niepełnosprawne

1. Przeczytaj tekst, streść go, a następnie wyraż swoją opinię na poruszony w nim temat.

Dnia 30 czerwca dożył się w Instytucie Głuchoniemych i Ociemniałych jeden z najciekawszych i najuroczystszych aktów szkolnych, jakie widzieć się nam kiedykolwiek zdarzało, a mianowicie: ogólny egzamin wychowawców. Celem tego aktu było nie tyle poznanie osobistego uzdolnienia każdego z uczniów, o tym bowiem przekonano się na egzaminach szczegółowych, ile raczej okazanie publiczności, przynajmniej w najogólniejszych zarysach, metod, jakimi posługuje się zakład, i istotnie zdumiewających rezultatów, do jakich na tej drodze dochodzi.

Tego, na cośmy przez kilka godzin w sali popisowej patrzyli, niepodobna nazwać popisem: była to raczej treściwa historia kształcenia tych, których na pozór niepodobna jest kształcić. Do zakładu np. przychodzi dziecko od urodzenia głuche, a które w tej epoce jeżeli wydaje dźwięki jakieś, to są one podobniejsze raczej do krzyku rozdrażnionego zwierzęcia niż do ludzkiego głosu. Wszelako już po upływie kilku miesięcy dziecko, lubo z trudnością i niewyraźnie, wymawia przecież litery, po roku wymawia łatwiejsze wyrazy, później czyta, pisze, z ruchu ust osoby mówiącej odgaduje frazesy, nazywa przedmioty i ich własności, rachuje, opowiada o najprostszych zjawiskach i czynnościach itd. Jednocześnie uczy się rzemiosł, jak: stolarstwa, drukarstwa, szewstwa, introligatorstwa, i poczyną już pracować dla siebie i dla zakładu. Krótko mówiąc, w ciągu kilku lat z istoty przez naturę skazanej na śmierć przedwczesną lub ciężar w społeczeństwie – powstaje człowiek zdolny porozumieć się ze swym otoczeniem i byt dla siebie wywalczyć.

To samo dzieje się i z ociemniałymi, którzy brak wzroku zastępować muszą dotykiem i słuchem. Wiadomo, jak niedołącznymi są ci nieszczęśliwi, szczególnie wówczas, gdy od urodzenia kalectwem zostali dotknięci. Kilka lat jednak pobytu w zakładzie usuwa niedołęstwo to do pewnego przynajmniej stopnia. Ociemniali przez ten czas uczą się czytać na książkach drukowanych wypukłymi literami, pisać przy pomocy bardzo prostego przyrządu, robią szczotki, koszyki, słomianki, robótki na drutach itp.

Śpiew i muzyka w tym oddziale kalek poważne zajmuje stanowisko: orkiestra złożona z ociemniałych zakasowałaby niejedną złożoną z jak najlepiej widzących, a od instytutowego chóru wokalnego – chóry opery warszawskiej niejednej rzeczy nauczyć by się mogły.

Toteż nie dziw, że tłocząca się w sali publiczność z najwyższą sympatią śledziła szczegóły tego dziwnego popisu tak strasznie przez los skrzywdzonych istot ludzkich. Nie było też zapewne słuchacza i widza, który by wobec świetnych rezultatów wyższej nad wszelką pochwałę pracy nauczycieli zakładu nie uznał słuszności zdania, jakie szanowny zwierzchnik p. Papłoński wypowiedział, że: „na świecie nie powinno być żebractwa, ponieważ każdy prawie człowiek na swe utrzymanie zarobić może”.

– Cóż pan myślisz o tym egzaminie? – spytał pewnego ojca rodziny, z którym powracaliśmy z Instytutu.

– Niech diabli wezmą takie czasy! – odparł zirytowany. – Tu, panie, ślepi widzą, głusi słyszą, jedni zaś i drudzy po kilku latach nauki potrafią sobie na chleb zarobić; a mój Władzio, panie, co to oczy i uszy ma może najlepsze w całej Warszawie a już siedem lat chodzi do szkoły, jakoś nic i nic!... (Kroniki, tom I, część 2, 1874 r., str. 22-23)

/ 2a. Wpisz wyrazy do odpowiednich objaśnień.

zwierzchnik niedołęstwo ~~zakład~~ zebractwo frazes kaleka popis

0. ~~zakład~~ – miejsce, w którym prowadzi się działania lecznicze, opiekuńcze lub wychowawcze
1. – publiczny występ artystyczny
2. – osoba zajmująca wyższe miejsce w hierarchii służbowej
3. – często powtarzane stwierdzenie; tutaj: to, co ktoś mówi
4. – osoba, która doznała nieodwracalnego uszkodzenia jakiejś części ciała, co utrudnia lub uniemożliwia jej normalne funkcjonowanie w społeczeństwie
5. – proszenie kogoś o pieniądze lub inną pomoc materialną, gdy jest się bardzo ubogim
6. – niezdolność do wykonywania pewnych czynności lub ruchów z powodu choroby lub wieku

/ 2b. Połącz wyrazy z ich objaśnieniami.

0	lubo	A	taki, który nie mówi i nie słyszy wskutek choroby lub uszkodzenia ciała
1	rachować	B	sądząc z wyglądu, pobieżnego wrażenia
2	głuchoniemy	C	okazać się od kogoś lub czegoś lepszym pod jakimś względem
3	śledzić	D	taki, który stracił wzrok wskutek wypadku lub choroby
4	zakasować	E	nie jest możliwe
5	ociemniały	F	lecz, jednak
6	na pozór	G	przestarzałe: choć, chociaż
7	wszelako	H	obserwować uważnie przebieg czegoś
8	niepodobna (coś robić)	I	wykonywać działania arytmetyczne; liczyć, sumować

0	1	2	3	4	5	6	7	8
D								

= 2c. Odpowiedz na pytania.

- Gdzie i w jakim celu udał się felietonista?
- Kim są podopieczni zakładu? Czego się w nim uczą i jakie osiągają rezultaty?
- Jakie przesłanie wypływa ze słów wypowiedzianych przez pana Papłońskiego?
- Jak Prus ocenia występ podopiecznych zakładu oraz efekty stosowanych w nim metod nauczania?
- Kogo zapytał Prus o opinię na temat wysłuchanego koncertu? Co odpowiedziała ta osoba? Jaki sens kryje się w jej konkluzji?

3. Dopisz samodzielnie tytuły do poniższych fragmentów.

Jak się zachowywać wobec osób niepełnosprawnych?

Osoba na pierwszym miejscu

Mów: „osoba niepełnosprawna”, a nie „niepełnosprawny”. W przypadku konkretnych form niepełnosprawności należy mówić np. „osoba z porażeniem mózgowym”, „osoba z zespołem Tourette’a”. Unikaj przestarzałych bądź eufemistycznych określeń typu: „upośledzony”, „kaleka”, „inwalida narządu ruchu”, „sprawny inaczej”. Zamiast „przykuty do wózka inwalidzkiego” mów: „osoba korzystająca z wózka”, zamiast „osoba cierpiąca/chora na AIDS” – „osoba z AIDS”, zamiast „głuchy” – „niesłyszący”.

Zawsze zwracaj się bezpośrednio do osoby niepełnosprawnej, a nie jej towarzysza, pomocnika czy tłumacza języka migowego. Szanuj jej prywatność. Jeżeli będziesz dopytywać osobę niepełnosprawną o jej przypadłość, wówczas może się poczuć tak, jakby była sprowadzana wyłącznie do swojej niepełnosprawności.

Rozmawiając z osobami niepełnosprawnymi, można swobodnie używać tradycyjnych formuł. Dopuszczalne jest żegnanie się z osobą niewidomą słowami: „Dobrze było cię widzieć”, „Do widzenia”, „Do zobaczenia”. Osoby niewidome często używają tych pożegnań i traktują je jako coś normalnego.

Dorośli niepełnosprawni chcą być traktowani jak niezależni ludzie. Pomoc należy oferować jedynie wówczas, gdy wydaje się, że dana osoba może jej potrzebować. Jeżeli tak jest w istocie, zapytaj, zanim zaczniesz udzielać pomocy. Jeśli osoba niepełnosprawna znajduje się w przyjaznym otoczeniu, zwykle sama daje sobie świetnie radę.

Osoby niewidome umieją orientować się w terenie i poruszać po ulicach, korzystając przy tym z laski lub pomocy psa przewodnika. Zanim nawiążesz kontakt fizyczny, uprzedź o tym osobę niewidomą. Powiedz, jak się nazywasz i kim jesteś. Przedstaw ją innym osobom z grupy, aby nie poczuła się wykluczona. Nie dotykaj psa ani laski osoby niewidomej. Pies jest w pracy i nie może się rozpraszać, a laska stanowi część przestrzeni osobistej danej osoby.

W czasie rozmowy z osobą niesłyszącą lub niedosłyszającą najpierw upewnij się, że na ciebie patrzy. Mów wyraźnie, z twarzą zwróconą w jej kierunku. Nie żuj gumy, nie zasłaniaj ręką ust, nie pal papierosów. Jeżeli podczas rozmowy jest obecny tłumacz języka migowego, patrz na osobę nie(do)słyszającą i utrzymuj z nią kontakt wzrokowy. Zwracaj się bezpośrednio do niej (np. „Czego się napijesz?”), a nie do tłumacza („Zapytaj, czego się napije.”).

Na podstawie: <https://www.power.gov.pl/media/13600/praktyczny-poradnik-savoir-vivre-wobec-ON.pdf>

4. Jakich jeszcze zasad należy przestrzegać wobec osób niepełnosprawnych?

5. Uzupełnij fragmenty słownictwem z ramki w odpowiedniej formie, a następnie dopasuj do zdjęć odpowiedni tytuł filmu. Jakie jeszcze znasz filmy (lub książki), których bohaterami są osoby niepełnosprawne?

Osoby niepełnosprawne w polskich filmach

prawo ograniczenie rehabilitacja ~~porażenie~~ zdrowie ośrodek

„Chce się żyć” to oparty na prawdziwych wydarzeniach film z 2013 r. w reżyserii Macieja Pieprzycy. Głównym bohaterem jest Mateusz, chłopiec z ..porażeniem⁰ mózgowym. Rodzice otaczają go ogromną miłością i troską, walcząc o¹ do normalnego życia dla syna. Przez wiele osób Mateusz jest traktowany przedmiotowo, a lekarze nazywają go „rośliną” i nie wierzą, że dzięki² będzie można coś zmienić na lepsze. Gdy matka Mateusza zapada na³, trafia on do specjalistycznego⁴, w którym będzie musiał stawić czoła kolejnym wyzwaniom. Ta opowiedziana w tragicomiczny sposób historia dowodzi, że dzięki chęci życia można pokonywać własne⁵.

widzenie wyzwanie ślepotą rozpacz wzrok

„Carte blanche” to film z 2015 r. w reżyserii Jacka Lusinińskiego, inspirowany prawdziwą historią Macieja Białka, nauczyciela VIII Liceum Ogólnokształcącego w Lublinie. Główny bohater, Kacper Bielik, jest uwielbiany przez swoich uczniów. Pewnego dnia, zaniepokojony pogłębiającymi się problemami z⁶, robi badania. Dowiaduje się, że z powodu genetycznej wady⁷ grozi mu trwała⁸. Nauczyciel wpada w⁹, ale postanawia doprowadzić swoich uczniów do matury. Nikt się nawet nie domyśla, z jakimi¹⁰ musi się mierzyć Bielik w szkole i w życiu prywatnym. Tracąc wzrok, pomaga zbuntowanej uczennicy, która także skrywa przed innymi swój sekret.

niepełnosprawność karta poczucie wypadek załamanie

„Mój biegun” to film obyczajowo-biograficzny z 2013 r. w reżyserii Marcina Głowackiego. Opowiada historię Janka Meli, który wskutek poważnego¹¹, jakiemu uległ jako nastolatek, stracił część nogi i ręki. To historia, która ukazuje dramatyczną walkę o życie i zdrowie dorastającego chłopca oraz jego liczne momenty¹² psychicznego z powodu¹³ i¹⁴, że dalsze życie nie ma sensu. Na¹⁵ historii Mela zapisał się jako najmłodszy polarnik i pierwsza osoba z niepełnosprawnością, która zdobyła dwa bieguny. Dziś Jan jest szczęśliwym mężem i ojcem.

A

B

C

6. Uzupełnij tekst odpowiednią formą liczebników podanych w nawiasach.

Niepełnosprawność w Unii Europejskiej

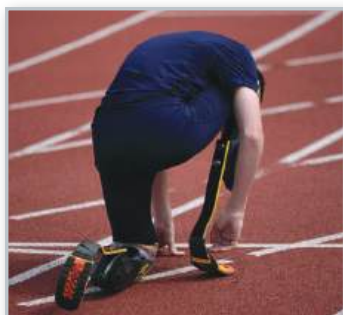
Państwa Unii Europejskiej pracują nad tym, by osoby z niepełnosprawnościami mogły w pełni korzystać ze swoich praw, uczestniczyć w życiu społecznym i nie doświadczały dyskryminacji. Tymczasem wiele osób niepełnosprawnych wciąż napotyka przeszkody w dostępie do opieki zdrowotnej, edukacji, pracy czy wypoczynku. Niemal*pięćdziesiąt*..... (50)⁰ procent obywateli UE uważa, że w ich kraju powszechna jest dyskryminacja ze względu na niepełnosprawność. W 2023 roku (27)¹ procent ludności UE powyżej (16.)² roku życia miało jakąś formę niepełnosprawności. Zgodnie z szacunkami Eurostatu oznaczało to (101)³ milionów osób lub (1)⁴ osobę dorosłą na (4)⁵. Najwyższy odsetek osób z niepełnosprawnościami miała Łotwa – blisko 41 procent, (2.)⁶ miejsce zajmowała Dania (36,7 proc.), a (3.)⁷ – Portugalia (34,8 proc.). We wszystkich państwach członkowskich odsetek osób z niepełnosprawnościami był wyższy wśród kobiet niż wśród mężczyzn i wynosił odpowiednio ponad (29)⁸ i (24)⁹ procent całkowitej populacji. Państwa, w których różnica procentowa między kobietami a mężczyznami z niepełnosprawnością jest największa, to: Łotwa, Rumunia i Portugalia. Różnica ta jest równa (9)¹⁰ punktom procentowym lub nieznacznie ten próg przekracza.

Wiele osób doświadcza złego lub niesprawiedliwego traktowania ze względu na niepełnosprawność. Badanie Eurobarometru z (2019)¹¹ roku wykazało, że tak czuje się co (2.)¹² osoba. W (2020)¹³ roku blisko 18 procent osób z niepełnosprawnością w wieku od (20)¹⁴ do (26)¹⁵ lat było bezrobotnych. Co (3.)¹⁶ osobie grozi ubóstwo lub wykluczenie społeczne, a co (5.)¹⁷ osoba z niepełnosprawnością przedwcześnie kończy naukę lub staje się ofiarą przemocy zarówno w domu, jak i placówkach opiekuńczych.

Na podstawie: <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/disability-eu-facts-figures/>

7. Jak funkcjonują w społeczeństwie osoby niepełnosprawne?

- Z jakimi problemami borykają się osoby niepełnosprawne w przestrzeni publicznej?
- Jakie istnieją stereotypy na temat osób z niepełnosprawnościami? W jaki sposób można zmienić sposób myślenia o osobach niepełnosprawnych?
- Jak zmieniło się postrzeganie osób niepełnosprawnych w ostatnich dekadach?
- Jak oceniasz sytuację osób niepełnosprawnych w Twoim kraju?

8. Wyraź opinię w felietonistycznym stylu na temat wybranego filmu (lub książki), którego (której) bohaterem jest osoba niepełnosprawna.

9. Jak postrzega się osoby niepełnosprawne w różnych krajach? Czy są takie miejsca, w których niepełnosprawność nadal jest tematem tabu? Jakie są tego przyczyny?
- Przedstaw swoje ustalenia w formie prezentacji.
 - W podsumowaniu wyraż swoją opinię na omawiany temat i ją uzasadnij.
 - Przywołaj źródła informacji, z których korzystałaś/korzystałeś.
 - Porównaj swoje ustalenia z ustaleniami koleżanek i kolegów. Jakie dostrzegacie podobieństwa i różnice w zakresie omówionej tematyki?

Plotka

➡ 1. Przeczytaj tekst, streść go, a następnie wyraż swoją opinię na poruszony w nim temat.

Od jednego z naszych całorocznych i wieloletnich prenumeratorów otrzymaliśmy list następujący: [...]

„W jakim celu rodzaj ludzki szkaluje się nawzajem?... [...] Rzucamy oszczerstwa na bliźnich nie dlatego, ażebyśmy mieli w tym jakiś interes, ale że jesteśmy dotknięci epidemią plotkarstwa, dzięki której tracimy własny sąd, poczucie sprawiedliwości, nawet poczucie ludzkiej godności i stajemy się niby jedną z rur wodociągowych, przez którą zamiast wody cieknie plotka... [...] Zrobiwszy to odkrycie [...], począłem zastanawiać się, czy nie ma jakiego lekarstwa przeciw nękającej nas chorobie? W tym celu zacząłem rozmawiać z ludźmi i doszedłem znowu do dziwnych rezultatów. Oto niektórzy piorunowali na plotki, rozumieli ich zabójczy wpływ na społeczeństwo, ale... kilka minut później opowiadali mi historię o jakimś panu X, Y, Z, który niby to dopuścił się jakiegoś ciężkiego występku. [...] Nagle przyszedł mi na myśl pewien cudzoziemiec, Amerykanin, pan Floridor Omnibus [...]. Raz słyszałem go, jak pewnego milionera X-sa nazywał podpalaczem, a gdy go spytano, na jakiej zasadzie to mówi, odparł:

– Ponieważ widziałem jego własnoręczną deklarację, w której, ażeby nie dostać się pod sąd, wyznaje, że podpalił swoją nieruchomość i zrzeka się wynagrodzenia.

Zrozumiałem, że to już nie pogłoska, ale smutny fakt. Drugi raz ten sam pan Omnibus energicznie ujął się za nieznanym sobie człowiekiem, którego posądzono o nierzetelną grę w karty. Przy czym wypowiedział zdanie, że dopóki nie ma dowodów winy, należy sądzić ludzi raczej z dobrej aniżeli ze złej strony, ponieważ ogromna większość jest uczciwa. Zaś po raz trzeci zastanowił mnie ten cudzoziemiec, gdy o człowieku, którego wszyscy potępiali, nie chciał wypowiedzieć zdania.

– Nie znam go – odparł – nie mam o nim sądu, a cudzych powtarzać nie chcę.

Do tego człowieka poszedłem z wizytą, ażeby dowiedzieć się, czy nie słyszał o jakim lekarstwie przeciw plotkom. [...]

Amerykanin usiadł na bujającym się fotelu i zaczął:

– Masz pan słuszność, zapytując o lekarstwo przeciw plotkom, jest to bowiem straszliwa choroba społeczna. Plotka, czyli fałszywy sąd o ludziach, wyrządza ogółowi trzy prawie niepowetowane krzywdy. [...] Pierwszą [...] jest to, że plotkarze, łącząc ludzi uczciwych, robią społeczeństwu taką samą szkodę w dziedzinie duchowej, jak mordercy i podpalacze w sferze ekonomicznej: zmniejszają bowiem bogactwo społeczne. [...] Druga szkoda polega na tym, że gdy unicestwi się wpływ ludzi prawych, na czoło społeczeństwa muszą wysunąć się indywidua małej wartości, blagierzy, a niekiedy szkodnicy, na czym cierpi sprawa publiczna. [...] Nareszcie trzecia krzywda polega na tym, że ludzie coraz bardziej przyzwyczajają się do powtarzania cudzych zdań i do reszty tracą zdolność samodzielnego myślenia, co jest także nieobrachowanym nieszczęściem.

– Ale ratunek wskaż pan przeciw złemu, ratunek!... – przerwał Omnibusowi. – Może trzeba zawiązać jakieś nowe stowarzyszenie?... Może wydawać jakieś pismo?... A może karmić się specjalnymi potrawami?...

Amerykanin potrząsnął głową.

– Wszystko to na nic – odparł. Trzeba nauczyć się myśleć.

– Alboż dziś ludzie nie myślą? – spytałem.

– Niestety, nie!... Dziś przeważnie powtarzają cudze sądy. [...]

List naszego prenumeratora drukuję [...] z tym życzeniem, ażeby u nas znalazło się jak najwięcej osób, które nie wyrzekając się prawa sądenia, a choćby i potępiania bliźnich, czyniłyby to jednak na sposób amerykański: po rozważeniu jak największej liczby dowodów *pro* i *contra*. (*Kroniki*, 1901 r., tom XVII, str. 81, 84-87, 88-89)

2a. Wpisz wyrazy do odpowiednich objaśnień.

prenumerator oszczerstwo występ podpalacz nieruchomość
pogłoska indywiduum blagier szkodnik deklaracja

0.występ..... – czyn naruszający normy etyczno-społeczne
1. – pojedynczy przedstawiciel jakiejś grupy, gatunku
2. – niepewna, niesprawdzona informacja o kimś lub o czymś
3. – osoba, która powoduje jakieś straty, szkody
4. – osoba, która specjalnie powoduje pożar
5. – budynek, mieszkanie lub część gruntu, stanowiące czyjąś własność
6. – publiczne oświadczenie w danej sprawie, wyrażone ustnie lub pisemnie
7. – osoba, która za pomocą kłamstwa stara się wywrzeć dobre wrażenie na odbiorcy
8. – publiczna wypowiedź, w której ktoś świadomie i niezgodnie z prawdą zarzuca komuś złe czyny, aby mu zaszkodzić
9. – osoba otrzymująca przez pewien czas kolejne numery czasopisma lub jakiegось innego wieloczęściowego wydawnictwa, za które z góry zapłaciła

2b. Połącz czasowniki z ich objaśnieniami.

0	wyrzekać się	A	gwałtownie krytykować kogoś lub coś
1	unicestwić	B	oceniać kogoś, czyjeś działanie lub jakieś zjawisko jako bardzo złe
2	dopuścić się	C	zniszczyć coś całkowicie, sprawić, że coś przestało istnieć
3	cieknąć	D	obrzucać kogoś obelgami, znieważać, obrażać kogoś
4	piorunować	E	popęłnić jakiś naganny czyn
5	szkalować	F	płynąć powoli małymi strużkami
6	potępiać	G	dobrowolnie z czegoś rezygnować
7	lżyć	H	rozpowszechniać krzywdzące, oczerniające informacje

0	1	2	3	4	5	6	7
G							

2c. Odpowiedz na pytania.

1. Jakie współczesne zjawiska związane z tematem felietonu można by nazwać „chorobami społecznymi”?
2. Jakie mogą być skutki powtarzania plotek na czyjś temat?
3. Czy byłeś / byłaś kiedyś ofiarą plotki? Jak się wtedy czułeś / czułaś?
4. W jaki sposób możemy dziś przeciwdziałać epidemii niesprawdzonych informacji?

3. Ułóż fragmenty tekstu w odpowiedniej kolejności.

Warszawa lubiła plotkować o jego dziwactwach...

..... Jego życie zaczęło się i skończyło w dzieciństwie – twierdzi Monika Piątkowska, autorka książki „Prus. Śledztwo biograficzne” (2017). Zanim doszła do takiego wniosku, wykonała pracę godną detektywa. Nie poprzestała na analizie utworów literackich Bolesława Prusa, felietonów czy bogatej korespondencji, jaką prowadził on z rodziną i przyjaciółmi. Dotarła do

..... przemyślał po mieście. Z trudem nawiązywał kontakt z obcymi ludźmi, był bardzo zamknięty w sobie. Jednocześnie do zaprzyjaźnionych redakcji wpadał niemal codziennie na ploteczki, upewniając się, czy go tam jeszcze lubią.

..... w rodzinnym majątku Żabcze, ale na hrubieszowskiej plebanii. Jego ojciec, Antoni Głowacki, zwlekał aż cztery miesiące, zanim przyjechał do Hrubieszowa, by zobaczyć dziecko. Nie dziwił więc plotki i pytania, a wśród nich to najważniejsze: czy Aleksander był synem Antoniego? Na temat stosunków panujących między rodzicami

..... podrzucał żonie dla żartu. Ale liściki pisał też sam do siebie. Tytułował je „Kochany Chłopczyku” i zwracał się do siebie jak do sześciolatka, namawiając do pilnej pracy, za którą nagrodą będzie pyszny obiad „Głowasi”, czyli Oktawii. Zgarbiony, z podniesionymi ramionami, jakby chciał w nie schować głowę, skulony – tak wyglądał Bolesław Prus, kronikarz Warszawy, gdy

..... przyszłego pisarza także wiadomo niewiele. Faktem jest natomiast, że po narodzinach Aleksandra jego matka Apolonia postanowiła nie wracać do domu męża. W szkole Aleksander pokończył matematykę, potem zdecydował się na studia

..... wszystkim kolejkę, by zjednać sobie przyjaciół. Piątkowska dowodzi, że miewał liczne romanse. Z jego listu do Juliana Ochorowicza można wywnioskować, że „porzucił dziewczynę z czarnymi oczami”, która, jak zakłada autorka wspomnianej książki, była w ciąży. Wątek porzuconych kobiet z dziećmi będzie się potem przewijać w twórczości Prusa. Według Piątkowskiej Głowacki

..... opinii ekspertów, którzy zajmowali się psychiką pisarza – wśród nich był jego przyjaciel, dziennikarz i psycholog Julian Ochorowicz oraz psychiatra prof. Stefan Borowiecki, który odkrył, że śmiech i humor u Głowackiego był reakcją lękową. Już same narodziny Aleksandra 20 sierpnia 1847 roku są owiane tajemnicą. Pisarz nie przyszedł na świat

..... postanowił stać się takim, jakim chcieli go widzieć inni, co oznaczało konieczność ukrycia swojego prawdziwego ja. W swoich notatkach zapisał znamienne słowa: „Nie dawać się poznać pod żadnym względem”. Tak miał się narodzić Bolesław Prus, wesoły i bezkonfliktowy dziennikarz i pisarz, którego życie w założeniu miało być jasne i pozbawione komplikacji. Aleksander Głowacki

..... w Szkole Głównej. Widział się w roli inżyniera, marzył o karierze naukowca i wynalazkach, które zrewolucjonizują świat. Studia były dla niego czasem biedowania. Podobno gdy coś zarobił, często przepuszczał pieniądze na alkohol, stawiając

..... usunął się w cień. Swoją prawdziwą osobowość i związane z nią sekrety postanowił zachować dla siebie i dla najbliższych. Warszawa lubiła plotkować o dziwactwach Prusa. Mówiono, że z żoną Oktawią kontaktuje się za pomocą liścików, które przekazuje służącej. W tej plotce jest ziarno prawdy – gdy Aleksander kupił maszynę do pisania, był nią tak zachwycony, że codziennie ćwiczył na niej pisanie, stąd liściki, które faktycznie

Na podstawie: <https://weekend.gazeta.pl/weekend/7,177343,22084164,wszystkie-leki-prusa-czytelnicy-go-uwielbiali-a-on-sie-bal.html>

4. Przedstaw „plotki” na temat znanego pisarza pochodzącego z Twojego kraju. Czy jest w nich jakieś „ziarno prawdy”?

5. Dopasuj odpowiedni tytuł do poszczególnych fragmentów, a następnie wyraż swoją opinię na poruszony temat.

A. Plotka edukuje	D. Plotka jest naturalna
B. Plotka to trucizna	E. Plotka sieje strach
C. Plotka daje władzę	

Plotkowanie

1.

Słowo „plotka” najczęściej kojarzy się z niepotwierdzoną i krzywdzącą informacją. Nie zawsze jednak plotkowanie ma pejoratywne znaczenie. Plotki są integralną częścią naszych rozmów, bez nich trudno byłoby nam przekazywać informacje, a nawet budować społeczność. David Ludden, profesor psychologii, twierdzi, że plotki mogą mieć charakter pozytywny lub neutralny. Jako przykład podaje mówienie o wspólnym znajomym, który ogląda dużo filmów, żeby być na bieżąco z kinematografią. Możemy też mówić o kimś, że modnie się ubiera czy często zmienia pracę – to są po prostu fakty.

2.

Niektórzy naukowcy są zdania, że plotki pomogły naszym przodkom przetrwać. Takie myślenie zapoczątkował psycholog ewolucyjny Robin Dunbar, który uważa, że plotkowanie dało ludziom możliwość rozpowszechniania cennych informacji o sobie nawzajem w dużych grupach. Dzięki temu pojawiły się różne role społeczne. Bez nich trudno byłoby o poczucie przynależności w większej grupie i ludzie nie rozwinęliby potrzeby towarzyskości.

3.

W 2015 roku w „Social Neuroscience” opublikowano wyniki badań, które pokazały, jak reaguje nasz mózg, kiedy słyszymy plotki o sobie. Okazało się, że na wieść o tym, co inni mówią o nas za naszymi plecami, aktywuje się kora przedczołowa, która kontroluje nasze złożone zachowania społeczne. My się plotek po prostu boimy – ma to związek z pragnieniem, aby inni postrzegali pozytywnie świat. Opinia społeczna bardzo się dla nas liczy, chcemy pasować do społeczeństwa, niezależnie od tego, że często z powodu przystosowania się czujemy dyskomfort.

4.

John R. Schafer, były agent FBI i analityk behawioralny, uważa, że większość ludzi plotkuje, ponieważ sprawia im to przyjemność ze względu na poczucie panowania nad czymś lub kimś – osoba, którą obmawiamy, jest bezbronna, a my możemy powiedzieć wszystko. Profiler twierdzi, że rozmowa o innych ludziach daje ulgę, ponieważ nie doświadczamy takich samych nieszczęść jak oni, co poprawia nasz nastrój i na chwilę winduje poczucie własnej wartości. Posiadając „tajne” informacje o innych, mamy też złudne poczucie kontroli, że z taką wiedzą wiele możemy zrobić. Co? To już zależy od nas.

5.

Socjolog Jarosław Gibas przytacza badania holenderskich naukowców z 2012 roku, którzy odkryli, że najchętniej plotkujemy wtedy, gdy rzecz dotyczy łamania społecznych norm (np. zdrad, przemocy). Za sianiem plotek przez toksycznych ludzi może skrywać się zazdrość o pozycję, majątek czy osiągnięcia. Zaprzeczanie im nie jest wystarczające, by pozbyć się raz przyklejonej etykiety. Możemy obniżyć wiarygodność źródła, czyli dostarczyć dowodów na to, że dana osoba karmi się plotkami. Tyle tylko, że to już pójdzie z nią na wojnę. Warto jednak zadać sobie pytanie, czy chcemy się w tym bagnie zanurzyć.

6. Uzupełnij tekst odpowiednią formą wyrazów z tabelki.

czynnik	uraz	systematyczny	przemoc	intymny	autodestrukcyjny	randkowy
rozstanie	zgon	dreńczenie	stopień	substancja	rówieśnik	śmiertelny
badanie	obraźliwy	rygoryzm	słowny	statystyka	cyberprzestrzeń	

Plotka, która prowadzi do samobójstwa

Statystyki⁰ wskazują na alarmujący wzrost liczby samobójstw wśród dzieci i młodzieży. Targnięcie się na własne życie stanowi drugą co do wielkości, po wypadkach nagłych i¹, przyczynę² młodych ludzi. Badania pokazują, że liczba prób samobójczych o różnym³ zagrożenia dla życia i zdrowia jest co najmniej piętnastokrotnie większa niż liczba zdarzeń ze skutkiem⁴. Oznacza to, że ok. 4-5 tys. dzieci i młodzieży rocznie podejmuje działania⁵, a niemal co dzień jakieś dziecko odbiera sobie życie.

Wśród wielu⁶ ryzyka podejmowania prób samobójczych wymienia się: aspekty społeczno-kulturowe (np. niski poziom wykształcenia), dysfunkcyjny⁷ rodziny i traumatyczne przeżycia w dzieciństwie (np. przemoc, alkoholizm,⁸ rodziców), zaburzenia psychiczne (np. depresja, nadużywanie⁹ psychoaktywnych), cechy osobowości (np. impulsywność), wcześniejsze myśli i próby samobójcze, aktualną sytuację życiową (np.¹⁰ z kochaną osobą, śmierć kogoś bliskiego). Powodem prowadzącym do samobójstwa może być również plotka, która jest formą¹¹ psychicznej. Jej sprawcami są najczęściej¹² – koledzy i koleżanki z klasy, ze szkoły, z podwórka.¹³ komentarze, obelgi, złośliwe pomówienia, ubliżające napisy na ścianach to często wykorzystywane metody¹⁴. Wraz z rozwojem nowoczesnych technologii pojawiły się nowe formy przemocy¹⁵, np.: prześmiewcze komentarze na portalach społecznościowych, zamieszczanie czyjegoś numeru telefonu na portalach¹⁶ lub stronach z pornografią, publikowanie prawdziwych lub zniekształconych zdjęć/filmików wykonanych w¹⁷ sytuacji. Wykorzystanie¹⁸ zwiększa szybkość, zasięg i trwałość przekazu rozpowszechnianych informacji. Liczba dzieci dotkniętych takimi formami nękania stale rośnie.¹⁹ wskazują, że prawdopodobieństwo podjęcia próby samobójczej wzrasta w odniesieniu do tych uczniów, którzy stają się ofiarami²⁰ dreńczenia.

Na podstawie: <https://www.portaloswiatowy.pl/postepowanie-w-trudnych-sytuacjach/plotka-ktora-prowadzi-do-samobojstwa-4396.html>

7. Dlaczego plotka jest trwałym elementem ludzkiej komunikacji?

- Czy istnieją różnice między plotkowaniem w miastach i na wsi? Uzasadnij swoje zdanie.
- Dlaczego tzw. plotkarskie portale i gazety cieszą się dziś dużą popularnością?
- Na jakie tematy plotkują kobiety, a na jakie mężczyźni?
- Czy plotka może zmienić czyjeś życie na lepsze? Uzasadnij swoją opinię.

8. Wyraż opinie w felietonistycznym stylu na temat plotek i plotkowania w Twoim najblizszym otoczeniu.

9. Jak postrzegane jest plotkowanie w róznych kulturach?

- Przedstaw swoje ustalenia w formie prezentacji.
- W podsumowaniu wyraż swojå opinie na omawiany temat i jå uzasadnij.
- Przywołaj źródła informacji, z których korzystałaś/korzystałeś.
- Porównaj swoje ustalenia z ustaleniami koleżanek i kolegów. Jakie dostrzegacie podobieństwa i różnice w zakresie omówionej tematyki?

Pomniki

1. Przeczytaj tekst, streść go, a następnie wyraż swoją opinię na poruszony w nim temat.

Miło mi przypomnieć na tym miejscu, że w epoce najgorętszego „rozpomnikowania się” Warszawy stanowczo występowałem przeciw idei pomnika, a nawet więcej, gdyż przepowiadałem, że sprawa się nie uda.

Przepowiadałem zaś na tej zasadzie, że cały ówczesny „ruch pomnikowy” stał w rażącej dysharmonii zarówno z potrzebami i położeniem kraju, jak i rolą Mickiewicza.

Trzeba pamiętać, że pomniki, osobliwie ogromne i stawiane na rynkach, są dla społeczeństwa tym, czym naszyjniki, kolczyki, bransolety dla osób pojedynczych. Ludzie bogaci mogą kupować i ubierać się w klejnoty; ludzie ubodzy dobrze zrobią, gdy zamiast klejnotów, zaopatrzą się w chleb powszedni, mydło i czysty ręcznik. Społeczeństwa bogate mogą stawiać pomniki, ba! nawet grubo złożone spiżowe kolumny; lecz społeczeństwa ubogie muszą przede wszystkim myśleć o szkole, szpitalu, taniej kuchni i łaźni.

Bo czy może być coś wstrętniejszego jak widok elegantki, która ma w uszach brylanty, na szyi perły, a na nogach... podarte pończochy i na biodrach zabłoconą watówczynę.

Społeczeństwo, w którym miliony ludzi różnej płci i wieku chodzą brudno, obdarto, głodno i boso, nie powinno rwać się do dzwigania sobie pomników, jeżeli ma poczucie... smaku.

Niedaleko zajedzie wóz, do którego zaprzęga się nędzę z przepychem.

Przypuśćmy teraz, że jakiś pomnik miałby znaczenie pedagogiczne, że „potomni, przypatrując się nieśmiertelnej postaci, mogliby naśladować jej czyny”.

Czy w danym wypadku moglibyśmy mieć cel podobny? Wcale nie. Choćbyśmy w każdym domu ustawili Mickiewiczowi pomnik, choćbyśmy wpatrywali się weń od rana do wieczora, nie wytworzymy w ten sposób ani jednego poety. Potomność nie odniesie żadnej nauki, gdyż poezja jest „darem”, który z nieba spada na człowieka, nie zaś czynnością, której można się nauczyć.

Ileż to ludzi co dzień spogląda na pomnik Kopernika, a czy zyskaliśmy spośród nich genialnego odkrywcę lub choćby tylko astronoma?

Ze wszystkich rodzajów wielkości najbardziej do pomników nadają się nie poeci, ale ludzie, którzy wzniesli się nad innych pracą, odwagą i poświęceniem.

Baudouin zbierający podrzutków, strażak ratujący pogorzelców, zakonnica walcząca o dzieci ze wściekłym wilkiem, ci ludzie prędzej od innych powinni mieć pomniki, gdyż ich widok przypomniałby odwagę, pracę i poświęcenie i – może kogoś zachęcić do naśladownictwa.

Ale niechże kto spróbuje naśladować Kopernika, a choćby Mickiewicza... Niepodobna, gdyż łatwiej pokonać wilka aniżeli napisać dobry sonet.

– A jednak – powie czytelnik – praktyczniejsi od nas Francuzi stawiają pomniki nie tylko swoim bohaterom, ale uczonym, poetom i artystom.

Prawda – ale też Francuzi mają niewyczerpane bogactwa i obfitość rzeźbiarskich talentów. Gdyby zebrać rzeźbę naszą, może zapełnilibyśmy salę Ratuszową – przeważnie średnimi dziełami. Gdyby Francuzi zebrali swoje rzeźby, może dla pomieszczenia samych rzeczy dobrych nie wystarczyłby plac Ujazdowski. [...]

Słowem, z jakiegokolwiek strony spojrzeć na sprawę: czy z tej, że jesteśmy niezasobni w pieniądze, a bogaci w ciemnotę i nędzę, czy z tej, że nie mamy wielkich talentów rzeźbiarskich; czy ze stanowiska ekonomicznego, czy z pedagogicznego, zawsze pomnik dla Mickiewicza był błędem. A im większy zechcemy mieć ów pomnik, im w widoczniejszym postawimy go miejscu, tym więcej będzie krytykujących i niezadowolonych. (*Kroniki*, tom XIV, str. 350-352)

/ 2a. Podkreśl odpowiedni wyraz.

0. Dysharmonia opiera się na zgodności / niezgodności / nietrwałości jakichś elementów.
1. Rwać się do czegoś oznacza bardzo chcieć / niechętnie / z trudem coś robić.
2. Niewyczerpany to inaczej niewłaściwy / niemożliwy / niezliczony.
3. Obfitość oznacza, że czegoś brakuje / jest bardzo dużo / nie ma.
4. Antonim słowa *niezasobny* to ubogi / dostatni / potrzebujący.
5. Ciemnota to określenie intelektualnego rozwoju / dorobku / zacołania.
6. Sonet to krótki utwór poetycki / dramatyczny / epicki.

/ 2b. Wpisz wyrazy do odpowiednich objaśnień.

pogorzelec klejnot podrzutek łaźnia potomność watówka przepych

0.łaźnia..... – pomieszczenie lub budynek do kąpieli np. w wodzie lub parze
1. – człowiek, który wskutek pożaru stracił swój dom
2. – pokolenia, które będą żyły w przyszłości
3. – ciepła kurtka robocza
4. – bogactwo, obfitość czegoś
5. – dziecko opuszczone przez opiekunów i zostawione komuś innemu
6. – wyrób jubilerski ze szlachetnego kruszcu lub kamienia; biżuteria

/ 2c. Zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe (P), a które fałszywe (F).

		P	F
0	Felietonista ocenia wykonanie pomnika Adama Mickiewicza.		V
1	Określenie „rozpomnikowanie się” oznacza modę na stawianie pomników.		
2	Polacy w równej mierze dbają o pomniki, co o potrzeby ludzi niezamożnych.		
3	Duża liczba pomników może przyczynić się do zwiększenia liczby naśladowców postaci upamiętnionej posągiem.		
4	Na wystawienie pomnika zasługują osoby poświęcające się dla dobra innych.		
5	Według Prusa pomniki pełnią funkcję wychowawczą.		
6	Felietonista uważa, że w każdym domu powinno się znajdować popiersie Adama Mickiewicza.		
7	Autor odwołuje się w felietonie do obrazowych zestawień.		
8	Francja jest krajem, który ze względu na posiadane zasoby materialne może sobie pozwolić na stawianie pomników.		

Fot. Wikipedia, Autorstwa Lestat (Jan Mehlich) – Praca własna.

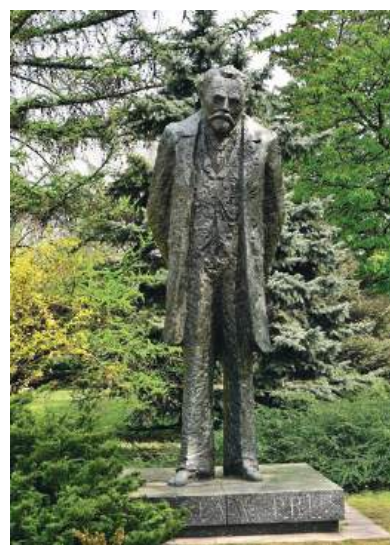
3a. Oddziel dwa wymieszane ze sobą teksty, a następnie podpisz zdjęcia.

Pomniki Prusa

Ławeczka Bolesława Prusa w Nałęczowie Pomnik Bolesława Prusa w Warszawie usytuowana jest w sercu Parku Zdrojowego. Pomysł upamiętnienia związków pisarza stoi w pobliżu skrzyżowania Krakowskiego Przedmieścia i ulicy Karowej, między klasztorem Wizytek a hotelem Bristol. Przed wojną w tym miejscu z tym miejscem powstał na początku lat dwutysięcznych. W 2004 roku ogłoszono konkurs na projekt znajdowała się XVIII-wieczna kamienica, w której mieściła się redakcja oraz drukarnia „Kuriera Warszawskiego”. Prus był jednym z jego redaktorów. Pomysł wystawienia pomnika pisarzowi pojawił się ławeczki, który wygrał rzeźbiarz Zbigniew Mikieliewicz. Uroczyste odsłonięcie pomnika w obecności przedstawicieli świata kultury i władz miasta odbyło się w 1916 roku na łamach „Tygodnika Ilustrowanego”. Powrócono do niego 28 maja 2005 roku. Dziesięć lat później włączono ławeczkę do oficjalnego szlaku turystycznego „Śladami pisarzy po Nałęczowie”. w latach 60. XX wieku. Pieniądze na ten cel zebrali warszawscy rzemieślnicy. Konkurs na pomnik rozstrzygnięto w kwietniu 1962 roku. Nagrody otrzymały wówczas cztery zespoły artystów, Co wyróżnia ten pomnik spośród innych podobnych realizacji? Naturalistyczna postać pisarza w pozycji siedzącej, wykonana z brązu w skali 1:1; wiernie odtworzone detale (charakterystyczne okulary, kapelusz, laska, notes); kunsztownie ponadto przyznano wyróżnienia dwóm innym projektom. Wyniki konkursu nie zostały jednak uwzględnione, wykonana ławka z elementami secesyjnymi nawiązującymi do epoki; cytaty z dzieł Prusa wyryte na oparciu ławki; a do realizacji ostatecznie wybrano zupełnie inny projekt. Pomnik został odsłonięty 15 stycznia 1977 roku. Postać pisarza o wysokości 3,6 m została wykonana z brązu. wolne miejsce obok postaci zapraszające przechodniów do „spotkania” z pisarzem. Twórca pomnika dołożył starań, by postać Prusa była realistyczna i emanowała charakterystyczną dla pisarza łagodnością i Prusa przedstawiono jako starszego człowieka, trzymającego laskę w założonych za plecami rękach. Stoi on na granitowej płycie wnikliwością obserwatora. Spojrzenie brązowej figury zdaje się śledzić życie parkowe, jakby autor „Lalki” wciąż zbierał materiały do kolejnych utworów. w charakterystycznej, „zamyślonej” pozie. Pomnik ma symbolizować częste spacerowanie pisarza ulicami miasta.

a)

b)

Na podstawie: <https://noclegi-turystyczne.pl/atrakcje/laweczka-boleslawa-prusa-w-naleczowie,364/> oraz https://pl.wikipedia.org/wiki/Pomnik_Boles%C5%82awa_Prusa

Fot. Wikipedia, Autorstwa Henryk Bielańowicz – Praca własna i Autorstwa Adrian Gryczuk – Praca własna.

7. Odpowiedz na pytania.

1. Kiedy i w jakich okolicznościach narodziły się pomysły na stworzenie pomników Prusa?
2. Jakie podobieństwa i różnice można dostrzec między tymi po
3. Jak myślisz, co powiedziałaby Prus na temat wystawionych mu pomników?
4. Jakiej jest Twojej zdanie na temat upamiętniania postaci i wydarzeń w formie pomników?

4. Połącz opisy ze zdjęciami pomników.

Najdziwniejsze pomniki w Polsce

Polacy uwielbiają stawiać pomniki nie tylko zasłużonym postaciom znanym z kart historii. Oto nietypowe pomniki, które możemy zobaczyć w naszym kraju.

1. POMNIK GRZYBA stoi dumnie na punkcie widokowym we wsi Łęczeczki (woj. wielkopolskie). Grzyb upamiętnia 10-lecie powstania Sierakowskiego Parku Krajobrazowego i 38-lecie Akademickiego Klubu Seniora PTTK z Poznania.

2. POMNIK SERKA HOMOGENIZOWANEGO znajduje się w Radomiu (woj. mazowieckie) – mieście chętnie upamiętniającym lokalne produkty (np. maszynę do pisania i maszynę do szycia Łucznik, buty marki Sofix, telefon Bratek). Pomnik serka homogenizowanego marki Rolmlecz można zobaczyć przy ul. Żeromskiego 42.

3. POMNIK ZIEMNIAKA znajduje się w Besiekierzu (woj. łódzkie). Ta niewielka wieś przez wielu uznawana jest za polską stolicę ziemniaka. W latach 80. XX wieku wyhodowano tam nową odmianę tego warzywa. By uczcić sukces i uhonorować beskierskie ziemniaki, lokalne władze wzniosły w 1983 roku dziewięciometrowy pomnik (sama bulwa ma 4 m).

4. POMNIK KROWY można zobaczyć w miejscowości Stare Pole (woj. pomorskie), gdzie pod koniec lat 70. XX wieku, a więc w czasach Polski Ludowej, uhonorowano bezimienne zwierzę z miejscowej Hodowli Wojewódzkiego Ośrodka Postępu Rolniczego. Krowa rocznie dawała aż 7 tysięcy litrów mleka o bardzo wysokiej zawartości tłuszczu (4.8%).

5. POMNIK KOMARA stoi w Niezgodzie (woj. dolnośląskie) – miejscowości położonej nad licznymi stawami i zmagającej się z plagą komarów. Walka z tymi uciążliwymi owadami stała się inspiracją dla lokalnych władz, które postanowiły wystawić komarowi pomnik. Podobno po jego odsłonięciu komary już nie dają się tak we znaki.

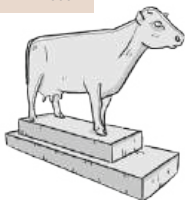
6. POMNIK BOLKA I LOLKA można zobaczyć w centrum Bielska-Białej (woj. śląskie). Rzeźba upamiętnia postaci kultowej kreskówki, którą w latach 60. XX wieku tworzone w Studiu Filmów Rysunkowych. Rzeźbę odsłonięto w 2011 roku. Wcześniej, w 2009 roku, w tym miejscu postawiono pomnik psa Reksia z innego popularnego wtedy serialu animowanego dla dzieci.

7. POMNIK CHRZĄSZCZA znajduje się w Szczebrzeszynie (woj. lubelskie). Chyba każdy z nas zna początek wiersza Jana Brzechwy i łamie sobie na nim język: „W Szczebrzeszynie chrząszcz brzmi w trzcinie i Szczebrzeszyn z tego słynie”. Pomnik upamiętniający grającego na skrzypcach owada stoi na rynku tuż przed ratuszem.

8. POMNIK UFO w Emilcinie (woj. lubelskie) upamiętnia wydarzenia z 10 maja 1978 roku. Tego dnia miejscowy rolnik, Jan Wolski, miał spotkać przybyszów z kosmosu, którzy na jakiś czas zabrali go na swój statek. Fundacja Nautilus w 2005 roku postawiła w Emilcinie pomnik z wyrytym na nim napisem: „Prawda nas jeszcze zadziwi”.

Na podstawie: <https://www.urzadzamy.pl/nie-przegap/newsy/pomnik-ufo-ziemniaka-i-serka-homogenizowanego-13-najdziwniejszych-pomnikow-w-polsce-aa-7s7x-VzhD-yHMd.html>

A – ...

B – ...

C – ...

D – ...

E – ...

F – ...

G – ...

H – ...

5. Jakie nietypowe pomniki można zobaczyć w Twoim kraju?

6. Uzupełnił tekst odpowiednimi formami wyrazów podanych w nawiasach. Liczebniki napisz słowami.

Pomnik Adama Mickiewicza w Krakowie

Pomysł postawienia w ...*Krakowie*... (Kraków)⁰ pomnika Adama Mickiewicza pojawił się u (schyłek)¹ lat sześćdziesiątych XIX wieku w środowisku młodzieży akademickiej. Dopiero jednak w 1879 roku utworzono specjalny komitet organizacyjny, a w 1881 roku rozpisano konkurs na projekt. Do konkursu zgłoszono (27, praca)². Wybrano projekt Tomasza Dykasa, ale jego wizja pomnika nie spodobała się (krakowianin)³. Wśród głosów krytycznych znalazła się także opinia samego syna poety, (Władysław Mickiewicz)⁴.

W 1883 roku po raz drugi ogłoszono konkurs na pomnik. Spośród (31, zgłoszona praca)⁵ za najlepszą ponownie uznano tę autorstwa Dykasa, ale nie wybrano jej do realizacji. (Jan Matejko)⁶, który także zgłosił swój projekt, poproszono o realizację modelu pomnika w gipsie. Nie zyskał on (społeczna aprobata)⁷. Tak oto pisał na ten temat sam Bolesław Prus: „Ostatni szkic Matejki nie ma (żadna wartość)⁸. Nagi wariat siedzi w fotelu, przed nim skrzydlaty wariat pokazuje mu (orzeł)⁹... a obok nich jakaś baba czesze sobie włosy... Ośmieszylibyśmy się, wybudowawszy Mickiewiczowi (taki dziwoląg)¹⁰...” Trzeci konkurs ogłoszono w 1886 roku, a rozstrzygnięto go (16, styczeń)¹¹ 1888 roku. Do realizacji wybrano projekt Teodora Rygiera. Choć umowę dotyczącą jego realizacji podpisano w listopadzie 1889 roku, to w związku z trwającą żywą dyskusją społeczną wciąż dokonywano w nim i (zmiana, poprawka)¹².

Pomnik autorstwa Rygiera odsłonięto (26, czerwiec)¹³ 1898 roku w obecności córki i syna poety. Dziesięciometrowe dzieło przedstawia stojącego na (piedestał)¹⁴ Mickiewicza. Niżej, na wielostopniowym (cokół)¹⁵, znajdują się cztery postacie alegoryczne: Ojczyzna, Nauka, Męstwo i Poezja. Na pomniku widnieje dedykacja: „ (Adam Mickiewicz)¹⁶ Naród”. Dziś jest to ulubione miejsce spotkań mieszkańców Krakowa i turystów. Co roku, 24 grudnia, w dniu (imieniny)¹⁷ wieszczą, krakowskie kwiaciarki u (stopa)¹⁸ pomnika składają kwiaty.

Na podstawie: https://www.krakow.pl/miasto_z_kultura/72764,artykul,pomnik_adama_mickiewicza.html

7. W jaki sposób można upamiętniać znane postacie lub ważne wydarzenia?

- Jakie są wady i zalety stawiania pomników?
- Jaką rolę w edukacji historycznej pełnią szkoła, rodzina i najbliższe otoczenie?
- Na czym polegają rekonstrukcje historyczne? Jaki jest cel tego rodzaju przedsięwzięć?
- Co oznacza powiedzenie: „Historia jest nauczycielką życia”?

8. Wyraź swoją opinię w felietonistycznym stylu na temat pomników, które można zobaczyć w Twoim kraju lub miejscu, w którym się urodziłeś/urodziłaś.

9. Jakiego rodzaju pomniki dominują w różnych krajach Europy i świata? Czy są kraje, w których pomniki nie cieszą się popularnością?

- Przedstaw swoje ustalenia w formie prezentacji.
- W podsumowaniu wyraż także swoją opinię na omawiany temat i ją uzasadnij.
- Przywołaj źródła informacji, z których korzystałeś/korzystałaś.
- Porównaj swoje ustalenia z ustaleniami koleżanek i kolegów. Jakie dostrzegacie podobieństwa i różnice w zakresie omówionej tematyki?

1. Przeczytaj tekst, streść go, a następnie wyraż swoją opinię na poruszony w nim temat.

W osiemnastym i dziewiętnastym numerze „Głosu” znajduje się doskonały artykuł pod tytułem *Normalny dzień pracy* napisany przez doktora X. Czy ów doktor X jest prawdziwym lekarzem, który zapisuje recepty, tego nie twierdę, ale że jest bystrym spostrzegaczem, zaraz przekona się czytelnik.

Przede wszystkim co to znaczy „normalny dzień”?

Człowiek, jeżeli chce być zdrowy fizycznie i duchowo, powinien w ciągu doby załatwić trzy następujące procesy życiowe: 1. pracować, 2. skorzystać z jakiejś rozrywki, 3. wypaść się. Każdy z tych procesów musi mieć swoje godziny i sposób, w jaki się wykonywa.

A teraz zobaczmy, w jaki sposób układa się nasz „dzień normalny”, a raczej... nienormalny.

„Nasze sfery inteligentne – mówi doktor X. – pracują bardzo mało, a przy tym nadrywają swe siły (?). Nasze stosunki towarzyskie zachowały tryb życia społeczeństwa próżniaczego. Starsze, a w części i młodsze pokolenie wyjaławia sobie mózgi grą w karty... Słowem – ani odżywiamy się należycie, ani odpoczywamy, ani bawimy się, ani pracujemy...” Taki stan rzeczy jest bardzo zły, niemniej jednak – mówi doktor X – „poczytuje się za bezwzględnie dobry. Społeczeństwa zaś, które do swego życia codziennego wprowadziły: ład, higienę, zdrowy rozsądek, uważa się za pedantyczne, ociężałe, filisterskie, pozbawione polotu i fantazji.”

Takim jest ogólne tło naszego życia. Zobaczmy, jak na nim rysuje się na przykład codzienna praca. „Przemysł, handel, biura, szkoły – mają swoje własne godziny pracy. Znane są fakty, że ojciec ma inne godziny wolne na obiad, syn inne, a córka jeszcze inne... Godziny biurowe od dziesiątej rano do trzeciej po południu są jakby umyślnie wybrane na to, aby człowiek pracował jak najmniej ekonomicznie. Do dziesiątej rano w całym świecie ucywilizowanym każdy ma już poza sobą dwie godziny najjędrniejszej pracy, których niczym już później nie można nadrobić...” Tu następuje opis pięciogodzinnego „pracowitego próżniactwa”, a dalej słowa: „Czy przy takim trybie życia można dziwić się, że ludzie u nas już w pięćdziesiątym roku są znużeni, ociężały, niezdolni do żadnej inicjatywy...”

Dalej idzie wzmianka o rozkładzie godzin szkolnych, o czasie pracy w przemyśle i handlu, po czym następuje rzecz o rozrywkach. Na czele ich stoją „wizyty”, będące „środkiem zabijania czasu przez tych, którzy nie wiedzą, co z nim zrobić, na koszt tych, którzy go mają za mało.” Zaś „zebrania towarzyskie, zwane fiksami, przedstawiają wstrętny widok wyżerki dla zgłodniałych kawalerów, którzy raczą się stawiać punktualnie w godzinie gorącej kolacji. Takie przyjęcia obciążają budżet rodzin, gwałcą zasady higieny i przedłużają wieczory do drugiej lub trzeciej w nocy...” [...]

Taki więc rozkład dnia proponuje doktor X od siebie. Praca od ósmej do dwunastej rano i od drugiej do szóstej po południu. Między dwunastą i drugą obiad, o szóstej lub o siódmej wieczera, a od szóstej do siódmej spacer. Od ósmej do dziesiątej wieczór zebranie towarzyskie, a o jedenastej sen...

– Cóż to – zawoła elegancki czytelnik – każecie nam z kurami spać chodzić? A cóż na to powie Paryż?

Doktor X przypomina, że istnieją dwa Paryże: bogatych próżniaków, którzy dniem i nocą starają się zabijać czas, i – Paryż ludzi pracowitych, który „wstaje wcześnie, odżywia się dobrze, bawi się i odpoczywa racjonalnie, sypia w nocy, a w dzień pracuje z nieznanym u nas natężeniem.”

My, żyjąc w gorszych warunkach aniżeli „Paryż pracujący”, staramy się naśladować Paryż... „próżnujący”.

Z uwag powyższych wypada, że: nasz dzisiejszy tryb życia codziennego musi być zreformowany, jeżeli nie mamy stać się społeczeństwem neurasteników, ludzi pozbawionych sił, zdrowia, woli, nawet rozsądku. (*Kroniki*, 1897 r., tom XV, str. 109-111)

2a. Podkreśl odpowiedni wyraz.

0. Umyślnie to inaczej świadomie / umysłowo / bezgranicznie.
1. Wzmianka to fałszywa / poufna / krótka informacja na jakiś temat.
2. Dawniej śniadanie / obiad / kolację nazywano wieczerzą.
3. Łatwość, lekkość np. w sposobie myślenia i wyrażania się to polot / rozsądek / koncept.
4. Filisterski / Wyjałowiony / Pedantyczny to taki, który odznacza się zacofanymi poglądami.
5. Próżniak / Neurastenik / Darmozjad to człowiek drażliwy, wyczerpany, odczuwający lęk.
6. Potoczne określenie spotkania towarzyskiego połączonego z jedzeniem dużej ilości czegoś smacznego to żarcie / wyżerka / żarło.

2b. Wpisz wyrazy do odpowiednich objaśnień.

wstrętny ociężały bystry próżniaczy ~~znużony~~ gwałcić
raczyć wyjaławiać poczytywać

0.znużony..... – znudzony; zmęczony
1. – tutaj: w rażący sposób naruszać przyjęte normy lub prawa
2. – taki, który jest spostrzegawczy i inteligentnie reaguje
3. – wywołujący silne uczucie niechęci
4. – pozbawiać coś głębszej, wartościowej treści
5. – zechcieć wykonać określoną czynność, (z)robić coś
6. – spędzający czas beczynnie, niechętnie zajmować się czymś
7. – powolny, pozbawiony energii
8. – uznawać za coś lub za kogoś

2c. Odpowiedz na pytania.

1. Jakie dostrzegasz podobieństwa i różnice na opisany temat w odniesieniu do czasów współczesnych?
2. Dlaczego mimo upływu dekad wciąż narzekamy na brak czasu i szybkie tempo życia?
3. Czy podział na „bogatych próżniaków” i „ludzi pracowitych” jest widoczny także współcześnie? Uzasadnij swoją opinię.
4. Co sądzisz o pomycie wprowadzenia czterodniowego dnia pracy?
5. Jaki jest Twój rozkład dnia? Co chciałabyś / chciałbyś w nim zmienić?

3. Ułóż fragmenty tekstu w odpowiedniej kolejności.

Szybko, coraz szybciej

...0. Jedną z chorób cywilizacyjnych, które w szczególny sposób wpływają na jakość życia współczesnego człowieka, jest zmiana tempa życia. Udostępnienie ogółowi społeczeństwa wynalazku światła elektrycznego uniezależniło życie ludzkie od „narzucanego” przez

..... imprezy okolicznościowe o nazwie „niedziela czynu partyjnego”. Po 1989 roku tradycyjne rozumienie niedzieli zniosły przemiany wolnorynkowe. Placówki handlowe, które kilkanaście lat temu były niedostępne dla klienta w nocy oraz w niedziele i święta, kuszą coraz

..... kontakt człowieka z człowiekiem. Coraz krótsze stały się rozmowy. Pozbawione licznych niegdyś odwołań do Opatrzności, ale także relacji o sprawach rodzinnych czy o stanie zdrowia stały się one zwłaszcza dla osób czynnych zawodowo kontaktami czysto informacyjnymi, traktującymi

..... każdej chwili przez dzwoniący telefon. Z drugiej strony rzesza rencistów i emerytów, a także młodszych osób skazanych na przymusową bezczynność przez bezrobocie żyje w tempie znacznie wolniejszym i dysponuje nadmiarem wolnego czasu. O szkodliwych metodach zabijania

..... przyrodę podziału na dzień i noc. Erozji uległ także tradycyjny rytm tygodniowy. Czas uświęconego wypoczynku, jaki niegdyś stanowiła niedziela, w czasach PRL zakwestionowała „przewodnia siła narodu”, ustanawiając w 1973 roku

..... głównie o polityce, sprawach zawodowych czy stanie majątkowym rodziny. Etykieta rozmowy sprowadzona do minimum przegrywa konsekwentnie z kurczącym się czasem, który można poświęcić rozmówcy. W wyścigu z czasem, a

..... częściej obsługą całodobową i całotygodniową. Brak wyraźnej granicy pomiędzy pracą a czasem wolnym powoduje, że coraz mniej miejsca pozostało na bezpośredni

..... chętniej sięgali po słuchawkę telefoniczną niż po pióro, a list tradycyjny, zwłaszcza wśród młodego pokolenia, zastąpiła wygodniejsza w użyciu poczta elektroniczna. Wolny czas w Polsce Ludowej był synonimem luksusu – dysponowali nim ci, którzy nie musieli go tracić na

..... wolnego czasu można się dowiedzieć w kontekście zachowań patologicznych – alkoholizmu, narkomanii czy przestępczości. Brak perspektyw podjęcia pracy i zagospodarowania czasu, szczególnie w przypadku młodzieży, staje się zagrożeniem dla całego społeczeństwa.

..... często z powodu zwykłego lenistwa, przegrywały także inne tradycyjne formy komunikacji, jak np. list. Wypierała go choćby kartka pocztowa, na której znajdowało się miejsce jedynie dla życzeń, pozdrowień i krótkich informacji. W ostatniej dekadzie XX wieku Polacy znacznie

..... stanie w kolejkach, zdobywanie deficytowych towarów czy poszukiwanie dodatkowego zajęcia. Współcześnie w postrzeganiu czasu widać dwie skrajne postawy. Z jednej strony nastała moda na brak czasu i pośpiech, identyfikowane z życiem ludzi sukcesu. Wynalazek telefonu komórkowego sprawił, że dla wielu praca zawodowa nie kończy się nigdy, a relaks może zostać przerwany w

Na podstawie: *Obyczaje w Polsce. Od średniowiecza do czasów współczesnych*, red. A. Chwalba

4. Odpowiedz na pytania.

1. Jakie zjawiska związane z szybkim tempem ludzkiego życia zintensyfikowały się Twoim zdaniem w ostatnich latach? Jak oceniasz te zjawiska?
2. Czy sklepy powinny być otwarte w weekendy przez cały rok? Uzasadnij swoją opinię.
3. Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem, że jest coraz mniej miejsca na bezpośrednie kontakty międzyludzkie, a rozmowy stały się coraz krótsze? Uzasadnij wypowiedź, odwołując się do własnych doświadczeń.

5. Uzupełnij tekst odpowiednim słownictwem z ramki.

nadmiar obowiązków zawodowych ~~wypalenie zawodowe~~ niedostateczne wsparcie społeczne
 emocjonalny kogo dotyczy to zjawisko interpersonalny
 poznawczy brak równowagi życiowej utrata kontroli zawodowej

Kiedy praca staje się problemem

0. *Wypalenie zawodowe* to złożony stan psychologiczny, który rozwija się stopniowo w odpowiedzi na przewlekły stres i zmęczenie związane z pracą zawodową. Według Christiny Maslach, jednej z najsłynniejszych badaczek zajmujących się tą problematyką, wypalenie zawodowe ma trzy wymiary:

1. – wyczerpanie (zniechęcenie do pracy, obniżona aktywność, pesymizm, stałe napięcie i drażliwość, chroniczne zmęczenie);
2. – depersonalizacja i cynizm (dystans i powierchowość w kontaktach międzyludzkich, mniejsza wrażliwość wobec innych);
3. – obniżone poczucie dokonań osobistych (niezadowolenie z rezultatów pracy, mniejsze poczucie skuteczności działań, utrata wiary we własne możliwości, poczucie marnowania czasu).

Wypalenie zawodowe może mieć poważne konsekwencje dla zdrowia pracownika. Główną przyczyną tego stanu jest długotrwały, intensywny stres związany z pracą (dystres). W przeciwieństwie do krótkotrwałego stresu, który może motywować, dystres prowadzi do wyczerpania zasobów psychicznych i fizycznych organizmu. Do kluczowych przyczyn wypalenia zawodowego należą:

4. – stałe przeciążenie pracą i zbyt duża liczba zadań przekraczająca możliwości pracownika;
5. – zachwianie proporcji między czasem poświęconym na pracę a życiem prywatnym i odpoczynkiem;
6. – brak pomocy i zrozumienia ze strony przełożonych oraz współpracowników w trudnych sytuacjach;
7. – ograniczona autonomia w podejmowaniu decyzji i brak wpływu na sposób wykonywania pracy.

8. Wypalenie zawodowe może dotknąć każdego, niezależnie od zajmowanego stanowiska. Szczególnie narażone na jego wystąpienie są jednak osoby pracujące w zawodach związanych ze świadczeniem usług społecznych i pomaganiem innym (np. pracownicy ochrony zdrowia, pracownicy socjalni, nauczyciele), a także osoby, których praca wymaga częstych kontaktów z innymi (np. handlowców, pracowników działów obsługi klienta, menedżerów). Wypalenie zawodowe stanowi realne zagrożenie nie tylko dla osób z długim stażem pracy. Coraz częściej objawy wypalenia zawodowego pojawiają się u dobrze wykształconych, młodych ludzi, którzy dopiero rozpoczynają karierę zawodową.

Na podstawie: https://twojpsycholog.pl/obszary-pomocy/wypalenie-zawodowe?gad_source=1&gad_campaignid=22978798795&gbraid=0AAAAACaKMmSJ5Jbur2gpsLgbtplataph0&gclid=CjwKCAiA_orJBhBNEiwABkdmjGK-o99R4YFzWSkXeMBmYaH86NbTSwilTagSCWybfZ5DbBgKm0KK-HhoCo5AQAvD_BwE; <https://swiatzdrowia.pl/artykuly/wypalenie-zawodowe-przyczyny-i-objawy-jak-sie-przed-nim-uchronic/>

6. Jakie są fizyczne i psychologiczne objawy wypalenia zawodowego? W jaki sposób można mu zapobiegać?

7. Uzupełnij tekst odpowiednią formą liczebników podanych w nawiasach.

Tempo życia według Polaków

Według badań przeprowadzonych w ramach kampanii „Perfekcja w Twoim rytmie” tempo życia Polaków w wieku odpiętnastu.... (15)⁰ do (50)¹ lat stale wzrasta. W ocenie większości respondentów żyjemy coraz szybciej, przyspiesza nie tylko nasze tempo życia, lecz także tempo zmian w otaczającym nas świecie. Badanie przeprowadzone na reprezentatywnej grupie (800)² osób dowodzi, że aż 59 procent z nas ocenia życie jako szybkie lub zbyt szybkie. Twierdzą tak przede wszystkim osoby pracujące (68 proc.) i z wykształceniem wyższym (67 proc.). Jedynie co (4.)³ badany uznał, że szybkość życia jest w sam raz, a co (8.)⁴ ocenił je jako zbyt wolne. Aż co (3.)⁵ z nas twierdzi, że żyje szybciej niż inne osoby z jego otoczenia. Takich obserwacji zazwyczaj nie dokonują osoby młode, studenci i uczniowie, osoby niepracujące oraz mieszkańcy wsi.

Szczegółowa analiza wyników badań pokazuje ważną zależność związaną z oceną tempa życia. Im człowiek starszy i im wyższe ma wykształcenie, tym jego tempo życia jest szybsze, bowiem aż (2/3)⁶ badanych od (35)⁷ do (50)⁸ roku życia uważa, że tempo ich życia jest szybkie. Opierając się na danych statystycznych, można założyć, że osoby w tym wieku mają poczucie szybszego tempa życia, ponieważ z biegiem lat przybywa im obowiązków. Co ciekawe, ankietowani nie są jednoznaczni w ocenie tego zjawiska. Mniej więcej (1/3)⁹ badanych odebrała zmiany w sposób pozytywny – głównie w grupie osób w wieku od (25)¹⁰ do (34)¹¹ lat oraz wykształconych mieszkańców dużych miast. W odczuciu kolejnej (1/3)¹² ankietowanych jest to zmiana negatywna (tak uważają raczej młodzi lub dojrzały mężczyźni oraz osoby słabiej wykształcone). Polacy, którzy w ostatnich latach zauważyli zwolnienie swojego tempa życia, oceniają to bardziej negatywnie (43 proc.) niż pozytywnie (22 proc.).

Na podstawie: <https://www.egospodarka.pl/103044,Tempo-zycia-Polakow-coraz-wieksze,1,39,1.html>

8. Czy jest możliwe spowolnienie tempa życia w czasach współczesnych?

- Jaki wpływ mają nowoczesne technologie na relacje interpersonalne? Jak było wcześniej?
- Czym jest wielozadaniowość? Jaki ma wpływ na naszą produktywność?
- Czy pracobolizm jest skutkiem szybkiego tempa życia, czy raczej jego przyczyną?
- Jakie formy wypoczynku są najbardziej efektywne dla osób, które żyją w ciągłym pośpiechu?

9. Wyraż opinie w felietonistycznym stylu na temat tempa życia w Twoim rodzinnym kraju.

10. Scharakteryzuj tempo życia mieszkańców różnych części świata. Jaki ma ono wpływ na panujące tam relacje interpersonalne?

- Przedstaw swoje ustalenia w formie prezentacji.
- W podsumowaniu wyraż także swoją opinie na omawiany temat i ją uzasadnij.
- Przywołaj źródła informacji, z których korzystałaś/korzystałeś.
- Porównaj swoje ustalenia z ustaleniami koleżanek i kolegów. Jakie dostrzegacie podobieństwa i różnice w zakresie omówionej tematyki?

Prawa zwierząt

1. Przeczytaj tekst, streść go, a następnie wyraż swoją opinię na poruszony w nim temat.

Czy widzieliście kiedy, Czytelnicy, piątkowy targ na Pradze?

Jest to rzeczywisty jarmark w błocie, kopalnia typów, sytuacji i nadużyć.

Pewnego dnia miałem rozkosz przez godzinę krążyć po tamtejszych wertepach. Oto mi karnawał! Jak żyję, nie widziałem takiego zbiegowiska ludzi gubiących buty w kałużach, ziemian w czapkach jajorożatego kształtu, olbrzymów dosiadających szkap wielkości prosiąt i wszelkiego rodzaju złowrogich oberwańców.

Na ulicy Brukowej sprzedawano konie – nawet z bryczkami [...].

Jeżeli na Brukowej ulicy zdarzają się koniokrady, za to na targu wołowym spotkać już można tyranów i katów.

Naprzeciw apteki jest skład cieląt. Proszę municypalność i Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami, aby raczyły wyliczyć wszystkie sposoby wiązania, układania i rzucania na wozy cieląt. Leżą one bokami, krzyżami, głowami nawet na bruku, od czasu do czasu rzucają się jak w konwulsjach, beczą i – w tej samej chwili na dwojgu z nich... siada jakiś młodzieniec ważący około dwustu funtów!

Widziałem kiedyś kopię *Sądu Ostatecznego*, gdzie spadający do piekła grzesznicy tłoczyli się jeden na drugim w niezmiernie chaotycznym nieporządku. I otóż sądziłem, że miłosierdzie boskie przynajmniej uporządkuje ich w otchłani i nie pozwala na to, aby piekli się w pozycjach sprawiających najwyższe męczarnie. Cóż to za katusza – choćby kilka minut leżeć na złamanym karku, na zwichniętych rękach i nogach, w formie zgiętej sprężyny, pod naciskiem mnóstwa innych ciał w podobny sposób wykoszlawionych!

Takie jednak piekło ludzie bojący się o własne dusze sprawiają lub pozwalają sprawiać zwierzętom. Mają oni prawo wyglądać dla siebie miłosierdzia?

Koronę bydlęcej tragedii stanowią szranki dla wołów.

Zwierzęta te stoją w błocie, literalnie sięgającym do kolan, przez parę dni bez jadła i napoju – o podściółce bowiem mówić nawet nie warto. Są też natłoczone i w okrutny sposób przepędzane z kąta w kąt.

Odrobina względnej swobody jeszcze bardziej przeraża widza, który w tych poruszających się nieszczęsnych okazach dostrzega procesy psychiczne. Są tam temperamenty ponure, łagodne i wesołe, są objawy przywiązania i niechęci. Jakaś niespokojna, odarta z sierści krowa bodzie wszystkich kolegów bez powodu. Dwa woły liżą się nawzajem albo drapią szerokimi mordami. Zauważyć też można niefortunne objawy zalotności.

Ależ te biedaki czują, co się z nimi dzieje!... Czują głód, pragnienie, zimno, ciasnotę, deszcz lub śnieg padający z góry, kałużę pod nogami i bezsenność, a niemożność wypoczynku. Wszakże i w tych długich, łagodnych głowach tleje jakaś myśl, jakieś wspomnienia, trwoga, żal!...

Jeżeli los skazał nas na pożeranie istot żyjących, nie dręczmy ich przynajmniej, a jeżeli wznieśliśmy się do współczucia, do opieki nad zwierzętami, pełnijmy ją.

Targ wołowy jest zakałą Pragi, wrzodem, którego nie podobna tolerować. Zaraża on przedmieście i demoralizuje ludzi. Dla zdrowia mieszkańców i rozwoju miasta należy go przenieść, ale dla najwyższych uczuć ludzkości wypada go zreformować i czujną nad nim rozciągnąć opiekę. Psychologia zwierzęca nie jest urojeniem, a okrucieństwa popełniane na wołach są posiewem dzikości i zbrodni. Dokądże będziemy przypatrywać się męczarniom wykonywanym na tych, którzy się skarżyć nie mogą, i pielęgnować inspekta, na których wyrastają zboże? (*Kroniki*, tom IV, str. 41-42)

/ 2a. Połącz czasowniki z ich objaśnieniami.

0	tłoczyć się	A	słabo się palić; istnieć w małym stopniu
1	sprawiać	B	o zwierzętach: uderzać rogami lub głową
2	tlić się (tleć)	C	powodować, wywoływać coś
3	dręczyć	D	znajdować się gdzieś zbyt licznie
4	bóść	E	budzić strach; wywoływać wstrząs
5	przerażać	F	sprawiać ból i cierpienie

0	1	2	3	4	5
D					

/ 2b. Wpisz wyrazy z ramki do odpowiednich objaśnień.

wertep oberwaniec otchłań szranki ~~inspekt~~ zakała zbój urojenie katusza kat

0.*inspekt*..... – skrzynia do uprawy roślin (często z szybą w funkcji nakrycia); tutaj: miejsce, w którym opisywane zjawisko szerzy się w niekontrolowany sposób
1. – ogrodzony teren/plac
2. – osoba przynosząca komuś wstyd; zjawisko godne potępienia
3. – nierówność terenu utrudniająca poruszanie się po nim
4. – człowiek chodzący w zniszczonym ubraniu
5. – wielkie cierpienie fizyczne lub psychiczne
6. – głębokie miejsce, które zdaje się nie mieć dna
7. – czyjeś wyobrażenie niezgodne z rzeczywistością, ale uznawane przez tę osobę za rzeczywiste
8. – dawniej osoba zawodowo wykonująca wyroki śmierci; człowiek, który znęca się nad kimś fizycznie lub psychicznie
9. – człowiek dokonujący napadu z użyciem przemocy; osoba godna pogardy ze względu na swoje postępowanie

/ 2c. Wpisz wyrazy z ramki do odpowiednich objaśnień.

powodować cierpienie chce się pić z miejsca na miejsce
 poddać systematycznej kontroli wykonywać gwałtowne ruchy

0. Ludzie nierzadko sprawiali piekło zwierzętom / ...*powodowali cierpienie*... zwierząt.
1. Stłoczone zwierzęta rzucały się jak w konwulsjach /
2. Zwierzęta były przepędzane z kąta w kąt /
3. Wiele zwierząt czuło pragnienie. / Wiele zwierzętom
4. Nad targiem wołowym na Pradze należało rozciągnąć czujną opiekę. / Targ wołowy na Pradze należało

3. Podkreśl wyraz zgodny z kontekstem.

Zwierzęta w XX wieku

Wiek XX uświadomił ludziom, że znaleźli się w (czasie, punkcie, miejscu)⁰ zwrotnym – dotychczasowy model rozwoju ludzkości, prowadzący do nadmiernej eksploatacji (środków, zapasów, zasobów)¹ naturalnych i dewastacji środowiska, został poddany ostrej krytyce, a to przełożyło się również (na, w, poprzez)² zmianę w traktowaniu zwierząt. Nadano im (stanowisko, status, statut)³ członka rodziny, co z kolei przyczyniło się do istotnych zmian także w językowym obrazie świata i w (przybliżeniu, celu, zakresie)⁴ stosowanej terminologii. Dawniej używane pojęcia, np.: „posiadać” (zwierzę), „właściciel”, „przygarnięcie”, „tresura” czy „zdychanie” zostały zastąpione określeniami o bardziej (podmiotowym, przedmiotowym, pejoratywnym)⁵ zabarwieniu – obecnie mówi się o „opiece” i „opiekunach”, „adopcji”, „umieraniu” i „trenowaniu”.

W 2017 roku (wśród, spośród, między)⁶ trzystu mieszkańców Wrocławia przeprowadzono ankietę na temat zwierząt w rodzinie. Zdecydowana większość badanych (81,7%) określiła zwierzę – najczęściej psa lub kota – jako „członka rodziny” lub „dziecko”, a także „przyjaciela” i „towarzysza” w życiu codziennym. Ponad 90% (ankiet, ankietowanych, ankietatorów)⁷ przyznało, że kupuje przysmaki dla zwierząt, przy czym dla jednych przysmak to ser żółty, a dla innych „wołowinka i inne mięso powyżej 30 zł za kilogram”, jednak dla większości badanych (95%) to (wysuszona, sucha, czerstwa)⁸ karma lub suszone mięso kupione w sklepie zoologicznym. Pozytywny stosunek badanych do zwierząt domowych uwidocznił się również w kontekście fotografowania: (zupełnie, blisko, niemal)⁹ wszyscy (96%) uwieczniali swoje zwierzęta – najczęściej podczas ich snu, zabawy i spaceru. Pytanie, które wzbudziło (liczne, zróżnicowane, niepoliczalne)¹⁰ kontrowersje wśród ankietowanych, dotyczyło odzieży dla zwierząt. Ponad 87% respondentów uważało, że ubieranie psa lub kota wiąże się z niepotrzebnym stresem dla zwierząt. W odpowiedziach często pojawiają się (informacje, stwierdzenia, fakty)¹¹: „to nienormalne”, „to męczenie psa” czy „pies to pies”. Z pozytywną oceną spotkała się natomiast praktyka ubierania czworonogów w przeznaczone dla nich kurtki w czasie dużych mrozów.

Bliską więź międzygatunkową można (stwierdzić, określić, zbadać)¹² na podstawie przeprowadzonych ankiet jako zrozumienie i współodczuwanie na poziomie psychicznym. Rozumienie wzajemnych potrzeb, bliskość i oddanie w relacjach między człowiekiem a zwierzęciem wydają się bardziej istotne niż fizyczny aspekt „gatunkowości”.

Na podstawie: <https://www.nocowanie.pl/kolory-szlakow-rowerowych-w-polsce---co-oznacza.html>

4. Odpowiedz na pytania.

1. Jakie zwierzęta domowe cieszą się największą popularnością w Twoim kraju? Jak się je traktuje?
2. Jakiej terminologii używa się w Twoim rodzimym języku w odniesieniu do zwierząt?
3. W jaki sposób w Twoim kraju pomaga się bezdomnym zwierzętom?
4. Co sądzisz na temat dawania zwierząt w prezencie?
5. Czego mogą nas nauczyć zwierzęta?
6. Jaką rolę odgrywają zwierzęta w Twoim życiu?

5. Ułóż fragmenty tekstu w odpowiedniej kolejności.

Ustawa antyłańcuchowa w Polsce

...⁰ W piątek 26 września 2025 roku Sejm uchwalił nowelizację ustawy o ochronie zwierząt, która wprowadza całkowity zakaz trzymania psów na uwięzi. Obecne regulacje dopuszczają trzymanie zwierzęcia w ten sposób nie dłużej niż 12 godzin dziennie, przy użyciu co najmniej

..... z przestrzenią poza nim – ruch ma być dostosowany do wieku, stanu zdrowia i potrzeb gatunkowych zwierzęcia. Ustawa trafi do Senatu, a następnie na biurko prezydenta. Jeśli proces legislacyjny zakończy się bez opóźnień, od momentu jej publikacji w Dzienniku Ustaw opiekunowie będą mieli rok na przygotowanie się do nowych wymogów. To czas na budowę kojców, ogrodzeń i – przede wszystkim – na zmianę myślenia o psach. Należy jednak pamiętać, że nawet

..... i daje jasne wytyczne. Stałe trzymanie psa na uwięzi będzie zakazane. Dopuszczone będą jedynie sytuacje wyjątkowe, takie jak: spacer, transport, wystawa, szkolenie, zabiegi weterynaryjne i pielęgnacyjne czy wejście z pupilem do sklepu. Jeśli pies nie będzie mógł przebywać na ogrodzonej posesji, właściciel będzie musiał wybudować dla niego kojec

..... trzymetrowego łańcucha i pod warunkiem, że nie powoduje on cierpienia czworonoga ani nie uniemożliwia mu ruchu. Problem? Według autorów nowelizacji przepisy te były praktycznie martwe w egzekucji. Trudno jest udowodnić, ile czasu pies faktycznie spędzał na łańcuchu, a kontrole często spotykały się z zaprzeczeniami właścicieli. Nowa ustawa zamyka ten rozdział

..... najlepsza ustawa działa tylko wtedy, gdy organy kontrolne mają środki i wolę działania. Kluczową część sukcesu stanowi edukacja społeczeństwa. Patrząc trzeźwo na sytuację psów w Polsce, można mieć obawy, że nowe przepisy obrócą się przeciwko zwierzętom. Osoby, które będą chciały uniknąć płacenia kar, puszczą czworonoga luzem, a to z kolei może pogłębić

..... (ogrodzony wybieg) spełniający określone wymagania: kojec ma być utwardzony, a jego większa część zadaszona; minimalne powierzchnie koić będą zależeć od wielkości psa i jego masy ciała, np. pies ważący poniżej 20 kg ma przebywać w kojcu o powierzchni 10 metrów kwadratowych; jeśli w kojcu przebywa więcej niż jeden pies, przestrzeń ma być proporcjonalnie większa; pies trzymany w kojcu musi mieć codzienny kontakt

..... problem bezdomności zwierząt. Nowelizacja dotychczasowej ustawy jest jednak bez wątpienia potrzebna, ponieważ nie można bezkrytycznie patrzeć na to, jak zwierzęta są traktowane przez niektórych ludzi.

Na podstawie: https://www.psy.pl/aktualnosci/koniec-psow-na-lancuchach-sejm-uchwalil-nowelizacje-ustawy#goog_rewarded

6. Wskaż podobieństwa i różnice w podejściu ludzi do psów (oraz innych zwierząt domowych) w Polsce i w Twoim rodzinnym kraju.

Podobieństwa

Różnice

7. Uzupełnij tekst wyrazami z nawiasów w odpowiedniej formie.

Dzień Praw Zwierząt

W Polsce Dzień Praw ...Zwierząt... (Zwierzę)⁰ obchodzi się 22 maja. Święto zostało ustanowione przez Klub Gaja dla podkreślenia ważności Ustawy o ochronie zwierząt, przyjętej przez polski parlament w 1997 roku. (Petycja)¹ Klubu Gaja w sprawie wprowadzenia ustawy podpisało 600 (tysiąc)² osób. Była to największa kampania obywatelska na rzecz praw zwierząt w (Polska)³.

Już pierwszy artykuł ustawy wyjaśnia, że zwierzę – jako istota żyjąca i zdolna do odczuwania cierpienia – nie jest (rzecz)⁴. Człowiek jest winien (zwierzę)⁵ poszanowanie, ochronę i opiekę. Ustawa zobowiązuje ponadto organy administracji publicznej do podejmowania (działanie)⁶ na rzecz ochrony zwierząt i współdziałania w tym zakresie z odpowiednimi instytucjami i organizacjami.

Prawa zwierząt to szereg standardów etycznych i prawnych, mających na celu zapewnienie (zwierzę, l.mn.)⁷ ochrony przed nadużyciami ze strony (człowiek, l.mn.)⁸. Zalicza się do nich m.in. prawo do: godnego traktowania, życia, leczenia, ochrony przed krzywdą, wolności od bólu i cierpienia, odpowiednich (warunek)⁹ bytowych. Każdy właściciel ma obowiązek traktować (zwierzę)¹⁰ w sposób humanitarny, zapewnić im odpowiednie pożywienie i stały dostęp do wody, a także zagwarantować pomieszczenie, które ochroni (one)¹¹ przed zimmem, upałami i opadami deszczu. Ponadto (zwierzę)¹² powinny mieć dostęp do światła dziennego i nie mogą być trzymane na (uwięź)¹³ dłużej niż 12 godzin dziennie. Ustawa zakazuje znęcania się nad (zwierzę)¹⁴, okaleczania ich, transportu w złych warunkach, a także wykorzystywania w celach rozrywkowych czy badawczych. Istnieje możliwość odebrania właścicielowi (zwierzę)¹⁵ (przez instytucje do tego uprawnione), jeśli zagrożone jest jego zdrowie lub życie.

Na podstawie: <https://www.wroclaw.pl/dla-mieszkanca/dzien-praw-zwierzat-we-wroclawiu-kiedy-wypada-jak-obchodzic-to-swieto>;
<https://klubgaja.pl/dzialamy-dla-ziemi/dla-zwierzat/dzien-praw-zwierzat/>

8. Jaki wpływ mają zwierzęta na życie człowieka? Jak człowiek wpływa na życie zwierząt?

- W jaki sposób traktowano zwierzęta dawniej, a jak jest współcześnie?
- Jakie są granice odpowiedzialności człowieka wobec zwierząt?
- Jak jest Twoje zdanie na temat traktowania zwierząt domowych jak członków rodziny?
- Czy posiadanie zwierzęcia może zastąpić relacje społeczne/towarzyskie? Dlaczego tak/nie?

9. Wyraż opinie w felietonistycznym stylu na temat traktowania zwierząt przez osoby z Twojego najbliższego otoczenia.

10. Jak traktuje się zwierzęta w różnych kulturach? Jaką pozycję zajmują zwierzęta w największych religiach świata?

- Przedstaw swoje ustalenia w formie prezentacji.
- W podsumowaniu wyraż swoją opinie na omawiany temat i ją uzasadnij.
- Przywołaj źródła informacji, z których korzystałeś/korzystałaś.
- Porównaj swoje ustalenia z ustaleniami koleżanek i kolegów. Jakie dostrzegacie podobieństwa i różnice w zakresie omówionej tematyki?

Prima Aprilis

➡ 1. Przeczytaj tekst, streść go, a następnie wyraż swoją opinię na poruszony w nim temat.

Dawnymi czasy na pierwszego kwietnia ludzie zwodzili się w sposób mniej lub więcej niewinny. Jako przykład sposobu niewinnego weźmy następujący dramacik.

Rzecz dzieje się w drugiej klasie na lekcji rysunków. Tak zwany *primus* wstaje nagle ze swego miejsca i szybko idzie do drzwi. Otwiera je, niby rozmawia z kimś i wróciwszy na miejsce, mówi:

– Gwizdalski! Do pana inspektora...

Gwizdalski, chłopiec lekkomyślny i ponury, czuje pewien niepokój, więc mijając ławkę *primusa*, zapytuje go:

– Nie wiem – odpowiada *primus* – ale widziałem w korytarzu stołek i różgi.

– Psia kość! – mruczy Gwizdalski i z wolna posuwa się ku drzwiom.

Otwiera je opieszale, wygląda i po chwili wraca do klasy, mówiąc do *primusa*:

– Cóż ty, ośle jakiś, kpisz sobie ze mnie?... Przecie na korytarzu nie ma nic...

– A widzisz – odpowiada *primus* – złapałeś się, bo to dzisiaj prima aprilis. [...]

W epoce młodzieńczej prima aprilis odbywało się w inny sposób.

W korytarzu spotykają się dwaj franci: ubogi, a wiecznie goły Paweł, i zamożny, ale nieco skąpy Gaweł.

Paweł, biegnąc prędko z pięciorublowym papierkiem w garści, wpada na Gawła i mówi:

– Winienem ci trzy ruble?

– Od pół roku – odpowiada Gaweł.

– No to dawaj dwa ruble reszty...

Gaweł na mgnienie oka zawahał się, lecz widząc pięciorubłówkę, wydobywa dwa pojedyncze papierki i doręcza je Pawłowi...

– Raz, dwa... – liczy Paweł. – Dobrze, bądź zdrów...

– A pięć rubli? – pyta zdumiony Gaweł.

– Akurat oddam ci! – odpowiada Paweł. – Przecież to dziś prima aprilis.

I pobiegł dalej, zostawiwszy osłupiałego Gawła... [...]

Przyznaję, że ani dziecinna, ani młodzieńcza intryga nie odznaczała się pięknymi manierami. Co jednak mówić o dzisiejszych.

Dziś człowiek, zamiast zwodzić bliźniego na pierwszy kwiecień, oszukuje go przez cały rok. Zaś na prima aprilis kupuje w dystrybucji kartkę z „humorystycznym rysunkiem” i „dowcipem”, który albo nie ma sensu, albo jest obrażający i – wysyła prezent najczęściej przyjacielowi, niekiedy damie.

Jeżeli przyjaciel jest kawalerem, otrzymuje wizerunek młodzieńca w niebieskim surducie, spodniach w kratkę i z papierosem w zębach. Rzecz na pozór niewinna, tylko nie trzeba jej stawiać naprzeciw światła, bo wówczas obok eleganta ukaże się małpa z kuflem piwa czy wody.

Żonatemu dowcipny primaaprilista posyła albo wizerunek z psią głową, którą kopie w nos damska nóżka, albo portret łysogo pana, po którego nosie jakaś delikatna ręka pociąga smyczkiem.

Bezdzielnym małżonkom można posłać obraz bociana, który ze stawu podnosi but podarty. [...]

Trzeba dodać, że te szczęśliwe skojarzenia malarstwa z poezją przychodzą z Niemiec i o ile się zdaje, znajdują i mnogich, i chętnych nabywców.

Jeżeli naród warszawski koniecznie musi obchodzić prima aprilis za pomocą tego rodzaju malowanek, to niechże przynajmniej utwory te nie będą głupie i ordynaryjne i niechaj na nich zarabiają nasi ludzie. (*Kroniki*, tom XIV, str. 205-208)

2a. Podkreśl odpowiedni wyraz.

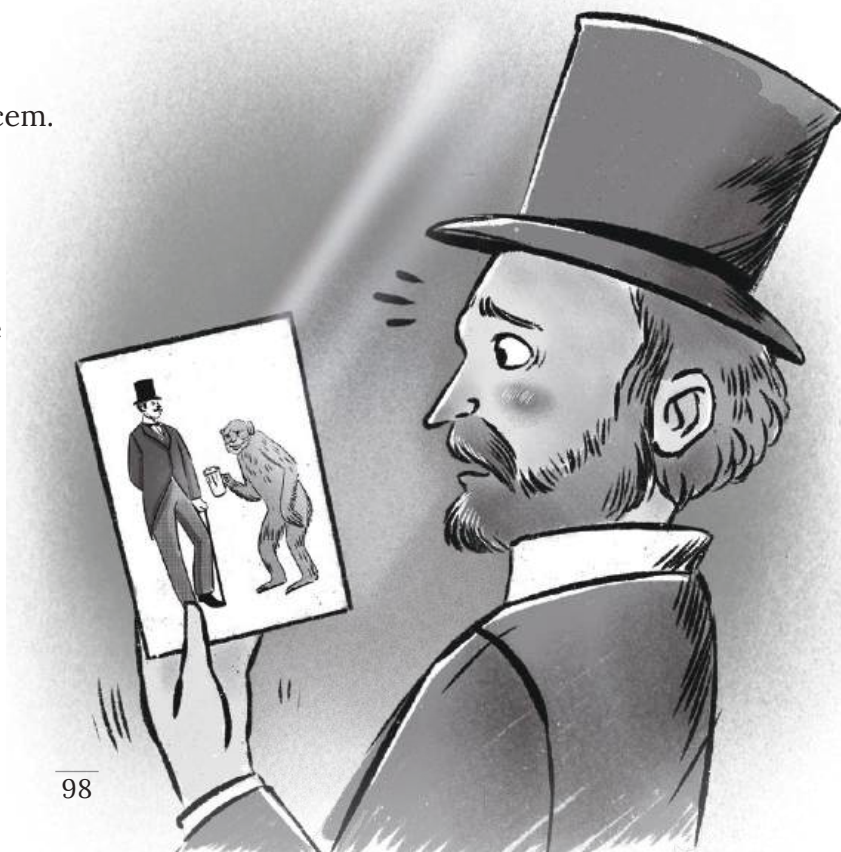
0. Primus (dziś: prymus) to najstabszy / najlepszy / najweselszy uczeń w klasie.
1. Robić coś opieszale to znaczy szybko / powoli / z trudem.
2. Frant to dawne określenie żartownisia / eleganta / spryciarza.
3. Zwodzić to znaczy oszukiwać / prowokować / okradać kogoś.
4. Ośłupiały to inaczej zdenierwowany / zaskoczony / obrażony.
5. Maniery to sposób poruszania się / mówienia / zachowania się.

2b. Wpisz wyrazy do odpowiednich objaśnień.

0.inspektor..... – osoba sprawująca nadzór nad prawidłowym funkcjonowaniem jakiejś instytucji
1. – rodzaj gałeczki służącej do uderzania kogoś w celu wymierzenia mu kary
2. – podstępne działanie, zaplanowane dla osiągnięcia nieuczciwego celu
3. – książkowe określenie każdego człowieka w stosunku do innego człowieka
4. – przestarzałe określenie sklepu (głównie z wyrobami tytoniowymi)
5. – pręt z naciągniętym pasmem włosów, służący do grania np. na skrzypcach

2c. Wybierz poprawną odpowiedź a, b lub c, zgodnie z treścią felietonu.

0. Według Prusa żarty primaaprilisowe a) powinny być zakazane. b) <u>nie powinny obrażać.</u> c) kiedyś były bardziej złośliwe. 1. Felietonista a) wspomina czasy dzieciństwa. b) przywołuje fragment dramatu c) krytykuje współczesny mu zwyczaj. 2. Gwizdalski żartu. a) padł ofiarą b) nie zrozumiał c) śmiał się z 3. Gaweł okazał się młodzieńcem. a) złośliwym b) przebiegłym c) naiwnym 4. Wyrażenie „bądź zdrów” pełni funkcję a) powitania. b) pożegnania. c) pozdrowienia. 5. Według Prusa kartki primaaprilisowe a) sprawiają adresatom radość. b) są produktem lokalnym. c) są chętne kupowane.	6. Kartki z bocianem i podartym butem wysyłano małżeństwom a) niemającym potomstwa. b) wielodzietnym c) mającym jedno dziecko. 7. W prima aprilis żonaci mężczyźni a) wysyłają kartkę kawalerom. b) także są obiektem drwin. c) tworzą dowcipne kartki.

3. Uzupełnij tekst brakującymi fragmentami.

Prima aprilis, uważaj, bo się pomylisz!

Dzień, w którym wszelkiego rodzaju żarty, oszustwa i kawały [0 - ...A.], swoją nazwę zawdzięcza dacie – łacińskie „prima aprilis” to dosłownie pierwszy kwietnia. Pochodzenie tego zwyczaju nie jest dokładnie znane. Najczęściej łączy się go ze starogreckimi i starorzymskimi praktykami. [1 -] do greckiego mitu o Demeter i Persefonie oraz rzymskiego święta Veneralia. Mit opowiada historię Persefony, która miała zostać porwana do Hadesu [2 -]. Matka Demeter, szukając córki, kierowała się echem jej głosu, ale echo ją zwiodło. Obchodzone na początku kwietnia rzymskie święto pełne było z kolei żartów i przebieranek.

Wiele wskazuje na to, że [3 -] narodził się w XVI-wiecznej Francji. W 1564 roku król Karol IX zreformował kalendarz, zmieniając pierwszy dzień nowego roku z 1 kwietnia na 1 stycznia. Stało się to [4 -] żartobliwej tradycji. W kulturze chrześcijańskiej 1 kwietnia jest kojarzony z dniem urodzin Judasza Iskarioty, dlatego prima aprilis łączy się tu z kłamstwem i obłudą. Do Polski zwyczaj trafił [5 -] w XVI wieku. W kolejnym stuleciu z jego powodu doszło zresztą do nadzwyczajnej sytuacji. Otóż sygnatariusze sojuszu antytyreckiego Jana III Sobieskiego z Leopoldem I Habsburgiem doszli do wniosku, że nie należy [6 -] wpisywać 1 kwietnia 1683 roku. Ostatecznie porozumienie antydatowano na 31 marca, aby uniknąć „żartobliwej daty”.

Żarty primaaprilisowe bardzo dobrze przyjęły się w mediach. Od wielu lat różne [7 -] są fałszywymi, niestworzonymi historiami. Już w 1957 roku brytyjska telewizja BBC w programie „Panorama” ogłosiła, że dzięki bardzo łagodnej zimie rolnicy z południowej Szwajcarii [8 -] spaghetti i że z drzew można zbierać ugotowany makaron. Wielu widzów po programie pytało o... możliwość posadzenia takich drzew w swoim ogrodzie. W 2000 roku firma Google postanowiła [9 -] tej wyszukiwarki i poinformowała, że wprowadzi nową technologię, która będzie czytać w myślach. Wystarczyło tylko patrzeć w czerwone i niebieskie koła znajdujące się na ekranie [10 -]. Po chwili strona przekierowywała do wyników wyszukiwania hasła „April Fools Day”, czyli prima aprilis.

1 kwietnia jest dniem, w którym należy [11 -], by nie dać się nabrać. Wszystkie wiadomości z serwisów informacyjnych powinniśmy traktować z przymrużeniem oka i zweryfikować je kolejnego dnia. Jak uczą historia i poeci, nie warto w tym dniu [12 -] może jej zapisy uznać za primaaprilisowy żart.

Na podstawie: <https://powroty.gov.pl/-/prima-aprilis-uwazaj-bo-sie-pomylisz>

A. uchodzą na sucho	H. właśnie na początku kwietnia
B. zażartować z użytkowników	I. cieszą się z obfitych zbiorów
C. najpopularniejsze wyjaśnienia odnoszą się	J. i powtarzać w myślach kluczowe hasło
D. z Europy Zachodniej przez Niemcy	K. prima aprilis jako dzień psikusów
E. zawierać umów, bo któraś ze stron	L. zachować szczególną ostrożność i czujność
F. powodem wielu nieporozumień i dało początek	M. serwisy informacyjne naszpikowane
G. na tak ważnych dokumentach	

4. Czy robisz żarty innym osobom w prima aprilis? A może byłeś/byłaś ofiarą tego zwyczaju? Opowiedz o tym.

5. Przeczytaj tekst i uzupełnij tabelkę.

Czy Polacy mają poczucie humoru?

Dla ludzi z Zachodu Polacy są smutasami, dla tych ze Wschodu – ludźmi uśmiechniętymi, potrafiącymi się śmiać z samych siebie. O to, czy mamy poczucie humoru, i czy w ogóle polski humor jest dla nich zabawny i zrozumiały, zapytaliśmy obcokrajowców.

A. Natalia (Ukraina): Pochodzę spod Lwowa, a jak wiadomo, we Lwowie polska kultura nigdy nie była obca. Zawsze interesowaliśmy się Polską i używaliśmy takich żartów „międzyjęzykowych”. Na przykład, jak moja babcia, Ukrainka, prosiła mnie o coś, to ja odpowiadałam: „Może trochę później”, a babcia kwitowała to słowami: „Morze jest szerokie i głębokie”. Odwoływałam się do takiej gry słów w języku polskim. W moim środowisku te rzeczy były znane i praktykowane.

B. Lauren (USA): Mieszkam w Warszawie cztery lata i cały czas uczę się języka. Jeśli chodzi o poczucie humoru, to moja sytuacja jest wyjątkowa, bo dla mnie bardzo dużo humoru i śmiechu wynika z na przykład z powodu mojego nazwiska. Powinnam być Dubowska, ale chciałam zachować swoje oryginalne nazwisko Dubowski i kiedy piszę maile, to ludzie często myślą, że jestem mężczyzną. Gdy pierwszy raz byłam w Polsce, to myślałam, że wszyscy są na mnie źli z jakiegoś powodu, bo w Stanach ludzie się uśmiechają, a uśmiech jest formą grzeczności. Raz kolega mi powiedział, że nie rozumie, dlaczego cały czas się uśmiecham (śmiech).

C. Oksana (Armenia): Jestem z Armenii i jak tam byłam, to bardzo mi brakowało takiego uśmiechania się, mówienia w sklepie „dzień dobry” i „do widzenia”. Ormianie są życzliwi i otwarci, może nawet bardziej niż Polacy, ale brakowało mi takich spontanicznych rozmów z nieznanymi. Podoba mi się to, że Polacy często śmieją się z samych siebie. Próbowалам tego w Armenii, ale odbiór nie był najlepszy, bo tam nie wypada się śmiać z Ormian ze względu na naszą tragiczną historię.

D. Piotr (Nowa Zelandia): Mam polskich rodziców i oboje dręczyli mnie od dzieciństwa polskimi żartami. Później mój tata pracował w polskim biurze turystycznym i przynosił stamtąd kasety VHS z polskimi komediami, takimi jak „Sami swoi” czy „Miś”, więc przesiąknąłem tym humorem. Nowozelandzki humor jest bardziej sarkastyczny i suchy, a polski bardziej abstrakcyjny i absurdalny. Polacy starali się śmiać ze swojej sytuacji historycznej i ten absurd pozwalał im „uweselić” życie.

E. Nitzan (USA): Urodziłam się w Stanach i mam rodziców Amerykanów, ale mieszkam w Polsce już prawie 27 lat. Kiedy przyjechałam tutaj, nie znałam języka. Zawsze miałam super poczucie humoru w domu rodzinnym, bardzo dużo się razem wygłupialiśmy i żartowaliśmy. Po jakimś czasie zorientowałam się, że jest część mojego poczucia humoru, która powstała podczas mojego pobytu w Polsce. Jest to ten bardziej absurdalny, mocno sarkastyczny humor, który mnie śmieszy, ale moi rodzice pewnie by go nie skumali i chyba byłoby nim zgorszeni.

Na podstawie: <https://culture.pl/pl/artykul/czy-polacy-maja-poczucie-humoru>

Ta osoba stwierdza, że...

0	jej rodacy mają dużo mniejsze poczucie humoru od Polaków.	[...C.]
1	humor był zawsze obecny wśród członków jej najbliższej rodziny.	[.....] [.....] [.....]
2	humorystyczne sytuacje w jej życiu wynikają z nieporozumień językowych.	[.....]
3	Polacy potrafią być autoironiczni.	[.....]
4	uśmiech jest czymś naturalnym w jej rodzimym kraju.	[.....]
5	dzieje narodu miały wpływ na jego poczucie humoru.	[.....] [.....]
6	polski humor dla jej bliskich byłby niezrozumiały.	[.....]
7	polski humor opiera na się absurdzie.	[.....] [.....]
8	duży wpływ na jej poczucie humoru miały polskie filmy.	[.....]

6. Uzupełnij tekst odpowiednią formą wyrazów w nawiasie (tworzenie rzeczowników odczasownikowych).

Śmiej się na zdrowie!

Mówi się, że *śmiech* (śmiać się)⁰ to zdrowie – i sporo w tym prawdy. Oto¹(powodować)¹, dla których warto się śmiać jak najczęściej.

Spontaniczny śmiech to (oznaczać)², że coś się nam spodobało lub nas rozśmieszyło. Czasami jednak śmiejemy się sztucznie, aby np. ukryć (zdenerwować się)³. Niezależnie od tego, czy (wybuchnąć)⁴ śmiechu jest szczery i głośny czy też wymuszony, (reagować)⁵ mózgu jest taka sama. Nie wierzysz? Włóż między zęby ołówek lub kredkę i odczekaj kilka minut. Takie ćwiczenie polega na (unieść)⁶ kącików ust, a to wystarczający (sygnalizować)⁷ dla mózgu. Po chwili czujemy, że uchodzi z nas (napiąć się)⁸.

W czasie śmiechu wzrasta szybkość (bić)⁹ serca oraz dochodzi do (produkować)¹⁰ endorfin, czyli hormonów szczęścia. Maleje natomiast (wydzielać)¹¹ kortyzolu zwanego hormonem stresu. Jeśli więc czeka nas stresujące wydarzenie, na kilka minut przed jego (rozpocząć)¹² zafundujmy sobie (dawkować)¹³ śmiechu.

Śmiech jest sprzymierzeńcem naszej odporności, gdyż przyczynia się do (zwiększyć)¹⁴ wytwarzania limfocytów T, które odpowiadają za (walczyć)¹⁵ z wirusami i bakteriami. Podczas głośnego śmiechu organizm otrzymuje też sporo dodatkowego powietrza, co z kolei wpływa na (poprawić)¹⁶ krążenia oraz pracę serca, płuc i mózgu. Co ciekawe, już sam widok radosnej osoby wywołuje w nas pozytywne skojarzenia, wzbudza (zaufać)¹⁷ i poczucie wspólnoty. Wspólne (żartować)¹⁸ w gronie współpracowników ma zaś pozytywny (wpłynąć)¹⁹ na relacje interpersonalne.

Śmiech pełni funkcję darmowego (leczyć)²⁰ na niektóre dolegliwości. To uczucie euforii, które nam towarzyszy podczas śmiechu, działa jak morfina. Pewnie słyszeliście o (odwiedzać)²¹ klauna na oddziale dziecięcym w szpitalu? Śmiech sprawia, że choć przez chwilę mali pacjenci czują się lepiej, a ich (boleć)²² się zmniejsza.

Coraz modniejsze stają się terapie śmiechem oraz zajęcia jogi śmiechu. Śmiech to także dobry (pomyśleć)²³ na rozluźnienie ciała i... jędrniejszą cerę. Kilka krótkich chwil śmiechu wywoła rumieńce na twarzy i (błyszczeć)²⁴ w naszych oczach.

Dlatego śmiejmy się na zdrowie i zarażajmy śmiechem innych!

Na podstawie: <https://www.cefarm24.pl/czytelnia/zdrowie/jestem-kobieta/dlaczego-warto-sie-smiac/>

7. Czy śmiech zawsze niesie ze sobą pozytywne skutki?

- Czym jest poczucie humoru? Na czym polega tzw. czarny humor?
- Co Cię rozśmiesza? Z czego śmieją się Twoja rodzina i przyjaciele?
- Jak rozpoznać sztuczny, nieszczerzy śmiech? W jakich sytuacjach się on pojawia?
- Jakie są skutki wyśmiewania się z innych? Jak należy reagować na takie zachowanie?

8. Wyraź swoją opinię w felietonistycznym stylu na temat poczucia humoru Twoich rodaków.

9. Z czego się śmieją mieszkańcy innych krajów? Czy są w tych krajach tematy, z których nie należy się śmiać?

- Przedstaw swoje ustalenia w formie prezentacji.
- W podsumowaniu wyraż także swoją opinię na omawiany temat i ją uzasadnij.
- Przywołaj źródła informacji, z których korzystałaś/korzystałeś.
- Porównaj swoje ustalenia z ustaleniami koleżanek i kolegów. Jakie dostrzegacie podobieństwa i różnice w zakresie omówionej tematyki?

- ➡ 1. Przeczytaj tekst, a następnie go streść. Czy zgadzasz się ze słowami pesymisty na temat roweru? Uzasadnij swoją opinię.

[...] Oto co mówił pewien pesymista o rowerze: [...]

– Rower ma duszę kobiecą: jest w najwyższym stopniu wyłącznym, jest monopolistą do zazdrości, nawet do zemsty. Niesie cię jak koń arabski, prawie jak lokomotywa; przeprowadzi cię przez ścieżkę nierówną i nie szerszą od wstęgi, słowem – oddaje ci się jak najwierniej, ale pod warunkiem, ażebyś się tylko nim zajmował. Lecz spróbuj myśleć o czym innym albo niech on zmiarkuje, że niedbale naciskasz pedały i nie dość tkliwie pieścisz jego ramiona... Chryste eleyson!... Natychmiast obraża się, staje dęba, ponosi, a niekiedy rzuca niewiernego jeźdźca na kamień albo drzewo...

Najbardziej jednak – wciąż mówi ten pan – imponuje mi w rowerze jego inteligencja i zdrowy rozsądek. Rower to nie machina, to filozof na dwu kołach.

Posiadam – ciągle mówi ów cyklista – stary rower na „pełnych gumach”, z którego wszyscy się śmieją: wygląda bowiem niezgrabnie, jest flegmatyczny i tak oporny, że byle kto i wiorsty na nim nie ujedzie.

Przyjaciele namawiali mnie, ażebym go rozbił lub sprzedał, a kupił nowy, gdyż ten mnie kompromituje. Nic dziwnego, że pod wpływem takich pokus zacząłem myśleć o nabyciu nowej maszyny.

Raz, mając pełną głowę projektów, jadę na spacer; lecz po kwadransie muszę wracać: rower mój bowiem obłuźnił sobie łańcuch. [...]

– Co mu się stało u licha? – mówię [...].

– Kup sobie nowy – odpowiada mój rower [...] – to ci nie będzie kaprysił...

– Mój kochany, stary jesteś...

– A tyś młody? – on pyta.

– Tak – odpowiadam już ze złością – ale ciebie nazywają „starym tłukiem”...

– A ciebie jak nazywają? – pyta rower. – Posłuchaj, co o tobie mówią twoi przyjaciele, a będziesz i dla mnie wyrozumiały. [...]

– Ale o ciebie dbam, prawda? – rzekłem.

– A toż nędznikiem byłbyś, nie dbając o mnie, za tyle usług, jakie ci oddałem!... – wybuchnął już rozgniewany rower.

Przypomnij sobie tylko. Rozbiłem cię kiedy, choć jeżdżąc, gapisz się po okolicy? [...] Gdzie jest pies, któremu nie wydarłem cię z paszczęki; gdzie kamień rzucony ręką wiejskiego łobuza, przed którym nie usunąłem cię całego i zdrowego?

Kiedyś mnie zaczął kupować, [...] byłeś chudy jak wymłócona słoma, miałeś zapadłe policzki, a twoje łydki mogły budzić pogardę w sercu najpobłażliwszej kobiety. Dziś spojrzysz na siebie: buziak niby jabłuszko, kark bodajby na szubienicę, łydki... tfy!... na psa urok. A pomyśl tylko, co się zrobiło z twoim apetytem, gdzie zdenerwowanie, i powiedz, [...], czy kiedy obaj wyjedziemy za miasto, nie przypominają ci się dawno minione czasy i czy nie mówisz do siebie:

– Boże, jaki ja jeszcze jestem młody, pomimo... tak starego roweru...

Powiedz pan teraz – kończy mój przyjaciel pesymista – czy ja mogę sprzedać takie naczynie i gdzie jest człowiek, który miałby prawo wsiąść na podobny rower, wsiąść na mojego przyjaciela tak rozumnego, z którym tyle odbyliśmy wędrówek? (*Kroniki*, tom XIII, str. 349–352)

/ 2a. Podkreśl poprawny wyraz zgodnie z treścią przeczytanego tekstu.

0. Felietonista rozmawia z rowerem / pesymistą / kobietą.
 1. Pesymista myślał o sprzedaży złamanego / znoszonego / zdezelowanego roweru.
 2. Pesymista wylicza problemy, które sprawia / czyni / robi mu rower.
 3. Rower oburza się na swojego właściciela / pana / towarzysza.
 4. Rower wylicza swoje usterki / wady / zasługi.
 5. Dla pesymisty rower to coś więcej niż przyjaciel / kobieta / maszyna.

/ 2b. Zdecyduj, które zdania są prawdziwe (P), a które fałszywe (F).

		P	F
0	Cyklista to człowiek, który cyklicznie uprawia sport.		V
1	Zdaniem pesymisty rower wymaga wyłączności od swojego właściciela.		
2	Rowerowi przypisuje się tylko cechy zwierzęce.		
3	Rower pesymisty nie zawsze jest sprawny i niezawodny.		
4	Rower wzbudza zazdrość wśród przyjaciół pesymisty.		
5	Rozmowie pesymisty z rowerem towarzyszą negatywne emocje.		
6	Dzięki rowerowi pesymista wygląda i czuje się lepiej.		
7	Pesymista dostrzega w swoim rowerze tylko wady.		
8	Pesymista rozważa sprzedaż swojego starego roweru.		

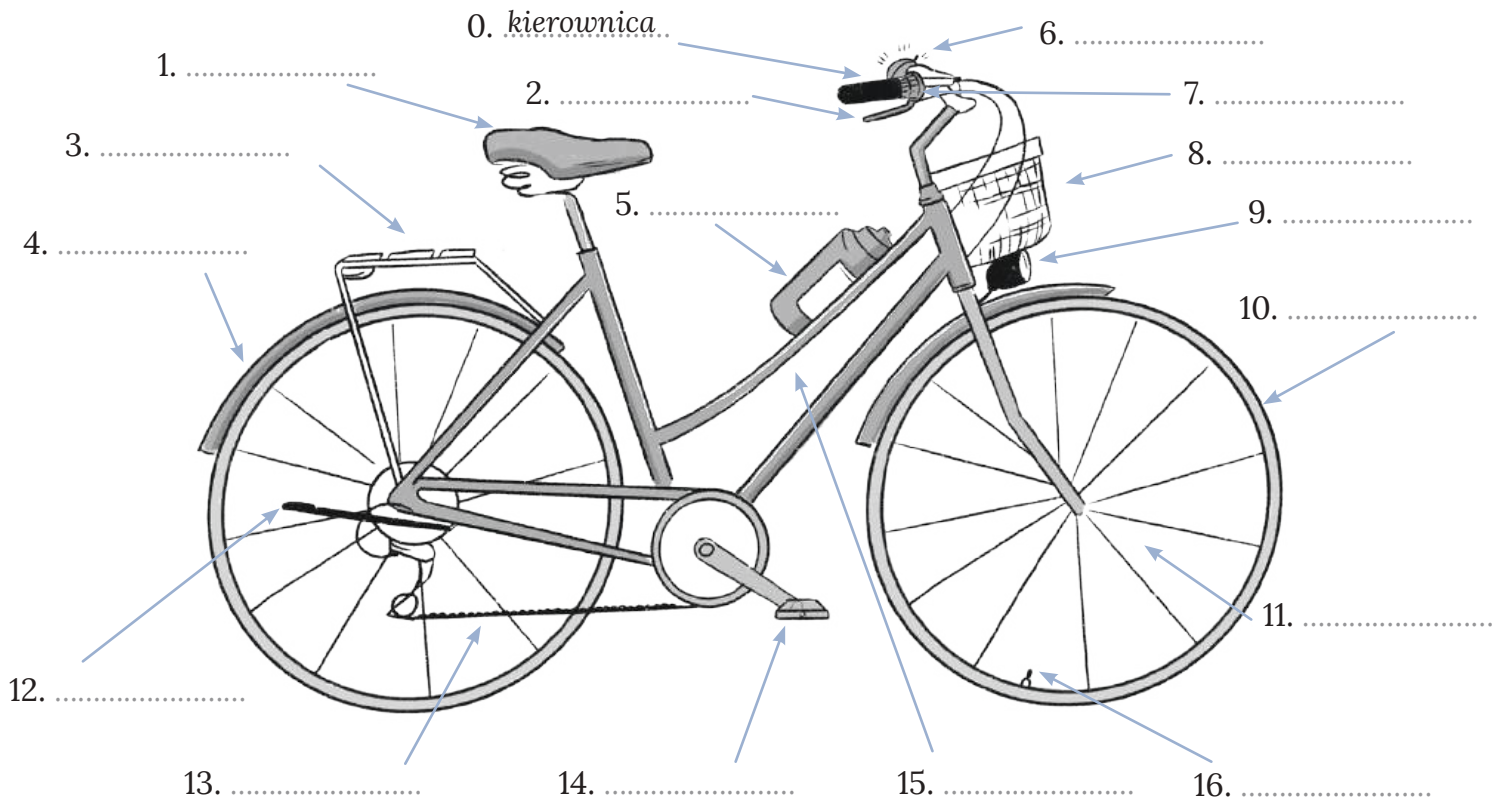
/ 2c. Zamień podkreślone fragmenty na język neutralny/uwspółcześniony.

Według pesymisty rower powinien nieść jak koń arabski / ..być szybk..⁰. Tymczasem jego rower jest flegmatyczny /¹, kaprysi /², wygląda jak „stary tłu” /³ i kompromituje /⁴ go w oczach znajomych. Rower przypomina właścicielowi, że nie zrzuca go, gdy ten w czasie jazdy gapi się /⁵ po okolicy. Oprócz tego sprawił, że pesymista uspokoił się, nabrał apetytu, a jego buziak jest jak jabłuszko /⁶.

3. Jak nazywają się elementy roweru oznaczone na rysunku? Wybierz odpowiednie słowo z każdej pary wyrazów, wpisz je w odpowiednie miejsce na rysunku, a następnie wyjaśnij znaczenie pozostałych słów.

rama/ramka światło/żarówka okrąg/koło przerzutka/przełącznik dzwon/dzwonek
 siodełko/siodło bagaż/bagażnik łańcuszek/łańcuch pedał/przycisk
 zapa/hamulec kierownik/kierownica bidon/termos koszyk/wiklina
 opona/dętka stopka/ucho błoto/błotnik kran/wentyl

4. Czy jesteś miłośnikiem jazdy na rowerze? Uzasadnij swoje zdanie, a następnie odpowiedz na poniższe pytania.

- Jakie zalety i wady ma jazda na rowerze?
- O jakich zasadach należy pamiętać, jeżdżąc rowerem?
- Co Twój rower powiedziałby o Tobie jako jego właścicielu?

5a. Przeczytaj tekst i wybierz odpowiedni wyraz.

Oznakowanie szlaków rowerowych

Planując jazdę rowerem, należy (zapomnieć, pamiętać, wiedzieć)⁰, by się do niej odpowiednio przygotować. Ważna jest nie tylko znajomość (zasad, nakazów, wzorów)¹ bezpiecznej jazdy, ale również oznaczeń szlaków, których z roku na rok (wzrasta, zwiększa się, przybywa)². W miastach i na ich obrzeżach, na wsiach czy zupełnym odludziu – wszędzie obecne są specjalne symbole (oznaczające, rysujące, wybierające)³ przebieg różnorodnych tras.

Szlak rowerowy to droga lądowa – np. gruntowa, asfaltowa – (adresowana, przeznaczona, skierowana)⁴ dla turystycznego i rekreacyjnego ruchu rowerowego. Należy pamiętać, że szlak rowerowy nie jest drogą dla rowerów czy (ulicą, jezdnią, ścieżką)⁵ rowerową. Te określenia często traktuje się jako synonimy, co jest błędem, gdyż ich znaczenie jest (odrębnie, odmiennie, zupełnie)⁶ inne. Różnice dotyczą m.in. miejsca wytyczenia tras, rodzaju podłoża czy grupy użytkowników.

Znaki służące do oznakowania szlaków rowerowych przedstawiają (wizerunek, obrazek, widoczek)⁷ roweru oraz pasek w kolorze oznaczającym rodzaj trasy. Dzięki niemu (smakosze, miłośnicy, hobbysci)⁸ dwóch kółek mogą wybrać wariant rowerowej wędrowki. Można także spotkać tablice informacyjne ze schematem (budowy, sieci, kompozycji)⁹ szlaków rowerowych. Linie symbolizujące poszczególne szlaki powinny odpowiadać kolorom tych szlaków. W legendzie (tj. opisie trasy) znajdziemy oznaczenia rowerów w kolorach szlaków z podanym obok numerem kodowym oraz nazwami (miejscowości, okolic, krajobrazów)¹⁰ początku i końca szlaku.

Na podstawie: <https://www.nocowanie.pl/kolory-szlakow-rowerowych-w-polsce---co-oznaczaja.html>

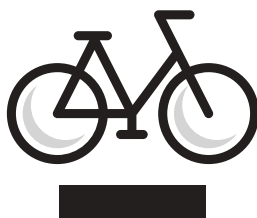
5b. Dopasuj opis szlaku rowerowego do odpowiedniego koloru:

- najkrótsza droga do charakterystycznych miejsc w regionie
- trasa dalekobieżna, długodystansowa
- krótki szlak łącznikowy, czasami też dojściowy
- główny szlak na danym obszarze, zazwyczaj wiedzie przez najciekawsze krajobrazowo i przyrodniczo miejsca
- krótka trasa dojazdowa

1 – d.....

2 –

3 –

4 –

5 –

6a. Przekształć podkreślone wyrazy na tryb rozkazujący.

Bądź bezpieczny na rowerze!

Jazda na rowerze to niezwykle przyjemna czynność, która dodatkowo pozytywnie wpływa na nasze samopoczucie. Należy jednak pamiętać o kilku zasadach bezpiecznej jazdy tym jednośladem.

0. Ważne jest przygotowanie roweru po zimie do jazdy w nowym sezonie.

Przygotuj rower po zimie do jazdy w nowym sezonie.

1. Nie wolno używać niesprawnego roweru. Należy wcześniej sprawdzić hamulce, napompować koła, wymienić uszkodzone części. Warto wykonać jazdę próbną na krótkim dystansie.

2. W czasie jazdy rowerem należy chronić głowę. Należy założyć kask, który zabezpiecza przed poważnymi skutkami upadku.

3. Trzeba zapoznać się z przepisami drogowymi i ich bezwzględnie przestrzegać. Szczególną ostrożność trzeba zachować w czasie jazdy po szosie.

4. Nie wolno wymuszać pierwszeństwa przejazdu oraz wykonywać skrętu bez wcześniejszego zasygnalizowania tego ręką.

5. Nie powinno się zakładać słuchawek i słuchać głośnej muzyki w czasie jazdy rowerem.

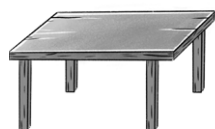
6. Nie wolno jeździć rowerem po spożyciu napojów alkoholowych.

6b. Wymień inne zasady bezpieczeństwa, których należy przestrzegać w czasie jazdy rowerem.

7. Rozwiąż rebus i wpisz brakujące słowa do cytatu z Alberta Einsteina. Jak rozumiesz przesłanie zawarte w cytacie?

+

+

+

+

to = cie

ż

ół

m = j

m, ka

no

a = e

Hasło: jazda na rowerze. Żeby utrzymać, musisz się poruszać naprzód.

8. Wyraż swoją opinię w felietonistycznym stylu na temat różnych aspektów związanych z użytkowaniem rowerów w kraju Twojego pochodzenia.

9. Rowerem, samochodem czy... – jakie środki lokomocji preferują mieszkańcy różnych krajów Europy i/lub świata? Jakie czynniki decydują o tym wyborze?

- Przedstaw swoje ustalenia w formie prezentacji.
- W podsumowaniu wyraż także swoją opinię na omawiany temat i ją uzasadnij.
- Przywołaj źródła informacji, z których korzystałeś/korzystałaś.
- Porównaj swoje ustalenia z ustaleniami koleżanek i kolegów. Jakie podobieństwa i różnice dostrzegacie w zakresie omówionej tematyki?

Studenci

1. Przeczytaj tekst, streść go, a następnie wyraż swoją opinię na poruszony w nim temat.

Niezwykłej pracy podjął się, a co lepsze wykonał ją pan Zdzisław Julian Kowalski, student wydziału lekarskiego. Oto chciał zbadać, jaki jest stan zdrowia i jakie warunki higieniczne, wśród których żyją studenci warszawskiego uniwersytetu. [...]

„Minął czas – mówi pan Kowalski – kiedy rozum był uznawany za jedyną miarę przy ocenianiu wyższości jednego człowieka nad drugim, gdy zalety ciała nie budziły żadnego szacunku, gdy być barczystym, silnym, rumianym znaczyło to samo, co być głupim. Dziś znaczna część społeczeństw Europy zrozumiała, że doskonałość narodu to najwszechstronniejszy rozwój jednostek, dający jak największą ilość sprawnych nie tylko duchowo, ale i fizycznie osobników.”

Ażeby tedy poznać, jaki jest stan zdrowia studentów uniwersytetu, owego materiału, z którego kiedyś ma powstać najwyższa inteligencja kraju, pan Kowalski ułożył siedemdziesiąt jeden pytań i takowe rozpowszechnił między kolegami w liczbie pięciuset pięćdziesięciu egzemplarzy. Zwrócono mu z odpowiedziami trzysta egzemplarzy... [...] Rezultatu badań pana Kowalskiego nie można nazwać zbyt wesołym. Albowiem na każde sto studentów uniwersytetu w przybliżeniu wypada: mających niezdrowe zęby – 91, cierpiących na ból zębów – 59, mających zły wzrok – 41, cierpiących na bóle głowy – 60 (!), zdenerwowanych – 57. Dwom ostatnim cyfrom trudno się dziwić, jeżeli pięćdziesiąt dziewięć procent badanych już w gimnazjum czuło się zmęczonymi.

Pan Kowalski miał szczęśliwą myśl zebrać cyfry, które w znacznej mierze tłumaczą owe „bóle głowy i zdenerwowania” przed dwudziestym piątym rokiem życia. Oto młodzież za wiele pracuje. I tak gimnazjalista między czwartą a ósmą klasą poświęca: pracy w szkole – 5 godzin na dobę, przygotowaniu się na lekcje – 3 i pół godziny, korepetycjom – 2, co czyni razem – 10 i pół godziny na dobę. Zaś przeciętny student uniwersytetu wprowadzie w pierwszym półroczu pracuje tylko siedem do ośmiu godzin na dobę, ale za to w epoce egzaminów trzyma się przez jedenaście godzin!

Sens moralny wynika ten, że nasza młodzież uniwersytecka i w ogóle – ucząca się – jest niezdrowa, a co najmniej – wątła. [...] Wątość bardzo dawno widywano w naszych szkołach; ale dopiero dziś budzi się poczucie, że trzeba temu jakoś zaradzić... Wprowadzie nie możemy wpływać na to, ażeby młodzież nie przepracowywała się w gimnazjach. Choć zdaje się, że reformy w tym kierunku niedługo nastąpią. Natomiast możemy zrobić co innego:

Nie przepracowywać dzieci wówczas, gdy jeszcze uczą się w domu, co u nas robi się bardzo często. Dzieci siedmio- i ośmioletnie zasada się do książki, uczą się ich od razu kilku języków, a niekiedy i gry na fortepianie. Przynajmniej co roku poddawać dzieci badaniu lekarzy specjalistów. Ileż to na przykład razy dziecko traci humor, zdolności, choruje na gardło i na płuca z tego tylko powodu, że ma jakieś drobne narośle w nosie, które specjalista łatwo usuwa i zabezpiecza dzieciaka od wielu chorób. Taż sama uwaga dotyczy wzroku, słuchu, zębów, kręgosłupa i tak dalej, którym to niemocom łatwo było zapobiec w dzieciństwie. Nareszcie trzeba utworzyć towarzystwo opieki nad uczącą się młodzieżą, które by płaciło wpisy za ubogich, dostarczało im nieco tańszej odzieży, a nade wszystko: tanich i pożywnych obiadów. Należałoby też młodzieży wyższych zakładów naukowych ułatwić naukę gimnastyki i możliwość korzystania z kąpieli.

Po tych krokach ze strony społeczeństwa można by zwrócić się do samych studentów i zaproponować, ażeby wprowadzili dwie niezmiernie łatwe, a bardzo ważne reformy w swym życiu: zarzucili palenie tytoniu i wyrzekli się tego kufelka piwa, które „każdy mężczyzna” stara się co dzień wypijać. Tylko ci, którzy [...] zarzucili jedno i drugie [...], wiedzą, w jakim stopniu dym tytoniowy i choćby odrobina alkoholu połykana na co dzień przyczyniają się do zdenerwowania! (*Kroniki*, 1898 r., tom XV, str. 415, 416-418)

2a. Połącz czasowniki z ich objaśnieniami.

0	podjąć się	A	przestać coś robić, przestać zajmować się czymś
1	rozpowszechnić	B	sprawić, że coś stanie się znane; tutaj: rozdać
2	trudzić się	C	dobrowolnie zrezygnować z czegoś atrakcyjnego
3	zaradzić	D	znaleźć rozwiązanie jakiegoś problemu
4	zasadzać	E	rozpocząć coś, zdecydować się na coś
5	zarzucić	F	wkładać w jakąś pracę dużo wysiłku i poświęcać temu dużo czasu
6	wyrzec się	G	umieszczać kogoś gdzieś, nakazując mu wykonywanie czegoś

0	1	2	3	4	5	6
E						

2b. Wpisz wyrazy do odpowiednich objaśnień.

kufelek barczysty tytoń rumiany ~~poczucie~~ wszechstronny narośl wątki niemoc

0.~~poczucie~~..... – stan polegający na uświadomieniu sobie np. jakichś doznań, faktów
1. – mały kufel, tj. naczynie przeznaczone do picia piwa
2. – niemający sił, zdrowia
3. – taki, który ma szerokie i rozrośnięte barki
4. – liście rośliny używanej do wyrobu papierosów
5. – taki, który się zna na wielu dziedzinach
6. – czerwony na twarzy
7. – zgrubienie na powierzchni ciała będące objawem choroby lub wady
8. – brak sił fizycznych wskutek osłabienia organizmu lub choroby

2c. Odpowiedz na pytania.

1. Czy uczniom należy zadawać prace domowe? Uzasadnij swoją opinię.
2. Czy ucząca się młodzież ma dziś za dużo zajęć pozalekcyjnych? Uzasadnij swoje zdanie.
3. Z jakimi problemami borykają się współcześni studenci?
4. Jak wygląda typowy dzień studenta?
5. Jakie nałogi Prus mógłby przypisać studentom XXI wieku?

3. Uzupełnij tekst brakującymi fragmentami, a następnie podpisz zdjęcia słownictwem wyróżnionym pogrubioną czcionką.

Początki uniwersytetów

Początki wielu uniwersytetów europejskich wywodzą się ze szkół, które istniały przed końcem dwunastego wieku – [0 – A] tradycyjnymi uniwersytetami. Niemożliwa jest dokładna chronologia dotycząca ich przekształcenia. Najstarsze znajdowały się w Bolonii, Paryżu, Oksfordzie i Orleanie. Po roku 1200 daty powstania uniwersytetów stają się dokładniejsze, [1 –] nowych wszechnic, już to oficjalne przekształcenie starych szkół na uniwersytety, [2 –] korporacje nauczycieli i studentów. **Cambridge** wydaje się pierwszym przypadkiem szkoły, która nie przekształciła się w uniwersytet, [3 –] uniwersytet (1209). Nowy typ instytucji nauczania pojawił się wtedy, gdy – [4 –] lub spontanicznego ich powoływania – szkoły tworzyli królowie lub książęta, niekiedy z inicjatywy Kościoła. Pośród najbardziej znanych szkół wymienia się: **Neapol (Fryderyk II, 1224), Tuluzę (1229), Salamankę (1220).** [5 –] germańskie, **Pragę (1347), Wiedeń (1365), Heidelberg (1386), Erfurt (1389), Kolonię (1388).**

Każda z tych naukowych instytucji posiadała właściwą sobie strukturę i historię. [6 –] naśladowały wzorzec nauczania scholastycznego, jaki wypracowano w Paryżu; nauczyciele wzajemnie się wymieniali, [7 –], podobnie jak używana przez nich scholastyczna łacina, był praktycznie ten sam. Wszystkie uniwersytety uczestniczyły w doktrynalnej jedności Kościoła katolickiego. Mimo to wydaje się, że ich rozwój poszedł w dwóch kierunkach. [8 –] składały się z nauczycieli i studentów, [9 –]. Nie posiadały specjalnych gmachów, bibliotek, wyposażenia, personelu. Począwszy jednak od piętnastego wieku, opierały się stopniowo na coraz trwalszych podstawach materialnych. [10 –] rozwoju duchowego zmiana była jeszcze głębsza. Uniwersytety powoli zaczęły się przekształcać z instytucji kościelnych w instytucje państwowe. Zmiana stała się [11 –] w różnych krajach europejskich wielu ośrodków nauczania, powoływanych do życia przez władze lokalne lub miejscowych książąt, za których protekcję średniowieczne szkoły musiały płacić akademicką wolnością.

Na podstawie: Zrozumieć średniowiecze. Wypisy, konteksty i materiały literackie dla uczniów, studentów i nauczycieli,

A. nazywano je niekiedy	G. oznaczają bowiem już początek
B. lecz powstała jako	H. to znaczy ludzi
C. nieunikniona z chwilą powstania	I. Niemniej jednak wszystkie
D. Po 1300 roku ruch objął kraje	J. Na początku uniwersytety
E. to znaczy zorganizowane	K. zamiast rozwijania starych szkół
F. a ożywiający ich duch	L. Z punktu widzenia

1. 2. 3. 4.

4. Ułóż fragmenty tekstu w odpowiedniej kolejności.

Dlaczego studenci porzucają studia?

...0. Już od października 2025 roku 69 polskich szkół wyższych rzuci wyzwanie przedwczesnemu kończeniu nauki przez studentki i studentów. Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBR) rozstrzygnęło konkurs „Efektywne zarządzanie uczelnią w celu minimalizowania zjawiska drop-outu”.

..... ekspertów Ośrodka Przetwarzania Informacji – Państwowego Instytutu Badawczego, którzy analizowali m.in. dane ze Zintegrowanego Systemu Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on, w Polsce w latach 2012–2020 ponad 1,3 miliona osób przerwało studia i nie

..... kształcenia: instytucjonalne i osobiste. W grupie czynników instytucjonalnych, czyli tych związanych z samą uczelnią i jakością kształcenia, najczęściej wymieniano: zbyt wysoki lub zbyt niski poziom studiów; niewłaściwe proporcje między teorią a praktyką; mało elastyczny plan

..... Zaproponowane przez uczelnie działania odnoszą się do obu grup powodów rezygnacji. Dotyczą m.in. zwiększania efektywności procesu rekrutacji, tak aby przyjmować bardziej świadomych kandydatów; tworzenia lub wsparcia funkcjonowania uczelnianych struktur, takich jak

..... Przedstawiciele trzech uczelni, których pomysły na przeciwdziałanie rezygnacjom ze studiów zostały najwyżej ocenione, opowiedzieli podczas konferencji prasowej w NCBR o swoich planach i oczekiwanych efektach. Problem jest bowiem alarmujący: według

..... zajęć i trudności w pogodzeniu nauki z pracą; problemy organizacyjne; brak wsparcia administracyjnego i problemy infrastrukturalne; niską jakość nauczania – nieaktualną wiedzę wykładowców; nieatrakcyjne metody dydaktyczne. Wśród czynników indywidualnych/osobistych

..... wróciło na uczelnię w ciągu roku od skreślenia z listy studentów. To aż 40 proc. wszystkich studentów w tym czasie. W raportach przygotowanych przez dziesięć najlepiej ocenionych w konkursie NCBR uczelni wnioskodawcy wskazywali na dwa główne czynniki przedwczesnego kończenia

..... dominują zaś: brak zainteresowania kierunkiem – często wynikający z nietrafionego wyboru lub niewystarczającej wiedzy o kierunku przed rozpoczęciem studiów; problemy zdrowotne i psychiczne, wypalenie, kryzysy rodzinne; zobowiązania

..... W celu zachowania trwałości prowadzonych działań beneficjenci będą wręcz zobowiązani do uwzględnienia – w ciągu dwóch lat od zakończenia projektu – bieżącego monitoringu zjawiska drop-outu m.in. z wykorzystaniem rozwiązań wypracowanych w projekcie.

..... akademickie biura karier, odpowiedzialnych za aktywizację zawodową studentek i studentów; współpracy ze szkołami średnimi, podmiotami doradztwa zawodowego i pracodawcami w zakresie prowadzenia efektywnego kształcenia; zmian w zakresie sposobu realizacji samego procesu kształcenia; wdrożenia zajęć wyrównawczych; wsparcia psychologicznego.

..... zawodowe – konieczność podjęcia pracy zarobkowej w pełnym wymiarze; zmiana zainteresowań lub ścieżki kariery – studenci dochodzą do wniosku, że wybrany kierunek nie odpowiada ich aspiracjom; brak poczucia sensu studiowania – szczególnie gdy rynek pracy nie oferuje wyraźnych korzyści dla absolwentów danego kierunku.

Na podstawie: <https://www.gov.pl/web/nauka/dyplom-w-zasiegu-reki-blisko-70-uczelni-zmierzy-sie-z-problemem-porzucania-studiow>

5. Odpowiedz na pytania.

1. Czy uczelnie w Twoim rodzinnym kraju borykają się z opisanym problemem? Uzasadnij swoją odpowiedź.
2. Gdyby Twoja znajoma chciała / Twój znajomy chciał porzucić studia, jak byś zareagowała / zareagował? Co byś jej / jemu powiedziała / powiedział?

6. Uzupełnij tekst odpowiednimi wyrazami z ramki.

coraz i ani gdy którzy to właśnie które co
ponad to zarówno po jak i ani oprócz

Koszty studenckiego życia

Studenci, *którzy*⁰ mieszkają poza domem rodzinnym, muszą się liczyć z comiesięcznymi wydatkami na zakwaterowanie, wyżywienie i transport. Z danych wynika, że 67 proc. tych wydatków obejmuje¹te trzy kategorie.²połowę tej wartości (37 proc.) stanowią koszty związane z zakwaterowaniem, 23 proc. wydatków generują koszty wyżywienia, a 7 proc.³wydatki na transport. Warto podkreślić, że w tych wydatkach są uwzględniane⁴dochody własne studentów,⁵wszelkie inne formy finansowego wsparcia, które mogą pochodzić np. od rodziców czy ze stypendiów.

W Europie od kilku lat rosną koszty wynajmu mieszkań,⁶jest szczególnie widoczne w krajach,⁷przystąpiły do Unii Europejskiej po 2004 roku. Wzrost cen najmu w latach 2015-2023 wynosił średnio 58,4 proc. W szczególności na Węgrzech ceny wynajmu wzrosły o 66,5 proc., w Czechach o 31 proc., a na Słowacji o 13,9 proc. Zjawisko⁸jest związane z rosnącą luką czynszową – sytuacją, w której⁹więcej osób nie jest w stanie sobie pozwolić¹⁰na zakup,¹¹na wynajem mieszkania. Gwałtowny wzrost cen najmu w 2022 roku był w dużej mierze wynikiem kryzysu migracyjnego po ataku Rosji na Ukrainę. Miliony uchodźców, którzy przeszli przez Polskę i inne państwa Europy, znacznie wpłynęły na rynek mieszkaniowy, zwiększając popyt na wynajem mieszkań¹²w konsekwencji wywołując wzrost ich cen.¹³tego można dostrzec, że przeciążenie kosztami zakwaterowania w Polsce wzrasta,¹⁴studenci wyprowadzają się z domu rodzinnego i mieszkają poza akademikiem. W Polsce z przeciążeniem kosztami zakwaterowania boryka się 29 proc. studentów wynajmujących stancję,¹⁵23 proc. tych, którzy mieszkają z partnerem/dzieckiem lub innymi współlokatorami oraz 15 proc. mieszkających w domu studenckim.

Na podstawie: Społeczne i ekonomiczne warunki życia studentów w Polsce na tle innych krajów europejskich. Raport z badania EUROSTUDENT VIII 2022, Warszawa 2024

7. Czy ukończenie studiów jest współcześnie gwarancją sukcesu?

- Jakie są wady i zalety studiowania? Jak dziś wygląda życie studenckie?
- Jakie kierunki studiów są obecnie najbardziej popularne / uznawane za prestiżowe?
- Co skłania młodych ludzi do studiowania na zagranicznych uczelniach?
- Czy poleciłabyś / poleciłbyś studia w Twoim rodzinnym kraju? Uzasadnij swoją wypowiedź.

8. Wyraż opinie w felietonistycznym stylu na temat roli edukacji w Twoim zyciu.

9. Scharakteryzuj systemy edukacji w wybranych krajach. Które rozwiązania uważasz za warte naśladowania?

- Przedstaw swoje ustalenia w formie prezentacji.
- W podsumowaniu wyraż swoją opinie na omawiany temat i ją uzasadnij.
- Przywołaj źródła informacji, z których korzystałaś/korzystałeś.
- Porównaj swoje ustalenia z ustaleniami koleżanek i kolegów. Jakie dostrzegacie podobieństwa i różnice w zakresie omówionej tematyki?

Szachy

➡ 1. Przeczytaj tekst, streść go, a następnie wyraż swoją opinię na poruszony w nim temat.

Gra szachowa, jako gra, należy do najprzystoitszych stosunkowo zabaw przy stoliku. Zjada ona niewątpliwie czas i umysłowe siły namiętnym graczom, lecz nie jest to winą szachów, tylko ludzi.

A ponieważ jest więcej takich, którym szachy dały jeżeli nie byt i sławę, to przynajmniej rozrywkę, niż takich, których zgubiły, można więc powiedzieć, że gra ta jest najmoralniejszą ze wszystkich, jak znowu bilard jest grą najzdrowszą.

Obok tego szachy są zabawą szlachetną. Przy nich chciwość schodzi na ostatni plan, choć, niestety! wysuwa się naprzód ambicja. Lecz i ona w tej grze musi być trzymana w karchach, bezwarunkowe zaś pierwszeństwo należy się uwadze, wyobraźni i rozumowaniu, naturalnie w specjalnym zakresie. Jest to więc rozrywka ludzi wyżej umysłowo rozwiniętych.

Gra w szachy ma pewną filozoficzną doniosłość, na którą zresztą szachiści wcale nie zwracają uwagi. Oto szachy przedstawiają pewien cień podobieństwa do walki życiowej.

W szachach dzieje się tak, że albo ja opanowuję cudzego króla, albo przeciwnik zabiera mego: zaś w walce życiowej dzieje się tak, że albo ja opanowuję cel, do którego dążę, albo też sam ponoszę stratę.

Jest to dopiero początek analogii. Rozpatrując się w figurach szachowych, widzimy tam: królową, tak potężną jak np. kapitał, wieżę, która bije prosto w łeb jak siła fizyczna, lauffra, który biega po liniach promienistych jak uczucie i zapał, konia, którego zawikłane skoki przypominają zręczność i podstęp, a wreszcie – słabe i pokorne piony, odpowiadające drobnym okolicznościom życia codziennego, które zazwyczaj lekceważymy i najczęściej dlatego przegrywamy partię!...

Ale najważniejszą analogię stanowią zasady i uwagi nastroczające się przy grze w szachy. Są one jakoby żywcem czerpane z zasad sztuki życia.

„Z piona można przy umiejętnej grze zrobić królową.” Najważniejsza rzecz, umiejętnie wyzyskana, może dać majątek.

„Biegły gracz może wygrać pionami przeciw figurom fuszera.” Zdolny i zastanawiający się człowiek może pokonać za pomocą małych środków głupiego przeciwnika, choćby on miał majątek i stanowisko.

„Kto chce wygrać partię, musi uporządkować swoje środki tak, ażeby się nawzajem wspierały. Trzeba w każdym miejscu i czasie mieć siły równe okolicznościom przeciwnym, chwycić wszystkie korzyści, jakie się nasuwają, i atakować punkta najłatwiejsze do wzięcia.”

„Nie można jednak dla drobnych korzyści tracić z uwagi głównego celu.”

„Jeżeli nie chcesz dostać mata, myśl nie tylko o swoim planie, ale i o swojej skórze; zwracaj więc uwagę nie tylko na to, co ci się podoba, co ci sprzyja, ale i na okoliczności przeciwne, zatem niemiłe.”

„Nie dawaj się porywać uczuciom uciechy, trwogi lub pychy, ale zawsze zachowaj zimną krew i ostrożność.”

„W grze tej na nic nie zda się bezmyślne naśladowanie cudzych, choćby najgenialniejszych czynów. Każdy bowiem krok musi odpowiadać potrzebom sytuacji i chwili bieżącej.”

Podobnych aforyzmów, płynących wprost z kombinacji szachowych, można by wypisać setki. Dlatego, gdyby się znalazł kiedy autor, który by partie umiał ilustrować życiowymi uwagami, szachy mogłyby się stać jednym ze środków pedagogicznych. Dziś są one tylko poważną zabawką. (*Kroniki*, tom VI, str. 243-245)

/ 2a. Podkreśl odpowiedni wyraz.

0. Namiętny gracz to taki, który uwielbia / nie lubi / chciałby w coś grać.
1. Przeciwnieństwem słowa chciwość jest pazerność / hojność / zachłanność.
2. Doniosłość to inaczej zmiennność / istotność / znikomość.
3. Prawidła / Aforyzmy / Analogie to reguły, według których coś funkcjonuje.
4. Kombinacja szachowa to seria ataków / skoków / ruchów figurami prowadząca do zasadniczej zmiany na szachownicy.
5. Gracz / Fuszer / Przeciwnik to osoba, która z powodu braku lub małych umiejętności w danej dziedzinie robi coś w nieumiejętny sposób.

/ 2b. Połącz zwroty z ich objaśnieniami.

0	zjadać komuś czas	A	być spokojnym, opanowanym, nie ulegać emocjom w trudnych lub niebezpiecznych sytuacjach
1	trzymać w korbach	B	mieć wspólne niektóre cechy, być zbieżnym z czymś w pewnym stopniu
2	przedstawiać cień podobieństwa	C	stawać się mniej ważnym niż było się wcześniej lub stawać się mniej ważnym od czegoś innego
3	czerpać z czegoś żywcem	D	utrzymywać dyscyplinę, kontrolować czyjeś zachowanie, ograniczać swobodę działania
4	zachować zimną krew	E	bazować na czymś, wykorzystywać coś w taki sposób, aby zachować treść lub formę identyczną z oryginałem
5	schodzić na ostatni plan	F	sprawiać, że ktoś poświęca dużo czasu na wykonywanie jakiejś czynności

0	1	2	3	4	5
F					

/ 2c. Połącz z rysunkiem stwierdzenia, które są zgodne z treścią felietonu.

0. Szachiści nie dostrzegają podobieństwa między szachami a życiem.
1. Gra w szachy nie ma wyłącznie zalet.
2. W czasie gry w szachy i w życiu nie należy ulegać emocjom.
3. Dzięki szachom więcej osób coś zyskało niż straciło.
4. Autor opisuje swoje doświadczenia jako szachisty.
5. Szachy jako gra nasuwają na myśl walkę człowieka z jego wrogami.
6. Szachy są rozrywką dla osób o wyższym poziomie intelektualnym.
7. Pionki są odpowiednikiem rzeczy i sytuacji życiowych, których ludzie nie doceniają.
8. Prus utożsamia figury szachowe z ludzkimi emocjami i uczuciami.
9. Felietonista poszukuje człowieka, który by spisał wszystkie reguły gry w szachy.
10. Felietonista uważa, że szachy to rozrywka o istotnym znaczeniu.

3a. Ułóż fragmenty tekstu we właściwej kolejności.

Zasady gry w szachy

..0.. Szachownica składa się z 64 pól, na przemian białych i czarnych. Pola w pionie opisane są za pomocą liter od A do H, natomiast pola w poziomie – za pomocą cyfr od 1 do 8. Każdy gracz ma na początku 16 figur (bierki): 8 pionków, 2 skoczki, 2 gońce, 2 wieże, 1 hetmana (królową) i 1 króla. Na początku gry

..... tak zwana promocja piona. Celem gry jest zamiatowanie króla przeciwnika. By doszło do mata, najpierw musi nastąpić szach. Szach jest wtedy, gdy króla atakują bierki przeciwnika. Król to jedyna figura, której nie można zbić, dlatego gdy jest on szachowany, musi się przesunąć na

..... zawodnicy losują kolory figur. Grę zawsze rozpoczynają białe bierki. Pierwszy ruch może być wykonany jednym z pionków lub jednym ze skoczków, ponieważ skoczek jako jedyna figura ma możliwość przeskoczenia innych bierek. Pionek porusza się o jedno pole do przodu. Wyjątkiem jest

..... wolne pole, które nie będzie w bezpośredniej linii ataku figur drugiego gracza. Jeśli król nie ma możliwości zmiany pola – ponieważ na każdym z nich jest szachowany lub pole jest zajęte przez inne bierki w tym samym kolorze co król – wtedy następuje mat i koniec gry. Wygrywa gracz, który daje mata. W sytuacji, gdy król

..... każda figura zajmuje określone miejsce na szachownicy. Wszystkie mają przypisaną wartość punktową (np. pionek – 1 punkt, wieża – 5 punktów, hetman – 9 punktów) i mogą się poruszać w określony sposób (np. gońiec – po skosie, skoczek – ruchy w kształcie litery L). Przed rozpoczęciem gry

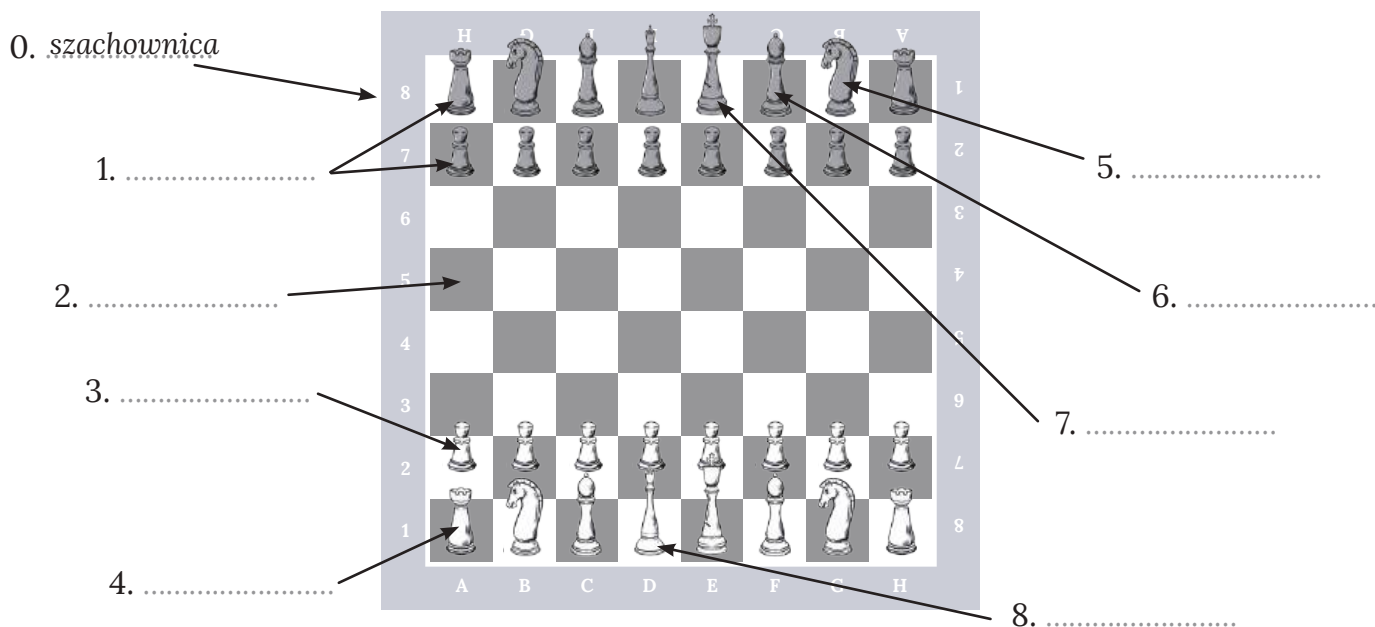
..... ani żadna inna bierka w kolorze króla nie ma możliwości ruchu, a król nie jest szachowany, następuje remis, czyli pat. Pat ma miejsce również wtedy, gdy obaj zawodnicy nie mają figur o wystarczającej mocy, by zamiatować przeciwnika.

..... pierwszy ruch pionkiem, bo wtedy można go przesunąć o jedno lub dwa pola do przodu. Pionki to najliczniejsze bierki na szachownicy. Ich wartość jest najniższa, ale gdy uda się pionkowi przedostać na koniec szachownicy, zostaje on „przemieniony” w dowolnie wybraną figurę, nawet królową – jest to

Na podstawie: https://naszachownicy.pl/zasady-gry-w-szachy?srsId=AfmBOoqNXfCH8-U4S1_TfQwiebuyziN1Sn8jOalcj1e5sr0d0UUdYQgz

3b. Podpisz ilustrację odpowiednimi wyrazami z ramki.

skoczek	pole	król	goniec	szachownica	hetman (królowa)
		wieża	figury (bierki)	pionek	

4. Dopasuj tytuły do odpowiednich fragmentów.

Dlaczego warto grać w gry planszowe?

0	Bezpośrednie interakcje	A	Gracze muszą być skoncentrowani na planszy, zasadach gry i ruchach przeciwników. Wiele gier wymaga utrzymania uwagi na najwyższym poziomie i eliminacji potencjalnych zakłóceń przez dłuższy czas, a to z kolei pozytywnie wpływa na nasze mózgi i samopoczucie, zwłaszcza gdy czujemy się przebadzowani.
1	Rozwijanie umiejętności społecznych	B	Planszówki stanowią doskonały sposób na relaks po intensywnym dniu pracy lub nauki. Przenoszą nas one w inny świat, w którym możemy zapomnieć o codziennych troskach i obowiązках. Tworzą atmosferę sprzyjającą odpoczynkowi i rozluźnieniu.
2	Patent na erudycję	C	Wiele gier planszowych osadzonych jest mocno w konkretnej tematyce, np. historycznej, naukowej, geograficznej czy artystycznej. Gracze dzięki temu mogą pogłębiać swoją wiedzę w danej dziedzinie, wykorzystywać nowe informacje w szkole lub pracy, a także „zabłysnąć” czytaniem w towarzystwie.
3	Lekcja kreatywności	D	W świecie, w którym jesteśmy stale otoczeni technologią, gry planszowe dają możliwość oderwania się od ekranów i elektronicznych urządzeń. Planszówki pozwalają na bezpośrednią interakcję z innymi graczami, dotyk fizyczny elementów gry i pełne zaangażowanie zmysłów, co stanowi odmienne doświadczenie od wirtualnej rozrywki.
4	Z dala od sieci	E	Gry planszowe zachęcają do kontaktu między graczami. Nie ma tu miejsca na anonimowość, a uczestnicy mają okazję obserwować reakcje i emocje innych graczy na żywo. To nie tylko uczy lepszej komunikacji, lecz także rozwija umiejętności słuchania, wyrażania swoich myśli i rozumienia punktu widzenia innych osób.
5	Siła skupienia	F	Emocjonujące rozgrywki często stanowią źródło niezapomnianych wspomnień. Czas spędzony nad planszą, śmiech i przygody, które dzieli się z innymi graczami, stają się częścią naszej wspólnej historii. Rodziny, grupy przyjaciół, a nawet koleżanki i koledzy z pracy mogą latami wspominać wspólny czas spędzony przy planszówkach, co buduje poczucie bliskości.
6	Ku pamięci	G	W czasie gry często trzeba współpracować, negocjować, podejmować decyzje i rozwiązywać problemy. Te umiejętności są niezbędne w życiu codziennym i w pracy. Gry planszowe uczą, jak skutecznie komunikować się, podejmować wspólne decyzje, radzić sobie z konfliktami i szanować poglądy innych osób.
7	Upragnione odprężenie	H	Niektóre gry planszowe stawiają graczy w sytuacjach, w których muszą się oni wykazać nieszablonowym myśleniem i znaleźć nietypowe rozwiązania problemu. Odkrywanie nowych strategii, wymyślanie różnych możliwości działania i nietuzinkowych rozwiązań to umiejętności, które można rozwijać właśnie dzięki planszówkom – w dodatku w przyjaznej atmosferze.

Na podstawie: <https://planszowenewsy.pl/2024/04/dlaczego-warto-grac-w-gry-planszowe-15-powodow-ktore-przemawiaja-za-planszowkami/8728/>

0	1	2	3	4	5	6	7
D							

5. Wymień inne zalety gier planszowych i uzasadnij swoje zdanie.

6. Uzupełnij tekst odpowiednimi wyrazami z ramki. Uwaga! Dwa wyrazy są zbędne.

stamtąd wraz jak i wśród który coraz około
ponadto z kolei że zanim po gdzie ta

.....⁰ drugiej połowy X wieku pojawiła się w Europie gra w szachy, lecz¹ to nastąpiło, odbyła daleką wędrówkę. Wynaleziona w Indiach w VII w., dotarła do Persji.² podboju tego kraju przez Arabów zyskała³ nich stale rosnącą popularność i dopiero za sprawą świata islamu zadomowiła się na starym kontynencie. Źródła pisane pozwalają ustalić,⁴ najstarsze ślady szachów w Europie pochodzą ze szwajcarskiego klasztoru w Einsiedeln,⁵ ok. 990 r. powstał poemat *Versus de scachis* poświęcony grze w szachy i jej regułom.⁶ w graniczącym z kalifatem kordobańskim hrabstwie Urgel zachował się datowany na rok 1008 testament hrabiego Ermnegauda I,⁷ darował szachy klasztorowi w St. Giles. Analiza miejsc, okoliczności historycznych,⁸ treści samych wzmianek o szachach pozwalają badaczom na konkluzję, że do łacińskiej Europy gra⁹ przybyła bezpośrednio z terenów opanowanych przez Arabów dwiema drogami: z Półwyspu Iberyskiego i z południowej części Półwyspu Apenińskiego.¹⁰ znajomość szachów zaczęła się rozprzestrzeniać na północ kontynentu i w ciągu XI stulecia rozrywka ta przyjęła się w chrześcijańskim świecie, upowszechniając się w społecznościach rycerskich niemal wszystkich krajów Europy.¹¹ z rozkwitem kultury dworskiej i rycerskiej gra w szachy zyskiwała¹² to bardziej znaczące miejsce, aby z czasem stać się jednym z jej kluczowych składników.

7. Jakie rodzaje gier cieszą się współcześnie większą popularnością – gry planszowe czy gry online i wirtualne?

- Jakie są podobieństwa i różnice między wymienionymi rodzajami gier?
- Jakie wady i zalety mają gry planszowe, a jakie gry online i wirtualne?
- Jakie umiejętności rozwijają w graczach wymienione rodzaje gier?
- Jaka przyszłość czeka gry planszowe oraz wirtualne/online?

8. Bo w życiu jest jak w grze... – wyraż swoją opinię w felietonistycznym stylu na temat dostrzeżonych przez Ciebie analogii między grą (grami) a ludzkim życiem.

9. Szachy w filmie, malarstwie lub literaturze – omów wybrany tekst kultury eksponujący temat szachów. Jakie jest przesłanie tego dzieła?

- Przedstaw swoje ustalenia w formie prezentacji.
- W podsumowaniu wyraż także swoją opinię na omawiany temat i ją uzasadnij.
- Przywołaj źródła informacji, z których korzystałeś/korzystałaś.
- Porównaj swoje ustalenia z ustaleniami koleżanek i kolegów. Jakie podobieństwa i różnice dostrzegacie w zakresie omówionej tematyki?

Wielcy (nie)znani

1. Przeczytaj tekst, streść go, a następnie wyraż swoją opinię na poruszony w nim temat.

Kiedy „Wszechświat” wydrukował nekrolog lekarza-astronoma Jana Jędrzejewicza, wówczas zrozumiałem, czym różni się człowiek nadzwyczajny od zwyczajnego. A także, niestety, jaka jest różnica między społeczeństwem ucywilizowanym i zacofanym.

Ukończywszy w r. 1852 gimnazjum realne, Jędrzejewicz wstąpił do Szkoły Sztuk Pięknych; gdy zaś zachorował na oczy, porzucił szkołę i wszedł do Komisji Skarbu. Kariera bardzo zwyczajna. Takich, którzy kończyli gimnazja, szli do szkoły wyższej, porzucali ją z powodu choroby i brali się do „praktycznego zajęcia”, było, jest i będzie nader wielu. Ludzie ci w dalszym życiu szukają żony z posagiem lub bez posagu, spełniają obowiązki urzędowe i małżeńskie, [...] hodoją dzieci, grają w winta, leczą się na katar żołądka [...] i nareszcie umierają, przejadłszy się majonezem na własnym srebrnym weselu. Gdy umrą, rodzina ich wylewa łzy; ale w społeczeństwie nie robi się dziury. Na opuszczoną przez nich posadę wdziera się stu innych kandydatów, nie lepszych i nie gorszych od nieboszczyka. Ten sam ksiądz, który pokropił ich trumnę w południe, z rana już ochrzcił kilku nowych obywateli, a wieczorem połączył kilka nowych par. Poza obrębem żony i dzieci nikt nie troszczy się o nieboszczyka, a już wcale nikt nie pyta: „Kto go zastąpi?”... Bo takich jak my zastąpi każdy [...].

Taka jest biografia ludzi zwykłych, że utykają w Komisji Skarbu albo w jakiejś innej komisji, albo w jakimś innym biurze. Otóż Jędrzejewicz nie utknął tam, ale w r. 1856 pojechał do uniwersytetu w Moskwie. To oderwanie się od żłobu [...] stanowi pierwszą cechę niezwykłości nieboszczyka. Zrobił się tedy Jędrzejewicz nie zwyczajnym urzędnikiem Komisji Skarbu, ale zwykłym studentem. Takich jak on znowu było tysiące. Jędrzejewicz był biednym studentem, co wreszcie jest dosyć pospolitym zjawiskiem. Oryginalność Jędrzejewicza stanowiło to, że przyciśnięty biedą, zamiast czekać na wsparcie, zrzucał mundur i... wynajmował się jako grajek na fortepianie!... Drugi punkt niezwykły: zwykli bowiem ludzie wstydzą się pewnych zajęć. [...]

Bądź jak bądź, nadszedł czas, że Jędrzejewicz skończył uniwersytet; przestał być nadzwyczajnym studentem, a został – znowu zwyczajnym – lekarzem. Lecz i tu nie dał mu spokoju demon usadowiony w jego piersi. Bo kiedy reszta lekarzy zwyczajnych tonie w praktyce i marzy o zrobieniu majątku, Jędrzejewicz wziął się do astronomii. Z nieopisanym trudem i stratą czasu zgromadził narzędzia astronomiczne; w dzień leczył chorych, w noc pogodną obserwował gwiazdy, a w pochmurne – czytał i rachował. Badał planety, komety, słońce, światło gwiazd stałych i ruchy podwójnych, a rezultaty badań ogłaszał w czasopismach, rozumie się, zagranicznych. Nie dość mu było astronomii; więc wziął się jeszcze do meteorologii, a nawet do badania związku zjawisk klimatycznych z chorobami panującymi w okolicy. Był to trzeci punkt świadczący o niepospolitości człowieka. Z piętnastu milionów Polaków, z których przynajmniej czternaście i pół miliona jeszcze wierzy, że ziemia jest płaska i że słońce krąży naokoło niej, jeden jedyny Jędrzejewicz nie tylko z pożytkiem pracował dla astronomii, ale po prostu tworzył ją u nas. Bez jego prac bodaj czy figurowalibyśmy w naukowych rocznikach siódmego dziesiątka naszego wieku. [...]

Kto wie, czy nie zrobiłby jakiegoś uogólnienia, które by imię jego postawiło obok Kopernika? Ale – za dużo miał pracy, za mało poparcia; zużył się, grywając do tańca lub zapisując recepty i dlatego był tylko „zwyczajnym” astronomem, choć urodził się nadzwyczajnym człowiekiem.

Kiedy zestawimy składki na cudowne dzieci – z zupełnym opuszczeniem dziecka najcudowniejszego; te hołdy, jakie otaczają „artystów” prawie od kolebki do grobu – z głuchym milczeniem, jakie towarzyszyło wielkiemu pustelnikowi z Płońska, płakać i zarazem śmiać się chce wobec świeżej mogiły. Pięknie taksujemy ludzi, nie ma co mówić!... (*Kroniki*, 1888 r., tom XI, str. 30-32)

/ 2a. Wpisz wyrazy do odpowiednich objaśnień.

pustelnik składka nekrolog ~~demon~~ posag rocznik majątek hołd wint

0. *demon* – istota nadprzyrodzona, obdarzona znaczną mocą, niebezpieczna i wywołująca lęk
2. – dawniej majątek wnoszony do małżeństwa przez żonę
3. – popularna dawniej gra w karty
4. – ogłoszenie informujące o czyjejś śmierci i pogrzebie
5. – wszystko, co jest czyjąś własnością
6. – wielki szacunek okazywany np. jakiejś osobie
7. – pieniądze zbierane przez jakąś grupę na określony cel
8. – tutaj: czasopismo ukazujące się raz na rok
9. – osoba, która żyje w samotności i stroni od ludzi

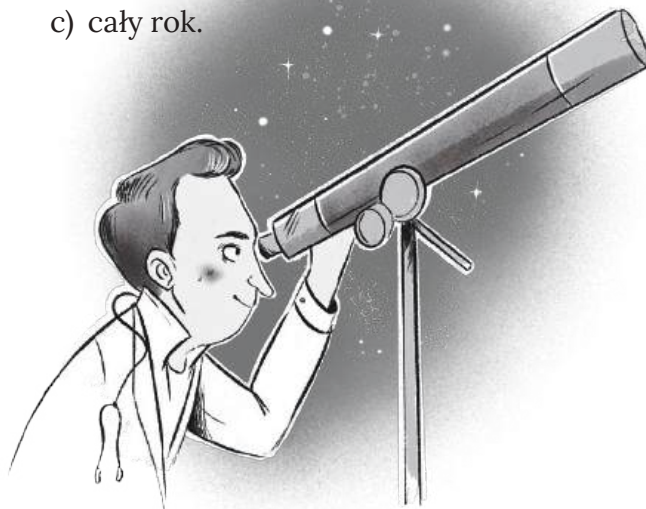
/ 2b. Połącz czasowniki z ich objaśnieniami.

0	tonąć	A	liczyć; dodawać, sumować
1	utykać	B	trafiać na przeszkody i zatrzymywać się
2	rachować	C	tutaj: mieć bardzo dużo pracy
3	figurować	D	oceniać kogoś pod jakimś względem
4	zużyć się	E	tutaj: szybko zajmować czyjeś miejsce
5	taksować	F	być wymienionym np. w jakimś dokumencie
6	wdzierać się	G	stracić zdrowie, siły i energię do działania z powodu intensywnego wysiłku lub upływu lat

0	1	2	3	4	5	6
C						

/ 2c. Wybierz poprawną odpowiedź a, b lub c.

0. Jan Jędrzejewicz był
 - a) lekarzem.
 - a) astrologiem.
 - b) lekarzem i astronomem.
1. Jędrzejewicz „oderwał się od żłobu”, czyli
 - a) został zwolniony z pracy.
 - b) zrezygnował z zajmowanej posady.
 - c) otrzymał awans.
2. Jędrzejewicz publikował
 - a) recepty.
 - b) informacje meteorologiczne.
 - c) wyniki swoich obserwacji.
3. Według felietonisty Polacy
 - a) przeceniają artystów.
 - b) szanują naukowców.
 - c) nie dbają o dzieci.
4. „Srebrne wesele” to rocznica ślubu.
 - a) 20.
 - b) 25.
 - c) 30.
5. Wyrażenie „od kolebki do grobu” oznacza:
 - a) całe życie.
 - b) całą dobę.
 - c) cały rok.

3. Uzupełnij tekst brakującymi fragmentami.

Maria Skłodowska-Curie (1867-1934)

Maria Skłodowska urodziła się w Warszawie w rodzinie o patriotycznych tradycjach. Zawsze była bardzo pracowita, [0 - A.] edukacji w szkole średniej. Marzeniem Marii były studia. Zanim jednak zaczęła studiować, pracowała jako guwernantka, wolne wieczory [1 -]. Czytała wtedy kilka książek naraz, rozwiązywała matematyczne zadania, podejmowała też próby pisania wierszy. W końcu wyjechała do Francji (w cesarstwie rosyjskim [2 -]) na wyższe uczelnie, gdzie jako pierwsza kobieta w historii podjęła studia na Wydziale Fizyki i Chemii w Sorbonie. Żyła w skromnych warunkach, często nie miała co jeść, a żeby nie zmarznąć, wkładała na siebie na noc wszystkie swoje ubrania.

Fot. Wikipedia, Autorstwa Henri Manuel.

W 1895 roku wzięła ślub z Piotrem Curie, z którym wcześniej prowadziła [3 -] badania nad promieniotwórczością pierwiastków. Małżonkowie dni spędzali w laboratorium, a wieczorami czytali fachowe wydawnictwa i [4 -]. Doczekali się dwóch córek, z których jedna była laureatką Nagrody Nobla, a druga napisała biografię słynnej matki. W 1903 roku Skłodowska-Curie, [5 -], obroniła pracę doktorską, a także, razem ze swoim mężem, otrzymała Nagrodę Nobla w dziedzinie fizyki. [6 -] kierowniczką uniwersyteckiego laboratorium. W 1906 roku w tragicznym wypadku zginął Piotr. Maria bardzo przeżyła nagłą śmierć ukochanego męża; od tego czasu ubierała się wyłącznie na czarno. Uczona [7 -] brała udział w konferencjach naukowych. W tym czasie poznała Alberta Einsteina, z którym się zaprzyjaźniła.

Kilka lat po śmierci męża rozpoczął się skrywany związek Marii z fizykiem Paulem Langevinem. Gdy romans wyszedł na jaw, większość opinii publicznej zwróciła się przeciw noblistce, bowiem jej partner był żonaty i miał czworo dzieci. Dochodziło do gorszących scen, [8 -], co Skłodowska okupiła załamaniem nerwowym. W tym samym czasie, w 1911 roku, przyszła wiadomość, że powtórnie przyznano jej Nagrodę Nobla w dziedzinie chemii za wydzielenie radu w stanie czystym.

Skłodowska do końca życia nie związała się już z żadnym mężczyzną. Oddała się pracy oraz działalności organizacyjnej [9 -]. Kiedy w 1913 roku, opromieniona sławą, przyjechała do Warszawy, w hotelu Bristol wydano bankiet na jej честь. Noblistka wysłuchiwała [10 -], pisząc coś w notesie. Później przyznała się siostrze, że w tym czasie rozwiązywała zadanie matematyczne. Uczona wyróżniała się tym, że była osobą niezwykle pracowitą i skromną zarazem. Pierwsza cecha, [11 -], umożliwiła jej zrobienie kariery. Dzięki zaś skromności uczona zyskiwała szacunek i uznanie otoczenia. Albert Einstein mawiał, że była jedynym niezaprzeczalnym przez sławę człowiekiem spośród tych, których znał.

Na podstawie: M. K. Schirmer Wybitne rody, które tworzyły Polską naukę i kulturę

A. co uwidocznili się już w czasie jej	G. jako pierwsza kobieta we Francji
B. w iście spartańskich warunkach	H. składanych jej hołdów
C. włącznie z groźbami i pojedynkami	I. nie przyjmowano wówczas kobiet
D. kontynuowała prace w laboratorium i	J. po tym wydarzeniu została
E. przeznaczając na samokształcenie	K. i społecznej na rzecz innych
F. dyskutowali nad wynikami swoich prac	L. w połączeniu z wielkimi zdolnościami

4. Przedstaw ciekawostki o życiu prywatnym i zawodowym Marii Skłodowskiej-Curie. W jaki sposób upamiętniono w polskiej (pop)kulturze nazwisko tej uczoney?

5. Przeczytaj tekst, a następnie zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe (P), które fałszywe (F), a w których brakuje informacji na dany temat (BI).

Simona Kossak (1943-2007)

Simona urodziła się w Krakowie w rodzinie Kossaków, do której należeli znani i cenieni mistrzowie pędzla i pióra. Dzieciństwo było dla dorastającej dziewczyny pasmem udręku. Szykany spotykały ją zarówno ze strony matki, jak i siostry, ponieważ w przeciwieństwie do swoich utalentowanych krewnych nie miała ona zainteresowań artystycznych ani literackich. Od dziecka kochała natomiast zwierzęta, które trzymała w swoim domu. Idąc za głosem serca, odbyła studia biologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim, po czym kontynuowała pracę naukową w dziedzinie leśnictwa. Uzyskała doktorat (badając zachowanie saren) i tytuł profesora nauk leśnych.

Osiadła w Białowieży, gdzie odnalazła spokój i mogła się spełniać zawodowo. Ze zwierzętami miała wyjątkowy kontakt. One odwodziły się jej niezwykłym zaufaniem, wprost do niej lgnęły. Z czasem Simona Kossak stała się naukowym autorytetem, ekspertem w dziedzinie znajomości dzikich ssaków. Pracowała w Polskiej Akademii Nauk oraz kierowała Instytutem Badawczym Leśnictwa. Przez ponad 30 lat mieszkała w położonej na odludziu leśniczówce zwanej „Dziedzinka”. Żyła tam w prymitywnych warunkach, bez prądu, w otoczeniu dzikich zwierząt, które oswoiła. Mieszkały one w jej domu, jadły z nią i spały w jej łóżku. Były dla niej ważniejsze niż ludzie. Puszczę, w której spędziła większość życia, znała jak nikt inny. Protestowała przeciw wycinie drzew i działała na rzecz zachowania tego unikalnego ekosystemu. Była bezkompromisową działaczką na rzecz ochrony dzikich zwierząt, walczyła z niehumanitarnymi metodami badań naukowych. Jej dorobek naukowy obejmuje ponad 140 opracowań i artykułów oraz 4 książki. Pracowała także jako redaktorka w wydawnictwach naukowych. Jej partnerem życiowym był Lech Wilczek, przyrodnik i fotografik.

Simona Kossak była osobą spełnioną i nigdy nie żałowała podjętej za młodu decyzji. Pod koniec życia powiedziała: „Wyjazd z Krakowa do Białowieży to było coś najlepszego, co mogłam zrobić”.

Na podstawie: M. K. Schirmer Wybitne rody, które tworzyły Polską naukę i kulturę

		P	F	BI
0	Simona Kossak kontynuowała tradycje rodzinne związane ze sztuką.		V	
1	Rodzina Kossaków była znana i ceniona w dziedzinie malarstwa i literatury.			
2	Simona miała szczęśliwe i beztrudne dzieciństwo.			
3	Gdy Simona była dzieckiem, w jej domu przebywały dzikie zwierzęta.			
4	Uczona na stałe zamieszkała w Białowieży.			
5	Leśniczówka była usytuowana blisko ludzkich siedzib.			
6	Przez ponad 30 lat w „Dziedzince” nie było elektryczności.			
7	Simona Kossak była cenioną specjalistką w dziedzinie, którą się zajmowała.			
8	Kobieta tresowała dzikie zwierzęta, które ją otaczały.			
9	Większość życia uczona poświęciła na poznanie niezbadanej puszczy.			
10	Uczona wykazywała się nieprzejednaną postawą w ważnych dla niej sprawach.			

6. Przedstaw ciekawostki o życiu prywatnym i zawodowym Simony Kossak. W jaki sposób upamiętniono w polskiej (pop)kulturze nazwisko tej uczzonej?

7. Wstaw wyrazy z nawiasów w odpowiedniej formie.

Wielcy (nie)zapomniani

Możemy się pochwalić wieloma geniuszami (wiele, geniusz)⁰, którzy swoją pracą i poświęceniem zmienili świat. Dlaczego zatem o (oni)¹ nie pamiętamy?

Józef Bożek (1782-1835) wynalazł m.in.: maszynę do szlifowania zwierciadeł, protezy (ręce)² i (nogi)³ dla inwalidów wojennych, pierwszy na (kontynent europejski)⁴ powóz oraz łódź z napędem parowym.

Julian Ochorowicz (1850-1917) był prawdziwym człowiekiem renesansu – filozofem, psychologiem, pedagogiem, lekarzem, radioelektrykiem, pisarzem, (twórca)⁵ parapsychologii, fotografikiem. Pracował nad (prototyp)⁶ telewizora.

Rudolf Modrzejewski (1861-1940), syn słynnej aktorki Heleny Modrzejewskiej, został (światowa sława)⁷ specjalistą od mostów, które zmieniły Amerykę. Zaprojektował lub wybudował (one)⁸ kilkadziesiąt.

Antoni Cierplikowski (1884-1976) dyktował (kobiety)⁹ z całego świata, jak mają strzyć, czesać i farbować włosy, narzucał trendy w makijażu i kreował wizerunek gwiazd srebrnego ekranu. Jest autorem fryzury „na (chłopczyca)¹⁰”.

Kazimierz Fajans (1887-1975) odkrył prawo przesunięć promieniotwórczych, co pozwoliło ustalić położenie (pierwiastek)¹¹ na tablicy Mendelejewa. Zajmowały (on)¹² ponadto badania kryształów i (cząsteczka)¹³.

Mieczysław Bekker (1905-1989) wynalazł pojazdy przeznaczone do poruszania się poza wyznaczonymi drogami w (dowolny teren)¹⁴, a także łąziki księżycowe wykorzystane w (misje)¹⁵ Apollo 15, 16 i 17.

Hilary Koprowski (1916-2013) stworzył szczepionkę na wirus polio, wywołujący (groźna choroba)¹⁶ Heinego-Medina. Dzięki (szczepionka)¹⁷ zahamowano w latach 50. (ubiegły wiek)¹⁸ epidemie wirusa m.in. w Stanach Zjednoczonych i Polsce.

Na podstawie: <https://ciekawostkihistoryczne.pl/2016/06/19/8-wielkich-polakow-o-ktorych-prawdopodobnie-nigdy-nie-slyszales/>

8. Czy uczeni cieszą się w czasach współczesnych szacunkiem i uznaniem?

- Jakie cechy powinna mieć osoba, która chce pracować na rzecz kraju / nauki / innych ludzi?
- Jakie grupy zawodowe są współcześnie najbardziej popularne w mediach / przestrzeni publicznej? Skąd się bierze ich popularność?
- Czy medialna popularność osób niezwiązanych z nauką powinna być wyznacznikiem autorytetu w debacie publicznej? Dlaczego tak/nie?
- Jakie są zasługi uczonych pochodzących z Twojego kraju?

9. Wyraż opinie w felietonistycznym stylu na temat wybranej osoby, która cieszy się dużą popularnością w Twoim kraju.

10. Scharakteryzuj postać uczonej / uczonego w wybranym filmie lub wybranej książce. Jakie jest przesłanie tego dzieła?

- Przedstaw swoje ustalenia w formie prezentacji.
- W podsumowaniu wyraż także swoją opinie na omawiany temat i ją uzasadnij.
- Przywołaj źródła informacji, z których korzystałeś/korzystałaś.
- Porównaj swoje ustalenia z ustaleniami koleżanek i kolegów. Jakie podobieństwa i różnice dostrzegacie w zakresie omówionej tematyki?

Wychowywanie dzieci

1. Przeczytaj tekst, streść go, a następnie wyraż swoją opinię na poruszony w nim temat.

Dowiedziałem się o pewnej szanownej matronie, która znakomicie wychowała kilkoro własnych dzieci. Do niej więc poszedłem zasięgnąć wiadomości.

W mieszkaniu zamożnym, choć z wielką prostotą umeblowanym, przyjęła mnie trochę siwiejąca pani. Uderzyło mnie jej wytworne zachowanie, regularne rysy twarzy i [...] nade wszystko – dziwnie mądre oczy. [...]

Naturalnie od razu przystąpiliśmy do rzeczy.

– Ma pan słuszność – odpowiedziała dama na pytanie – że moi trzej synowie cieszą się powszechnym szacunkiem. Nie wiem, ile w tym jest mojej zasługi; nie myślę jednak tać przed panem, że robiłam wszystko, co było można, aby przygotować ich do porządnego [...] życia.

Po tych słowach przeprowadziła mnie do gabinetu i pokazując w oszklonej szafie kilka półek zastawionych książkami, spytała:

– Czy domyśla się pan, jaka jest treść tych kilkudziesięciu książek?

– Muszą to być najlepsze podręczniki pedagogiczne! – opowiedziałem [...].

– Nie zgadł pan. [...] Jest tu, jak pan widzi, około pięćdziesięciu tomików, ale nie książek, tylko rękopisów. Są zaś one [...] dziennikami moich synów, ich pamiętnikami, które ja sama prowadziłam od przyjścia na świat każdego z nich aż do ukończenia szkół średnich, a nawet i później, o ile było to możliwe. [...] Ja, panie, jestem bodaj czy nie jedyną matką, która poświęciła się przede wszystkim dokładnemu zbadaniu swoich dzieci. Ja nie tylko wiem, jak szybko każdy z nich rósł, w jaki sposób wahała się waga jego ciała, kiedy i na co chorował. Ja wiem, kiedy i z jakiego powodu był który z nich zmęczony, rozdrażniony, rozgniewany. Wiem, kiedy i co skłamał, dlaczego nie odrobił, co do niego należało, czego się lękał, do czego miał upodobanie, a do czego odrazę. [...] Słowem – dzięki systemowi prowadzenia bardzo szczegółowego dziennika tak dalece poznałam swoich synów, że jeszcze dziś wiem prawie, jak który z nich postąpi w danej okoliczności życia. [...]

Przy tym samo życie nasuwało mi wiele przykrych, ale i pouczających doświadczeń. Znałam na przykład dziewczynkę, która znienawidziła matkę za otrzymywane od niej klapsy; bili ją zaś za to, że wbrew najsurowszym zakazom dziewczynka przymrużała oczy [...]. Tymczasem dziecko musiało przymrużać oczy, ponieważ miało krótki wzrok!... Znałam drugą dziewczynkę, której nie lubili rodzice także za nieposłuszeństwo. „Na pięć moich zawołań – mówiła matka – ona zaledwie raz przychodzi. Taka jest nieposłuszna!...” Ale nikt nie domyślił się, że dziewczynka miała przytępiony słuch... Znałam chłopca, którego tak zmęczono bajeczkami zadawanymi za karę, że dzieciak chciał się powiesić... I znałam innego chłopca, którego tak zdenerwowano nieumiejętnym wychowaniem i przeciążaniem pracą, że gdy raz zamknięto go w pokoju, wyskoczył oknem z pierwszego piętra i złamał nogę...

Niejednokrotnie słyszy się o dzieciach nieposłusznych, ponurych, złośliwych... Ale zapewne nie przyszło panu na myśl zapytać: ilu między nimi jest po prostu męczenników! Dziecko złe w bardzo wielu wypadkach jest przede wszystkim chore; ale jego wychowawcy ani domyślają się choroby i mimo woli dopuszczają się występkę tyranizowania nieszczęśliwego dziecka.

Nasze dzieci, szczególnie w niektórych zamożnych rodzinach, chowane są wprost okropnie. Odbija się to w ich dalszym życiu, w ich całym życiu. Iluż to młodych ludzi z tak zwanego „dobrego domu” jest próżniakami, traci pieniądze, gra w karty, zaciąga szpetne długi, wstydzi się pracować i gardzi ludźmi pracy... A dlaczego takimi są?... Bo ich tak wychowano. (*Kroniki*, 1901 r., tom XVII, str. 154-155, 156)

/ 2a. Połącz wyrazy z ich objaśnieniami.

0	matrona	A	uderzenie otwartą dłonią w jakąś część ciała w celu ukarania kogoś
1	klaps	B	zapiski o charakterze osobistym, prowadzone codziennie lub prawie codziennie
2	męczennik	C	osoba, która nie ma chęci do działania, a bezczynność sprawia jej przyjemność
3	próżniak	D	zbiór wspomnień spisanych przez jakąś osobę, notowanych w kolejności chronologicznej
4	dziennik	E	czyn naruszający normy etyczno-społeczne
5	pamiętnik	F	osoba, która cierpi albo ponosi śmierć np. dla jakiejś idei
6	występek	G	starsza kobieta zachowująca się dostojnie i wyniośle

0	1	2	3	4	5	6
F						

/ 2b. Połącz czasowniki z odpowiednimi objaśnieniami.

postąpić *gardzić* przymrużać dopuszczać się chować poświęcić się

0.*gardzić*..... – świadomie traktować kogoś lub coś bez szacunku, nisko kogoś lub coś cenić
 1. – zachować się
 2. – popełniać jakiś naganny czyn
 3. – przymykać lekko powieki
 4. – tutaj potocznie: zapewniać opiekę np. dziecku; wychowywać
 5. – zająć się jakąś sprawą, angażując swój czas, swoje siły, swoją uwagę i rezygnując przy tym z innych zajęć

/ 2c. Zastąp podkreślone fragmenty odpowiednim słownictwem o podobnym znaczeniu.

niedosłuch • uzyskać informacje • obawiać się • być szanowanym przez wszystkich
 krótkowzroczność • wywoływać niechęć • wywierać wpływ • zdumieć
 ukrywać • elegancki • urodzenie • odebrać sobie życie • interesować się

0. Autor udał się do doświadczonej matki, aby zasięgnąć wiadomości /uzyskać informacje... w sprawie wychowywania dzieci.
 1. Felietonistę uderzyło / wytworne / zachowanie starszej damy, która prowadziła dzienniki i pamiętniki już od samego przyjścia na świat / jej synów.
 2. Matrona nie tała / że poświęciła życie wychowaniu synów, którzy cieszą się powszechnym szacunkiem /
 3. Kobieta doskonale wiedziała, czego lękał się / każdy z jej synów, do czego każdy z nich miał upodobanie /, a do czego czuł odrazę /
 4. Autor usłyszał o dziewczynce z krótkim wzrokiem / oraz o dwóch chłopcach, z których jeden miał przytępiony słuch / a drugi chciał się powiesić /
 5. Według kobiety rodzaj wychowania odbija się w dalszym życiu dzieci / na dalsze życie dzieci.

3. Podkreśl wyraz zgodny z kontekstem.

Sto lat temu na wsi

Pasionka to zwykły los chłopskiego dziecka. Budzone o świcie, prowadzi zwierzęta na (pastwisko, pole, ogród)⁰, zwykle krowę, czasami przez całą wieś. Tam pilnuje, aby nie wchodziła na sąsiednią miedzę i nie uciekła, a późnym wieczorem spędza ją (bezpowrotnie, z powrotem, po powrocie)¹ do gospodarstwa. Wszyscy wiedzą, że część dzieciaków chodzi na pastwisko (zamiast, niż, oprócz)² do szkoły. Kilkuletnie dziewczynki najczęściej zaczynają od pasania drobnych zwierząt, gęsi, kaczek, by z (rocznikiem, wiekiem, latami)³ zastąpić starsze rodzeństwo przy wypasie krów.

Gdy małorolni chłopci w latach trzydziestych oszczędzają na zapalkach, płacenie za wynajęcie pastucha nie mieści im się w (myślach, pomysłach, głowach)⁴. Wysyłanie dzieci do bogatszych gospodarzy to dla najuboższych rodzin wielodzietnych ratunek przed głodem. Nigdy (odkąd, stąd, dotąd)⁵ tak wiele wiejskich dzieci nie zaczynało tak wcześnie pracy zarobkowej. Córka małorolnych chłopów spod Włocławka – jedno z dwanaściorga ich (rodzeństwa, rodziców, potomstwa)⁶, z twarzą spaloną od słońca, spękanyimi nogami, w jednej sukience, bez majtek – biega cały dzień z jednej strony łąki na drugą, by upilnować (stado, watahę, klucz)⁷ gęsi. Ma pięć lat. W porze obiadu rodzeństwo przynosi jej zupę. „Dwa kartofelki, trochę kaszy zalanej mlekiem. Dostawałam też kawałek placka z ziemniaków. I o (tego, tym, temu)⁸ aż do zachodu słońca. Latem, gdy przyszły upały, brałam butelkę wody do picia, a gdy i tej mi zabrakło – piłam wodę z mętnej sadzawki, w której kąpały się gęsi”. (Niegdyś, Wkrótce, Wówczas)⁹ jej sytuacja ma się poprawić. Bogatsi krewni zabierają ją do siebie „do pomocy przy dzieciach”, jak twierdzą. To częsta praktyka na wsiach. Kilkuletnie dziewczynki pomagają bogatszej rodzinie, pilnując maluchów w zamian za wikt i (opierunek, sprawunek, podarunek)¹⁰. Szybko się jednak okazuje, że ma być „dziewką”, jak nazywano na wsi służące pracujące w gospodarstwie. „Dzieci trzeba było bawić, paść krowę na łące nad Wisłą, rąbać drzewo, sprzątać w mieszkaniu, (odżywiać, karmić, spożywać)¹¹ świnie, drób, prać pieluchy i nosić wodę. A do szkoły tylko czasami” – wspomina. Niedługo potem przyjeżdża w odwiedziny brat matki z Ameryki i ogląda jej pokaleczone (z, przez, od)¹² rąbania sosnowych pieńków dłonie, przygląda się też jej nogom – całym w strupach od ostrej trawy, po której goni za krową.

– U nas w Ameryce o dzieci się dba. Takich dzieci tam nie widziałem – mówi wstrząśnięty, zabiera ją promem do Włocławka i tam kupuje jej buty.

Na podstawie: J. Kuciel-Frydryszak, *Chłopki. Opowieść o naszych babkach*

4. Odpowiedz na pytania.

1. Jak wyglądało dzieciństwo Twoich rodziców i dziadków?
2. Jakie było Twoje dzieciństwo?
3. Jak wygląda dzieciństwo wiejskich dzieci w czasach współczesnych?
4. Z jakimi problemami borykały się dzieci dawniej?
Jakie problemy mają dzieci w XXI wieku?
5. Jak mogły się potoczyć dalsze losy opisanej dziewczynki?

5. Ułóż fragmenty tekstu w odpowiedniej kolejności.

Pokolenie Alpha

.....⁰ Pokolenie współczesnych dzieci bywa określane jako Generacja Alpha. Tworzą ją osoby urodzone po 2010 r., będące dziećmi mileniów zwanych pokoleniem Y (urodzeni po 1980 roku) i młodszym rodzeństwem pokolenia Z (urodzeni po 1995 roku). Przedstawiciele tej grupy

..... względem materialnym, gdyż dąży do posiadania wielu gadżetów. Pokolenie Alpha zalicza się do generacji transformacyjnej, ponieważ oczekuje się, że będzie zdolne sprawnie wykorzystywać technologie cyfrowe i sztuczną inteligencję w przyszłości. Przedstawiciele tego pokolenia

..... w momencie przejścia na emeryturę. Pomimo nieustannego kontaktu online przedstawiciele tej generacji będą odczuwać osamotnienie i pustkę wewnętrzną. W opinii demografów pokolenie Alpha stanie się siłą napędzającą postęp.

..... niego osoby cechuje: radość z nowości, kreatywność, ciekawość świata, wolność od zasad, niecierpliwość, egocentryczność i mobilność. To pokolenie w odmienny sposób uczy się (np. poprzez działanie oparte na grach) i przetwarza informacje (głównie w sposób wizualny i dynamiczny); wie, jak korzystać z YouTube zanim opanuje umiejętności czytania i pisanie. Jest otwarte

..... będą się cechować przedsiębiorczością, przypuszczalnie będą również w dużym stopniu samowystarczalni, niezależni, dobrze wykształceni oraz przygotowani do innowacyjnych wyzwań. Dojrzewanie pokolenia Alpha w sferze rozwoju fizycznego, psychicznego i społecznego

..... różni się od poprzednich pokoleń funkcjonowaniem od najmłodszych lat życia w świecie zdominowanym przez nowoczesne technologie i innowacje techniczne. Wskazać można pewne specyficzne cechy osobowości, sposoby myślenia i działania generacji Alpha. Należące do

..... na wiedzę i ma wysoką inteligencję numeryczną, ale słabszą inteligencję społeczną. Łatwo się rozprasza i woli pracować indywidualnie, a nie zespołowo. Bywa krytykowane za bezrefleksyjne użytkowanie internetu i pomijanie ważnych aktywności, np. kontaktów społecznych czy działań na rzecz innych. Jest też uznawane za najbardziej rozpierzchną generację pod

..... rozpoczyna się wcześniej, ale będzie trwać znacznie dłużej. Przedstawiciele tej generacji prawdopodobnie przez dłuższy czas będą na utrzymaniu rodziców. Wydłużeniu ulegnie również realizacja zadań związanych z podejmowaniem aktywności zawodowej i rodzicielskiej. Przewiduje się, że pokolenie Alpha będzie żyło dłużej i będzie posiadało lepszy status materialny

Na podstawie: A. Dacka, *Funkcjonowanie pokolenia Alpha – wyzwania i zagrożenia*

6. Odpowiedz na pytania.

1. Czy zgadzasz się z charakterystyką pokolenia Alpha? Dlaczego tak/nie?
2. Jakie zalety i wady ma Twoim zdaniem pokolenie urodzone po 2010 roku?
3. Z jakimi wyzwaniami może się mierzyć pokolenie Alpha za 10, 20, 30 lat?
4. Do jakiego pokolenia należysz? Do jakiego pokolenia należą członkowie Twojej rodziny? Scharakteryzuj te generacje
5. W jakiej rzeczywistości będą żyli ludzie w kolejnych dekadach? Czym się będą charakteryzować przyszłe pokolenia?

7. Uzupełnij tekst wyrazami z nawiasów w odpowiedniej formie.

Problemy wychowawcze

Problemy wychowawcze mogą pojawić się na linii⁰ dziecko-szkoła i/lub dziecko-rodzina. (Bywać)¹ tak, że dziecko w domu zachowuje się w odpowiedni sposób, a w szkole sprawia szereg problemów wychowawczych. Zdarza się też, że w szkole nikt nie zgłasza (jakikolwiek zastrzeżenia)² wobec dziecka, a w domu zachowuje się ono problematycznie.

Problemy wychowawcze to zachowania, które (stać)³ w sprzeczności z przyjętymi i stosowanymi normami społecznymi, nie poddają się (zwyczajowe zabiegi wychowawcze)⁴ i mają charakter działań uporczywych. Przyczyny problemów wychowawczych mogą tkwić:

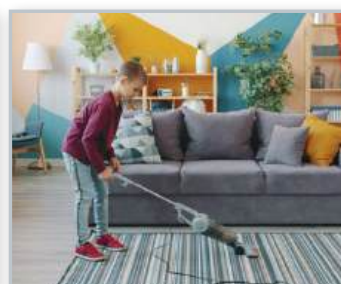
- w samym dziecku – gdy za problemy wychowawcze (odpowiadać)⁵ przede wszystkim czynniki genetyczne, a także choroby somatyczne, zaburzenia i nieprawidłowości występujące w (organizm)⁶ dziecka;
- w środowisku rodzinnym – jeśli rodzina jest niewydolna wychowawczo, zmagą się z problemem alkoholowym i innymi uzależnieniami lub (przekazywać)⁷ dziecku niewłaściwe wzorce działania. Znaczenie mają także (różny rodzaj)⁸ błędy wychowawcze, dezorganizacja życia, a także brak (ustalone zasady)⁹, których dziecko powinno przestrzegać;
- w środowisku szkolnym – gdy np. nauczyciel jest osobą bez odpowiedniej osobowości i (predyspozycje)¹⁰ do wykonywania swojego zawodu, (szufladkować)¹¹ jednych uczniów, (faworyzować)¹² innych, niesprawiedliwie traktuje wychowanków. Winny może okazać się także przeładowany program nauki, który należy zrealizować w czasie lekcji, ale brakuje czasu, by poświęcić uwagę (każdy uczeń)¹³ z osobna i traktować (wszyscy)¹⁴ w sposób zindywidualizowany.

Wychowanie dziecka to trudna i odpowiedzialna praca, a mniejsze lub większe problemy będą się pojawiać w (każda rodzina)¹⁵. Bardzo ważne jest to, by ustalić przyczynę problemów i rozwiązać problem u (samo źródło)¹⁶.

Na podstawie: <https://psychoterapiacotam.pl/problemy-wychowawcze/>

8. W jaki sposób okres dzieciństwa decyduje o tym, jakimi jesteśmy/będziemy dorosłymi?

- Jakie zachowania rodziców wpływają pozytywnie, a jakie negatywne na rozwój dziecka?
- Jaką rolę w procesie dorastania odgrywa otoczenie i kraj, w których żyjemy?
- Jakie stereotypy istnieją w Twoim kraju na temat dzieciństwa i rodzicielstwa?
- Jaki jest model wychowywania dzieci w Twoim kraju? Jak go oceniasz?

9. Wyraż opinie w felietonistycznym stylu na temat metod wychowawczych stosowanych przez Twoich rodziców lub dziadków.

9. Jakie modele wychowywania dzieci dominują w różnych krajach? Z jakimi problemami wychowawczymi borykają się w nich rodzice?

- Przedstaw swoje ustalenia w formie prezentacji.
- W podsumowaniu wyraż także swoją opinie na omawiany temat i ją uzasadnij.
- Przywołaj źródła informacji, z których korzystałeś/korzystałaś.
- Porównaj swoje ustalenia z ustaleniami koleżanek i kolegów. Jakie podobieństwa i różnice dostrzegacie w zakresie omówionej tematyki?

Zaduszki

1. Przeczytaj tekst, streść go, a następnie wyraż swoją opinię na poruszony w nim temat.

– Czy widział pan ostatni „Tygodnik Ilustrowany”? – zapytał mnie ktoś, żywo interesujący się losem pisma.

– Widziałem – mówię – numer 1517 ogólnego zbioru... O ten panu chodzi?...

– Właśnie. A czy zwrócił pan uwagę na *Zaduszki*?

– Zwróciłem. Cała stronica nagrobków wszelkich wyznań. Powinno by przybyć ze czterdziestu sześciu prenumeratorów między nieboszczykami, którym zrobiliście reklamę.

– A czy nie wspomniałby pan co o tym?...

Chwała Bogu! – myślę – już chcą mnie postawić w szeregu dziadów, produkujących sztuczne łzy i westchnienia na intencję dusz wiernych zmarłych.

Nic chyba nie wspomnę o waszych *Zaduszkach*. Kto umarł, zrobił w tych czasach najlepszy interes, więc opłakiwać go nie ma racji. Ale i do zazdrości nie ma tytułu; już bowiem elementarna logika uczy, że wszyscy ludzie są śmiertelni. Ja, ty i on jesteśmy ludźmi. Więc ja, ty i on zrobimy kiedyś równie dobry interes. [...]

Swoją drogą, oglądam ów „Tygodnik”. Zaiste, jest w nim tak dużo nagrobków, że choć połowę z nich moglibyśmy wysłać do Paryża i dobijać się o nagrodę jeżeli nie za piękność, to przynajmniej za ilość wyrobów.

Odkładam wreszcie ów „zaduszkowy” numer, ale pozostaje mi z niego kilka nazwisk i parę pytań.

Pancer, Jachowicz, Magier, Żmichowska, Korzeniowski i tylu jeszcze, tylu innych. Ludzie ci faktycznie zmarli, lecz pomimo to żyją. Coś z nich zostało, ale co?...

Nie ich dochody, przed którymi świat bił czołem, nie modne ubiory, których im zazdrozczono, nie wykwintne salony ani wydawane w nich rauty, ani ogląda towarzyska, ani paryski akcent, ani nawet rozległe i urozmaicone stosunki.

Wszystko to opuściło ich pierwej, nim zdążyli zstąpić do grobu. Świat przez ciekawość, a może przez ostrożność, odprowadził ich na miejsce wiecznego spoczynku i sprawdziwszy, że już są dobrze zakopani, począł rozdrapywać zarówno ich pieniądze i sprzęty, jak i tę odrobinę sympatii, którą mogli zaskarbić sobie u żyjących. Zajęto ich miejsca, zagarnięto stosunki, wprowadzono nowe mody, zaczęto bić pokłony nowym karierom i – ot co im zostawiono: garść popiołów pod ciężkim nagrobkiem albo pod zapadniętą ziemią.

A jednak są rzeczy, których ludzka troskliwość o siebie nie może odebrać nawet zmarłym.[...]

Człowiek mija na tej ziemi jak cień przelatującego obłoku. Wczoraj był, dziś go nie ma; wczoraj zachwycał nas, cieszył albo imponował, a dziś jest bezwładniejszą ziemią, na jego grobie wyrosło. I jeżeli coś zostaje po nim, to tylko cząstka jakiejś idei, ogarniającej potrzeby milionów, której służył, i czynu, w których ją urzeczywistnił.

Idee są jak konary drzewa, a jednostki jak liście; co roku spada i ginie cała ich generacja i tylko na gałęziach zostaje niezatarty ślad ich bytu. [...]

Tak więc choć znakomici działacze naszej cywilizacji pokładli się do grobu, społeczeństwo nie zbankrutowało. Owszem, dojrzały w nim lub dojrzewają nasiona pożytecznych idei, a miejsce jednego zmarłego zajmuje dziś kilkunastu nowych pracowników. Nie ma więc powodu ani wzdychać za dawnymi, jakoby lepszymi czasami, ani płakać nad upadkiem naszych. Nie smutkiem, ale sprawiedliwą dumą mogą napełnić nas wspomnienia „o zaduszkach”; bo oddając cześć zasługom zmarłych, przekonujemy się zarazem, jak daleko sami posunęliśmy się naprzód. (*Kroniki*, tom XI, str. 223-225, 226)

/ 2a. Wpisz wyrazy z ramki do odpowiednich objaśnień.

ziele	nagrobek	dziad	prenumerator	popioły	konar	nieboszczyk
-------	---------------------	-------	--------------	---------	-------	-------------

0. nagrobek – pomnik, płyta, tablica z napisami umieszczone na grobie zmarłego lub wkościele; krótki utwór literacki poświęcony pamięci zmarłego
1. – potocznie: stary mężczyzna, starzec; stary żebrak, nędzarz
2. – zmarły człowiek
3. – roślina o nietrwałych pędach, często mająca właściwości lecznicze
4. – gruba gałąź drzewa wyrastająca z pnia
5. – szczątki osoby zmarłej; to, co pozostało po spaleniu ludzkiego ciała
6. – osoba otrzymująca przez określony czas kolejne numery czasopisma, za które z góry zapłaciła

/ 2b. Połącz zwroty i wyrażenia z ich objaśnieniami.

0	zrobić interes	A	zyskać czyjś szacunek, czyjaś życzliwość, czyjeś względy
1	rozległe stosunki	B	umiejętność kulturalnego zachowania się w grupie ludzi
2	miejsce wiecznego spoczynku	C	odnieść jakąś korzyść, mieć z czegoś zysk
3	zaskarbić	D	cmentarz; grób
4	bić komuś pokłony	E	wyrażać uniżenie i szacunek wobec kogoś
5	bić czołem przed kimś	F	szerokie znajomości w gronie wpływowych osób
6	ogłada towarzyska	G	wyrażać posłuszeństwo wobec kogoś

0	1	2	3	4	5	6
C						

/ 2c. Zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe (P), a które fałszywe (F).

		P	F
0	„Tygodnik Ilustrowany” ma ponad czterdziestu prenumeratorów.		V
1	Felietonista nie chce udawać żalu po śmierci pewnych osób.		
2	Autor felietonu przypomina czytelnikom, że nie należy myśleć o śmierci, lecz zajmować się robieniem interesów.		
3	Felietonista postuluje wysłanie polskich nagrobków na konkurs do Paryża.		
4	Po zmarłych pozostają na ziemi jedynie ich majątki i ubrania.		
5	Ludzkie życie jest ulotne jak płynąca chmura.		
6	Zaduma nad zmarłymi powinna przypominać żywym o dokonującym się postępie ludzkości.		

3. Ułóż fragmenty tekstu we właściwej kolejności, a następnie podpisz zdjęcia wyrazami wyróżnionymi w tekście pogrubioną czcionką.

Pamięć o zmarłych

Wraz z chrześcijańskim wymogiem pochówku na poświęconej ziemi musiały się pojawić przykościelne cmentarze, ale trochę czasu minęło, zanim Kościół wytepił pogański zwyczaj grzebania zmarłych w lasach i na polach. Upowszechnienie cmentarzy przykościelnych

..... pomogło wyeliminować inny zwyczaj pogański, tj. urządzenie zabawy właśnie w miejscu pochówku. Kilka wieków temu nie traktowano go jak miejsca przeznaczonego wyłącznie dla nieżyjących. Tutaj nierzadko odbywały się zgromadzenia sądów, tu też

..... charakter duszy ludzkiej (np. zostawianie jedzenia dla zmarłych, palenie ognisk w celu ogrzania dusz). Ślady takich zachowań przetrwały na ziemiach polskich aż do XV wieku, a współczesne palenie **świateł na grobach** w Wigilię Zaduszek (1 XI) można uznać za pozostałość palenia ognia w zaduszki pogańskie. Po wprowadzeniu chrześcijaństwa Kościół rozwijał nowe formy troski

..... a w XIV świętowano go już okazale. Obowiązkowym rytuałem świątecznym stała się urządzana po mszy świętej **procesja na cmentarzu**, podczas której duchowni śpiewali modlitwy liturgiczne i psalmy oraz odmawiali Ojcie Nasz.

..... albo raczej było ich na to stać, posiadali **grobowce** w kościele czy klasztorze. Przede wszystkim byli to patroni, dobroczyńcy i fundatorzy kościołów. W ten sposób powstawały **nekropolie** rodzinne możnowładców. O zmarłych pamiętano przy okazji licznych świąt i obrzędów dorocznych, ale by wyprzeć ludowe zwyczaje, Kościół wprowadził swoje, nie mógł bowiem zaakceptować pogańskich praktyk, które podkreślały materialny

..... o zmarłych. W początkowym okresie na ziemiach polskich kler śpiewał psalmy i organizował msze święte w intencji zmarłych, ale tylko tych pochodzących z ówczesnej elity społecznej – książąt piastowskich i możnych rycerzy. Rozwój sieci parafialnej pozwolił zadbać o dusze wszystkich. Duchowieństwo mogło regularnie odprawiać wigilie żałobne oraz tzw. wypominki odczytywane

..... bawiły się dzieci ze szkoły parafialnej. **Cmentarz** służył także jako plac targowy czy miejsce do gry w kości. Zarazem uważano, że jako miejsce do grzebania zwłok jest pospolity. Ci, którzy chcieli szczególnie zadbać o zmarłych bliskich lub o swój byt pośmiertny,

..... po każdym kazaniu. Kościół ustanowił także specjalny dzień modlitwy za wszystkich zmarłych – Dzień Zaduszny, obchodzony 2 listopada, który w połączeniu z dniem Wszystkich Świętych stał się swego rodzaju kontynuacją pogańskich zaduszek jesiennych. Znano go w Polsce od XII wieku, upowszechnił się w wieku XIII,

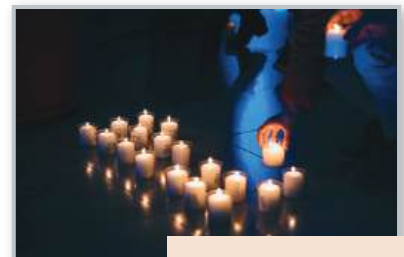
Na podstawie: *Obyczaje w Polsce. Od średniowiecza do czasów współczesnych*, red. A. Chwalba

A –

B –

C –

D –

E –

4. Jak wyglądają cmentarze w Twoim kraju? Gdzie najczęściej są usytuowane?

5. Uzupełnij tekst brakującymi fragmentami, a następnie podpisz zdjęcia wyrazami wyróżnionymi w tekście pogrubioną czcionką.

Ostatnie pożegnanie

Bez względu na relacje panujące między starymi rodzicami a ich dziećmi młodszy członkowie rodzin byli zobowiązani [0 - ...], gdy nadeszła śmierć. Obrzędy związane z odejściem człowieka z tego świata obejmowały czas umierania, przygotowania ciała zmarłego do ostatniej podróży oraz **pogrzebu** i uroczystości żałobnych. Obowiązywała reguła, [1 - ...] rodzina, sąsiedzi i bliscy znajomi, którzy zbierali się u jego łóża. To oni dbali o zapewnienie mu godnych warunków odejścia z tego świata – kropili umierającego wodą święconą, wkładali do rąk zapaloną gromnicę, żegnali się z nim [2 - ...].

Przy łóżu śmierci zebrani modlili się półgłosem lub zachowywali zupełną ciszę. W społecznościach wiejskich lamentowanie było niedopuszczalne, [3 - ...] hałas utrudniał i opóźniał ostateczne odejście. Gdy śmierć w końcu nadeszła, przed dom wybiegała bliska zmarłemu osoba, która z płaczem [4 - ...]. Tak zawiadomieni mieszkańcy wsi schodzili się na nocne czuwanie. Do **trumny** wkładano odświętnie ubrane ciało, [5 - ...] towarzyszyć mu miały w pośmiertnej wędrówce. Przy wynoszeniu trumny stukano nią trzykrotnie o próg domu, po czym **kondukt** ruszał, a każdy mieszkaniec wsi był zobowiązany do wyjścia z domu i pożegnania zmarłego.

Po odprawieniu liturgii – w kościele i na cmentarzu – [6 - ...], rzucając grudkę ziemi na trumnę. Po pogrzebie odbywała się **stypa** (najczęściej w karczmie), na której zakończenie wznoszono wspólną modlitwę za duszę zmarłego. Na XIX-wiecznej wsi w pogrzebie zobowiązani byli wziąć udział wszyscy jej mieszkańcy. Dopiero [7 - ...], a grono uczestników ograniczyło się do krewnych i bliskich znajomych. Zmieniał się także stosunek mieszkańców [8 - ...]. Na wiejskich cmentarzach, w miejscu anonimowych **mogił**, zaczęły się pojawiać **nagrobki** – znak więzi ze zmarłym i pamięci o nim.

Na podstawie: *Obyczaje w Polsce. Od średniowiecza do czasów współczesnych*, red. A. Chwalba

A. do zapewnienia starszym godnej „ostatniej drogi”

B. a także przedmioty bliskie zmarłemu, które

C. w następnym stuleciu zwyczaj ten zanikł

D. wychwalała zalety nieboszczyka

E. by w ostatniej wędrówce umierającemu towarzyszyła

F. co wynikało z przekonania, że

G. wszyscy uczestnicy ostatecznie żegnali się ze zmarłym

H. i wysłuchiwali jego ostatnich dyspozycji

I. do miejsca wiecznego spoczynku

A -

B -

C -

D -

E -

F -

6. Uzupełnij tekst wyrazami podanymi z nawiasach w odpowiedniej formie (imiesłowy przymiotnikowe bierne).

Wszystkich Świętych w innych krajach Europy

Wszystkich Świętych w Polsce to dzień wolny od pracy. Całe rodziny zbierają się wtedy na cmentarzach i modlą w intencji zmarłych. Można wówczas zobaczyć bogato udekorowane (udekorować)⁰ kwiatami groby, na których stoją (zapalić)¹ znicze. W mediach (wspominać)² są znane osoby, a na cmentarzach o dużym znaczeniu historycznym (organizować)³ są zbiórki pieniędzy na renowację i utrzymanie zabytkowych grobowców.

W Ukrainie, a zwłaszcza w jej wschodniej części, tydzień po Wielkanocy (obchodzić)⁴ jest dzień (nazywać)⁵ „Hrobkami”. Rodziny zmarłych zbierają się na cmentarzach przy wspólnie (umyć)⁶ grobach. Następnie zostają przy nich (ustawić)⁷ stoły, po czym wyciąga się jedzenie i zaczyna się wspólne świętowanie. Często jest to uczta suto (zakrapiać)⁸ alkoholem. Po niej na grobie zostawia się tzw. paschę, tj. babkę drożdżową, pomalowane jajka czy słodycze.

Hiszpanie 1 listopada wspominają na cmentarzach swoich zmarłych krewnych. Hiszpańskie miejsca pochówku znacznie różnią się od polskich, ponieważ mają formę ściany z (wmurować)⁹ w niej grobami. Kolorowe kwiaty i znicze są przy nich (umieszczać)¹⁰ na małej półce. Ten dzień to także święto związane z tradycyjnym, (zróżnicować)¹¹ regionalnie jedzeniem. Na przykład w północnej części kraju popularne są tego dnia (piec)¹² kasztany.

We Włoszech 1 listopada jest dniem wolnym od pracy. W całym kraju organizuje się jarmarki i festyny z zabawkami i słodyczami, a w domach (przygotowywać)¹³ są słodkości na bazie orzechów, fig, rodzynek i migdałów. Z kolei 2 listopada dzieci otrzymują prezenty (zostawić)¹⁴ im w nocy przez zmarłych.

Choć we Francji 1 listopada jest dniem wolnym od pracy, to Francuzi nie odwiedzają wtedy tłumnie grobów bliskich. Ten dzień jest (przeznaczać)¹⁵ najczęściej na odpoczynek. (Otworzyć)¹⁶ są też niektóre kawiarnie czy muzea. Co ciekawe, o ile na francuskich grobach (zostawiać)¹⁸ są kwiaty (szczególnie chryzantemy), o tyle zapalanie zniczy na niektórych cmentarzach jest wręcz (zakazać)¹⁹.

Na podstawie: <https://krajewscywpodrozy.pl/lifestyle/wszystkich-swietych-w-innych-krajach-europy/>

7. Dlaczego ludzie kultywują pamięć o zmarłych przodkach?

- Jakie są sposoby podtrzymywania pamięci o bliskich, którzy już odeszli?
- Jaką rolę pełnią zaduma, cisza i skupienie w kulturze pamięci o zmarłych?
- Czym jest żałoba po zmarłym? W jaki sposób ludzie przeżywają żałobę?
- Czy współcześnie częściej mówi się o śmierci czy raczej unika tego tematu?

8. Wyraź swoją opinię w felietonistycznym stylu na temat kultywowania pamięci o zmarłych w Twoim kraju lub rodzinnej miejscowości.

9. Dlaczego śmierć jest częstym tematem w sztuce (filmie, literaturze, malarstwie)? Omów dowolny tekst kultury eksponujący ten motyw i wskaż jego przesłanie.

- Przedstaw swoje ustalenia w formie prezentacji.
- W podsumowaniu wyraż także swoją opinię na omawiany temat i ją uzasadnij.
- Przywołaj źródła informacji, z których korzystałeś/korzystałaś.
- Porównaj swoje ustalenia z ustaleniami koleżanek i kolegów. Jakie podobieństwa i różnice dostrzegacie w zakresie omówionej tematyki?

NOTATKI

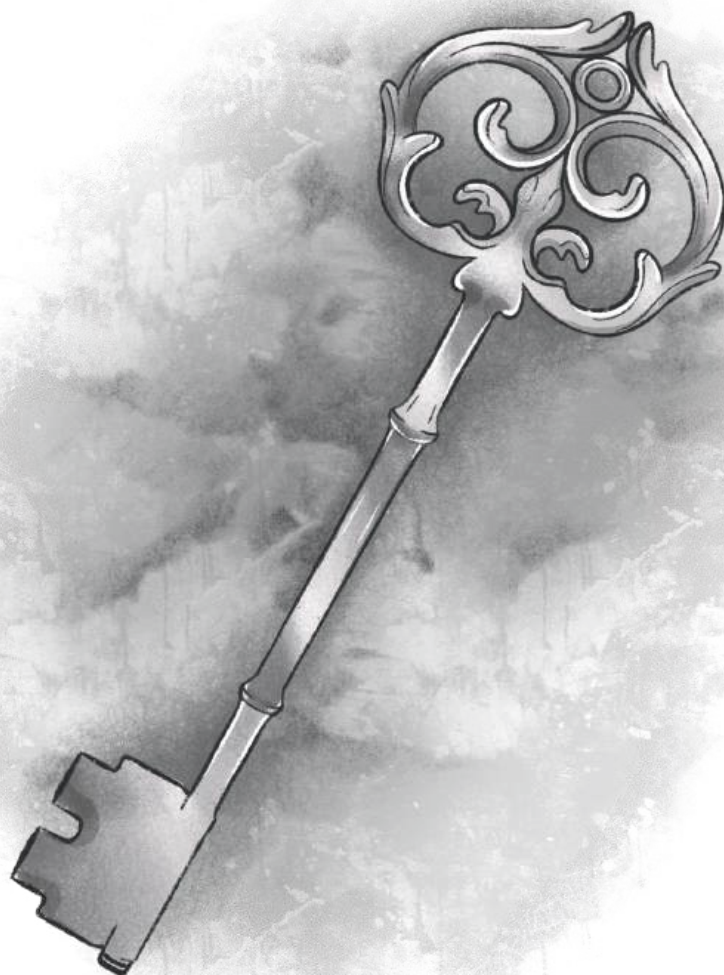
A series of horizontal dotted lines for writing notes, spanning the width of the page.

NOTATKI

Klucz do ćwiczeń

Klucz do zadań**BOLESŁAW PRUS
I JEGO EPOKA****1a**

1. H
2. A
3. E
4. F
5. C
6. D
7. B
8. G

1b

1. państwa zaborcze
2. skrajnej nędzy
3. biją na alarm
4. szablon fabularny
5. wolny zawód
6. intratnej posadzie
7. zarabiają piórem

1c

1. b
2. c
3. a
4. a
5. c

2

1. zajęła się
2. przejął
3. wybuchła
4. porzucił
5. marzył
6. przerwał
7. szukał
8. pragnął
9. wziął
10. Uchodzili
11. używał
12. przyniosły
13. doczekały się
14. przybyły
15. angażował się
16. wspierał

3a

1. „Faraon”
2. „Placówka”
3. „Pensja Pani Latter”
4. „Lalka”

3b

1. „Lalka”
2. „Faraon”
3. „Pensja Pani Latter”
4. „Placówka”

4

1. E
2. D
3. F
4. B
5. C

6a

1. F
2. P
3. P
4. F
5. F
6. F
7. P
8. P

Hasło: felieton

9

1. postaci
2. przejęła
3. wprowadzie
4. status
5. repertuaru
6. odcinkach
7. w

ALKOHOL(IZM)**2a**

broszura

1. burda
2. trunek
3. gruźlica

4. pijak
5. bójka
6. degenerat
7. obłąkanie

2b

1. zmienia
2. przyjemności
3. ilość
4. zniszczyło
5. życzenia

3

1. P
2. P
3. F
4. F
5. P
6. P
7. F
8. F

4**Kolejność fragmentów:**

4, 7, 2, 6, 1, 3, 5

- B. wódka
- C. wino
- D. piwo
- E. nalewka
- F. koniak

5

1. dwunastu
2. dziewięć i pół
3. pięćdziesiąt
4. drugie
5. piętnastego
6. szesnastego
7. trzydziestu
8. siedemnastu
9. osiemnastu
10. dwudziestego czwartego
12. ośmiu
13. pięć

14. dwa tysiące szesnastego
15. czterech
16. pięciu
17. piętnaście
18. dwunastu
19. trzecia
20. czterdzieści
21. trzydziestego

DZIWNY KRAJ

2a

1. przebywał
2. zapach
3. rujnują się
4. jaj
5. ochoczo

2b

1. odczyt
2. kwoka
3. raport
4. płas
5. spółka
6. bóstwo

2c

1. F
2. F
3. P
4. P
5. P
6. P
7. F
8. F

5

Kolejność fragmentów:

3, 6, 1, 4, 9, 5, 2, 8, 7

7

1. wpływa
2. przekłada się
3. oferuje
4. sprawia
5. pozwala
6. utrzymują

7. dostrzegają
8. przyciągają
9. poszukują
10. sprzyja
11. daje
12. podkreśla
13. przebiega
14. rośnie
15. łągodzi
16. odnajduje
17. przyczynia się

HIGIENA

2a

1. powijak
2. rój
3. zasób
4. ciemnota
5. tarcza
6. klęska
7. kalectwo
8. pocisk
9. rozpusta

2b

1. E
2. D
3. G
4. H
5. A
6. B
7. I
8. F

3

1. C
2. H
3. E
4. M
5. F
6. I
7. G
8. J
9. B
10. K
11. L
12. D

5

Kolejność fragmentów:

3, 5, 2, 4, 6, 1, 7

7

1. kilku/kilkoma laty
2. zagrożenie
3. scenariusza
4. sprzyja
5. rezerwuarem
6. zmieniają
7. naukowców
8. nadciągały
9. upodobania
10. monitoruje
11. łowcy
12. pobierają
13. potencjałe
14. udało się
15. stanowi
16. skutków
17. cieniu

KARNAWAŁ

2a

1. cyrkuł
2. kontredans
3. tombola
4. frazes
5. prosektorium
6. maskarada

2b

1. F
2. A
3. C
4. B
5. G
6. E

2c

1. a
2. c
3. a
4. b
5. b

3

1. P
2. BI
3. F
4. F
5. P
6. P
7. F
8. F
9. P
10. BI

4

2. D
3. G
4. E
5. B
6. F
7. C

6

1. w
2. na
3. Bez
4. z
5. na
6. w
7. po
8. na
9. na
10. na
11. na
12. Pod
13. przez
14. z
15. na
16. Ponad
17. do
18. Przy
19. do
20. Na
21. o
22. wraz
23. ze
24. poza
25. z
26. Na/W
27. z

28. Wśród

29. na

30. w

LITERATURA PIĘKNA**2a**

1. pokład
2. skarbnica
3. występ
4. rubryka
5. strawa

2b

1. beletrystyczny
2. wydatny
3. rocznik
4. nędzarz
5. cnotliwy
6. sprawozdanie
7. kapłan

2c

1. c
2. a
3. b
4. b
5. a

3

1. P
2. P
3. BI
4. P
5. P
6. F
7. F
8. BI
9. F
10. F

4**Tekst 1**

Choć mogłoby się wydawać, że rozdzielanie uwagi między różne lektury osłabia koncentrację, badania naukowe temu

przeczą. Regularne przesłukiwanie między książkami aktywizuje i wzmacnia mózg, który musi nieustannie przełączać się między różnymi narracjami, stylami czy tematami, co sprawia, że tworzą się w nim połączenia neuronalne. W efekcie polepsza się koncentracja i pamięć krótkotrwała, a także zwiększa kreatywność, efektywne przetwarzanie informacji, zdolność rozwiązywania problemów i elastyczne myślenie w codziennym życiu. Przesłukiwanie między książkami zapobiega także znudzeniu i czytelniczemu wypaleniu. Nasz mózg szybko się męczy i zniechęca do powtarzalnych czynności, a za pomocą tej metody naturalnie go stymulujemy. Czytając kilka tytułów jednocześnie, możemy dopasowywać je do naszego nastroju, poziomu energii, a także miejsca, w którym przebywamy (np. w podróży łatwiej sięgnąć po kryminał niż opasłą powieść historyczną). Czytanie kilku książek jednocześnie zmniejsza też presję, by dokończyć lekturę za wszelką cenę. Jeśli jakaś książka nas nie wciąga, możemy przerzucić się na inną. Dzięki temu łatwiej jest utrzymać motywację do czytania.

Tekst 2

Czytanie kilku książek naraz ma też swoje wady. Jest to co prawda forma treningu mentalnego, ale jego efekty osiąga się tylko wtedy, gdy czytanie wielowątkowe jest prowadzone świadomie i z umiarem. Zbyt duża liczba zaczętych

tytułów może bowiem prowadzić do chaosu informacyjnego, co tylko będzie obciążało mózg. Możemy też czuć się przytłoczeni liczbą książek czekających na dokończenie. Ta metoda nie sprawdzi się u osób, które szybko się rozpraszają i łatwo gubią wątki. Lektura ma być przecież przyjemnością, a nie ciągłą frustracją, bo znowu zapomnieliśmy, o czym jest powieść albo pomyliliśmy bohaterów. Nie da się też ukryć, że taki sposób czytania wydłuża czas potrzebny na ukończenie pojedynczej lektury. Dla osób, które cenią sobie satysfakcję z kończenia książki, może to być irytujące. Reasumując, korzyści płynące z czytania kilku książek naraz zdecydowanie przeważają nad potencjalnymi trudnościami. Jeśli więc jesteśmy dobrze zorganizowani i potrafimy skutecznie panować nad swoją uwagą, efekty tej metody mogą pojawić się bardzo szybko i być wyjątkowo satysfakcjonujące. Zresztą przekonajcie się sami!

6

1. dwa tysiące dwudziestym czwartym roku
2. jedną książkę
3. dwunastu miesięcy
4. siedem
5. czterdziestu
6. piętnastego
7. osiemnastego
8. siedemdziesiąt lat
9. sześćdziesiątym
10. pięćset tysięcy
11. dwudziestu tysięcy
12. dwudziesty
13. jedną książkę
14. ubiegłym roku

NAŁĘCZÓW

2a

1. dominacja
2. zakaźna
3. uzdrowiskowej
4. wobec innych
5. wyczerpuje

2b

1. sadzawka
2. gęstwina
3. wąwóz
4. strumień
5. weranda

2c

1. c
2. b
3. b
4. c
5. a

3

1. P
2. BI
3. BI
4. F
5. F
6. P
7. F
8. P

5

Kolejność fragmentów:

6, 3, 5, 1, 4, 2

- A. ..
- B. ..
- C. ...
- D. ...
- E. ...
- F. ...
- G. ...
- H. ...

6

1. różnorodnymi
2. uzdrowiskowego
3. pitnej
4. ruchowe
5. morskiego
6. rehabilitacyjne
7. górnicze
8. zgodne
9. urazowe
10. nerwowego
11. kardiologiczne
12. górnych
13. dolnych
14. kobiece
15. moczowych
16. wyjątkowe

NIEWYTŁUMACZALNE ZJAWISKA

2a

1. sztuczki
2. wyjątkowy
3. oraz/a także
4. niezadowolona
5. zbiornik

2b

1. ...
2. ...
3. ...
4. ..
5. ..

2c

1. a
2. c
3. b
4. b
5. a
6. c
7. c

3a

1. nawiedzony
2. rezydencja

3. widmo
4. komtur
5. dziedziniec
6. odpokutować
7. loch
8. zawodzący
9. błąkać się
10. upiór

3b

1. C
2. A
3. E
4. B

4a

Kolejność fragmentów:

2, 5, 4, 7, 3, 6, 1

4b

1. lęku
2. uroczysko
3. Flora
4. biegnie
5. Dostępu
6. źle działają
7. kultu
8. Na pamiątkę

6

1. miał
2. ukazał się
3. zaprosili
4. poddali/poddano
5. poinformowano
6. odnotowano
7. się przyśniło
8. skontaktował się
9. zaangażował
10. poddano
11. zmyślił
12. odsłonięto
13. przeprowadził
14. Okazało się
15. wdrukował
16. zgadza się

(NIE)ZAWIERANIE MAŁ- ŻEŃSTW

2a

1. zatarg
2. popeł
3. zaspokojenie
4. raj
5. gąska
6. ziomek
7. dziatki
8. posag
9. opędzenie
10. wyrobnik
11. buchalter

2b

1. G
2. F
3. B
4. A
5. H
6. D
7. C

3

1. J
2. B
3. I
4. D
5. K
6. F
7. C
8. G
9. M
10. H
11. L
12. N
13. E

5

Kolejność fragmentów:

2, 6, 4, 1, 7, 3, 5

7

1. urzędów
2. dwutysięcznego
3. danych

4. województwie
5. dwa tysiące dwudziestym drugim
6. wsi
7. lata
8. małżeństwa
9. wolniejsi
10. swobodniejsi
11. dekady
12. kobiet
13. aktywności
14. swobodni
15. elastyczni

OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE

2a

1. popis
2. zwierzchnik
3. frazes
4. kaleka
5. żebractwo
6. niedołęstwo

2b

1. I
2. A
3. H
4. C
5. D
6. B
7. F
8. E

5

1. prawo
2. rehabilitacji
3. zdrowiu
4. ośrodka
5. ograniczenia
6. widzeniem
7. wzroku
8. ślepotą
9. rozpacz
10. wyzwaniem
11. wypadku
12. załamania
13. niepełnosprawności

14. poczucia
15. kartach

- A. „Mój biegun”
- B. „Chce się żyć”
- C. „Carte blanche”

6

1. dwadzieścia siedem
2. szesnastego
3. sto jeden
4. jedną
5. cztery
6. drugie
7. trzecie
8. dwadzieścia dziewięć
9. dwadzieścia cztery
10. dziewięciu
11. dwa tysiące dziewiętnastego
12. druga
13. dwa tysiące dwudziestym
14. dwudziestu
15. dwudziestu sześciu
16. trzeciej
17. piąta

PLOTKA**2a**

1. indywiduum
2. pogłoska
3. szkodnik
4. podpalacz
5. nieruchomość
6. deklaracja
7. blagier
8. oszczerstwo
9. prenumerat

2b

1. C
2. E
3. F
4. A
5. H
6. B
7. D

3**Kolejność fragmentów:**

9, 2, 8, 3, 5, 1, 6, 4, 7

5

1. Plotka jest naturalna
2. Plotka edukuje
3. Plotka sieje strach
4. Plotka daje władzę
5. Plotka to trucizna

6

1. urazach
2. zgonów
3. stopniu
4. śmiertelnym
5. autodestrukcyjne
6. czynników
7. wzorze
8. rygoryzm
9. substancji
10. rozstanie
11. przemocy
12. rówieśnicy
13. Obrażliwe
14. dręczenia
15. słownej
16. randkowych
17. intymnej
18. cyberprzestrzeni
19. Badania
20. systematycznego

POMNIKI**2a**

1. bardzo chcieć
2. niezliczony
3. jest bardzo dużo
4. dostatni
5. zacofania
6. poetycki

2b

1. pogorzelec
2. potomność
3. watówka
4. przepych

5. podrzutek
6. klejnot

2c

1. P
2. F
3. F
4. P
5. F
6. F
7. P
8. P

3a

Ławeczka Bolesława Prusa:

Ławeczka Bolesława Prusa w Nałęczowie usytuowana jest w sercu Parku Zdrojowego. Pomysł upamiętnienia związków pisarza z tym miejscem powstał na początku lat dwutysięcznych. W 2004 roku ogłoszono konkurs na projekt ławeczki, który wygrał rzeźbiarz Zbigniew Mikieliewicz. Uroczyste odsłonięcie pomnika w obecności przedstawicieli świata kultury i władz miasta odbyło się 28 maja 2005 roku. Dziesięć lat później włączono ławeczkę do oficjalnego szlaku turystycznego „Śladami pisarzy po Nałęczowie”. Co wyróżnia ten pomnik spośród innych podobnych realizacji? Naturalistyczna postać pisarza w pozycji siedzącej, wykonana z brązu w skali 1:1; wiernie odtworzone detale (charakterystyczne okulary, kapelusz, laska, notes); kunsztownie wykonana ławka z elementami secesyjnymi nawiązującymi do epoki; cytaty z dzieł Prusa wyryte na oparciu ławki; wolne miejsce obok postaci zapraszające przechodniów do

„spotkania” z pisarzem. Twórca pomnika dołożył starań, by postać Prusa była realistyczna i emanowała charakterystyczną dla pisarza łagodnością i wnikliwością obserwatora. Spojrzenie brązowej figury zdaje się śledzić życie parkowe, jakby autor „Lalki” wciąż zbierał materiały do kolejnych utworów

Pomnik Bolesława Prusa w Warszawie:

Pomnik Bolesława Prusa w Warszawie stoi w pobliżu skrzyżowania Krakowskiego Przedmieścia i ulicy Karowej, między klasztorem Wizytek a hotelem Bristol. Przed wojną w tym miejscu znajdowała się XVIII-wieczna kamienica, w której mieściła się redakcja oraz drukarnia „Kuriera Warszawskiego”. Prus był jednym z jego redaktorów. Pomysł wystawienia pomnika pisarzowi pojawił się w 1916 roku na łamach „Tygodnika Ilustrowanego”. Powrócono do niego w latach 60. XX wieku. Pieniądze na ten cel zebrali warszawscy rzemieślnicy. Konkurs na pomnik rozstrzygnięto w kwietniu 1962 roku. Nagrody otrzymały wówczas cztery zespoły artystów, ponadto przyznano wyróżnienia dwóm innym projektom. Wyniki konkursu nie zostały jednak uwzględnione, a do realizacji ostatecznie wybrano zupełnie inny projekt. Pomnik został odsłonięty 15 stycznia 1977 roku. Postać pisarza o wysokości 3,6 m została wykonana z brązu. Prusa przedstawiono jako starszego człowieka, trzymającego laskę w założonych za plecami rękach. Stoi on na granitowej

plycie w charakterystycznej, „zamyślonej” pozie. Pomnik ma symbolizować częste spacery pisarza ulicami miasta.

Zdjęcia:

- a) Ławeczka Bolesława Prusa w Nałęczowie
- b) Pomnik Bolesława Prusa w Warszawie

4

- A. ..
- B. ..
- C. ..
- D. ..
- E. ..
- F. ..
- G. ..
- H. ..

6

1. schyłku
2. dwadzieścia siedem prac
3. krakowianom
4. Władysława Mickiewicza
5. trzydziestu jeden zgłoszonych prac
6. Jana Matejkę
7. społecznej aprobaty
8. żadnej wartości
9. orła
10. takiego dziwołaga
11. szesnastego stycznia
12. zmian, poprawek
13. dwudziestego szóstego czerwca
14. piedestale
15. cokole
16. Adamowi Mickiewiczowi
17. imienin
18. stóp

PRACA

2a

1. krótka
2. kolację

3. polot
4. Filisterski
5. Neurastenik
6. wyżerka

2b

1. gwałcić
2. bystry
3. wstrętny
4. wyjałowiony
5. raczyć
6. próżniaczy
7. ociężały
8. poczytywać

3

Kolejność fragmentów:

2, 4, 9, 1, 5, 3, 7, 10, 6, 8

5

1. emocjonalny
2. interpersonalny
3. poznawczy
4. nadmiar obowiązków zawodowych
5. brak równowagi życiowej
6. niedostateczne wsparcie społeczne
7. utrata kontroli zawodowej
8. Kogo dotyczy to zjawisko

7

1. pięćdziesięciu
2. ośmiuset
3. czwarty
4. ósmy
5. trzeci
6. dwie trzecie
7. trzydziestego piątego
8. pięćdziesiątego
9. jedna trzecia
10. dwudziestu pięciu
11. trzydziestu czterech
12. jednej trzeciej

PRAWA ZWIERZĄT**2a**

1. C
2. A
3. F
4. B
5. E

2b

1. szranki
2. zakąła
3. wertepy
4. oberwaniec
5. katusza
6. otchłań
7. urojenie
8. kat
9. zbój

2c

1. wykonywały gwałtowne ruchy
2. z miejsca na miejsce
3. chciało się pić
4. poddać systematycznej kontroli

3

1. zasobów
2. na
3. status
4. zakresie
5. podmiotowym
6. wśród
7. ankietowanych
8. sucha
9. niemal
10. liczne
11. stwierdzenia
12. określić

5**Kolejność fragmentów:**

4, 2, 1, 5, 3, 6

7

1. Petycję

2. tysięcy
3. Polsce
4. rzeczą
5. zwierzęciu
6. działań
7. zwierzętom
8. ludzi
9. warunków
10. zwierzęta
11. je
12. zwierzęta
13. uwięzi
14. zwierzętami
15. zwierzęcia

PRIMA APRILIS**2a**

1. powoli
2. spryciarza
3. oszukiwać
4. zaskoczony
5. zachowania się

2b

1. różga
2. intryga
3. bliźni
4. dystrybucja
5. smyczek

2c

1. c
2. a
3. c
4. b
5. c
6. a
7. b

3

1. C
2. H
3. K
4. F
5. D
6. G
7. M
8. I
9. B

10. J

11. L

12. E

5

1. A, D, E
2. B
3. C
4. B
5. C, D
6. E
7. D, E
8. D

6

1. powody
2. oznaka
3. zdenerwowanie
4. wybuch
5. reakcja
6. uniesieniu
7. sygnał
8. napięcie
9. bicia
10. produkcji
11. wydzielanie
12. rozpoczęciem
13. dawkę
14. zwiększenia
15. walkę
16. poprawę
17. zaufanie
18. żartowanie
19. wpływ
20. lekarstwa
21. odwiedzinach
22. ból
23. pomysł
24. błysk

ROWER**2a**

1. zdezelowanego
2. sprawia
3. właściciela
4. zasługi
5. maszyna

2b

1. P
2. F
3. P
4. F
5. P
6. P
7. F
8. F

2c**(przykładowe odpowiedzi)**

1. powolny/jeździ powoli
2. sprawia problemy
3. wygląda staro/źle
4. ośmiesza go
5. (bezmyślnie) rozgląda się
6. twarz wygląda zdrowo

3

1. ..
2. ..
3. ..
4. ..

5a

1. zasad
2. przybywa
3. oznaczające
4. przeznaczona
5. ścieżką
6. zupełnie
7. wizerunek
8. miłośnicy
9. sieci
10. miejscowości

6a

1. nie używaj, sprawdź, na-
pompuj, wymień, wykonaj
2. chroń, załóż
3. zapoznaj się, przestrzegaj,
zachowuj
4. nie wymuszaj, nie wykonuj
5. nie zakładaj, nie słuchaj
6. nie jeździj

7

Hasło: Życie jest jak jazda na rowerze. Żeby utrzymać rów-
nowagę, musisz się poruszać naprzód.

STUDENCI**2a**

1. b
2. f
3. d
4. g
5. a
6. c

2b

1. kufelek
2. wąty
3. barczysty
4. tytoń
5. wszechstronny
6. rumiany
7. narośl
8. niemoc

3

1. G
2. E
3. B
4. K
5. D
6. I
7. F
8. J
9. H
10. L
11. C

4**Kolejność fragmentów:**

2, 4, 8, 1, 5, 3, 6, 10, 9, 7

6

1. właśnie
2. Ponadto
3. to
4. zarówno

5. jak i

6. co
7. które
8. to
9. coraz
10. ani
11. ani
12. i
13. Oprócz
14. gdy
15. po

SZACHY**2a**

1. hojność
2. istotność
3. Prawidła
4. ruchów
5. Fuszer

2b

1. D
2. B
3. E
4. A
5. C

2c

Odpowiedzi: 1, 2, 3, 6, 7, 10

3a**Kolejność fragmentów:**

4, 2, 5, 1, 6, 3

3b

1. ..
2. ..
3. ..
4. ..
5. ..
6. ..
7. ..

4

1. G
2. C
3. H

4. D
5. A
6. F
7. B

6

1. zanim
2. Po
3. wśród
4. że
5. gdzie
6. Z kolei
7. który
8. jak i
9. ta
10. Stamtąd
11. Wraz
12. coraz

WIELCY NIEZNANI**2a**

1. posag
2. wint
3. nekrolog
4. majątek
5. hołd
6. składka
7. rocznik
8. pustelnik

2b

1. B
2. A
3. F
4. G
5. D
6. E

2c

1. b
2. c
3. a
4. b
5. a

3

1. E

2. I
3. B
4. F
5. G
6. J
7. D
8. C
9. K
10. H
11. L

5

1. P
2. F
3. BI
4. P
5. F
6. BI
7. P
8. F
9. F
10. P

7

1. nich
2. rąk
3. nóg
4. kontynencie europejskim
5. twórcą
6. prototypem
7. światowej sławy
8. ich
9. kobietom
10. chłopczycę
11. pierwiastków
12. go
13. cząsteczek
14. dowolnym terenie
15. misjach
16. groźną chorobę
17. szczepionce
18. ubiegłego wieku

WYCHOWYWANIE DZIECI**2a**

1. A
2. F

3. C
4. B
5. D
6. E

2b

1. postąpić
2. dopuszczać się
3. przymrużać
4. chować
5. poświęcić się

2c

1. zdumiało, eleganckie, urodzenia
2. ukrywała, są przez wszystkich szanowani
3. obawiał się, czym się interesował, co wywoływało w nim niechęć
4. krótkowzrocznością, niedosłuchem, odebrać sobie życie
5. wywiera wpływ

3

1. z powrotem
2. zamiast
3. wiekiem
4. głowach
5. dotąd
6. potomstwa
7. stado
8. tym
9. wkrótce
10. opierunek
11. karmić
12. od

5**Kolejność fragmentów:**

4, 7, 2, 5, 1, 3, 6

7

1. Bywa
2. jakichkolwiek zastrzeżeń
3. stoją
4. zwyczajowym zabiegom

- wychowawczym
- 5. odpowiadają
- 6. organizmie
- 7. przekazuje
- 8. różnego rodzaju
- 9. ustalonych zasad
- 10. predyspozycji
- 11. szufladkuje
- 12. faworyzuje
- 13. każdemu uczniowi
- 14. wszystkich
- 15. każdej rodzinie
- 16. samego źródła

ZADUSZKI

2a

- 1. dziad
- 2. nieboszczyk
- 3. ziele
- 4. konar
- 5. popioły
- 6. prenumerata

2b

- 1. F
- 2. D
- 3. A
- 4. E
- 5. G
- 6. B

2c

- 1. P
- 2. F
- 3. F
- 4. F
- 5. P
- 6. P

3

Kolejność fragmentów:

3, 6, 2, 4, 1, 5

5

- 1. E
- 2. H
- 3. F

- 4. D
- 5. B
- 6. G
- 7. C
- 8. I
- 6**
- 1. zapalone
- 2. wspominane
- 3. organizowane
- 4. obchodzony
- 5. nazywany
- 6. umytych
- 7. ustawione
- 8. zakrapiana
- 9. wmurowanymi
- 10. umieszczane
- 11. zróżnicowanym
- 12. pieczone
- 13. przygotowywane
- 14. zostawione
- 15. przeznaczany
- 16. Otwarte
- 17. zostawiane
- 18. zakazane